

POHREBISKO Z DOBY POPOLNICOVÝCH POLÍ V ŽITAVANOCH-KŇAŽICIACH*

RUDOLF KUJOVSKÝ

The Urnfield Culture Burial Ground Žitavany-Kňažice. The locality is situated in the southwestern Slovakia, in the cadastre of Žitavany-Kňažice, district Zlaté Moravce, at the foothill of Čertov vrch, which is the part of Pohronský Inovec. An archaeological research of cremation burial ground was realised there from 1979 to 1983. Site was found by field survey. Research was done by two cooperating institutions: Nitra National Museum and the Archaeological Institute. 77 graves were excavated. The burial site belongs to the sphere of Lusatian Urnfield culture, but it has distinct manifestations of Middle-Danube Urnfield culture. The presence of elements of South-eastern Urnfield culture, which occurred sporadically, is also the new information. The grave inventory enables dating of site to the end of the late Bronze Age (HA2) and to the beginning of the final Bronze Age (HB1). The frontier between three big cultural spheres – Lusatian culture at the north, Middle-Danube Urnfield culture at the south and the southwest and Southeastern Urnfield culture at the southeast and the south was present at the territory of Slovakia. The relationships between them are most visible in the southwest Slovakia. Evaluated burial ground, on which elements of all of cultural spheres expressed themselves, enables the examination of their relationship.

Key words: Slovakia, late and final Bronze Age, Lusatian, Podolie and Kyjatice culture, burial ground, grave equipment.

Pohrebisko sa nachádza na úpätí Čertovho vrchu, súčasťou Pohronského Inovca (M 35-44-17, 1 : 10 000, 224 : 285 mm). V dobe výskumu patrila poloha do katastra mesta Zlaté Moravce, časť Žitavany. Dnes samostatná obec Žitavany vznikla zlúčením drobnejších častí a táto poloha patrila pôvodne do chotára časti Kňažice.

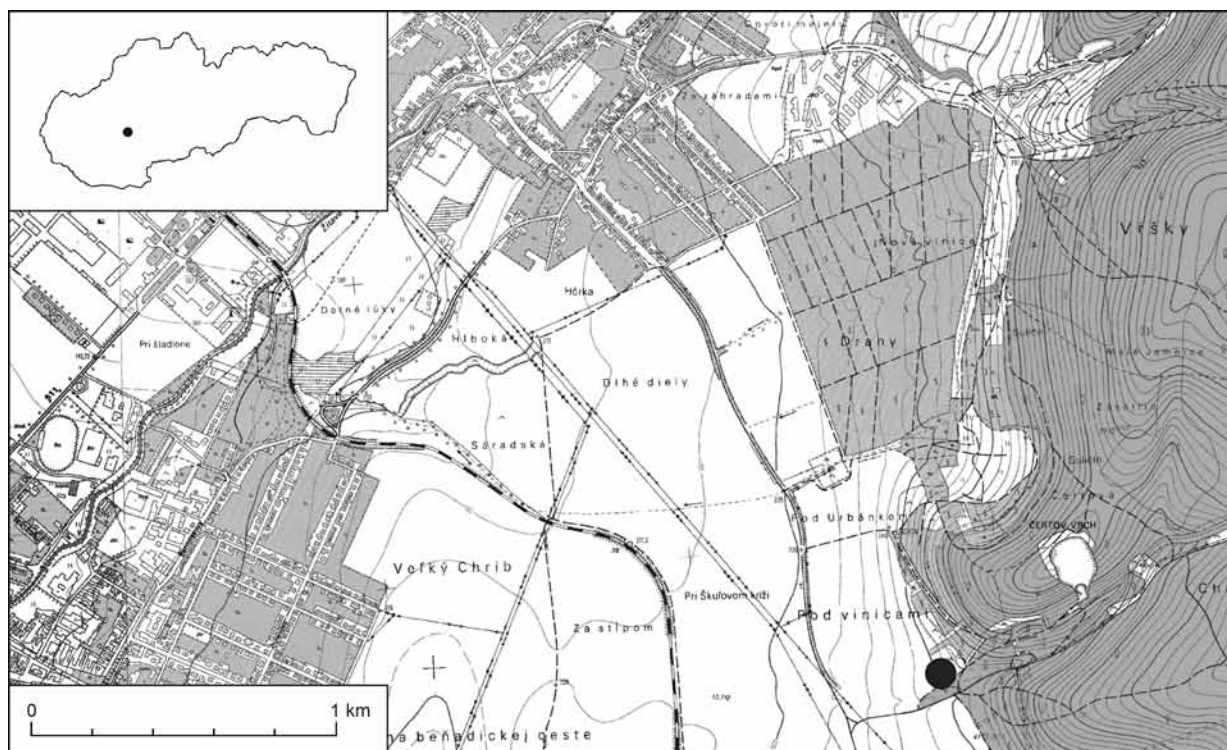
Na stopy osídlenia upozornili už v roku 1953 Š. Rakovský a O. Krupica, ktorí pri povrchovom prieskume našli črepy a kamenné úštepky (sú uložené v depozitári Archeologického ústavu SAV Nitra pod označením Kňažice). V ďalších rokoch lokalita nebola bezprostredne ohrozená, a tak sa archeologický výskum neuskutočnil. Situácia sa výrazne zmenila v roku 1978, keď sa miestne Jednotné roľnícke družstvo pokúsilo o intenzívne obrábanie polohy. Vtedajší riaditeľ Mestského múzea v Zlatých Moravciach Štefan Rakovský upozornil na nálezy Nitrianske vlastivedné múzeum v Nitre a Archeologický ústav SAV. V spolupráci uvedených inštitúcií sa v predmetnej polohe v rokoch 1979–1983 realizoval záchranný výskum. Vďaka pozornosti Š. Rakovského, ktorý veľkú časť života venoval prieskumu zlatomoraveckého regiónu, bolo objavené sídlisko z neskorej doby kamennej a žiarové pohrebisko z mladšej a neskorej doby bronzovej.

Pohrebisko sa rozprestieralo na miernom juhozápadnom svahu Čertovho vrchu, na pravom brehu dnes už vyschnutého potoka (obr. 1). Pomerne plytké uloženie niektorých hrobov zapríčinilo ich poškodenie pri poľnohospodárskych prácach, ale rozhodujúca časť hrobov nebola výraznejšie poškodená. Rozbor antropologických nálezov z časti

hrobov (z niektorých hrobov sa zvyšky kostí nedochovali, alebo nebolo možné ich pre antropologický rozbor použiť) vypracovala M. Vondráková (2018). Odvolávky na predpokladané pohlavie a vek pochovaných vychádzajú z jej antropologického rozboru.

O predbežných výsledkoch výskumu bola archeologická verejnosť priebežne informovaná (Kujovský 1980; 1981; 1982; 1983; 1984). Kultúrne patrí pohrebisko do okruhu lužických popolnicových polí, ale s výraznými prejavmi hlásiacimi sa ku stredodunajským popolnicovým poliam. Novým poznatkom v tomto priestore sú aj prvky juhovýchodných popolnicových polí – kyjatickej kultúry, ktoré sa ojedinele tiež vyskytli. Chronologicky sa zaraďuje do obdobia záveru mladšej a do neskorej doby bronzovej, predovšetkým do stupňov HA2 a HB1. Výskum bol riešený sondami, ktoré ale postupne pokryli takmer celý predpokladaný priestor pochovávaní, takže je možné hovoriť o plošnom odkryve. Keďže od počiatku bola zrejmá zložitnosť terénnej situácie, nebol pri odkrývaní vrstiev použitý žiadny mechanizmus. Rozsah pohrebiska (obr. 2) bol spresňovaný viacerými sondami do okrajových častí. Pokiaľ ide o jeho vnútornú plochu vzhľadom na vtedajšie finančné možnosti nebolo overených niekoľko kontrolných priestorov medzi jednotlivými sondami a teoreticky nemožno vylúčiť, že ojedinelé hroby sa v týchto priestoroch mohli vyskytnúť. Po ukončení pochovávaní v neskorej dobe bronzovej nebola poloha v neskorších historických obdobiach osídlená a ani výraznejšie porušená prípadnými novovekými zemnými prácami.

* Príspevok vznikol s podporou grantového projektu 2/0091/16 agentúry VEGA „Slovensko v dobe bronzovej – križovatka súvěkých európskych civilizácií“.



Obr. 1. Žitavany-Kňažice. Umiestnenie lokality v katastri obce Žitavany, okr. Zlaté Moravce.

OPIS HROBOV A NÁLEZOV

Hroby sú označené číselne od 1 po 77. V hrobch s viacerými urnami alebo s početnejšou keramikou sú nádoby označené písmenom. Vzťah medzi nálezmi v jednotlivých hrobch (obsah urny, pokrievka a pod.) je zvýraznený označením základnej nádoby písmenom a číselným indexom a priamo uvedený v opise obsahu hrobu. Označenie nádob písmenom dodržiava poradie, v akom boli zistené pri terénnom odkryve.

Hrob 1. Mohyla 1 – (tab. XXXV) symbolický. V oválnej jame zahĺbenej do podlažia (–20 cm) bola navrhovaná malá mohyla z kameňov s rozmermi asi 160 x 140 cm. Medzi kameňmi bolo niekoľko črepov (1). Zvyšky kostí sme nezistili.

1. Atypické črepy z tiel menších nádob.

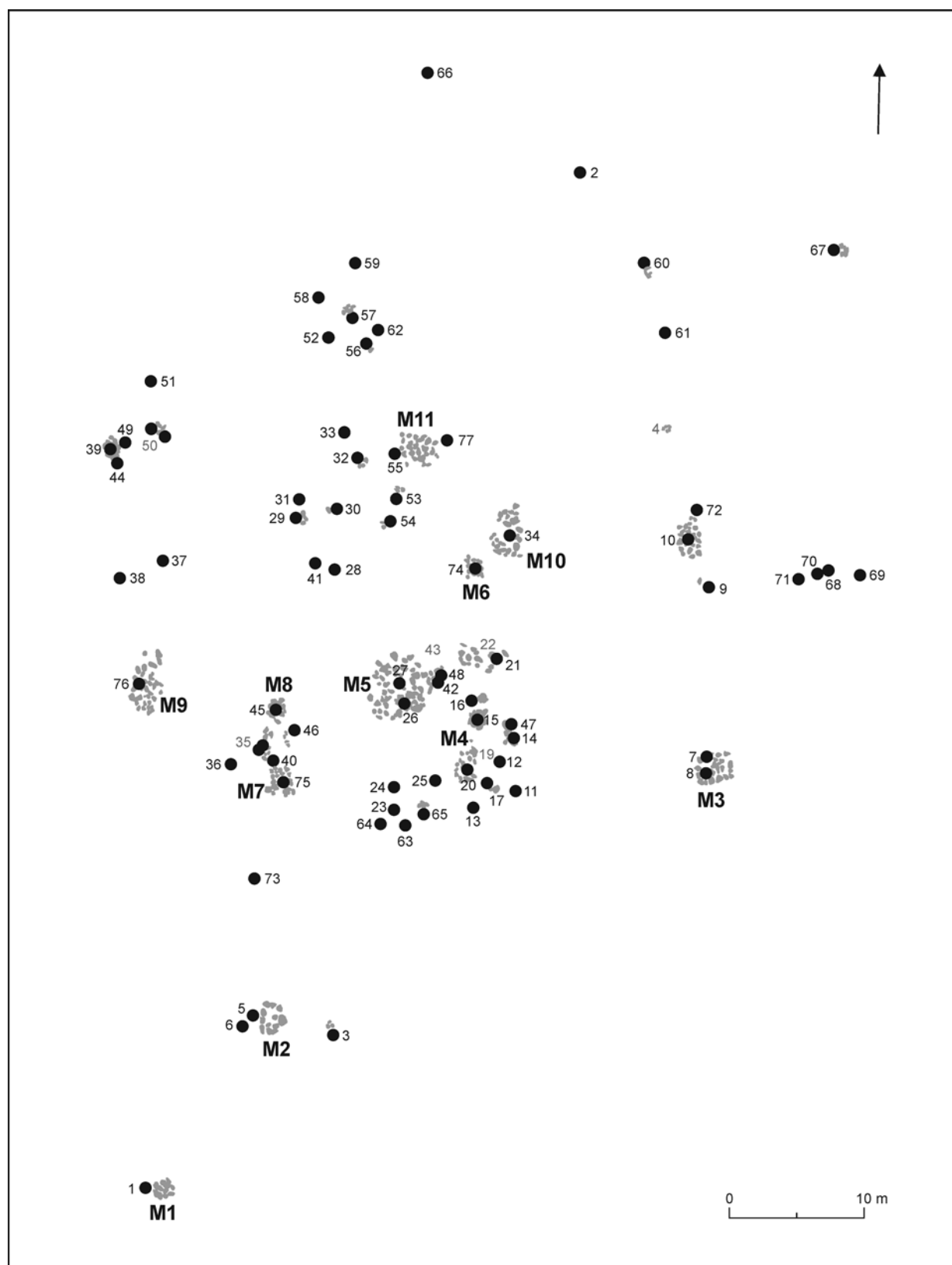
Hrob 2 – poškodený. Na troch menších kameňoch stála amfora (A) a misa (B). V hrobe bola tiež profilovaná šálka (C). Zvyšky kostí boli roztrúsené medzi črepmi.

1. Miniaturna amfora (A) tehlovočervenej farby, dno rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj rovný. Z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká. Výzdoba: ušká sú zdobené pozdĺžnymi jemnými žliabkami, ktoré prechádzajú na vydutinu pod uškami. Na pleciach nádoby sú pásy vertikálnych a šikmých žliabkov a rady vtlačených jamiek. Prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych žliabkov. Nad týmto pásom je hrdlo zdobené radom vtlačených jamiek, v. 60 mm, pr. dna 28 mm, pr. vydutiny 84 mm, pr. ústia 44 mm (tab. I: 1).

2. Misa (B) hnedej farby, dno je len naznačené, telo polguľovité, okraj rovný. Pod okrajom je horizontálny výčnelok, v. 76 mm, pr. ústia 120 mm (tab. I: 2).
3. Profilovaná šálka (C), čiernej farby, dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo je prehnuté, okraj von vytiahnutý. Z okraja na lom je spustené vyvýšené uško so stredovým pozdĺžnym hrebeňom. Vonkajšia výzdoba: na tele pod lomom je horizontálny pás rýh, lom je zdobený skupinkami vtlačených jamiek a vertikálnych krátkych rýh. Na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh; vnútorná výzdoba: vypuklina na dne je ohraničená pásom kruhových rýh, telo je zdobené girlandou z pásu súběžných rýh, ohraničenou horizontálnym pásom rýh, v. 60 mm, pr. dna cca 25 mm, pr. vydutiny 120 mm, pr. ústia 125–130 mm (tab. I: 3).

Hrob 3 – (tab. XXXV) zo západnej strany bol hrob označený skupinou kameňov. V hrobe bola amfora (A) obsahujúca zvyšky kostí, miniaturna amfora (C), profilovaná šálka (D), torzo hrnca (E), kónickej misy (F) a misy s vtiaknutým okrajom (G). Niekoľko zvyškov spálených kostí bolo roztrúsených v zemi pri amfore a prikrytých misou (B).

1. Amfora (A) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo je kužeľovité, okraj rovný. Z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká, nezdobená, v. 210 mm, pr. dna 95 mm, pr. vydutiny 220 mm, pr. ústia 140 mm (tab. I: 11).
2. Torzo misy (B) čiernej farby, dno je rovné, telo vypuklé, okraj rovný, v. 82 mm, pr. dna 40 mm, pr. ústia 120 mm (tab. I: 9).
3. Amfora (C) hnedej farby, dno je len naznačené, telo je guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj rovný. Z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká. Výzdoba: priečne na ušká sú na



Obr. 2. Žitavany-Kňažice. Plán pohrebiska.

vydutine umiestnené dve vypukliny. Na pleciah sú pásy šikmých rýh, prechod hrdla a tela je zvýraznený horizontálnym pásom rýh. Na dolnej časti hrdla nad pásom sú ryté trojuholníčky, v. 80 mm, pr. vydutiny 92 mm, pr. ústia 58 mm (tab. I: 8).

4. Šálka (D) tehlovočervenej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo je kužeľovité, okraj mierne vyťahnutý. Na okraji je krátke vyvýšenie, z ktorého je na pleciah spustené uško. Výzdoba: na pleciah sú pásy vertikálnych rýh striedané radmi jemných vpichov. Na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, v. 45 mm, pr. dna 25 mm, pr. vydutiny 65 mm, pr. ústia 45 mm (tab. I: 10).
5. Torzo hrnca (E) hnedej farby, dno je rovné, telo ovoidné, hrdlo je len naznačené, okraj je rovný. Uchá sa nezachovali, v. 165 mm, pr. dna 80 mm, hrúbka 6 mm (tab. I: 12).
6. Torzo misy (F), dno sa nezachovalo, telo je kónické, okraj rovný, pod okrajom je výčnelok, zachovaná v. 56 mm, pr. ústia 168 mm (tab. I: 13).
7. Črepy misy (G) s vťahnutým tordovaným okrajom (tab. I: 7).

Hrob 4 – (tab. XXXV) zo severnej strany bol hrob označený skupinou kameňov. Poškodený orbou. Zachovala sa dolná časť nádoby (A), ktorá obsahovala zvyšky kostí dospelého jedinca, torzo amfory (B), v ktorej boli zvyšky kostí dieťaťa a malá šálka (B1).

1. Dolná časť nádoby (A) sivej farby, dno je rovné, v strede prevŕtané, zachovaná v. 72 mm, pr. dna 98 mm, pr. otvoru 18 mm (tab. I: 5).
2. Torzo amfory (B) hnedej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo sa nezachovalo. Nezdobená, zachovaná v. 110 mm, pr. dna 52 mm, pr. vydutiny 170 mm (tab. I: 6).
3. Torzo profilovanej šálky (B1) sivohnedej farby, dno je mierne prehnuté, telo vypuklé, hrdlo je prehnuté, okraj vyťahnutý. Z okraja na lom je spustené vyvýšené uško. Vonkajšia výzdoba: na lome je rad vtlačených jamiek, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh; vnútorná výzdoba: vypuklina na dne je ohraničená pásom rýh, stena je zdobená oblúkmi z pásu súbežných rýh vytvárajúcich nepravú girlandu, v. 56 mm, pr. dna 30 mm, pr. vydutiny 112 mm, pr. ústia cca 120 mm (tab. I: 4).

Mohyla 2 – (tab. XXXV) na úrovni podlažia bol navrhšený oválny príkrov z kameňov s rozmermi asi 150 x 200 cm. Z východnej a severovýchodnej strany bola pôda pod príkrovom a čiastočne aj mimo príkrovu silne prepálená. Na kameňoch neboli stopy žiaru. Pod príkrovom boli umiestnené dve skupiny nádob, navzájom oddelené kameňmi (hroby 5 a 6). V priestore žiaroviska boli roztrúsené druhotne prepálené črepy amfory (Z).

1. Nádoba zo žiaroviska (Z) – amfora sivohnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá. Hrdlo je kužeľovité, okraj rovný von vyťahnutý, z vnútornej strany hraničený. Z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká. Výzdoba: na pleciah sú pásy súbežných rýh v tvare lomeného oblúka, prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych rýh, v. 215 mm, pr. dna 83 mm, pr. vydutiny 222 mm, pr. ústia 140 mm (tab. III: 7).

Hrob 5 – (Tab. XXXV) nádoby z hrobu stáli na podlaží, zasypané zeminou intenzívne premiešanou uhlíkmi a hrudkami mazanice. V hrobe bolo viacero urien. Zvyšky kostí boli uložené v dvoch amforách (A a D). Na

zvyškoch kostí v amfore (D) boli položené zlomky bronzových špirálok (D1), prikryté profilovanou šálkou (D2). Ďalšie zvyšky kostí boli v malej váze (G). Na kostiach vo váze (G) boli uložené zlomky bronzovej špirálky (G1) a bronzový prsteň (G2). Váza (G) bola prikrytá misou (G3). Zo severnej strany stáli pri váze (G) dve šálky (E a F), z južnej strany väčšia amfora (B) a amfora (C), prikrytá torzom šálky (C1). V hrobe boli aj črepy malej misy (H) a črep misy s vťahnutým okrajom (I).

1. Amfora (A) čiernej farby, dno je rovné, telo vypuklé, oblá vydutina, prechod hrdla a tela je plynulý, hrdlo je kužeľovité, okraj rovný von vyťahnutý, horizontálne hraničený. Z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká so stredovým hrebeňom. Výzdoba: priečne na ušká sú umiestnené dva vertikálne výčnelky. Pod uškami a výčnelkami sú pleciah zdobené pásmi žliabkov v tvare lomeného oblúka a pásmi vertikálnych žliabkov. Pod uškami je výzdoba doplnená malými vypuklinami. Prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych žliabkov, v. 230 mm, pr. dna 108 mm, pr. vydutiny 290 mm, pr. ústia 175–180 mm (tab. II: 23).
2. Amfora (B) čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá. Prechod hrdla a tela je mierne zvýraznený, hrdlo je kužeľovité, okraj rovný von vyťahnutý. Z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká. Výzdoba: na pleciah sú pásy šikmých rýh. Prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych rýh. Horná časť hrdla pod vyhnutím okraja je zdobená pásom horizontálnych rýh. Na ploche hrdla sú pásy šikmých rýh, v. 230 mm, pr. vydutiny 235 mm, pr. ústia 132 mm (tab. II: 25).
3. Torzo amfory (C) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo sa nezachovalo. Na pleciah sú stopy po vertikálnom ušku. Výzdoba: na pleciah sú pásy vertikálnych rýh a vtlačených jamiek. Dolná časť hrdla je zdobená pásom horizontálnych rýh, zachovaná v. 58 mm, pr. dna 30 mm, pr. vydutiny 96 mm (tab. II: 18).
4. Torzo profilovanej šálky (C1), dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo je prehnuté, okraj vyťahnutý, uško sa nezachovalo, nezdobená, v. 68 mm, pr. dna 32 mm, pr. vydutiny 116 mm, pr. ústia 122 mm (tab. II: 19).
5. Amfora (D) čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, široká oblá vydutina, hrdlo je kužeľovité, okraj rovný, von vyťahnutý. Z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká. Výzdoba: Na vydutine sú priečne umiestnené štyri vypukliny s jamkou v hrote, ohraničené pásom oblúkových žliabkov. Pleciah sú zdobené aj širokými pásmi vertikálnych žliabkov. Na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych žliabkov, v. 220 mm, pr. dna 85 mm, pr. vydutiny 285 mm, pr. ústia cca 170 mm (tab. II: 24).
6. Bronzová špirálka (D1) z dvoch drôtov kruhového prierezu. Na koncoch je jeden z drôtov roztepaný a drôty sú spojené, pr. drôtu 1,5 mm, pr. špirálky cca 30 mm (tab. II: 9, 10).
7. Profilovaná šálka (D2) čiernej farby, dno je rovné, telo vypuklé, ostrý lom. Hrdlo je prehnuté, okraj vyťahnutý. Z okraja na lom je spustené vyvýšené uško s dvomi pozdĺžnymi hrebeňmi. Vonkajšia výzdoba: lom je presekávaný jemnými vrypami, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh; vnútorná výzdoba: na dne je vypuklina, telo je zdobené girlandou z pásu súbežných rýh, ohraničenou pásom horizontálnych rýh, v. 72 mm, pr. dna 40 mm, pr. vydutiny 125 mm, pr. ústia 125–132 mm (tab. II: 21).

8. Profilovaná šálka (E) hnedej farby, dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vytiahnutý. Z okraja na lom je spustené vyvýšené uško s pozdĺžnym stredovým hrebeňom. Výzdoba: lom je presekávaný jemnými vrypami, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, v. 52 mm, pr. dna 24 mm, pr. vydutiny 82 mm, pr. ústia 86 mm (tab. II: 4).
9. Šálka (F) hnedej farby, dno je rovné, telo vypuklé hrdlo len naznačené, okraj von vytiahnutý. Z okraja na telo je spustené vyvýšené uško, v. 72 mm, pr. dna 40 mm, pr. ústia 116 mm (tab. II: 5).
10. Váza (G) čiernej farby, dno je rovné, telo dvojkónické, plecيا mierne klenuté. Hrdlo je valcovité, okraj sa nezachoval. Výzdoba: na vydutine sú umiestnené tri výčnelky, na pleciach sú pásy vertikálnych rýh, ku ktorým sa z oboch strán pripínajú pásy šikmých rýh. Medzi týmito skupinami rýh sú pod hrdlom skupinky vtlačených jamiek. Prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych rýh, zachovaná v. 98 mm, pr. dna 24 mm, pr. vydutiny 120 mm (tab. II: 20).
11. Zlomky bronzovej špirálky (G1) z drôtu kruhového prierezu. Ukončenie drôtu je tordované, pr. drôtu 1,5 mm, pr. špirálky 30 mm (tab. II: 1–3, 6, 7, 11, 13, 14, 16, 17).
12. Bronzový párikový prsteň (G2) s viacnásobným pozdĺžnym rebrovaním, pr. prsteňa 18 mm, šírka pásika 9 mm, hrúbka 1 mm (tab. II: 8).
13. Misa (G3) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické mierne vypuklé, okraj rovný mierne vtiahnutý, v. 70 mm, pr. dna 45 mm, pr. ústia 142 mm (tab. II: 12).
14. Misa (H) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické vypuklé, okraj rovný, v. 70 mm, pr. dna 40 mm, pr. ústia 108 mm (tab. II: 15).
15. Črep z misy (I) s vtiahnutým tordovaným okrajom, čiernej farby, (tab. II: 22).

Hrob 6 – (tab. XXXV) tvorila ho skupinka menších nádob. V hrobe bola amfora (A), ktorá obsahovala zvyšky kostí. Pri amfore (A) stáli dve menšie zdobené amfory (B a D), šálka (E) a miniatúrna amfora (C). Ďalej sa v hrobe našli črepy malej šálky (F).

1. Amfora (A) čiernej farby, dno je rovné, telo vypuklé, široká oblá vydutina. Hrdlo je kužeľovité, okraj rovný. Z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká, nezdobená, v. 132 mm, pr. dna 50 mm, pr. vydutiny 144 mm, pr. ústia 78 mm (tab. III: 6).
2. Amfora (B) hnedej farby, dno je rovné, telo v dolnej časti kónické, vydutina oblá. Hrdlo je kužeľovité, okraj rovný. Z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká. Výzdoba: na pleciach sú vertikálne pásy rýh, ku ktorým sa z oboch strán pripínajú pásy šikmých rýh. Medzi týmito skupinami sú na pleciach pásy vertikálnych rýh. Dolná časť hrdla je zdobená pásom horizontálnych rýh, v. 83 mm, pr. dna 35 mm, pr. vydutiny 102 mm, pr. ústia 62 mm, (tab. III: 3).
3. Miniatúrna amfora (C) hnedej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj rovný. Z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká, nezdobená, v. 55 mm, pr. dna 17 mm, pr. vydutiny 53 mm, pr. ústia 35 mm (tab. III: 1).
4. Amfora (D) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá. Hrdlo je kužeľovité, okraj rovný. Z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká. Výzdoba: priečne na ušká sú na vydutine dve vypukliny. Plecia a vydutina je zdobená pásmi vertikálnych žliabkov, pod uškami a vypuklinami ich dopĺňa skupina jamiek. Pre-

chod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych žliabkov, nad ktorým sú v dolnej časti hrdla skupinky krátkych vertikálnych žliabkov, v. 107 mm, pr. dna 42 mm, pr. vydutiny 123 mm, pr. ústia 80 mm, (tab. III: 5).

5. Profilovaná šálka (E) hnedej farby, dno je rovné, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj von vytiahnutý. Z okraja na telo je spustené vyvýšené uško. Výzdoba: na prechode hrdla a tela a v dolnej časti tela je pás horizontálnych rýh. Telo medzi nimi je zdobené pásmi šikmých rýh, v. 58 mm, pr. dna 32 mm, pr. vydutiny 112 mm, pr. ústia 115 mm (tab. III: 2).
6. Šálka (F) hnedej farby, dno je prehnuté, telo vypuklé, okraj rovný. Z okraja na stenu je spustené vyvýšené uško, v. 45 mm, pr. dna 28 mm, pr. ústia 80 mm (tab. III: 4).

Mohyla 3 – (tab. XXXVI) tvoril ju ovál z kameňov s rozmermi asi 200 x 180 cm. Popri vnútornej strane kamenného prstenca boli umiestnené nádoby hrobov 7 a 8. Potom bol prstenec prekrytý príkrovom z kameňov. Plášť mohyly bol čiastočne poškodený orbou.

Hrob 7 – (tab. XXXVI) tesne pri kameňoch prstenca stála väčšia amfora (F), ktorá obsahovala zvyšky kostí. Medzi kosťami v amfore (F) boli zlomky bronzového krúžku (F1). Amfora (F) bola prikrytá veľkou misou (E). Pri amfore (F) stála menšia amfora (G) zrejme prikrytá misou (H), ktorá sa našla zosunutá vedľa nej, obrátená hore dnom. Ďalšími nádobami v hrobe boli prázdna amfora (D) a misa (B), v ktorej stála miniatúrna amfora (C).

1. Misa (B) hnedej farby, dno je rovné, telo polguľovité, okraj rovný, v. 72 mm, pr. dna 50 mm, pr. ústia 128 mm (tab. III: 12).
2. Amfora (C) hnedej farby, dno rovné, telo vypuklé, vydutina zaoblená, prechod hrdla a tela plynulý, hrdlo kužeľovité, okraj rovný. Z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká, nezdobená, v. 72 mm, pr. dna 35 mm, pr. vydutiny 81 mm, pr. ústia 62 mm (tab. III: 9).
3. Amfora (D) čiernej farby, dno je len naznačené, telo guľovité. Hrdlo je kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká. Výzdoba: priečne k uškám sú na vydutine dve vypukliny. Plecia sú zdobené pásmi vertikálnych a šikmých rýh, v dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, v. 103 mm, pr. vydutiny 136 mm, pr. ústia 80 mm (tab. III: 15).
4. Misa (E) hnedej farby, dno je mierne prehnuté, telo kónické, mierne vypuklé, okraj rovný do vnútra vtiahnutý, na tele je umiestnené vertikálne uško, v. 90 mm, pr. dna 70 mm, pr. vydutiny 204 mm, pr. ústia 198 mm (tab. III: 8).
5. Amfora (F) čiernej farby, dno je rovné mierne odsadené, telo guľovité, prechod hrdla a tela zvýraznený, hrdlo kužeľovité, okraj sa nezachoval. Z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká, nezdobená, zachovaná v. 203 mm, pr. dna 65 mm, pr. vydutiny 274 mm, pr. zachovaného ústia 145–155 mm (tab. III: 14).
6. Zlomky bronzového krúžku (F1) z drôtu kruhového prierezu, pr. drôtu 1 mm, (tab. III: 11).
7. Torzo amfory (G) čiernej farby, dno je len naznačené, telo guľovité. Výzdoba: na vydutine sú priečne umiestnené vypukliny, plecيا sú zdobené pásmi vertikálnych rýh, (tab. III: 13).
8. Misa (H) hnedej farby, dno je rovné, telo polguľovité, okraj rovný, v. 67 mm, pr. dna 25 mm, pr. ústia 114 mm (tab. III: 10).

Hrob 8 – (tab. XXXVI) tesne pri kameňoch prstenca mohyly 3 stáli vedľa seba dve amfory. Amfora (N) obsahovala zvyšky kostí dieťaťa, medzi ktorými boli zlomky bronzového prsteňa (N1). Amfora (L) obsahovala zvyšky kostí dospelého jedinca (žena?) a zvyšky kostí dieťaťa. Bola prikrytá misou (M). Pri amforách stála veľká misa (K). Ďalej v mohyle stála väčšia misa (J) a profilovaná šálka (I). V mise (K) bolo niekoľko spálených zvyškov kostí. Pri amfore (N) stál hrniec (O), v ktorom bola malá šálka (P). Smerom do priestoru mohyly stála vedľa hrnca prázdna najväčšia nádoba v mohyle – veľká váza (A).

1. Veľká váza (A) čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina široká, oblá, prechod hrdla a tela plynulý, hrdlo je kužeľovité, okraj rovný výrazne von vytiahnutý, nezdobená, v. 345 mm, pr. dna 135 mm, pr. vydutiny 398 mm, pr. ústia 275 mm (tab. IV: 10).
2. Profilovaná šálka (I), dno je prehnuté, telo kónické, hrdlo je prehnuté, okraj vytiahnutý. Z okraja na lom je spustené vyvýšené uško s pozdĺžnym stredovým hrebeňom. Vonkajšia výzdoba: na dolnej časti hrdla je horizontálny pás rýh; vnútorná výzdoba: na dne je vypuklina ohraničená pásom kruhových rýh, stena je zdobená girlandou z pásu súbežných rýh, ohraničenou pásom horizontálnymi ryhami, v. 90 mm, pr. dna 65 mm, pr. ústia 105 mm (tab. IV: 6).
3. Misa (J) sivej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj do vnútra vtiahnutý tordovaný, na tele je vertikálne uško, v. 72 mm, pr. dna 93 mm, pr. vydutiny 232 mm, pr. ústia 220 mm (tab. IV: 1).
4. Misa (K) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické mierne vypuklé, okraj rovný do vnútra vtiahnutý, z vydutiny na stenu je spustené uško, v. 100 mm, pr. dna 84 mm, pr. ústia 275 mm (tab. IV: 4).
5. Amfora (L) čiernej farby, dno je rovné, mierne odsadené, telo v dolnej časti kónické, vydutina oblá. Prechod hrdla a tela tektonikou čiastočne zvýraznený, hrdlo je kužeľovité, okraj von vytiahnutý. Z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká. Výzdoba: na prechode hrdla a tela sú priečne na ušká umiestnené dva krátke plastické hrebene. Nad jedným z nich je na hrdle krátky pás vertikálnych rýh. Prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych rýh. Na plecيا sú pod uchami a hrebeňmi pásy vertikálnych rýh, ku ktorým sa z oboch strán pripájajú pásy šikmých rýh. Medzi týmito skupinami sú pásy vertikálnych rýh. Na vydutine pod uškami sú dve vypukliny s vtláčeným hrotom, v. 184 mm, pr. dna 90 mm, pr. vydutiny 230 mm, pr. ústia 125 mm (tab. IV: 9).
6. Misa (M) hnedej farby, dno je rovné, mierne odsadené, telo kónické, okraj rovný do vnútra vtiahnutý. Na dne je rytá značka v tvare oválu, v. 60 mm, pr. dna 68 mm, pr. vydutiny 162 mm, pr. ústia 154–156 mm (tab. IV: 2).
7. Amfora (N) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo je kužeľovité, okraj sa nezachoval. Z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: na vydutine sú štyri priečne umiestnené vypukliny. Na plecيا sú pásy vertikálnych žliabkov. Prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych žliabkov, v. 183 mm, pr. dna 110 mm, pr. vydutiny 265 mm, pr. hrdla vo výške zachovania 140 mm (tab. IV: 7).
8. Zlomky bronzového prsteňa (N1) z drôtu polguľovitého prierezu (tab. IV: 3).
9. Hrniec (O) hnedej farby, dno je rovné, telo ovoidné, hrdlo iba naznačené prehnuté, okraj rovný. Z hrdla na

plecia sú spustené dve uchá. Priečne k uchám sú pod okrajom dva horizontálne výčnelky. Povrch nádoby je čiastočne zdrsnený, v. 248 mm, pr. dna 100 mm, pr. ústia cca 190–200 mm (tab. IV: 5).

10. Profilovaná šálka (P) hnedej farby, dno je rovné, telo vypuklé profilácia iba naznačená, okraj rovný. Z okraja na plecيا je spustené vyvýšené uško, nezdobená, v. 62 mm, pr. dna 37 mm, pr. ústia 116–122 mm (tab. IV: 8).

Hrob 9 – (tab. XXXV) jamkový, zo západnej strany označený veľkým kameňom. Tvar jamy sa nedal určiť. Zvyšky popola a značne strávených kostí premiešané zemou boli prikryté črepmi profilovanej šálky (1), misy so zatiahnutým okrajom (2), črepom hrubostennej nádoby (3), fragmentom šálky (4) a črepom polguľovitej misy (5). Na zakrytie hrobu neboli použité celé nádoby.

1. Črepy profilovanej šálky hnedej farby. Vonkajšia výzdoba: na tele pod lomom profilácie je pás horizontálnych rýh, dolná časť hrdla je zdobená pásom horizontálnych rýh; vnútorná výzdoba: stena je zdobená girlandou z pásu súbežných rýh, ohraničenou pásom horizontálnych rýh (tab. V: 4).
2. Črepy misy s vtiiahnutým okrajom čiernej farby (tab. V: 3).
3. Črep z tela hrubostennej nádoby.
4. Fragment polguľovitej šálky s vyvýšeným uškom a rovným okrajom (tab. V: 2).
5. Črep z tela polguľovitej misy s rovným okrajom (tab. V: 1).

Hrob 10 – (tab. XXXVI) symbolický. Tvoril ho ovál z kameňov umiestnených na podloží. V strede oválu bola vyhlbená jama (50 x 40 cm) do hĺbky 25–27 cm od úrovne podložia. Medzi kameňmi oválu a vo výplni jamy boli hrušky prepálenej hliny. Vo výplni jamy boli črepy profilovaných šálok (1) a misy (2). Na úrovni podložia bol vo výplni jamy zlomok bronzovej ihlice (3). Zvyšky kostí sme nezistili.

1. Črepy profilovaných šálok hnedej a čiernej farby (tab. V: 6–8, 10–13).
2. Črepy misy s vtiiahnutým okrajom (tab. V: 5).
3. Fragment deformovanej bronzovej ihlice. Ihla kruhového prierezu je zdobená priečnym ryhovaním (tab. V: 9).

Hrob 11 – v hrobe bola váza (1), obsahujúca zvyšky kostí, prikrytá profilovanou misou (2). Ďalšími nádobami boli misa so zatiahnutým okrajom (3), profilovaná šálka (4) a torzo hrnca (5).

1. Váza čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá. Hrdlo je valcovité, ostro nasadené, okraj rovný, mierne von vytiahnutý. Výzdoba: Hrdlo a telo spájajú dva protiahle malé vertikálne hrebene, priečne k nim sú v dolnej časti hrdla pripojené dva horizontálne výčnelky. Na plecيا sú vertikálne pásy rýh, ku ktorým sa z oboch strán pripájajú šikmé pásy rýh, v. 222 mm, pr. dna 95 mm, pr. vydutiny 225 mm, pr. ústia cca 132 mm (tab. VI: 5).
2. Profilovaná misa hnedej farby. Deformovaná. Dno je prstencovité odsadené, telo dvojkónické s ostrým lomom na vydutine, okraj široko horizontálne vytiahnutý. Na hornej polovici tela je vertikálne ucho. Výzdoba: nad lomom je pás horizontálnych žliabkov. Okraj je tordovaný, z vnútornej strany zdobený pásom obvodových žliabkov, v. 115 mm, pr. dna cca 64 mm, telo a ústie druhotne deformované (tab. VI: 2).

3. Misa hnedej farby, dno je rovné mierne odsadené, telo kónické, okraj do vnútra vtiahnutý, v. 107 mm, pr. dna 100 mm, pr. vydutiny 285 mm, pr. ústia 278 mm (tab. VI: 1).
4. Profilovaná šálka hnedej farby, dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vyťahnutý. Z okraja na hrdlo je spustené vyvýšené uško. Výzdoba: na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh. Uško je zdobené pozdĺžnymi žliabkami. Vypuklina na dne z vnútornej strany má v hrote jamku, v. 65 mm, pr. dna 34 mm, pr. vydutiny 130 mm, pr. ústia 142–147 mm (tab. VI: 4).
5. Torzo hrnca hnedej farby, dno mierne prehnuté, dolná časť tela kónická, vydutina zaoblená, hrdlo je kužeľovité, okraj rovný. Z hrdla na plecيا je spustené uško. Analogická časť nádoby sa nezachovala, v. 100 mm, pr. dna 30 mm (tab. VI: 3).

Hrob 12 – (tab. XXXV) bol zo SZ a JZ strany označený kameňom. Zvyšky kostí obsahovala polguľovitá misa (1), prikrytá črepmi z tela hrnca (2), vedľa stála profilovaná šálka (3).

1. Misa hnedej farby, dno je prehnuté, telo polguľovité, okraj rovný v. 66 mm, pr. dna 40 mm, pr. ústia 120 mm (tab. VI: 7).
2. Črepy z tela hrnca sivohnedej farby (tab. VI: 8).
3. Profilovaná šálka hnedej farby, dno je mierne prehnuté, telo kónické vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vyťahnutý. Uško sa nezachovalo. Vonkajšia výzdoba: na tele pod lomom je pás horizontálnych rýh, lom je presekávaný jemnými vrypami a jamkami, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh; vnútorná výzdoba: na dne je vypuklina, ohraničená kruhovými ryhami. Stena je zdobená viacnásobnou girlandou z pásu súběžných rýh, ohraničenou pásom horizontálnych rýh, v. 60 mm, pr. dna 30 mm, pr. vydutiny 115 mm, pr. ústia 124 mm (tab. VI: 6).

Hrob 13 – (tab. XXXV) bol z južnej strany označený kameňom. Zvyšky kostí obsahovala amfora (1). Pri amfore bola v hrobe šálka (2) a črepy z tela nádob (3).

1. Amfora hnedej farby, dno je rovné, telo vypuklé, oblá vydutina. Hrdlo je kužeľovité, okraj rovný von vyťahnutý, horizontálne hranený. Z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká. Výzdoba: na plecيا sú pásy vertikálnych a šikmých rýh, pod hrdlom je pás horizontálnych rýh, v. 150 mm, pr. dna 70 mm, pr. vydutiny 168 mm, pr. ústia 110 mm (tab. VI: 10).
2. Šálka čiernej farby, dno je rovné, telo polguľovité, okraj von vyťahnutý. Z okraja na telo je spustené vyvýšené uško, v. 67 mm, pr. dna 35 mm, pr. ústia 104 mm (tab. VI: 11).
3. Nezdobené črepy z tela nádob čiernej a hnedej farby.

Hrob 14 – (tab. XXXVI) bol zo západnej strany označený skupinou kameňov. V jame mierne zahĺbenej do podlažia stál hrniec (K) obsahujúci zvyšky kostí, prikrytý črepmi amfory (K1). Okolo hrnca (K) stáli ďalšie nádoby. Váza (D) obsahujúca zvyšky kostí, amfora (F) obsahujúca zvyšky kostí, prikrytá misou (F1), nezdobená amfora (G) obsahujúca zvyšky kostí a amfora (H), ktorá tiež obsahovala zvyšky kostí. Z južnej strany tejto skupiny urien stála prázdna amfora (E). Na plecيا urien stáli dve miniatúrne amfory (J a J1) a malá váza (C). SZ smerom mierne oddelene (cca 30 cm) bola skupinka čiastoč-

ne poškodených menších nádob. Tvorila ju amfora (B), šálka (B1), dve misy (B2 a B3) a profilovaná šálka (B4). Severným smerom od tejto skupinky (cca 20 cm) stála amfora (A) obsahujúca zvyšky kostí, prikrytá dvomi šálkami (A1 a A2).

1. Amfora (A) hnedej farby, dno je rovné, sú na ňom stopy po odlomenej nôžke, telo je guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj sa nezachoval. Z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: spodná časť tela je zdobená hviezdovitým rytým ornamentom, plecيا a vydutina sú zdobené súvislým pásom vertikálnych žliabkov. V dolnej časti hrdla je vertikálny pás žliabkov, zachovaná v. 140 mm, pr. dna 55 mm, pr. vydutiny 157 mm, pr. ústia cca 90 mm (tab. VII: 10).
2. Šálka (A1) čiernej farby, dno je prehnuté, telo vypuklé, okraj rovný, na tele je vertikálne uško, v. 75 mm, pr. dna 30 mm, pr. ústia 120–128 mm (tab. VII: 6).
3. Profilovaná šálka (A2) hnedej farby, dno je mierne prehnuté, s jamkou v strede. Telo je vypuklé, hrdlo valcovité mierne prehnuté, okraj vyťahnutý. Z okraja na lom je spustené vyvýšené uško, nezdobená, v. 50 mm, pr. dna 33 mm, pr. vydutiny 92 mm, pr. ústia 95 mm (tab. VII: 3).
4. Torzo amfory (B) hnedej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj rovný. Z hrdla na plecيا sú spustené ušká, v. 76 mm, pr. dna 28 mm (tab. VII: 7).
5. Profilovaná šálka (B1) sivej farby, dno je rovné, telo tulipánovité, okraj rovný von vyťahnutý. Z okraja na plecيا je spustené vyvýšené uško. Na dne je z vnútornej strany vypuklina. Nezdobená, hrubo vypracovaná, v. 52 mm, pr. vydutiny 65 mm, pr. ústia 70 mm (tab. VII: 9).
6. Misa (B2) hnedej farby, dno mierne prehnuté, telo polguľovité, okraj rovný, v. 65 mm, pr. dna 52 mm, pr. ústia 130 mm (tab. VII: 1).
7. Torzo misy (B3) hnedej farby, dno je mierne prehnuté, telo kónické, okraj do vnútra vtiahnutý (tab. VII: 5).
8. Profilovaná šálka (B4) hnedej farby, dno je iba naznačené, telo vypuklé. Hrdlo je prehnuté, okraj vyťahnutý. Z okraja na lom je spustené vyvýšené uško so stredovým hrebeňom. Vonkajšia výzdoba: na lome je rad vtlačených jamiek, na dolnej časti hrdla sú skupinky vtlačených jamiek a nad nimi pás horizontálnych rýh; vnútorná výzdoba: na dne je vypuklina ohraničená pásom kruhových rýh, na stene je girlanda z pásu súběžných rýh, ohraničená pásom horizontálnych rýh, v. 73 mm, pr. vydutiny 138 mm, pr. ústia 140 mm (tab. VIII: 5).
9. Torzo vázy (C) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela prehnutá, vydutina oblá, prechod hrdla a tela je zvýraznený, hrdlo je prehnuté, okraj vyťahnutý, horizontálne hranený. Výzdoba: na plecيا sú vertikálne žliabky, v dolnej časti hrdla sú dva horizontálne žliabky, v. 107 mm, pr. dna cca 48 mm, pr. vydutiny cca 122 mm, pr. ústia cca 95 mm (tab. VIII: 7).
10. Váza (D) hnedej farby, dno je prehnuté, telo guľovité, kužeľovité hrdlo je ostro nasadené, okraj vyťahnutý v. 92 mm, pr. dna 40 mm, pr. vydutiny 120 mm, pr. ústia 86 mm (tab. VIII: 4).
11. Amfora (E) hnedej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, von vyťahnutý, horizontálne hranený. Z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká, telo v dolnej časti okolo dna zdobené sústrednými rytými čiarami, v. 150 mm, pr. dna 68 mm, pr. vydutiny 160 mm, pr. ústia 112 mm (tab. VII: 12).
12. Torzo amfory (F) hnedej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj vyťahnutý, ušká sa

nezachovali, v. 170 mm, pr. dna 76 mm, pr. vydutiny 204 mm, pr. ústia 110 mm (tab. VII: 8).

13. Misa (F1) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické mierne vypuklé, okraj vťahnutý, na tele pod zahnutím je vertikálne uško, v. 103 mm, pr. dna cca 80 mm, pr. vydutiny 230 mm, pr. ústia 215 mm (tab. VII: 4).
14. Amfora (G) hnedej farby, dno je rovné, telo vypuklé so širokou oblou vydutinou, hrdlo je kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká, v. 190 mm, pr. dna 78 mm, pr. vydutiny 180 mm, pr. ústia 105 mm (tab. VIII: 8).
15. Amfora (H) čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká, nezdobená, v. 244 mm, pr. dna 110 mm, pr. vydutiny 270 mm, pr. ústia 145 mm (tab. VII: 11).
16. Miniaturna amfora (J) hnedej farby, dno je rovné, telo ovoidné, hrdlo valcovité, okraj rovný, z hrdla na prechod hrdla a tela sú spustené dve ušká, nezdobená, v. 84 mm, pr. dna 34 mm, pr. vydutiny 70 mm, pr. ústia 56 mm (tab. VIII: 6).
17. Miniaturna amfora (J1) hnedej farby, dno je rovné, telo guľovité, nesúmerné, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká. Výzdoba: na plecياch sú pásy šikmých ryh, prechod hrdla a tela je vyznačený dvomi horizontálnymi ryhami, v. 45 mm, pr. dna 27 mm, pr. vydutiny 50 mm, pr. ústia 35 mm (tab. VII: 2).
18. Hrnec (K) hnedej farby, dno je rovné, telo ovoidné, hrdlo prehnuté, okraj rovný. Z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá, priečne k uchám sú pod okrajom dva horizontálne výčnelky, v. 190 mm, pr. dna 93 mm, pr. vydutiny 182 mm, pr. ústia 160 mm (tab. VIII: 9).
19. Fragment amfory (K1) čiernej farby, telo sa nezachovalo, plecيا sú oblé, hrdlo kužeľovité, okraj rovný horizontálne vytiahnutý, z vnútornej strany hranený. Výzdoba: na plecياch je horizontálny preťlačený výčnelok, ktorý je zo spodnej strany ohraničený oblúkovými žliabkami, plecيا sú zdobené horizontálnymi žliabkami (tab. VIII: 10).

Hrob 15 – (tab. XXXVI) skupina kameňov ohraničovala malý ovál. V ohraničenom priestore bola skupina kameňov, na ktorých bol položený kus prepálenej červenej hlíny. Nádoba z hrobu bola umiestnená medzi týmito kameňmi a kameňmi oválu. V hrobe bol hrniec (1), obsahujúci zvyšky kostí, prikrytý črepmi (2).

1. Črepy z hrnca hnedej farby, dno je rovné, telo s náznakom profilácie, na tele sú dve ušká. Hrúbka 5–6 mm (tab. VI: 9).
2. Črepy z tela nádoby hnedej farby, nezdobené, hrúbka 6–8 mm.

Hrob 16 – (tab. XXXV) z východnej strany bol hrob označený skupinou kameňov. V hrobe bola amfora (1), obsahujúca zvyšky kostí a fragment bronzovej ihlice (2). Amfora bola prikrytá misou (3).

1. Amfora sivohnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická mierne vypuklá, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj je rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká. Výzdoba: na plecياch je súvislý pás vertikálnych žliabkov, v. 180 mm, pr. dna 82 mm, pr. vydutiny 192 mm, pr. ústia 118 mm (tab. VIII: 3).
2. Fragment bronzovej ihlice s vázičkovitou hlavičkou, zachovaná dl. 49 mm, pr. hlavičky 10 mm (tab. VIII: 2).

3. Miska hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj do vnútra vťahnutý na tele pod zahnutím je vertikálne uško, v. 74 mm, pr. dna 72 mm, pr. ústia 184 mm (tab. VIII: 1).

Hrob 17 – (tab. XXXV) z juhovýchodnej strany bol označený skupinou kameňov. Veľmi poškodený. V hrobe bol hrniec (1), obsahujúci zvyšky kostí a črep misy (2). Urna stála na plochom kameni.

1. Dolná časť tela hrnca hnedej farby, pr. dna 128 mm, hrúbka 6–7 mm (tab. IX: 8).
2. Črepy z misy s vťahnutým okrajom sivej farby. Na tele je vertikálne uško (tab. IX: 6, 7).

Hrob 18 – (tab. XXXVII) okolo hrobu sa zistili zvyšky kruhu z kameňov. V hrobe bola amfora (1), obsahujúca zvyšky kostí. Amfora bola prikrytá črepmi misy (2) a stála na plochom kameni. Hrob bol umiestnený zo severnej strany značne poškodeného kamenného príkrovu mohyly 4 hrobu 20.

1. Amfora čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela vypuklá, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj von vytiahnutý. Z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká. Výzdoba: Priečne na ušká sú v dolnej časti hrdla dva vertikálne hrebene. Na plecياch je pás horizontálnych žliabkov. Vydutina pod uškami je zdobená oblúkovými žliabkami a vtlačenými jamkami, v. 200 mm, pr. dna 80 mm, pr. vydutiny 240 mm, pr. ústia 165 mm (tab. IX: 9).
2. Črepy misy s vťahnutým okrajom hnedej farby (tab. IX: 10).

Hrob 19 – (tab. XXXVII) bol čiastočne prekrytý kameňmi plášťa mohyly 4. V hrobe bola amfora (1) obsahujúca zvyšky kostí a malú hrubostennú misku (2). Amfora bola zakrytá väčšou misou (3).

1. Amfora sivohnedej farby, dno je odsadené, telo guľovité, nasadenie hrdla je ostré, hrdlo je kužeľovité, okraj von vytiahnutý. Z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká. Výzdoba: na plecياch je súvislý pás vertikálnych žliabkov, v. 159 mm, pr. dna 35 mm (odsadenie 5 mm), pr. vydutiny 151 mm, pr. ústia 110 mm (tab. IX: 3).
2. Miska hnedej farby, dno je rovné, telo polguľovité, okraj rovný. Hrubo vypracovaná, v. 40 mm, pr. dna 22 mm, pr. ústia 66 mm (tab. IX: 2).
3. Misa hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj dovnútra vťahnutý, z vydutiny na telo je spustené uško, v. 103 mm, pr. dna 95 mm, pr. vydutiny 275–280 mm, pr. ústia 264–270 mm (tab. IX: 1).

Mohyla 4 – (tab. XXXVII) tvoril ju ovál z navrhovaných kameňov, veľmi poškodený orbou. Približne v centrálnej časti bol pod kameňmi hrob 20. Na severovýchodnej strane kamene čiastočne prekryvali hrob 19. Zo severnej strany mohyly 4 bol hrob 18, okolo ktorého sme zistili zvyšky kruhu z kameňov.

Hrob 20 – poškodený orbou. V hrobe bolo päť popolníc. Nádoby vytvárali jednu skupinu. Zvyšky kostí obsahovala amfora (A). Medzi kosťami v amfore (A) bol hrot bronzovej ihlice (A1). Amfora (A) bola prikrytá črepom z hrnca (A2). Z južnej strany amfory (A) stála menšia amfora (B). Juhozápadným smerom stála vedľa amfory

(A) ďalšia amfora (D), ktorá obsahovala zvyšky kostí. Na kostiach v amfore (D) stáli dve profilované šálky (D1 a D2). Amfora (D) bola prikrytá veľkou šálkou (misou?; D3). Trojuholník urien dopĺňala zo severozápadnej strany amfory (A) ďalšia amfora (H), ktorá obsahovala zvyšky kostí. Amfora (H) bola prikrytá šálkou (G). Pri amfore (H) stála zo severnej strany amfora (C) a miska (J). Zo západnej strany amfory (D) stála amfora (E), ktorá obsahovala zvyšky kostí. Na zvyškoch kostí v amfore (E) boli zlomky bronzovej špirálky (E1) a bronzová ihlica (E2). Bronzové šperky v amfore (E) boli prikryté črepami misy (E3) a profilovanej šálky (E4). Amfora (E) bola prikrytá črepmi ďalšej misy (E5). Zo severnej strany amfory (E) bolo torzo zničenej nádoby (I). Západne od amfory (E) bolo torzo ďalšej nádoby (F).

1. Amfora (A) čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj vyťahaný, z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká, nezdobená, v. 236 mm, pr. dna 115 mm, pr. vydutiny 290 mm, pr. ústia 170–180 mm (tab. X: 8).
2. Hrot bronzovej ihlice (A1), zachovaná dl. 32 mm, pr. 1,5 mm (tab. X: 4).
3. Črep z hrnca (A2) hnedej farby, okraj je rovný z hrdla na telo je spustené uško, hrúbka 8 mm (tab. X: 6).
4. Amfora (B) čiernej farby, dno je len naznačené, telo guľovité, hrdlo prehnuté, okraj rovný, z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká. Výzdoba: na pleciah sú pásy vertikálnych žliabkov, pod uškom skupina vtlačených jamiek, prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych žliabkov, v. 132 mm, pr. vydutiny 134 mm, pr. ústia 87 mm (tab. X: 9).
5. Torzo amfory (C) čiernej farby, telo je guľovité, hrdlo sa nezachovalo. Výzdoba: na dolnej časti hrdla sú horizontálne ryhy, zachovaná v. 84 mm, pr. dna 48 mm, pr. vydutiny 144 mm (tab. XI: 5).
6. Amfora (D) čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela vypuklá, vydutina oblá, hrdlo je kužeľovité, okraj horizontálne vyťahaný. Z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká. Výzdoba: pod uchom sú pásy šikmých žliabkov, priečne k nim sú na pleciah pásy oblúkových žliabkov. Prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych žliabkov, pod ktorým je na pleciah medzi žliabkovými oblúkmi rad vtlačených jamiek, v. 260 mm, pr. dna 135 mm, pr. vydutiny 135 mm, pr. ústia 145 mm (tab. X: 7).
7. Profilovaná šálka (D1) čiernej farby, dno je rovné s jamkou v strede, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, z okraja na pleciah je spustené vyvýšené uško. Vonkajšia výzdoba: na pleciah a dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, medzi nimi sú skupiny vertikálnych rýh; vnútorná výzdoba: okolo vypukliny dna je kruhový žliabok, na stene je girlanda zo súbežných rýh ohraničená pásom horizontálnych rýh. Pod uškom sú girlanda a kruhový žliabok spojené pásom rýh, v. 69 mm, pr. dna 35 mm, pr. vydutiny 136 mm, pr. ústia 132 mm (tab. X: 3).
8. Profilovaná šálka (D2) sivohnedej farby, dno je rovné, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, z okraja na telo je spustené vyvýšené uško. Vonkajšia výzdoba: na prechode hrdla a tela je rad vtlačených jamiek; vnútorná výzdoba: okolo dna je pás kruhových žliabkov, na stene je girlanda z pásu súbežných rýh, v. 63 mm, pr. dna 44 mm, pr. vydutiny 114 mm, pr. ústia 126 mm (tab. X: 1).
9. Torzo profilovanej šálky (misy?; D3) čiernej farby, dno je prehnuté, telo vypuklé, vydutina oblá, hrdlo prehnuté, okraj vyťahaný. Vonkajšia výzdoba: na pleciah sú proti sebe stojace pásy šikmých rýh, na dolnej časti hrdla sú horizontálne ryhy; vnútorná výzdoba: vypuklina dna je ohraničená dvomi kruhovými žliabkami, na stene je girlanda z pásu súbežných rýh, v. 90 mm, pr. dna cca 36 mm, pr. vydutiny cca 185 mm, pr. ústia cca 180 mm (tab. X: 5).
10. Amfora (E) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká, nezdobená, v. 203 mm, pr. dna 96 mm, pr. vydutiny 238 mm, pr. ústia 124 mm (tab. XI: 10).
11. Zlomky bronzovej špirálky (E1) z drôtu kruhového prierezu, časť zlomkov je tordovaná, pr. drôtu 1,5 mm (tab. XI: 1, 3, 4).
12. Bronzová ihlica (E2) s hlavičkou stočenou do očka, dl. cca 82 mm, pr. drôtu 2–3 mm (tab. XI: 9).
13. Črepy misy (E3) s vŕtákným okrajom hnedej farby, na tele pod zahnutím je vertikálne uško, hrúbka 8 mm, (tab. XI: 12).
14. Črepy profilovanej šálky (E4) čiernej farby (tab. XI: 2).
15. Črepy misy (E5) čiernej farby, okraj je horizontálne hranený, nad vertikálnym uškom priečne žliabkovaný, hrúbka 6 mm (tab. XI: 13).
16. Torzo amfory (F) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo sa nezachovalo. Výzdoba: na vydutine sú štyri priečne umiestnené vypukliny ohraničené oblúkovým žliabkom, na pleciah sú horizontálne ryhy a žliabky, zachovaná v. 66 mm, pr. dna 44 mm, pr. vydutiny 122 mm (tab. X: 2).
17. Profilovaná šálka (G), dno je výrazne prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vyťahaný, z okraja na lom je spustené vyvýšené uško so stredovým hrebeňom. Vonkajšia výzdoba: na vydutine je pás horizontálnych rýh prerušovaný oblúčikom vrypov, lom je presekávaný radom šikmých vrypov, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh; vnútorná výzdoba: na dne je vypuklina s pretlačeným hrotom, ohraničená dvomi kruhovými žliabkami, stena je zdobená girlandou zo súbežných rýh, v. 72 mm, pr. vydutiny cca 120–124 mm, pr. ústia 118 mm (tab. XI: 6).
18. Amfora (H) čiernej farby, dno tvorí prstencovitá nôžka, dolná časť tela je kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj vyťahaný, na pleciah sú dve vertikálne ušká. Výzdoba: priečne k uškám sú na pleciah dva krátke vertikálne hrebene, v. 225 mm, pr. nôžky 110 mm, výška nôžky 13 mm, pr. vydutiny 230 mm, pr. ústia 130 mm (tab. XI: 11).
19. Torzo nádoby (I) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, na pleciah stopy po vertikálnom ušku, zachovaná v. 150 mm, pr. dna 85 mm (tab. XI: 8).
20. Misa (J) hnedej farby, dno je len naznačené, telo vypuklé s náznakom profilácie, okraj rovný, na tele je vertikálne uško, na okraji nad uškom sú dva vertikálne výčnelky, v. 98 mm, pr. ústia 230 mm (tab. XI: 7).

Hrob 21 – (tab. XXXVI) v hrobe bola kónická šálka (1) obsahujúca zvyšky kostí. Bola prikrytá profilovanou šálkou (2). Nádoby boli prikryté skupinou kameňov.

1. Šálka sivohnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj rovný, z okraja na telo je spustené vyvýšené uško, v. 58 mm, pr. dna 50 mm, pr. ústia 115 mm, (tab. IX: 4).
2. Profilovaná šálka čiernej farby, dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vyťahaný, z okraja

na lom je spustené vyvýšené uško. Vonkajšia výzdoba: na tele pod lomom je pás horizontálnych rýh, lom je presekávaný krátkymi vrypami, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh a nad ním sú skupinky krátkych vertikálnych rýh. Okraj je zdobený skupinami priečných rýh; vnútorná výzdoba: na dne je vypuklina s jamkou na hrote, ohraničená pásom rýh, na stene je girlanda z pásu súbežných rýh, ohraničená pásom horizontálnych rýh, v. 58 mm, pr. dna 32 mm, pr. vydutiny 110 mm, pr. ústia 118 mm (tab. IX: 5).

Hrob 22 – jamkový. V plytkej jamke boli zvyšky kremácie a bronzový prsteň (I). Hrob bol prikrytý kameňom.

1. Prsteň z bronzového pásika s prekrývajúcimi sa koncami. Pásik je oválneho prierezu, pr. prsteňa 22–24 mm, šírka pásika 3 mm (tab. XII: 1).

Hrob 23 – hrob tvorila miska (1) obsahujúca niekoľko spálených zvyškov kostí a zlomky bronzových špirálok a prsteňov (2). Miska bola prikrytá črepami amfory (3).

1. Miska sivohnedej farby, dno je len naznačené, telo polguľovité, okraj rovný, v. 58 mm, pr. ústia 127 mm (tab. XII: 9).
2. Bronzový krúžok, pr. krúžku 27 mm, hrúbka pásika 1 mm, šírka 2,5 mm (tab. XII: 7); fragmenty bronzovej špirálky z drôtu okrúhleho prierezu, pr. špirálky 20 mm, pr. drôtu 1,5 mm (tab. XII: 2); zlomok bronzového drôtu okrúhleho prierezu, pr. drôtu 1,5 mm (tab. XII: 4); bronzová špirálka v tvare trubičky, dl. 31 mm, pr. špirálky 3 mm (tab. XII: 3); fragment bronzového pásika oválneho prierezu, zachovaná dl. 36 mm, šírka pásika 9 mm, v. 2,5 mm (tab. XII: 6); fragmenty bronzového drôtu stočeného do kruhu, časť drôtu je tordovaná. Na jednom ukončení náznak stočenia v očko, pr. drôtu 2–2,5 mm (tab. XII: 5, 10).
3. Črepy z amfory sivej a hnedej farby, prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom žliabkov, hrúbka 5–6 mm (tab. XII: 8).

Hrob 24 – (tab. XXXVI) zo severozápadnej strany bol označený skupinou kameňov. V plytkej priehlbine stála amfora (C), obsahujúca zvyšky kostí dospelého jedinca (ženy?), na ktorých ležal bronzový prsteň (C1). Amfora (C) bola prikrytá hlineným kruhom (D). Z východnej strany pri amfore (C) stála váza (E), ktorá obsahovala zvyšky kostí mladšieho jedinca (ženy? do 18 rokov). Severne od amfory (C) stál hrniec (F), obsahujúci zvyšky kostí nedospelého jedinca (4–6 rokov), prikrytý črepami (F1). Z východnej strany pri hrnci (F) stála amfora (G), v ktorej bol fragment ihlice (G1). Juhovýchodne od vázy (E) stál ďalší hrniec (B). Celá skupina bola prikrytá dolnou časťou veľkej nádoby (A).

1. Dolná časť hrubostennej nádoby (A) čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá. Pod vydutinou sú štyri priečne umiestnené drážadlá, zachovaná v. 248 mm, pr. dna 160 mm, pr. vydutiny 524 mm (tab. XII: 18).
2. Hrniec (B) hnedej farby, dno je rovné, telo vypuklé, hrdlo len naznačené, okraj rovný, na tele sú dve ušká, v. 150 mm, pr. dna 81 mm, pr. vydutiny 157 mm, pr. ústia 158 mm (tab. XII: 14).
3. Amfora (C) čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká, nezdobená,

v. 163 mm, pr. dna 75 mm, pr. vydutiny 190 mm, pr. ústia 135 mm (tab. XII: 16).

4. Bronzový prsteň (C1) z drôtu kruhového prierezu. Ukončenie je stočené do špirálky, druhé ukončenie je odlomené, pr. drôtu 1 mm (tab. XII: 12).
5. Plochý hlinený kruh (D) hnedej farby, pr. cca 200 mm, hrúbka 15 mm (tab. XII: 15).
6. Váza (E) sivej farby, dno je rovné, telo dvojkónické so zaoblenou vydutinou, hrdlo valcovité, okraj rovný, v. 63 mm, pr. dna 80 mm, pr. vydutiny 163 mm, pr. ústia 144 mm (tab. XII: 11).
7. Hrniec (F) hnedej farby, dno je rovné, telo ovoidné, hrdlo len naznačené, okraj mierne vyťahnutý, z hrdla na telo sú spustené dve ušká. Priečne k uškám sú na hrdle dva horizontálne výčnelky, v. 183 mm, pr. dna 78 mm, pr. vydutiny 158 mm, pr. ústia 144 mm (tab. XII: 17).
8. Črepy z tela hrncovitej nádoby (F1) hnedej farby.
9. Amfora (G) hnedej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká, nezdobená, v. 88 mm, pr. dna 52 mm, pr. vydutiny 88 mm, pr. ústia 65 mm (tab. XII: 19).
10. Fragment bronzovej ihlice (G1). Hlavička je dvojkónická s presekávaným lomom, hrdlo je zdobené obvodovým ryhovaním, zachovaná dl. 21 mm, pr. ihly 2 mm (tab. XII: 13).

Hrob 25 – (tab. XXXVII) zo západnej strany bol označený veľkým kameňom. V hrobe bol hrniec (C) obsahujúci zvyšky kostí dospelého jedinca (ženy?). Na kostiach v nádobe (C) stála malá miska (C1). Hrniec (C) bol prikrytý misou (C2). Vedľa hrnca (C) stála profilovaná šálka (A) a misa (B). V mise (B) bolo niekoľko spálených kostí. Misa (B) bola prikrytá črepami (B1).

1. Profilovaná šálka (A), dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo je prehnuté, okraj vyťahnutý, z okraja na lom je spustené vyvýšené uško so stredovým hrebeňom. Vonkajšia výzdoba: lom je presekávaný vertikálnymi vrypami, dolná časť hrdla je zdobená pásom horizontálnych rýh, nad pásom sú na hrdle skupiny horizontálnych vrypov striedané pásmi krátkych vertikálnych rýh; vnútorná výzdoba: vypuklina dna je ohraničená pásom kruhových rýh a kruhom vrypov, na stene je girlanda z pásu súbežných rýh ohraničená pásom horizontálnych rýh, v. 62 mm, pr. dna 33 mm, pr. vydutiny 112 mm, pr. ústia 120–132 mm (tab. XIII: 11).
2. Hrubo vypracovaná misa (B) hnedej farby, dno je prehnuté, telo polguľovité, okraj rovný, v. 59 mm, pr. dna 50 mm, pr. ústia 103 mm (tab. XIII: 7).
3. Črepy dolnej časti menšej nádoby (B1) sivej farby, dno je len naznačené s jamkou v strede.
4. Torzo hrnca (C) hnedej farby, dno je rovné, telo ovoidné, na pleciah sú stopy po ušku, zachovaná v. 144 mm, pr. dna 76 mm (tab. XIII: 10).
5. Misa (C1) sivohnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj rovný, nepravidelne tvarovaná, v. 68 mm, pr. dna 30 mm, pr. ústia 128 mm (tab. XIII: 8).
6. Torzo misy (C2) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické mierne vypuklé, okraj vtiahnutý, na vydutine sú priečne umiestnené horizontálne výčnelky, v. 105 mm, pr. dna 75 mm, pr. vydutiny 238 mm, pr. ústia 228 mm (tab. XIII: 9).

Mohyla 5 – (tab. XXXVIII) na ploche cca 5 x 5 m boli orbou rozvláčené kamene. Umiestnenie veľkých kameňov umožnilo rekonštruovať približný rozsah dvoch ka-

menných príkrovov (A a B). Časť A tvoril oválny príkrov s rozmermi cca 3 x 2,5 m. Medzi kameňmi príkrovu A v centrálnej časti bol hrob 27. Z juhovýchodnej strany sa k časti A pripínal menší ovál z kameňov s rozmermi cca 1,8 x 1,6 m (časť B). Pod kameňmi časti B bol hrob 26. Juhovýchodným smerom boli v blízkom okolí pri časti B mohyly 5 umiestnené hroby 42, 43 a 48.

Hrob 26 – zvyšky kostí boli v mise (D) prikryté črepmi ďalšej misy (C). Na kostiach bol zlomok bronzovej ihlice (D1). V okolí misy (D) boli roztrúsené črepy šálky (E). Asi 30 cm severným smerom stála malá amfora (A) a malá váza (B).

1. Amfora (A) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo valcovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká, nezdobená, v. 88 mm, pr. dna 36 mm, pr. vydutiny 96 mm, pr. ústia 64 mm (tab. XIII: 4).
2. Malá váza (B) čiernej farby, dno je na prstencovitej nôžke, telo je guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj vytiahnutý. Výzdoba: na plecياch je pás horizontálnych rýh, vydutina pod ním je zdobená pásmi vertikálnych a šikmých rýh, v. 95 mm, pr. dna 32 mm, výška nožičky 10 mm, pr. vydutiny 104 mm, pr. ústia 64 mm, (tab. XIII: 2).
3. Črepy misy (C) hnedej farby s vtiahnutým okrajom, z vydutiny na telo je spustené uško, (tab. XIII: 1).
4. Torzo misy (D) sivej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj vtiahnutý, tordovaný, (tab. XIII: 6).
5. Hrot bronzovej ihlice (D1) kruhového prierezu, pr. 2,5 mm (tab. XIII: 3).
6. Šálka (E) čiernej farby, dno je rovné, telo polguľovité s náznakom profilácie, okraj mierne vytiahnutý, spod okraja je na telo spustené uško, nad uškom je okraj stupňovite zvýšený. Výzdoba: v hornej tretine tela je pás obvodových žliabkov. Pod pásom žliabkov na vydutine sú skupiny vtlačených jamiek, v. 84 mm, pr. dna 42 mm, pr. ústia 128 mm (tab. XIII: 5).

Hrob 27 – nádoby boli priamo medzi kameňmi príkrovu a zakryté ďalšími kameňmi. Hrob tvorila amfora (A) obsahujúca zvyšky kostí nedospelého jedinca (do 3 rokov). Na kostiach bola hore dnom položená hrubo vypracovaná kónická šálka (B). Zrejme v ústí amfory (A) bola profilovaná šálka (E). Z východnej strany stála pri amfore (A) malá amfora (C) a šálka (D).

1. Torzo amfory (A) sivej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina široká, oblá. Hrdlo je kužeľovité, mierne prehnuté, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené ušká, nezdobená, v. 213 mm, pr. dna 90 mm, pr. vydutiny 236 mm, výška hrdla 75 mm, pr. ústia cca 160 mm (tab. XIV: 6).
2. Torzo šálky (B) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj rovný, z okraja na telo je spustené vyvýšené uško, v. 45 mm, pr. dna 36 mm, pr. ústia cca 85 mm (tab. XIV: 1).
3. Malá amfora (C) hnedej farby, dno je len naznačené, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká, nezdobená, v. 72 mm, pr. vydutiny 80 mm, pr. ústia 44 mm (tab. XIV: 4).
4. Profilovaná šálka (D) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, hrdlo valcovité, okraj rovný, z okraja na plecيا je spustené vyvýšené uško, nezdobená, hrubo vypracovaná, v. 50 mm, pr. dna 35 mm, pr. vydutiny 80 mm, pr. ústia 80 mm (tab. XIV: 2).
5. Torzo profilovanej šálky (E), dno je rovné, dolná časť tela kónická, hrdlo je prehnuté, okraj von vytiahnutý. Ucho

sa nezachovalo. Výzdoba: na vydutine je rad vtlačených jamiek, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, v. cca 72 mm, pr. dna cca 50 mm, pr. vydutiny cca 135 mm, pr. ústia cca 136 mm (tab. XIV: 5).

Hrob 28 – (tab. XXXVII) tvorila ho amfora (A) obsahujúca zvyšky kostí dvoch dospelých individuí (žena? a muž?). Na kostiach v amfore (A) boli zlomky bronzovej špirálky (A1), zlomok tela ihlice (A2) a stála tam tiež miniatúrna amfora (A3). Z východnej strany stála pri amfore (A) ďalšia nádoba (C), takmer zničená orbou. Obsahovala zvyšky kostí dvoch individuí – dospelého (muža?) a nedospelého jedinca (do troch rokov). Na kostiach bol fragment bronzovej ihlice (C1). Z východnej strany popolnice (C) stála profilovaná šálka (D).

1. Amfora (A) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité mierne prehnuté, okraj sa nezachoval, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá, v. 178 mm, pr. dna 88 mm, pr. vydutiny 248 mm, pr. ústia 140 mm (tab. XIV: 15).
2. Zlomky špirálky (A1) z bronzového drôtu okrúhleho prierezu, pr. drôtu 2 mm (tab. XIV: 10–12).
3. Fragment tela bronzovej ihlice (A2), zdobený obvodovou ryhou, zachovaná dl. 22 mm, pr. 3 mm (tab. XIV: 9).
4. Miniatúrna amfora (A3) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, náznak lomu na vydutine. Ostrejšie nasadené hrdlo je kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká. Výzdoba: na tele pod lomom je pás vertikálnych rýh, v. 52 mm, pr. dna 24 mm, pr. vydutiny 62 mm, pr. ústia 46 mm (tab. XIV: 14).
5. Črepy z tela amfory (C) hnedej farby, dno je rovné, zachovaná časť tela kónická, zachovaná v. 78 mm, pr. dna 90 mm (tab. XIV: 13).
6. Fragment bronzovej ihlice s vázičkovitou hlavičkou (C1), hlavička je zdobená pásmi šikmých rýh, zachovaná dl. 97 mm (tab. XIV: 8).
7. Profilovaná šálka (D) sivej farby, dno je mierne prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vytiahnutý. Z okraja na ostrý lom je spustené vyvýšené uško so stredovým hrebeňom. Vonkajšia výzdoba: lom je presekávaný šikmými vrypami, v dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh a nad ním rad vrypov. Hrana okraja je zdobená skupinami priečných rýh; vnútorná výzdoba: na dne je vypuklina s jamkou v hrote, ohraničuje ju pás kruhových rýh a kruh šikmých vrypov, na stene je girlanda zo súbežných rýh ohraničená pásom horizontálnych rýh. Pod uškom je girlanda prerušená pásom rýh spájajúcich obvodové ryhy s ryhami okolo vypukliny, v. 60 mm, pr. dna 30 mm, pr. vydutiny 112–118 mm, pr. ústia 120–134 mm (tab. XIV: 7).

Hrob 29 – (tab. XXXVII) z východnej strany bol označený skupinou kameňov. V hrobe bola nádoba (A) obsahujúca zvyšky kostí dospelého jedinca (ženy?). Medzi kosťami v nádobe (A) bola bronzová ihlica (A1). Nádoba (A) bola prikrytá misou (B). Západne od nádoby (A) stála takmer zničená nádoba (C). Zo severnej strany nádoby (A) stála amfora (D) obsahujúca zvyšky kostí nedospelého jedinca (5–6 rokov). Amfora (D) bola prikrytá misou (E). Zo západnej strany stála pri amfore (D) profilovaná šálka (F).

1. Torzo nádoby (A) sivej farby, dno rovné, telo guľovité, hrdlo sa nezachovalo. Výzdoba: na hornej polovici tela

je súvislý pás vertikálnych širokých žliabkov – kanelúr, zachovaná v. 150 mm, pr. dna 105 mm, pr. vydutiny 260 mm (tab. XV: 4).

2. Fragment bronzovej ihlice s dvojkónickou hlavičkou (A1). Pri odlomenom hrote je telo tordované, zachovaná dl. 116 mm, pr. ihly 2–3 mm (tab. XV: 5).
3. Črepy misy (B) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj vťahnutý, na tele je vertikálne uško, hrúbka 5 mm (tab. XV: 7).
4. Torzo nádoby (C) hnedej farby, dno je rovné mierne odsadené, telo guľovité, hrdlo sa nezachovalo, nezdobená, zachovaná v. 80 mm, pr. dna 65 mm, hrúbka 4 mm (tab. XV: 1).
5. Amfora (D) čiernej farby, dno je odsadené rovné, dolná časť tela kónická, hrdlo kužeľovité, okraj von vytiahnutý šikmo hranený. Z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká. Výzdoba: na dne je vyrytá značka, vydutina a pleciah sú viacnásobne horizontálne hranené, priečne k uškám sú na vydutine dva horizontálne výčnelky. Nad výčnelkom a pod ním a tiež pod uškami sú pásy krátkych šikmých rýh. Prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych rýh. Na hornej polovici hrdla je súvislý pás horizontálnych rýh. v. 157 mm, pr. dna 86 mm, pr. vydutiny 216 mm, pr. ústia 135 mm (tab. XV: 2).
6. Misa (E) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj vťahnutý. Z vydutiny na telo je spustené uško, na vydutine sú priečne umiestnené tri horizontálne výčnelky, v. 104 mm, pr. dna 82 mm, pr. ústia 220 mm (tab. XV: 3).
7. Torzo profilovanej šálky (F) hnedej farby, dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vytiahnutý. Ucho sa nezachovalo. Vonkajšia výzdoba: lom je presekávaný vertikálnymi vrypami, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, nad týmto pásom sú na hrdle striedavo krátke rady vertikálnych vrypov a skupinky šrafovaných trojuholníkov; vnútorná výzdoba: na dne je vypuklina s jamkou v hrote, zdobená sústrednými rytými kruhmi a kruhom krátkych vrypov. Na stene je girlanda zo súbežných rýh ohraničená pásom horizontálnych rýh, v. 80 mm, pr. dna 35 mm, pr. vydutiny 132 mm, pr. ústia 138 mm (tab. XV: 6).

Hrob 30 – (tab. XXXVII) zo západnej strany označený kameňom. Hrob tvorila amfora (A) obsahujúca zvyšky kostí dospelého jedinca (ženy?). Na kostiach boli zlomky bronzovej špirálky a drôtika (A1). Amfora (A) bola prikrytá misou (B). Z južnej strany stáli pri amfore (A) dve malé amfory (C a D).

1. Torzo amfory (A) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, v. cca 210 mm, pr. dna cca 90 mm (tab. XV: 13).
2. Zlomky krúžku (A1) z bronzového pásika (tab. XV: 14); zlomky bronzovej trubičkovitej špirálky (tab. XV: 15); zlomky bronzového krúžku z drôtu kruhového prierezu (tab. XV: 10).
3. Misa (B) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj vťahnutý, z vydutiny na telo je spustené uško, v. 85 mm, pr. dna 78 mm, pr. vydutiny 225 mm, pr. ústia 218 mm (tab. XV: 8).
4. Amfora (C) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj rovný. Z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká. Výzdoba: na pleciah sú pásy šikmých a vertikálnych rýh, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, v. 92 mm, pr. dna 44 mm, pr. vydutiny 103 mm, pr. ústia 66 mm (tab. XV: 9).

5. Amfora (D) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj rovný. Z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká. Výzdoba: na pleciah sú pásy rýh v tvare lomených oblúkov, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, v. 103 mm, pr. dna 35 mm, pr. vydutiny 111 mm, pr. ústia 66 mm (tab. XV: 14).

Hrob 31 – takmer úplne zničený. Tvorila ho amfora (1) obrátená hore dnom. Zachovala sa iba časť hrdla. Vo výplni bolo niekoľko kostí.

1. Torzo amfory čiernej farby, telo sa nezachovalo, hrdlo je kužeľovité, okraj horizontálne vytiahnutý, viacnásobne hranený. Výzdoba: v dolnej časti hrdla je pás horizontálnych žliabkov, pr. ústia 158 mm, hrúbka 6 mm (tab. XVI: 8).

Hrob 32 – (tab. XXXVII) z východnej strany označený skupinou kameňov. Zvyšky kostí boli roztrúsené medzi črepami misy so zatiahnutým okrajom (1). Na črepoch misy (1) bola hore dnom položená šálka (2).

1. Črepy veľkej misy s vťahnutým okrajom. Na zahnutí je naznačené horizontálne hranenie (tab. XVI: 6).
2. Profilovaná šálka, dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vytiahnutý, z okraja na lom je spustené vyvýšené uško. Vonkajšia výzdoba: na tele je pod lomom pás horizontálnych rýh, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh a nad ním skupinky šikmých rýh; vnútorná výzdoba: vypuklina na dne je ohraničená pásom kruhových rýh a kruhom šikmých vrypov. Na stene sú dva pásy horizontálnych rýh, v. 63 mm, pr. dna 33 mm, pr. vydutiny 122 mm, pr. ústia 134 mm (tab. XVI: 5).

Hrob 33 – tvoril ho menší hrniec (1) obsahujúci zvyšky kostí. Na kostiach v hrnci boli črepy šálky (2). Hrniec bol prikrytý misou (3).

1. Hrniec hnedej farby, dno je rovné, telo ovoidné, hrdlo len naznačené, mierne prehnuté, okraj rovný, na tele sú dve ušká, v. 102 mm, pr. dna 57 mm, pr. ústia 110 mm (tab. XVI: 11).
2. Torzo šálky, dno je mierne prehnuté, telo polguľovité, okraj rovný. Z okraja na telo je spustené vyvýšené uško, v. 40 mm, pr. dna 30 mm, pr. ústia 88 mm (tab. XVI: 9).
3. Torzo misy sivej farby, dno je prehnuté s vtlačanou jamkou v hrote vypukliny z vnútornej strany, telo je polguľovité, okraj rovný, v. 69 mm, pr. dna 37 mm, pr. ústia 105 mm (tab. XVI: 10).

Mohyla 10 – (tab. XL) výrazne poškodená orbou. Rozvláčené kamene sme zistili už v horných vrstvách sondy. Približné rozmery oválneho kamenného príkrovu cca 280 x 250 cm. Pod kameňmi bol hrob 34. V okolí mohyly neboli ďalšie hroby.

Hrob 34 – tvoril ho hrniec (1) obsahujúci zvyšky kostí. Hrniec bol prikrytý črepami ďalšieho hrnca (2) a črepom misy (3).

1. Hrniec hnedej farby, dno je rovné telo súdkovité, okraj rovný. Na tele sú dve ušká a priečne k nim umiestnené horizontálne výčnelky, v. 170 mm, pr. dna 92 mm, pr. vydutiny 188 mm, pr. ústia 180 mm (tab. XVI: 7).
2. Črepy z tela hrnca hnedej farby, hrúbka 8 mm.
3. Torzo misy sivej farby, dno sa nezachovalo, telo je polguľovité, okraj rovný, hrúbka 6 mm.

Hrob 35 – (tab. XXXVII) v bezprostrednom okolí bolo niekoľko orbou rozvláčených kameňov. Amfora (A) obsahujúca zvyšky kostí dospelého jedinca (muž?, 30–50 rokov) bola prikrytá črepmi z tela hrnca (A1). Juhozápadne (cca 25 cm) od amfory (A) stál hrniec (B), v ktorom bolo torzo menšieho hrnca (B1). Hrnec (B) bol prikrytý misou (C).

1. Amfora (A) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela vypuklá, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecia sú spustené dve ušká, nezdobená, v. 150 mm, pr. dna 90–98 mm, pr. vydutiny 186 mm, pr. ústia 106 mm (tab. XVI: 4).
2. Črepy z tela hrnca (A1) hnedej farby.
3. Hrnec (B) hnedej farby, dno je rovné, telo ovoidné, hrdlo prehnuté, okraj rovný, z hrdla na plecia sú spustené dve uchá, priečne k uchám sú na hrdle umiestnené dva horizontálne pretlačené výčnelky. Povrch hrnca je zdrsnený prstovaním, v. 238 mm, pr. dna 110 mm, pr. ústia 180 mm (tab. XVI: 3).
4. Torzo hrnca (B1) hnedej farby, dno je rovné, telo súdkovité, okraj sa nezachoval. Na zachovanej časti tela je zvyšok uška, zachovaná v. 96 mm, pr. dna 45 mm (tab. XVI: 1).
5. Misa (C) čiernej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj vťahnutý, v. 82 mm, pr. dna 94 mm, pr. vydutiny 237 mm, pr. ústia 225 mm (tab. XVI: 2).

Hrob 36 – (tab. XXXVII) tvorila ho amfora (A) obsahujúca zvyšky kostí dospelého (žena? do 20 rokov) a nedospelého jedinca. Amfora (A) bola prikrytá črepmi misy (A1) a v ústí bol tiež menší kameň. Severne od amfory (A) stála ďalšia amfora (B) obsahujúca zvyšky kostí dvoch nedospelých jedincov (do 6 mesiacov, 7–14 rokov). Z východnej strany medzi amforami (A a B) stála poškodená amfora (F). Amfora (F) obsahovala niekoľko zvyškov kostí. Bola prikrytá šálkou (C). Zo západnej strany medzi amforami (A a B) stála malá amfora (E). Západne od nádoby (E) stála na plochom kameni amfora (D). Aj v amfore (D) boli vo výplni zvyšky popola a niekoľko zlomkov kostí a zlomok bronzovej špirálky (D1).

1. Amfora (A) hnedej farby, dno je rovné, telo guľovité, prechod hrdla a tela mierne zvýraznený, hrdlo kužeľovité, mierne prehnuté, okraj rovný, z hrdla na plecia sú spustené dve uchá, nezdobená, v. 168 mm, pr. dna 84 mm, pr. vydutiny 220 mm, pr. ústia 130–134 mm (tab. XVII: 12).
2. Torzo misy (A1) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj rovný, v. 64 mm, pr. dna 34 mm, pr. ústia cca 102 mm (tab. XVII: 11).
3. Amfora (B) čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo valcovité mierne prehnuté, okraj sa nezachoval z hrdla na plecia sú spustené dve uchá, priečne k uchám sú umiestnené dva vertikálne výčnelky. Výzdoba: na pleciach pod výčnelkami sú oblúkové žliabky nad jamkou, prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych žliabkov, zachovaná v. 193 mm, pr. dna 94 mm, pr. vydutiny 244 mm, pr. ústia v zachovanej výške hrdla 155 mm (tab. XVII: 9).
4. Šálka (C) čiernej farby, dno je rovné, telo kónické mierne vypuklé, okraj rovný, z okraja na telo je spustené vyvýšené uško, v. 64 mm, pr. dna 28 mm, pr. ústia cca 95 mm (tab. XVII: 6).
5. Amfora (D) čiernej farby, dno je prehnuté, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj sa nezachoval, z hrdla na plecia

sú spustené dve uchá. Výzdoba: na pleciach priečne k uchám sú pásy vertikálnych rýh, pod uchom je pás vertikálnych rýh ku ktorému sa pripájajú z oboch strán pásy šikmých rýh, plecia vedľa uch sú zdobené pásom horizontálnych rýh ohraňovaným radom šikmých rýh. Prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych rýh, v dolnej časti hrdla nad ryhami sú skupinky vtlačených jamiek, na hrdle pod okrajom je pás horizontálnych rýh, uchá sú zdobené pozdĺžnymi ryhami, v. 130 mm, pr. dna 40 mm, pr. vydutiny 183 mm, pr. ústia v zachovanej výške hrdla cca 85 mm (tab. XVII: 5).

6. Fragment bronzovej špirálky (D1) z drôtu kruhového prierezu, pr. drôtu 1 mm (tab. XVII: 7).
7. Amfora (E) sivohnedej farby, dno je rovné, telo guľovité, prechod hrdla a tela mierne zvýraznený, hrdlo kužeľovité, okraj rovný z hrdla na telo sú spustené dve ušká, nezdobená, v. 106 mm, pr. dna 50 mm, pr. vydutiny 112 mm, pr. ústia 72 mm (tab. XVII: 13).
8. Črepy amfory (F) sivohnedej farby, z hrdla na plecia boli spustené dve uchá, priečne k nim boli umiestnené dva vertikálne hrebene. Výzdoba: prechod hrdla a tela je zvýraznený horizontálnymi žliabkami (tab. XVII: 8, 11).

Hrob 37 – (tab. XXXVII) poškodený orbou. Zachovala sa dolná časť amfory (1) so zvyškom kostí. V okolí boli rozvláčené črepy misy (2), ktorou bola amfora zrejme prikrytá. Z východnej strany amfory stála malá amfora (3) prikrytá črepom profilovanej šálky (4).

1. Črepy z dolnej časti tela amfory čiernej farby, hrúbka 5 mm (tab. XVII: 1).
2. Misa sivočiernej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj vťahnutý, v. 80 mm, pr. dna 58 mm, pr. vydutiny 232 mm, pr. ústia 222 mm (tab. XVII: 4).
3. Torzo amfory sivej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická vydutina oblá, prechod hrdla a tela zvýraznený, hrdlo kužeľovité mierne prehnuté, okraj rovný, na pleciach je zvyšok uška. Výzdoba: na vydutine sú štyri priečne umiestnené vypukliny, v. 88 mm, pr. dna 45 mm, pr. vydutiny 112 mm, pr. ústia 68 mm (tab. XVII: 3).
4. Črepy z tela profilovanej šálky hnedej farby. Vonkajšia výzdoba: na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh; vnútorná výzdoba: na stene je girlanda z pásu súběžných rýh, ohraňovaná pásom horizontálnych rýh, (tab. XVII: 2).

Hrob 38 – (tab. XXXVII) poškodený orbou. Zachovala sa dolná časť amfory (1) obsahujúca niekoľko kostí. V okolí amfory boli rozvláčené črepy profilovanej šálky (2) a polguľovitej šálky (3).

1. Črepy z tela amfory čiernej farby (tab. XVIII: 2).
2. Črepy z tela profilovanej šálky čiernej farby, dno sa nezachovalo, telo je vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vťahnutý, uško sa nezachovalo. Vonkajšia výzdoba: lom je presekávaný radom šikmých vrypov, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, nad ním rad šikmých vrypov; vnútorná výzdoba: na stene je girlanda z pásu súběžných rýh, ohraňovaná pásom horizontálnych rýh (tab. XVIII: 3).
3. Črep z tela polguľovitej šálky hnedej farby, okraj je rovný, z okraja na telo je spustené vyvýšené uško (tab. XVIII: 1).

Hrob 39 – (tab. XXXVII) bol poškodený orbou. V plytkej priehlbine do podlažia bol menšími kameňmi vyložený ovál s rozmermi cca 120–180 cm. V strede tohto oválu stála amfora (A) obsahujúca zvyšky kostí a bronzový prsteň (A1). Amfora (A) bola prikrytá misou (A2). Zo západnej strany amfory (A) stála poškodená malá amfora (B), z východnej strany boli črepy hrnca (C) a profilovanej šálky (D).

1. Torzo amfory (A) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo sa nezachovalo, na pleciah sú stopy po ušku. Výzdoba: prechod hrdla a tela je zvýraznený horizontálnym pásom žliabkov, pod uchom je skupina vtlačených jamiek, zachovaná v. 144 mm, pr. dna 95 mm, pr. vydutiny 288 mm (tab. XVIII: 6).
2. Oválny bronzový prsteň (A1) s nespojenými koncami z drôtu kruhového prierezu, pr. drôtu 3 mm (tab. XVIII: 9).
3. Črepy misy (A2) s vtiahnutým okrajom čiernej farby (tab. XVIII: 4).
4. Torzo amfory (B) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, z hrdla na pleciah sú spustené ušká. Horná časť hrdla sa nezachovala. Výzdoba: na vydutine sú pásy šikmých žliabkov, ucho je zdobené pozdĺžnymi ryhami (tab. XVIII: 5).
5. Torzo hrnca (C) hnedej farby, dno je rovné, telo ovoidné, okraj rovný, pod okrajom sú horizontálne výčnelky (tab. XVIII: 7).
6. Črepy z tela profilovanej šálky (D) čiernej farby. Vonkajšia výzdoba: na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh; vnútorná výzdoba: vypuklina dna je ohraničená pásom kruhových rýh a skupinami vtlačených jamiek, na stene je girlanda zo súbežných rýh, ohraničená horizontálnym pásom rýh, (tab. XVIII: 8).

Hrob 40 – poškodený orbou. Tvoril ho hrniec (1) obrátený hore dnom obsahujúci zvyšky kostí. V okolí hrnca boli črepy misy (2) a šálky (3).

1. Črepy z tela hrnca hnedej farby, okraj je rovný, pod okrajom sú horizontálne výčnelky.
2. Misa sivej farby, dno rovné, telo kónické, okraj vtiahnutý, v. 95 mm, pr. dna 80 mm, pr. vydutiny 240 mm, pr. ústia 228 mm (tab. XIX: 2).
3. Torzo šálky, dno je rovné, telo polguľovité, okraj rovný, časť tela s uškom sa nezachovala, v. 52 mm, pr. dna 28 mm, pr. ústia 88 mm (tab. XIX: 1).

Hrob 41 – takmer zničený orbou. Tvorila ho malá amfora (1). Obsahovala niekoľko zlomkov kostí a torzo bronzovej tyčinky (2).

1. Črepy amfory sivej farby.
2. Zlomok prehnutej bronzovej tyčinky kruhového prierezu, zachovaná dĺ. 31 mm, pr. 3 mm (tab. XIX: 4).

Hrob 42 – (tab. XXXVIII) umiestnený pri východnom okraji mohyly 5. Tvorila ho šálka (1) obsahujúca niekoľko zlomkov kostí, prikrytá črepami hrnca (2).

1. Profilovaná šálka čiernej farby, dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vyťahnutý, z okraja na lom je spustené vyvýšené uško. Vonkajšia výzdoba: na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh; vnútorná výzdoba: vypuklina dna je ohraničená kruhovými ryhami, na stene je girlanda z pásu súbežných rýh ohraničená pásom horizontálnych rýh, v. 72 mm, pr. dna 40 mm, pr. vydutiny 140 mm, pr. ústia 145 mm (tab. XIX: 3).
2. Črepy z tela hrnca hnedej farby.

Hrob 43 – (tab. XXXVIII) umiestnený pri východnom okraji mohyly 5. Tvoril ho hrniec (1) obsahujúci niekoľko zvyškov kostí prikrytý šálkou (2).

1. Hrniec hnedej farby, dno je rovné, telo ovoidné nesúmerné, okraj rovný, pod okrajom sú dve ušká, priečne k uškám sú pod okrajom dva horizontálne výčnelky, v. 116 mm, pr. dna 45 mm, pr. vydutiny 108 mm, pr. ústia 102 mm (tab. XIX: 6).
2. Profilovaná šálka hnedej farby, dno je rovné, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, ústie vyťahnuté, z okraja na telo bolo spustené vyvýšené uško, nezdobená, hrubo vypracovaná, v. 45 mm, pr. dna 30 mm, pr. vydutiny 88 mm, pr. ústia 98 mm (tab. XIX: 5).

Hrob 44 – (tab. XXXVII) jamkový. Bol umiestnený z južnej strany kamenného kruhu hrobu 39. V malej jamke boli zvyšky kostí nedospelého jedinca (7–15 rokov), a fragment ihlice (1). Jamka bola prikrytá črepom misy (2).

1. Fragment bronzovej ihlice s dvojkonickou hlavičkou (tab. XIX: 8).
2. Črepy misy s vtiahnutým okrajom čiernej farby, hrúbka 5 mm (tab. XIX: 7).

Mohyla 8 – (tab. XXXVIII) tvoril ju oválny príkrov z kameňov s rozmermi cca 180 x 150 cm. Pod kameňmi bol hrob 45.

Hrob 45 – (tab. XXXVIII) nádoby hrobu vyplňali priestor vymedzený kameňmi mohyly 8. Pri kameňoch v južnej časti oválu stála amfora (A) obsahujúca zvyšky kostí dospelého jedinca (?). Zo severovýchodnej strany amfory (A) stála ďalšia amfora (B) obsahujúca zvyšky kostí dospelého jedinca (žena?). Na kostiach v amfore (B) boli zlomky bronzového drôtika a bronzovej tyčinky (B1) a miniatúrna amfora (B2). Východne od amfory (A) stála veľká prázdna amfora (D). Z východnej strany amfory (D) bola malá šálka (E), ktorá stála v profilovanej šálke (E1) a pri nej bola takmer strávená malá amfora (E2). Z južnej strany amfor (A a D) stála ďalšia amfora (C). Juhovýchodne od uvedenej skupiny nádob stáli dve amfory (F a G) prikryté veľkou misou (H). Zo severovýchodnej strany pri mise (H) stála menšia amfora (I), prikrytá misou (J). Ďalej už pri kameňoch prstenca bola misa (K), ktorá stála v profilovanej šálke (K1).

1. Amfora (A) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj horizontálne vyťahnutý, z hrdla na pleciah sú spustené dve uchá, nezdobená, v. 204 mm, pr. dna 80 mm, pr. vydutiny 212 mm, pr. ústia 132 mm (tab. XX: 10).
2. Amfora (B) čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité mierne prehnuté, okraj horizontálne vyťahnutý, z hrdla na pleciah sú spustené dve uchá. Výzdoba: na vydutine sú štyri priečne umiestnené vypukliny, ohraničené na pleciah pásom oblúkových žliabkov, pleciah medzi oblúkmi sú zdobené vertikálnymi pásmi žliabkov a skupinami vtlačených jamiek. Prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych žliabkov, na dolnej časti hrdla sú skupiny vtlačených jamiek a žliabkové trojuholníky, okraj je zdobený obvodovými žliabkami, v. 212 mm, pr. dna 100 mm, pr. vydutiny 272 mm, pr. ústia 145 mm (tab. XX: 8).
3. Zlomky bronzových drôtikov (B1) kruhového prierezu, pr. drôtika 1 mm (tab. XIX: 10); zlomok bronzovej tyčinky

- kruhového prierezu, zachovaná dĺ. 12 mm, pr. 2 mm (tab. XIX: 10).
4. Amfora (B2) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo valcovité, okraj rovný, na pleciah sú dve ušká, nezdobená, v. 93 mm, pr. dna 45 mm, pr. vydutiny 102 mm, pr. ústia 76 mm (tab. XX: 6).
 5. Amfora (C) sivohnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká. Výzdoba: na pleciah sú pásy vertikálnych rýh, ku ktorým sa z obidvoch strán pripínajú pásy šikmých rýh. Priestor pliec medzi týmito skupinami je zdobený pásom vertikálnych rýh z obidvoch strán ohraničeným stĺpom šikmých jemných rýh. Na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, v. 120 mm, pr. dna 50 mm, pr. vydutiny 156 mm, pr. ústia 88–92 mm (tab. XX: 7).
 6. Torzo amfory (D) čiernej farby, dno sa nezachovalo, dolná časť tela je kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj vytiahnutý hraničený, z hrdla na pleciah sú spustené dve uchá. Výzdoba: priečne k uchám sú umiestnené dva vertikálne hrebene. Na pleciah sú pásy vertikálnych žliabkov a skupiny vtlačených jamiek. Prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych žliabkov, nad ktorým v dolnej časti hrdla sú skupiny vtlačených jamiek, zachovaná v. 245 mm, pr. vydutiny 285 mm, pr. ústia 185–195 mm (tab. XX: 11).
 7. Šálka (E) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické mierne vypuklé, okraj rovný, z okraja na hornú časť tela je spustené vyvýšené uško, nezdobená, asymetrická, v. 44 mm, pr. dna 18 mm, pr. ústia 80–84 mm (tab. XX: 2).
 8. Črepy profilovanej šálky (E1) čiernej farby. Vonkajšia výzdoba: na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, nad ním sú skupinky vtlačených jamiek a krátkych vertikálnych rýh; vnútorná výzdoba: na stene je girlanda z pásu súběžných rýh ohraničená pásom horizontálnych rýh (tab. XX: 1).
 9. Črepy amfory (E2) sivočiernej farby. Výzdoba: na pleciah sú pásy šikmých rýh, na prechode hrdla a tela je pás horizontálnych žliabkov (tab. XIX: 9).
 10. Amfora (F) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj rovný. Z hrdla na pleciah sú spustené dve uchá. Výzdoba: na vydutine sú štyri priečne umiestnené vypukliny, nad vypuklinami je na pleciah vertikálny pás žliabkov, na ktorý sa pripína z obidvoch strán pás šikmých žliabkov. Na pleciah medzi týmito skupinami je rad vtlačených jamiek, pod ktorým je horizontálny pás žliabkov, pod týmto pásom je ešte kratší pás vertikálnych žliabkov. Prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych žliabkov, nad ktorým v dolnej časti hrdla je skupina vtlačených jamiek, v. 162 mm, pr. dna 74 mm, pr. vydutiny 200 mm, pr. ústia 114 mm (tab. XX: 9).
 11. Torzo amfory (G) čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj sa nezachoval, z hrdla na pleciah sú spustené dve uchá. Výzdoba: na vydutine sú štyri priečne umiestnené vypukliny, na pleciah sú pásy šikmých a vertikálnych rýh, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh a nad ním sú skupiny jamiek, zachovaná v. 110 mm, pr. dna 43 mm, pr. vydutiny 150 mm (tab. XIX: 11).
 12. Misa (H) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj vtiahnutý. Na tele je vertikálne uško, v. 120 mm, pr. dna 90–94 mm, pr. vydutiny 292 mm, pr. ústia 280 mm (tab. XIX: 13).
 13. Amfora (I) hnedej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na pleciah sú spustené dve ušká. Výzdoba: na pleciah je rad vtlačných jamiek, prechod hrdla a tela je zvýraznený horizontálnym pásom žliabkov, v. 103 mm, pr. dna 44 mm, pr. vydutiny 112 mm, pr. ústia 76 mm (tab. XIX: 12).
 14. Torzo misy (J) hnedej farby, dno iba naznačené mierne prehnuté, telo polguľovité, okraj rovný, v. 52 mm, pr. ústia cca 95 mm (tab. XX: 4).
 15. Misa (K) hnedej farby, dno je rovné, telo polguľovité, okraj rovný, v. 60 mm, pr. dna 32 mm, pr. ústia 118 mm (tab. XX: 5).
 16. Profilovaná šálka (K1) čiernej farby, dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vytiahnutý, z okraja na lom je spustené vyvýšené uško. Vonkajšia výzdoba: na tele pod lomom je rad vtlačených jamiek, na dolnej časti hrdla je horizontálny pás rýh a nad ním skupinky šikmých vrypov; vnútorná výzdoba: vypuklina dna s jamkou na hrote je ohraničená pásom kruhových rýh, na stene je girlanda z pásu súběžných rýh ohraničená pásom horizontálnych rýh. Pod uchom je pás vertikálnych rýh, v. 60 mm, pr. dna 32 mm, pr. vydutiny 110 mm, pr. ústia cca 120 mm (tab. XX: 3).
- Hrob 46** – (tab. XXXVII) z južnej strany bol označený skupinou kameňov. Hrob bol prakticky zničený orbou. Zachovali sa črepy z tela nádoby (I) a niekoľko zlomkov kostí roztrúsených v bezprostrednom okolí.
1. Črepy z tela nádoby sivočiernej farby.
- Hrob 47** – (tab. XXXVII) poškodený orbou. Zo severnej strany bol označený kameňom. V hrobe bola amfora (A) prikrytá črepami misy (A1). Z juhovýchodnej strany amfory (A) stála ďalšia amfora (B), ktorá obsahovala zvyšky kostí. Zo západnej strany stála pri amforách (A a B) malá váza (C). Juhovýchodne od nádoby (B) stála šálka (G), ktorá obsahovala niekoľko zlomkov spálených kostí. Šálka (G) bola prikrytá ďalšou profilovanou šálkou (F). Asi 15 cm severozápadne od nádoby (A) stála profilovaná misa (D) prikrytá črepami ďalšej misy (D1). Severne od vázy (C) boli črepy šálky (E).
1. Črepy amfory (A) sivej farby. Výzdoba: na pleciah sú pásy šikmých rýh, prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych rýh, nad ktorým sú skupinky šrafovaných trojuholníkov (tab. XXI: 7).
 2. Torzo misy (A1) hnedej farby, dno je rovné, telo polguľovité, okraj cípovite tvarovaný, na tele je vertikálne ucho, v. 62 mm, pr. dna cca 50 mm, pr. ústia cca 150 mm (tab. XXI: 8).
 3. Amfora (B) čiernej farby, dno je len naznačené, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, horná časť hrdla sa nezachovala, nezdobená, zachovaná v. 80 mm, pr. dna cca 35 mm, pr. vydutiny 120 mm (tab. XXI: 6).
 4. Váza (C) hnedej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj vytiahnutý, v. 84 mm, pr. dna 30 mm, pr. vydutiny 85 mm, pr. ústia 54 mm (tab. XXI: 4).
 5. Torzo misy (D) hnedej farby, dno je rovné, telo vypuklé, náznak profilácie, okraj vytiahnutý, v. 70 mm, pr. dna 56 mm, pr. ústia cca 136 mm (tab. XXI: 5).
 6. Torzo misy (D1) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj vtiahnutý. Na dne je vyrytá značka v tvare kríža, v. 94 mm, pr. dna 60 mm, pr. ústia cca 184 mm (tab. XXI: 9).
 7. Torzo profilovanej šálky (E) sivej farby, dno je mierne prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vytiahnutý,

uško sa nezachovalo, v. 54 mm, pr. dna 25 mm, pr. vydutiny 96 mm, pr. ústia 100 mm (tab. XXI: 2).

8. Profilovaná šálka (F), dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vyťahnutý, z okraja na lom je spustené vyvýšené uško. Vonkajšia výzdoba: na lome sú skupiny šikmých rýh, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, nad týmto pásom sa striedajú skupiny šikmých vrypov s rytými trojuholníkmi; vnútorná výzdoba: na dne je vypuklina ohraničená pásom kruhových rýh a kruhom šikmých vrypov, na stene je girlanda z pásu súbežných rýh ohraničená pásom horizontálnych rýh, v. 64 mm, pr. dna 34 mm, pr. vydutiny 120 mm, pr. ústia 125–132 mm (tab. XXI: 3).
9. Profilovaná šálka (G) čiernej farby, dno je rovné, telo vypuklé, hrdlo valcovité, okraj vyťahnutý z okraja na lom je spustené vyvýšené uško. Vonkajšia výzdoba: lom je presekávaný radom krátkych šikmých vrypov, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh a nad ním sú skupiny rytých šrafovaných trojuholníkov; vnútorná výzdoba: na dne je vypuklina ohraničená pásom kruhových rýh, na stene je girlanda z pásu súbežných rýh ohraničená pásom horizontálnych rýh. V hrotoch girlandy z vnútornej strany sú vtlačené jamky, v. 60 mm, pr. dna 38 mm, pr. vydutiny 130 mm, pr. ústia 135 mm (tab. XXI: 1).

Hrob 48 – (tab. XXXVIII) zo severozápadnej strany bol hrob označený skupinou kameňov. Tvoril ho hrniec (1) obrátený hore dnom, ktorý obsahoval niekoľko zvyškov kostí.

1. Hrniec hnedej farby, dno je rovné, telo ovoidné, naznačené valcovité mierne prehnuté hrdlo, okraj rovný. Z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá, priečne k uchám sú na okraji umiestnené dva horizontálne výbežky, v. 165 mm, pr. dna 70 mm, pr. vydutiny 175 mm, pr. ústia 165 mm (tab. XXI: 10).

Hrob 49 – v plytkej jamke stála dolná časť hrnca (1). Do nej boli postavené dve miniatúrne amfory (2 a 3) obsahujúce niekoľko zlomkov kostí nedospelého jedinca (do 6 mesiacov) a zlomky bronzových krúžkov (4). Amfora (2) bola prikrýťá šálkou (5). Amfora (3) bola prikrýťá črepom misy (6). Obidve amfory boli okrem toho prikrýťé torzom profilovanej šálky (7). Nakoniec boli nádoby hrobu prekryté črepmi misy (8).

1. Črepy z dolnej časti hrnca hnedej farby, dno je rovné, hrúbka 5–6 mm.
2. Miniatúrna amfora sivej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká. Výzdoba: na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych žliabkov, pod ním na plecيا sú skupinky vtlačených jamiek, v. 63 mm, pr. dna 28 mm, pr. vydutiny 78 mm, pr. ústia 48 mm (tab. XXII: 3).
3. Miniatúrna amfora čiernej farby, dno je mierne prehnuté, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká, nezdobená asymetrická, v. 72 mm, pr. dna 27 mm, pr. vydutiny 75 mm, pr. ústia 41 mm (tab. XXII: 2).
4. Bronzový prsteň z drôtu kruhového prierezu. Ukončenie je roztepané a zvinuté do špirálky, druhé ukončenie chýba. pr. drôtu 2 mm, pr. prsteňa cca 18 mm, (tab. XXII: 4); zlomky bronzovej špirálky z drôtu kruhového prierezu, pr. drôtu 2 mm (tab. XXII: 7); bronzový drôtik kruhového prierezu, zachovaná dl. 27 mm, pr. drôtu

1 mm (tab. XXII: 6); fragment bronzového háčika (?) z drôtu kruhového prierezu (tab. XXII: 5).

5. Torzo šálky čiernej farby, dno je mierne prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vyťahnutý, nezdobená, v. 42 mm, pr. dna 23 mm, pr. vydutiny 76 mm, pr. ústia 87 mm (tab. XXII: 8).
6. Črep misy s vtiahnutým okrajom sivočiernej farby. Na stene je vertikálne prevŕtaný horizontálny výčnelok (tab. XXII: 10).
7. Torzo profilovanej šálky, dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vyťahnutý. Ucho sa nezachovalo. Vonkajšia výzdoba: na lome sú skupiny šikmých vrypov, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, nad ním sú skupinky krátkych vertikálnych rýh a rytých trojuholníkov; vnútorná výzdoba: vypuklina dna je ohraničená kruhovými ryhami, na stene je girlanda z pásu súbežných rýh ohraničená pásom horizontálnych rýh, v. 70 mm, pr. dna 35 mm, pr. vydutiny cca 120 mm, pr. ústia cca 130 mm (tab. XXII: 1).
8. Črepy misy s vtiahnutým okrajom sivej a čiernej farby. Na tele je vertikálne ucho (tab. XXII: 9).

Hrob 50. Časť I (ďalej ako hrob 50 I; tab. XXXVIII) zo severnej strany bol hrob označený skupinou kameňov. Tvorila ho amfora (A) obsahujúca zvyšky kostí nedospelého jedinca (do 6 rokov). Na kostiach v amfore (A) boli zlomky bronzových krúžkov (A1). Amfora (A) bola prikrýťá misou (B). Z juhovýchodnej strany amfory (A) stála menšia amfora (C) prikrýťá črepmi šálky (D). Severne od amfory (A) stála zdobená váza (E) obsahujúca zvyšky kostí nedospelého jedinca (do 6 rokov). Medzi kosťami vo váze (E) boli zlomky bronzovej špirálky (E1). Váza (E) bola prikrýťá torzom šálky (E2). Východným smerom pri váze (E) stála amfora (M) obsahujúca zvyšky kostí dvoch jedincov (žena? okolo 60 rokov, nedospelý do 6 mesiacov). Amfora (M) bola prikrýťá hrncom (10) obráteným hore dnom. Medzi vázou (E) a amforou (M) stála malá vázička (N). Východným smerom pri amfore (M) bola poškodená amfora (J), ktorá obsahovala zvyšky kostí dospelého jedinca (?). Na kostiach v nádobe (J) boli črepy profilovanej šálky (J1). Amfora (J) bola prikrýťá misou (J2). Zo severnej strany amfory (J) stála ďalšia amfora (R), ktorá obsahovala zvyšky kostí dospelého jedinca (muž?, okolo 60 rokov) a bola prikrýťá misou (S). Západne od amfory (R) boli črepy misy (L). Juhozápadným smerom od nádoby (L) a severne od vázy (E) stála väčšia misa so zatiahnutým okrajom (K) v ktorej boli zvyšky kostí dospelého jedinca (?). Asi 15 cm juho-východne od nádoby (C) a približne rovnako južným smerom od nádoby (M) bola skupina nádob. Najnižšie bola vázička (T) a miniatúrna amfora (V). Vázičku (T) prikrývala hore dnom obrátená šálka (H), amforu (V) prikrývala ďalšia šálka (P) obrátená hore dnom. Na šálkach (H a P) stála misa so zatiahnutým okrajom (F) a polguľovitá šálka (G). Zo severnej strany nádoby (G) bola hore dnom obrátená šálka (O). Pod hrobom 50 I. bola 10–15 cm hrubá vrstva žltozelenej hliny.

1. Amfora (A) hnedočiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité mierne prehnuté, okraj vyťahnutý, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá, nezdobená, v. 208 mm, pr. dna 85 mm, pr. vydutiny 232 mm, pr. ústia 145 mm (tab. XXIV: 12).
2. Zlomky bronzového pásikového prsteňa (A1), šírka pásika 4 mm (tab. XXIV: 7); špirálka z bronzového

- drôtu kruhového prierezu, pr. špirálky 16 mm, pr. drôtu 1,5 mm (tab. XXIV: 4, 6).
3. Misa (B) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj vtiahnutý, z vydutiny na telo je spustené ucho, v. 94 mm, pr. dna 60 mm, pr. vydutiny 198 mm, pr. ústia 192 mm (tab. XXIII: 2).
 4. Amfora (C) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj rovný len mierne vytiahnutý, z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká. Výzdoba: na plecيا sú pásy šikmých rýh, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, v. 80 mm, pr. dna 24 mm, pr. vydutiny 90 mm, pr. ústia 52 mm (tab. XXIII: 5).
 5. Črepy profilovanej šálky (D) čiernej farby. Vonkajšia výzdoba: na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, nad ním je rad šikmých vrypov; vnútorná výzdoba: vypuklina dna je ohraničená pásom kruhových rýh a kruhom šikmých rýh. Na stene je girlanda z pása súbežných rýh, ohraničená pásom horizontálnych rýh (tab. XXIV: 9).
 6. Váza (E) čiernej farby, dno je prehnuté, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj horizontálne vytiahnutý, hraneý. Výzdoba: na vydutine je pás horizontálnych rýh, na plecيا sú pásy šikmých rýh, na prechode hrdla a tela je pás horizontálnych rýh, na hrdle naň nadväzuje horizontálny pás krátkych vertikálnych rýh a výzdobu hrdla ukončuje pás horizontálnych rýh, v. 170 mm, pr. dna 100 mm, pr. ústia 70 mm (tab. XXIII: 4).
 7. Zlomky bronzovej trubičkovitej špirálky (E1; tab. XXIV: 5).
 8. Črepy profilovanej šálky (E2) sivohnedej farby. Vonkajšia výzdoba: na vydutine je rad šikmých rýh, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, nad ním sú skupinky krátkych šikmých rýh; vnútorná výzdoba: na stene je girlanda z pása súbežných rýh ohraničená pásom horizontálnych rýh (tab. XXIII: 8).
 9. Misa (F) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj vtiahnutý, v. 68 mm, pr. dna 60 mm, pr. vydutiny 176 mm, pr. ústia 168–172 mm (tab. XXIII: 6).
 10. Šálka (G) hnedej farby, dno je rovné, telo polguľovité, okraj rovný, z okraja na telo je spustené mierne vyvýšené ucho, v. 74 mm, pr. dna 40 mm, pr. ústia 125 mm (tab. XXIV: 1).
 11. Profilovaná šálka (H) hnedočiernej farby, dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vytiahnutý, z okraja na lom je spustené vyvýšené uško. Vonkajšia výzdoba: lom je presekávaný vertikálnymi vrypami, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh; vnútorná výzdoba: vypuklina dna je ohraničená pásom kruhových rýh, na stene je girlanda zo súbežných rýh ohraničená pásom horizontálnych rýh, v. 56 mm, pr. dna 30 mm, pr. vydutiny 116 mm, pr. ústia 118 mm (tab. XXIV: 10).
 12. Hrnec (I) hnedej farby, dno je rovné, telo súdkovité, hrdlo len naznačené, okraj mierne vytiahnutý. Na plecيا sú dve uchá, priečne k uchám sú dva horizontálne výčnelky v. 130 mm, pr. dna cca 85 mm, pr. vydutiny 140 mm, pr. ústia 112 mm (tab. XXIII: 12).
 13. Amfora (J) čiernej farby, dno je rovné (s prerazeným otvorom v strede), dolná časť tela kónická, vydutina je široká oblá, hrdlo kužeľovité, okraj horizontálne vytiahnutý hraneý. Z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: na prechode hrdla a tela priečne k uchám sú umiestnené dva krátke vertikálne hrebene. Na vydutine pod hrebeňmi je vypuklina, na plecيا sú pásy šikmých žliabkov, prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych žliabkov, v. 204 mm, pr. dna 107 mm, pr. vydutiny 304 mm, pr. ústia cca 160 mm (tab. XXIII: 11).
 14. Torzo profilovanej šálky (J1) hnedej farby, dno sa nezachovalo, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vytiahnutý, z okraja na lom je spustené vyvýšené uško. Výzdoba: lom je presekávaný radom šikmých vrypov, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, nad ním sú skupinky šrafovaných rytých trojuholníkov, zachovaná v. 60 mm, pr. vydutiny 109 mm, pr. ústia 117 mm (tab. XXIV: 3).
 15. Črepy misy (J2) s vtiahnutým okrajom sivohnedej farby (tab. XXIV: 13).
 16. Misa (K) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj vtiahnutý, v. 100 mm, pr. dna 94 mm, pr. ústia 215 mm (tab. XXIV: 2).
 17. Črepy misy (L) sivočiernej farby. Vnútorná výzdoba: na dne je vypuklina s jamkou v hrote, ohraničená kruhovými žliabkami, na stene sú vertikálne pásy rýh ohraničené stĺpmi krátkych šikmých rýh (tab. XXIII: 10).
 18. Amfora (M) hnedej farby, dno je rovné, telo ovoidné nesúmerné, hrdlo prehnuté, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá, nezdobená, v. 200 mm, pr. dna 78 mm, pr. vydutiny 195 mm, pr. ústia cca 130 mm (tab. XXIV: 14).
 19. Váza (N) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj mierne vytiahnutý, na vydutine sú štyri priečne umiestnené vypukliny, v. 80 mm, pr. dna 30 mm, pr. vydutiny 88 mm, pr. ústia 58 mm (tab. XXIII: 1).
 20. Črepy profilovanej šálky (O) sivočiernej farby. Vonkajšia výzdoba: lom je presekávaný radom šikmých vrypov, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh; vnútorná výzdoba: vypuklina dna je ohraničená kruhovými ryhami, na stene je girlanda z pása súbežných rýh, ohraničená horizontálnymi ryhami (tab. XXIII: 7).
 21. Šálka (P) sivej farby, dno je prehnuté, telo polguľovité, okraj vytiahnutý, z okraja na telo je spustené vyvýšené uško. Výzdoba: na tele sú trojuholníky zo šikmých rýh a skupinky krátkych vertikálnych rýh, prechod hrdla a tela je znázornený pásom horizontálnych rýh, v. 56 mm, pr. dna 25 mm, pr. ústia 10,5 mm (tab. XXIII: 3).
 22. Amfora (R) čiernej farby, na dne je prstencovitá nôžka, telo je guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj sa nezachoval, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Na hrdle pod okrajom sú dve protiľahlé prevrtnané diery. Výzdoba: plecيا až vydutina sú zdobené súvisle vertikálnymi žliabkami, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych žliabkov, v. 190 mm, pr. dna 85 mm, výška nôžky 10 mm, pr. vydutiny 214 mm (tab. XXIII: 9).
 23. Misa (S) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické vypuklé, okraj vtiahnutý, z vydutiny na telo je spustené uško, v. 98 mm, pr. dna 68 mm, pr. vydutiny 210 mm, pr. ústia 198 mm (tab. XXIV: 8).
 24. Malá váza (T) čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela je kónická, vydutina oblá, plecيا vypuklé, hrdlo kužeľovité, okraj vytiahnutý z vnútornej strany hraneý. Výzdoba: na vydutine sú štyri priečne umiestnené vypukliny, nad vypuklinami sú pásy vertikálnych rýh ku ktorým sa z obidvoch strán pripájajú pásy šikmých rýh, plecيا medzi týmito skupinami sú zdobené pásom vertikálnych rýh ohraničeným z obidvoch strán stĺpom

vtlačných jamiek. Na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, nad ktorým sú skupinky vtlačných jamiek, v. 91 mm, pr. dna 38 mm, pr. vydutiny 99 mm, pr. ústia 40 mm (tab. XXIV: 15).

25. Amfora (V) hnedej farby, dno je len naznačené, telo je guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká, nezdobená, v. 76 mm, pr. vydutiny 92 mm, pr. ústia 65 mm (tab. XXIV: 11).

Hrob 50. Časť II – (ďalej ako hrob 50 II; tab. XXXVIII) jamkový. Po vyzdvihnutí nádob a označujúcich kameňov hrobu 50 I, sme odstránili aj vrstvu žltazelenej hliny. Pod touto vrstvou sme našli v zemi roztrúsené zvyšky kostí. Na zvyškoch kostí ležal bronzový krúžok (26). Vedľa kostí bola polguľovitá miska (27) a črepy z poškodených nádob: profilovanej šálky (28), hrnca (29), amfory (30). Táto časť hrobu 50 bola označená z východnej strany skupinou malých kameňov.

26. Zlomky bronzového prsteňa z drôtu kruhového prierezu. Ukončenie špirálkou, pr. drôtu 1 mm (tab. XXII: 12).
27. Misa hnedej farby, dno rovné, telo polguľovité, okraj rovný, na tele sú dva horizontálne výčnelky, v. 64 mm, pr. dna 28 mm, pr. ústia 100 mm (tab. XXII: 11).
28. Torzo profilovanej šálky, telo je polguľovité, hrdlo valcovité mierne prehnuté, okraj vytiahnutý z vnútornej strany hranený, z okraja na lom je spustené vyvýšené uško. Výzdoba: na tele pod lomom sú skupiny vtlačných jamiek, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh (tab. XXII: 13).
29. Torzo hrnca hnedej farby, dno je rovné, telo ovoidné, hrdlo mierne prehnuté, okraj rovný. Z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá, priečne k uchám sú na hrdle dva horizontálne výčnelky, v. 144 mm (tab. XXII: 14).
30. Torzo amfory čiernej farby, dno a dolná časť tela sa nezachovala, vydutina je oblá, hrdlo valcovité, okraj rovný. Z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: na plecيا sú pásy vertikálnych rýh ku ktorým sa z obidvoch strán pripínajú pásy šikmých rýh. Medzi týmito skupinami sú na plecيا pásy vertikálnych rýh. Prechod hrdla a tela je zvýraznený horizontálnymi pásmi rýh a skupinami krátkych vertikálnych rýh (tab. XXII: 15).

Hrob 51 – (tab. XXXVII) v hrobe bola amfora (A) obsahujúca zvyšky kostí, ktoré boli prikrýté črepmi profilovanej šálky (A1). Z juhovýchodnej strany amfory (A) stála amfora (B). Juhozápadne od amfory (A) stála ďalšia amfora (C) prikrýť črepmi (C1). Južne pri amfore (C) stála amfora (D) obsahujúca niekoľko kostí nedospelého jedinca (do 7 rokov). Medzi kosťami v amfore (D) boli zlomky bronzového krúžku (D1). Amfora (D) bola prikrýť misou (D2). Zo západnej strany amfor (C a D) stála amfora (E) prikrýť črepmi profilovanej šálky (E1). Z juhovýchodnej strany amfory (D) stála amfora (F), ktorá obsahovala zvyšky kostí nedospelého jedinca (do 6 mesiacov). Na kostiach v amfore (F) boli zlomky bronzových špirálok (F1). Bronzové predmety v amfore (F) boli prikrýť črepmi (F2). Amfora (F) bola prikrýť misou (F3).

1. Amfora (A) čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj vytiahnutý, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: priečne k uchám sú umiestnené dva vertikálne výčnelky, pod výčnelkami je na plecيا stĺp vtlačných jamiek, na

plecيا sú pásy šikmých žliabkov. Prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych žliabkov, nad vertikálnymi hrebeňmi sú na dolnej časti hrdla skupinky vtlačných jamiek, v. 190 mm, pr. dna 95 mm, pr. vydutiny 235 mm, pr. ústia 132 mm (tab. XXV: 9).

2. Črepy profilovanej šálky (A1) čiernej farby, z vnútornej strany zdobené girlandou zo súbežných rýh (tab. XXV: 5, 6).
3. Amfora (B) hnedej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: uchá sú zdobené jemnými pozdĺžnymi ryhami, v. 125 mm, pr. dna 62 mm, pr. vydutiny 135 mm, pr. ústia 88 mm (tab. XXV: 10).
4. Amfora (C) hnedej farby, dno je prehnuté mierne odsadené, dolná časť tela vypuklá, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité mierne prehnuté, okraj vytiahnutý, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: na plecيا je súvislý pás vertikálnych žliabkov, v. 166 mm, pr. dna 60 mm, pr. vydutiny 168 mm, pr. ústia cca 104 mm (tab. XXV: 1).
5. Črep z misy (C1) s vtiahnutým okrajom čiernej farby, na tele je vertikálne uško, nad uškom je na vydutine horizontálny výčnelok (tab. XXV: 11).
6. Amfora (D) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela vypuklá, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá, nezdobená, v. 172 mm, pr. dna 82 mm, pr. vydutiny 218 mm, pr. ústia 126 mm (tab. XXV: 8).
7. Zlomky bronzového krúžku (D1) z drôtu kruhového prierezu, pr. drôtu 1 mm (tab. XXVI: 6).
8. Torzo misy (D2) sivohnedej farby, dno je rovné, telo vypuklé, okraj rovný (tab. XXV: 2).
9. Amfora (E) čiernej farby, dno je rovné, prevrtané, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj sa nezachoval, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: od vydutiny po dolnú časť hrdla je súvislý pás horizontálnych žliabkov, zachovaná v. 115 mm, pr. dna 48 mm, pr. vydutiny 145 mm (tab. XXV: 4).
10. Profilovaná šálka (E1), dno je rovné, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vytiahnutý, z okraja na lom je spustené vyvýšené ucho. Vonkajšia výzdoba: na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, nad pásom sú skupinky krátkych vertikálnych rýh a skupiny šikmých vrypov; vnútorná výzdoba: vypuklina dna je ohraničená pásom kruhových rýh a kruhom šikmých vrypov. Na stene je girlanda z pásu súbežných rýh ohraničená pásom horizontálnych rýh, v. 65 mm, pr. dna cca 30 mm, pr. vydutiny 127 mm, pr. ústia 138 mm (tab. XXV: 7).
11. Amfora (F) čiernej farby, dno je rovné, v strede dna je prerazená diera, telo je guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj vytiahnutý, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: na vydutine sú štyri priečne umiestnené vypukliny, na plecيا sú pásy vertikálnych rýh, ku ktorým sa z obidvoch strán pripínajú pásy šikmých rýh, medzi týmito výzdobnými motívmi sú skupinky vtlačných jamiek. Na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, nad ktorým sú skupiny vtlačných jamiek, skupina jamiek je aj na hrdle nad uchami, v. 146 mm, pr. dna 55 mm, pr. vydutiny 172 mm, pr. ústia cca 95 mm (tab. XXVI: 9).
12. Zlomky bronzovej špirálky (F1) z drôtu kruhového prierezu, pr. špirály 18 mm, pr. drôtu 1 mm (tab. XXVI: 1), zlomky bronzovej špirálky z drôtu kruhového prierezu, pr. špirálky 15 mm, pr. drôtu 1 mm (tab. XXVI: 2, 3),

zlomok špirálovej trubičky z bronzového pásika, šírka pásika 2 mm, pr. trubičky 4 mm (tab. XXVI: 5).

13. Črepy profilovanej šálky (F2) čiernej farby. Vonkajšia výzdoba: na tele pod lomom je pás horizontálnych rýh, lom je presekávaný skupinami šikmých vrypov, vnútorná výzdoba: vypuklina dna je ohraničená pásom kruhových rýh, na stene je girlanda z pásu súběžných rýh, ohraničená pásom horizontálnych rýh (tab. XXVI: 8), črepy z tela polguľovitej šálky tmavohnedej farby (tab. XXV: 3), črep z tela misy s vtiahnutým okrajom hnedej farby (tab. XXVI: 4).
14. Misa (F3) hnedej farby, dno je prehnuté, telo kónické vypuklé, okraj rovný, na tele je vertikálne ucho, v. 130 mm, pr. dna 60 mm, pr. ústia 190 mm (tab. XXVI: 7).

Hrob 52 – nebol označený. Voľne stojaca neprikrytá váza (1) obsahovala niekoľko zvyškov kostí dospelého jedinca (žena?, okolo 60 rokov). V hrdle vázy boli črepy hore dnom obrátenej šálky (2).

1. Váza hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, kužeľovité hrdlo je ostro nasadené, okraj je rovný mierne vytiahnutý, nezdobená, v. 148 mm, pr. dna 65 mm, pr. vydutiny 166 mm, pr. ústia cca 96 mm (tab. XXVI: 11).
2. Črepy polguľovitej šálky hnedej farby, okraj rovný, na tele je stopa po vertikálnom ušku, hrúbka 3–4 mm, (tab. XXVI: 10).

Hrob 53 – (tab. XXXIX) zo severnej strany bol hrob označený skupinou kameňov. Hrnec (A) obsahujúci zvyšky kostí dospelého jedinca (žena?) stál vo väčšej mise (A1). Zvyšky kostí v hrnci (A) boli prikryté črepmi dvoch šálok (A2 a A3). Z východnej strany stála pri hrnci malá nádobka (B). Celý hrob bol prikrytý väčšou misou (C).

1. Hrnec (A) hnedej farby, dno je rovné, telo ovoidné, hrdlo len naznačené mierne prehnuté, okraj rovný, z okraja na telo je spustené jedno mierne vyvýšené ucho. Na prechode hrdla a tela sú umiestnené horizontálne, pretláčané výčnelky, povrch je zdrsnený prstovaním, v. 183 mm, pr. dna 93 mm, pr. vydutiny 170 mm, pr. ústia 168 mm (tab. XXVI: 17).
2. Misa (A1) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj vtiahnutý, na zahnutí je naznačený lom. Zo zahnutia na telo je spustené ucho, priečne k uchu sú na vydutine umiestnené tri horizontálne výčnelky, v. 100 mm, pr. dna cca 95 mm, pr. vydutiny 305 mm, pr. ústia 285 mm (tab. XXVI: 16).
3. Šálka (A2) hnedej farby, dno je rovné, telo vypuklé, okraj rovný, z okraja na telo je spustené ucho, v. 58 mm, pr. dna 45 mm, pr. ústia cca 126 mm (tab. XXVI: 15).
4. Profilovaná šálka (A3) čiernej farby, dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vytiahnutý z okraja na lom je spustené vyvýšené uško. Vonkajšia výzdoba: na uchu sú dva pozdĺžne žliabky, lom je presekávaný radom šikmých vrypov, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, nad týmto pásom sú na hrdle skupiny vertikálnych vrypov a rytých trojuholníkov; vnútorná výzdoba: na dne je vypuklina, na stene sú súvisle sústredné žliabky, v. 68 mm, pr. dna 37 mm, pr. vydutiny cca 124 mm, pr. ústia cca 125 mm (tab. XXVI: 12).
5. Nádobka (B) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj šikmý, na hrdle pod okrajom sú dve dvojice otvorov na zavesenie. Výzdoba: na pleciach sú štyri priečne umiestnené výčnelky ohraničené

pásmi šikmých žliabkov, medzi týmito pásmi a nad výčnelkami sú na pleciach skupinky vtlačených jamiek, prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych žliabkov v. 75 mm, pr. dna 36 mm, pr. vydutiny 118 mm, pr. ústia 48 mm (tab. XXVI: 13).

6. Misa (C) čiernej farby, dno je mierne prehnuté, telo kónické vypuklé, okraj vtiahnutý, v. 78 mm, pr. dna 75 mm, pr. ústia cca 230 mm (tab. XXVI: 14).

Hrob 54 – (tab. XXXVII) z južnej strany označený dvomi kameňmi. Tvorila ho amfora (1) obsahujúca zvyšky kostí dospelého jedinca (?), prikrytá dolnou časťou tela hrnca (2).

1. Amfora čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela vypuklá, široká oblá vydutina, hrdlo je kužeľovité, okraj vytiahnutý, horizontálne hrane, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: na vydutine sú štyri priečne umiestnené vypukliny, na pleciach sú pásy šikmých a vertikálnych žliabkov a skupiny vtlačených jamiek. Na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych žliabkov. Na prechode hrdla a tela sú priečne umiestnené dve dvojice malých vypuklín, v. 225 mm, pr. dna 90 mm, pr. vydutiny 270 mm, pr. ústia 165 mm (tab. XXVII: 2).
2. Dolná časť tela hrnca hnedej farby, dno je rovné, zachovaná v. 60 mm, pr. dna 116 mm, hrúbka 6 mm (tab. XXVII: 1).

Hrob 55 – (tab. XXXIX) nebol označený, ale bol umiestnený pri západnom okraji mohyly 11. Tvoril ho poškodený hrniec (1), obsahujúci niekoľko zvyškov kostí.

1. Torzo hrncovitej nádoby hnedej farby, zachovaná v. 127 mm, pr. dna 76 mm, hrúbka 4 mm (tab. XXVII: 7).

Hrob 56 – (tab. XXXIX) jamkový. Z juhovýchodnej strany bol hrob označený kameňom. V hrobe bola misa (A) obrátená hore dnom, ktorá prikryvala zvyšky kostí dvoch jedincov (pohlavie neurčené, 14 rokov až dospelý; nedospelý, 0–6 mesiacov). Na kostiach ležal bronzový pásik (A1). Severovýchodne od misy (A) stála amfora (B) prikrytá misou (B1).

1. Misa (A) sivohnedej farby, dno je rovné, telo vypuklé, okraj rovný. Na tele je vertikálne ucho, okraj nad uchom je stupňovite vyvýšený, v. 122 mm, pr. dna 85 mm, pr. ústia 198–220 mm (tab. XXVII: 5).
2. Zahnutý bronzový pásik (A1) obdĺžnikovitého prierezu (tab. XXVII: 3).
3. Amfora (B) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj vytiahnutý horizontálne hrane, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: na prechode hrdla a tela sú priečne k uchám umiestnené krátke vertikálne hrebene. Na vydutine sú štyri priečne umiestnené jamky ohraničené na pleciach širokým pásom oblúkových žliabkov. Na pleciach je medzi oblúkmi rad vtlačených jamiek. Prechod hrdla a tela je zvýraznený horizontálnym pásom žliabkov, na hrdle nad vertikálnymi hrebeňmi sú krátke oblúkové ryhy, v. 178 mm, pr. dna 76 mm, pr. vydutiny 200 mm, pr. ústia 125 mm (tab. XXVII: 6).
4. Misa (B1) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj vtiahnutý, naznačený lom na vydutine. Na tele je vertikálne ucho, na vydutine sú štyri priečne umiestnené plastické výčnelky v. 84 mm, pr. dna 72 mm, pr. ústia 194 mm (tab. XXVII: 4).

Hrob 57 – (tab. XXXIX) zo severozápadnej strany bol hrob označený skupinou kameňov. Zvyšky kostí dospelého jedinca (? 50–60 rokov) boli uložené v mise (C). V mise boli tri hore dnom obrátené šálky, z ktorých dve (D, F) prikrývali kosti a pod trefou (E) bolo malé hlinené koliesko s nábojom (E1). Všetky tri šálky boli čiastočne prikrýté väčšou profilovanou šálkou (B). Zo západnej strany tejto skupiny nádob stála amfora (A) z južnej strany bolo hrdlo amfory (G).

1. Amfora (A) sivej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá, nezdobená, v. 108 mm, pr. dna 50 mm, pr. vydutiny 123 mm, pr. ústia 75 mm (tab. XXVII: 13).
2. Profilovaná šálka (B) čiernej farby, dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vytiahnutý, z okraja na lom je spustené vyvýšené ucho. Výzdoba: lom je vertikálne presekávaný, v. 65 mm, pr. dna 32 mm, pr. vydutiny 132 mm, pr. ústia 137–140 mm (tab. XXVII: 12).
3. Črepy misy (C) hnedej farby, okraj je vtiahnutý. Veľmi zle zachované.
4. Profilovaná šálka (D) hnedej farby, dno je len naznačené, telo polguľovité, hrdlo prehnuté, okraj vytiahnutý, z okraja na lom je spustené vyvýšené uško. Výzdoba: na tele pod lomom sú skupiny krátkych vertikálnych rýh, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh. Na dne je z vnútornej strany vypuklina, z vonkajšej malá jamka, v. 55 mm, pr. dna cca 33 mm, pr. ústia 113 mm (tab. XXVII: 10).
5. Šálka (E) hnedej farby, dno je mierne prehnuté, telo kónické, okraj rovný, z okraja na telo je spustené vyvýšené ucho, v. 39 mm, pr. dna 22 mm, pr. ústia 82 mm (tab. XXVII: 8).
6. Hlinené koliesko s nábojom (E1), pr. kolieska 57 mm, pr. stredového otvoru 6 mm, hrúbka 6 mm (tab. XXVII: 9).
7. Profilovaná šálka (F), dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vytiahnutý, z okraja na lom je spustené vyvýšené uško. Vonkajšia výzdoba: na vydutine je súvislý pás vertikálnych rýh, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh; vnútorná výzdoba: vypuklina dna je ohraničená pásom kruhových rýh, na ktoré sa pripájajú na stene skupiny krátkych kolmých rýh, na stene je girlanda zo súbežných rýh pod uchom prerušená, v. pri uchu 55 mm, na protilahlom okraji 64 mm, pr. dna 32 mm, pr. vydutiny 120–125 mm, pr. ústia 120–140 mm (tab. XXVII: 11).
8. Torzo amfory (G), telo sa nezachovalo, hrdlo je kužeľovité, okraj vytiahnutý.

Hrob 58 – tvorila ho amfora (1) obsahujúca zvyšky kostí dospelého jedinca (žena?). Amfora bola prikrýta črepmi hrnca (2).

1. Amfora čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj vytiahnutý, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá, priečne k uchám sú umiestnené dva krátke vertikálne hrebene, v. 200 mm, pr. dna 105 mm, pr. vydutiny 264 mm, pr. ústia 150 mm (tab. XXVIII: 10).
2. Črepy z tela hrnca hnedej farby, pod okrajom je horizontálny výčnelok, hrúbka 6 mm (tab. XXVIII: 9).

Hrob 59 – tvorila ho amfora (1) obsahujúca zvyšky kostí dospelého jedinca (žena?, 50–60 rokov). Na zvyškoch

kostí ležal fragment ihlice (2) a zlomky bronzovej špirálky (3). Amfora (1) bola prikrýta misou (4).

1. Amfora hnedej farby, dno je rovné, telo asymetrické guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá, nezdobená, v. 205 mm, pr. dna 80 mm, pr. vydutiny 214 mm, pr. ústia 135–142 mm (tab. XXVIII: 1).
2. Ihla bronzovej ihlice okrúhleho prierezu, zachovaná dl. 115 mm (tab. XXVIII: 2).
3. Zlomky bronzovej trubičkovitej špirálky, pr. špirálky 4 mm (tab. XXVIII: 3).
4. Misa sivej farby, dno je rovné, telo kónické vypuklé, okraj vtiahnutý, na tele je vertikálne ucho. Výzdoba: na tele je rytý vetvičkovitý ornament, okraj je tordovaný, v. 88 mm, pr. dna 85 mm, pr. ústia 222 mm (tab. XXVIII: 4).

Hrob 60 – (tab. XXXIX) z južnej strany bol hrob označený skupinou kameňov. V hrobe bola amfora (A) obsahujúca zvyšky kostí dospelého (muž?) a nedospelého (7–14 rokov) jedinca. Na kostiach v amfore (A) boli črepy poškodenej amfory (C). Západne od amfory (A) stála amfora (B) obsahujúca zvyšky kostí dospelého jedinca (?). Na kostiach v amfore (B) bola malá amfora (D) a vedľa nej hore dnom obrátená profilovaná šálka (E). Zvyšky kostí prikrýte šálkou (E) patrili nedospelému jedincovi (do 6 rokov). Pod týmito kostičkami bol zlomok bronzovej špirálky (E1). Amfora (B) bola prikrýta misou (B1). Západne od amfory (B) stála amfora (H) obsahujúca zvyšky kostí dospelého jedinca (? okolo 60 rokov). Zo severnej strany amfory (B) v profilovanej šálke (F) stála malá amfora (G). V okolí amfory (H) boli črepy ďalších dvoch amfor (I a J).

1. Amfora (A) čiernej farby, dno je rovné mierne odsadené, dolná časť tela je kónická, vydutina široká oblá, hrdlo je kužeľovité, okraj vytiahnutý, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: priečne k uchám sú na prechode hrdla a tela umiestnené dva vertikálne hrebene, na vydutine pod uchami sú dve vypukliny. Plecia sú súvisle zdobené širokými vertikálnymi žliabkami, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych žliabkov v. 210 mm, pr. dna 93 mm, pr. vydutiny 285 mm, pr. ústia 178 mm (tab. XXIX: 10).
2. Amfora (B) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj sa nezachoval z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: priečne k uchám sú na prechode hrdla a tela umiestnené krátke vertikálne hrebene, pod uchami a hrebeňmi sú na pleciach skupiny vtlačených jamiek, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych žliabkov, zachovaná v. 213 mm, pr. dna 108 mm, pr. vydutiny 295 mm, pr. ústia 165 mm (tab. XXIX: 12).
3. Misa (B1) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické vypuklé, okraj rovný, v. 110 mm, pr. dna 60 mm, pr. ústia 184 mm (tab. XXIX: 5).
4. Torzo amfory (C) čiernej farby, dno je len naznačené, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: na vydutine sú štyri priečne umiestnené vypukliny, ohraničené na pleciach pásmi šikmých rýh. Medzi pásmi sú skupiny vtlačených jamiek. Nad touto výzdobou je na pleciach pás vertikálnych rýh, nad ním rad šikmých vrypov, na prechode hrdla a tela je pás horizontálnych rýh (tab. XXIX: 9).
5. Torzo amfory (D) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj rov-

ný, z hrdla na plecيا boli spustené dve uchá, v. 48 mm, pr. dna 32 mm, pr. vydutiny 60 mm (tab. XXIX: 11).

6. Profilovaná šálka (E) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, hrdlo prehnuté, okraj rovný z okraja na lom je spustené vyvýšené uško. Výzdoba: na ušku sú tri pozdĺžne ryhy, lom je presekávaný vrypami a jamkami, na dolnej časti hrdla sú horizontálne ryhy v. 40 mm, pr. dna 30 mm, pr. ústia 96 mm (tab. XXIX: 2).
7. Zlomok bronzovej trubičkovitej špirálky (E1), pr. špirálky 5 mm (tab. XXIX: 6).
8. Profilovaná šálka (F) hnedej farby, dno je rovné, z vnútornej strany je na dne vypuklina. Telo je vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vyťahaný, z okraja na lom je spustené vyvýšené ucho. Výzdoba: lom je presekávaný vertikálnymi vrypami, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh a nad ním sú šrafované ryté trojuholníky, v. 70 mm, pr. dna 35 mm, pr. vydutiny 112 mm, pr. ústia 124 mm (tab. XXIX: 3).
9. Amfora (G) sivej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo valcovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve ušká. Výzdoba: na plecيا sú rady vtlačených jamiek, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh v. 74 mm, pr. dna 40 mm, pr. ústia 56 mm (tab. XXIX: 1).
10. Amfora (H) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj sa nezachoval, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá, priečne k uchám sú na prechode hrdla a tela umiestnené dva krátke vertikálne hrebene, zachovaná v. 150 mm, pr. dna 100 mm, pr. vydutiny 260 mm (tab. XXIX: 7).
11. Torzo amfory (I) hnedej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj sa nezachoval, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: na prechode hrdla a tela je pás horizontálnych rýh, nad ním sú na hrdle skupiny vtlačených jamiek, zachovaná v. 165 mm, pr. dna 70 mm, pr. vydutiny cca 212 mm (tab. XXIX: 4).
12. Amfora (J) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: na vydutine sú priečne umiestnené vypukliny, nad vypuklinami je na plecيا pás vertikálnych rýh ku ktorému sa z oboch strán pripína pás šikmých rýh. Na prechode hrdla a tela je pás horizontálnych rýh, pod ním na plecيا medzi už uvedenou výzdobou sú skupinky rytých trojuholníkov, v. 104 mm, pr. dna 38 mm, pr. vydutiny 132 mm, pr. ústia 74 mm (tab. XXIX: 8).

Hrob 61 – jamkový. Niekoľko spálených kostí nedospelého jedinca (do 6 rokov) bolo voľne v zemi prikrýtych črepami misy s vťahaným okrajom (1).

1. Črepy z tela misy hnedej farby, okraj vťahaný, hrúbka 3 mm.

Hrob 62 – tvoril ho hrniec (1) obsahujúci zvyšky kostí nedospelého jedinca (14–15 rokov). Hrniec (1) nebol zakrytý, ale zvyšky kostí v ňom boli prikrýté črepami ďalšieho hrnca (2).

1. Hrniec hnedej farby, dno je rovné, telo polguľovité, hrdlo je len naznačené, okraj rovný, na tele sú dve vertikálne uchá, v. 110 mm, pr. dna 54 mm, pr. ústia 122 mm (tab. XXVIII: 6).
2. Črepy z tela hrnca hnedej farby, okraj je rovný, pod okrajom je horizontálny výčnelok, hrúbka 6–7 mm (tab. XXVIII: 5).

Hrob 63 – jamkový. Zvyšky kostí nedospelého jedinca (do 2 rokov) boli voľne v zemi prikrýté niekoľkými črepami z misy (1), amfory (2), profilovanej šálky (3).

1. Črepy z misy s vťahaným okrajom sivej farby. Na vydutine je horizontálny výčnelok (tab. XXVIII: 7).
2. Črep z tela amfory sivej farby, hrúbka 5 mm.
3. Črep z profilovanej šálky sivej farby, ucho sa nezachovalo, nezdobený, hrúbka 3–4 mm (tab. XXVIII: 8).

Hrob 64 – (tab. XXXIX) tvoril ho hrniec (1) obsahujúci zvyšky kostí nedospelého jedinca (do 6 mesiacov). Medzi kosťami boli zlomky bronzového drôtika (2). Hrniec (1) bol prikrýty črepom hrubostennej nádoby (3). Pri hrnci (1) z východnej strany stála miniatúrna miska (4).

1. Torzo hrnca hnedej farby, dno je rovné, telo ovoidné, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, na hrdle je horizontálny výčnelok. Väčšia časť hrnca sa nezachovala, v. 218 mm, pr. dna 86 mm, hrúbka 4–5 mm (tab. XXVIII: 11).
2. Dva zlomky bronzového drôtika, prepálené, pr. 0,8 mm.
3. Črepy z tela veľkej nádoby hnedej farby. Pod okrajom je horizontálny výčnelok, ktorý nadväzuje na plastickú pretláčanú pásku (tab. XXVIII: 12).
4. Miniatúrna miska, dno je len naznačené, telo polguľovité, okraj rovný, v. 32 mm, pr. ústia 53 mm (tab. XXVIII: 13).

Hrob 65 – (tab. XL) zo severnej strany bol hrob označený skupinou kameňov. V hrobe bola amfora (A) obsahujúca zvyšky kostí dospelého jedinca, prikrýta črepami misy (A1) a črepom z tela veľkej nádoby (A2). Z juhozápadnej strany amfory (A) stáli v skupine malá vázička (D), prikrýta deformovanou misou (B), šálka (C) a miniatúrna amfora (E).

1. Torzo amfory (A) čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo sa nezachovalo, z dolnej časti hrdla na plecيا sú spustené dve uchá, nezdobená, zachovaná v. 150 mm, pr. dna 70 mm, pr. vydutiny 236 mm (tab. XXX: 11).
2. Črepy misy (A1) s vťahaným okrajom čiernej farby, na vydutine je horizontálny výčnelok, hrúbka 6–7 mm (tab. XXX: 9).
3. Črep z tela veľkej nádoby (A2) čiernej farby, na črepe je plastické držadlo, hrúbka 10–12 mm.
4. Misa (B) hnedej farby, dno je rovné, telo tulipánovite roztvorené, okraj rovný. Deformovaná. Výzdoba: na tele je pás horizontálnych žliabkov, v. 80 mm, pr. dna 55 mm, pr. ústia 120 mm (tab. XXX: 12).
5. Torzo šálky (C) čiernej farby, dno je len naznačené, telo polguľovité s naznačenou profiláciou, okraj mierne vyťahaný, na tele stopa po ušku, v. 52 mm, pr. ústia cca 105 mm (tab. XXX: 10).
6. Vázička (D) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj vyťahaný, na vydutine sú štyri priečne umiestnené vypukliny, v. 81 mm, pr. dna 22 mm, pr. vydutiny 88 mm, pr. ústia 50 mm (tab. XXX: 13).
7. Amfora (E) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: pod uchom je skupina vtlačených jamiek, v. 92 mm, pr. dna 40 mm, pr. vydutiny 100 mm, pr. ústia 65–90 mm, ústie má tvar elipsy (tab. XXX: 8).

Hrob 66 – (tab. XL) hrob reprezentovala veľká skupina nádob. Amfora (A) obsahovala zvyšky kostí dospelého

jedinca. Amfora (A) bola prikrytá črepmi hrnca (A1). Severozápadne od amfory (A) stála amfora (B). Ďalšie nádoby boli zoskupené okolo veľkej amfory (G) obsahujúcej zvyšky kostí dospelého jedinca. Na kostiach v amfore (G) bol zlomok bronzovej ihlice (G1). Amfora (G) bola prikrytá misou (G2). Z južnej strany amfory (G) stála poškodená amfora (L) obsahujúca zvyšky kostí nedospelého jedinca (4–5 rokov). Z východnej strany amfory (L) stála poškodená amfora (K) obsahujúca zvyšky kostí nedospelého jedinca (14–20 rokov). Medzi zvyškami kostí boli zlomky bronzových krúžkov (K1). Amfora (K) bola prikrytá črepmi hrnca (K2). Severne od amfory (K) stála poškodená amfora (I). V ústí amfory (I) boli črepy šálky (I1). Severozápadne od amfory (I) stála poškodená amfora (H). V ústí amfory (H) boli črepy šálky (H1). Severozápadne od amfory (H) stála váza (F) prikrytá profilovanou šálkou (F1). Západne od vázy (F) stála amfora (E) obsahujúca zvyšky kostí nedospelého jedinca (do 5 rokov). Amfora (E) bola prikrytá profilovanou šálkou (E1). Z južnej strany amfory (E) stála dvojkonická nádoba (D) obsahujúca zvyšky kostí dospelého jedinca (muž?, okolo 60 rokov). Nádoba (D) bola prikrytá misou (D1). Kruh nádob okolo amfory (G) uzatváral džbán (C). V džbáne (C) bola hore dnom obrátená šálka (C1) prikrývajúca zvyšky kostí nedospelého jedinca (do 6 mesiacov). Medzi kostičkami bol fragment bronzovej špirálky (C2). V ústí džbánu (C) bola miska (C3), v ktorej stála ďalšia malá šálka (C4).

1. Amfora (A) hnedej farby, dno je rovné mierne odsadené, dolná časť tela vypuklá, vydutina oblá, prechod hrdla a tela je zvýraznený, hrdlo je vysoké kužeľovité, okraj mierne vytiahnutý. Z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá, na dne po obvode sú stopy po sústredných širších vrypoch, v. 253 mm, pr. dna 100 mm, pr. vydutiny 242 mm, pr. ústia 142 mm (tab. XXXI: 12).
2. Črepy z dolnej časti tela hrnca (A1) hnedej farby (tab. XXXI: 8).
3. Amfora (B) sivej farby, dno je odsadené mierne prehnuté, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá, nezdobená, v. 99 mm, pr. dna 43 mm, výška nožičky 6 mm, pr. vydutiny 123 mm, pr. ústia 77 mm (tab. XXXI: 9).
4. Džbán (C) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela vypuklá, vydutina oblá, prechod hrdla a tela zvýraznený, hrdlo kužeľovité, okraj vytiahnutý, z hrdla na plecيا je spustené ucho, v. 112 mm, pr. dna 55 mm, pr. vydutiny 147 mm, pr. ústia 115 mm (tab. XXXII: 6).
5. Šálka (C1) sivej farby, dno je prehnuté, telo polguľovité, okraj rovný, na tele je vertikálne ucho. Na okraji nad uchom vytvárajú dva vertikálne výčnelky stupňovité vyvýšenie, stopy po druhotnom prepálení, v. 32 mm, pr. dna 22 mm, pr. ústia 56–66 mm (tab. XXXII: 10).
6. Fragment bronzovej špirálky (C2) z drôtička kruhového prierezu, pr. drôtu 1 mm (tab. XXXII: 1).
7. Miska (C3) hnedej farby, dno je rovné, telo polguľovité, okraj rovný, v. 68 mm, pr. dna 35 mm, pr. ústia 110 mm (tab. XXXII: 7).
8. Šálka (C4) hnedej farby, dno je mierne prehnuté, telo vypuklé, okraj rovný, na tele je vertikálne ucho, okraj nad uchom je stupňovite vyvýšený, v. 40 mm, pr. dna 28 mm, pr. ústia 72 mm (tab. XXXII: 2).
9. Dvojkonická nádoba (D) hnedej farby, dno je rovné, telo dvojkonické s oblou vydutinou, okraj rovný, pod vydutinou sú umiestnené štyri horizontálne výčnelky, v. 207 mm, pr. dna cca 110 mm, pr. vydutiny 245 mm, pr. ústia cca 170 mm (tab. XXXI: 11).
10. Misa (D1) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj vtiahnutý, z vydutiny na telo je spustené ucho, v. 85 mm, pr. dna 80 mm, pr. vydutiny 245 mm, pr. ústia 232 mm (tab. XXXII: 5).
11. Amfora (E) čiernej farby, dno je len naznačené, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj sa nezachoval, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá, nezdobená, v. 164 mm, pr. vydutiny 172 mm, pr. ústia 100 mm (tab. XXXI: 6).
12. Torzo profilovanej šálky (E1) sivej farby, dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vytiahnutý, ucho sa nezachovalo. Výzdoba: na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, v. 62 mm, pr. dna 44 mm (tab. XXXI: 1).
13. Váza (F) hnedej farby, na dne je prstencovitá nôžka, dolná časť tela je vypuklá, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj vytiahnutý, hraneý, nezdobená, v. 140 mm, pr. dna 70 mm, výška nôžky 15 mm, pr. vydutiny 132 mm, pr. ústia 85 mm (tab. XXXI: 10).
14. Profilovaná šálka (F1), dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vytiahnutý, z okraja na lom je spustené vyvýšené uško. Vonkajšia výzdoba: lom je presekávaný vertikálnymi vrypami, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, nad týmto pásom sú na hrdle skupinky krátkych vertikálnych rýh; vnútorná výzdoba: na dne je vypuklina s jamkou v hrote, ohraničená pásom kruhových rýh, na stene sú dve girlandy z pásov súbežných rýh pod uchom prerušené vertikálnym pásom rýh, vyššie umiestnená girlanda je ohraničená pásom horizontálnych rýh, v. 80 mm, pr. dna 35 mm, pr. vydutiny 125 mm, pr. ústia 140 mm (tab. XXXI: 5).
15. Amfora (G) sivohnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj vytiahnutý, horizontálne hraneý, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: prechod hrdla a tela je zvýraznený širokým horizontálnym žliabkom. Priechne na uchá sú na prechode hrdla a tela dva krátke vertikálne hrebene, na vydutine pod hrebeňmi je výčnelok, v. 243 mm, pr. dna 118 mm, pr. vydutiny 308 mm, pr. ústia 175 mm (tab. XXXII: 11).
16. Fragment bronzovej ihlice s dvojkonickou hlavičkou (G1), zachovaná dĺ. 50 mm, pr. hlavičky 12 mm (tab. XXXII: 4).
17. Misa (G2) hnedej farby, dno je rovné, mierne odsadené, telo vypuklé, okraj vtiahnutý tordovaný, v. 84 mm, pr. dna 68 mm, pr. ústia 182 mm (tab. XXXII: 9).
18. Torzo amfory (H) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo sa nezachovalo, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá, nezdobená, zachovaná v. 87 mm, pr. dna 44 mm, pr. vydutiny 124 mm (tab. XXXI: 7).
19. Šálka (H1) sivej farby, dno je rovné, telo kónické mierne vypuklé, okraj rovný, na tele pod okrajom je vertikálne ucho, nad uchom sú na okraji dva vertikálne hrotité výčnelky, v. 45 mm, pr. dna 23 mm, pr. ústia 80–85 mm (tab. XXXI: 2).
20. Amfora (I) čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj sa nezachoval. Z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Nezdobená, zachovaná v. 103 mm, pr. dna 50 mm, pr. vydutiny 122 mm (tab. XXXII: 13).
21. Šálka (I1) sivej farby, dno je rovné, telo kónické vypuklé, okraj rovný, z okraja na telo je spustené vyvýšené ucho, v. 55 mm, pr. dna 35 mm, pr. ústia 95 mm (tab. XXXI: 3).

22. Torzo amfory (K) hnedej farby, dno je rovné, dolná časť tela vypuklá, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na plecيا boli spustené dve uchá, nezdobená, v. 180 mm, pr. dna 78 mm, pr. vydutiny 207 mm, pr. ústia 130 mm (tab. XXXI: 4).
23. Zlomky bronzových krúžkov (K1) z drôtu kruhového prierezu, pr. drôtu 1,5 mm (tab. XXXII: 3).
24. Hrnec (K2) hnedej farby, dno je rovné, telo ovoidné, hrdlo len naznačené, okraj rovný, na hornej časti tela sú dve uchá, v. 176 mm, pr. dna 90 mm, pr. ústia 145–150 mm (tab. XXXII: 8).
25. Torzo amfory (L) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo sa nezachovalo, z dolnej časti hrdla na plecيا sú spustené dve uchá, nezdobená, zachovaná v. 95 mm, pr. dna 52 mm, pr. vydutiny 145 mm (tab. XXXII: 12).

Hrob 67 – (tab. XL) z východnej strany bol označený skupinou kameňov. Pri kameňoch stála poškodená misa (C). Severozápadne od misy (C) stála prázdna amfora (B). Zo západnej strany amfory (B) stála ďalšia amfora (A) obsahujúca zvyšky kostí nedospelého jedinca (do 6 rokov). Medzi zvyškami kostí boli zlomky bronzového pásika (A1) a hlavička ihlice (A2). Juhovýchodne od amfory (A) boli črepy dvoch polguľovitých misiek (6 a 7).

1. Amfora (A) čiernej farby, na dne je prstencovitá nôžka, telo je guľovité, prechod hrdla a tela je zvýraznený, hrdlo je kužeľovité, okraj sa nezachoval, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: na plecياch až vydutine je súvislé vertikálne žliabkovanie, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych žliabkov, zachovaná v. 173 mm, pr. dna 78 mm, výška nôžky 13 mm, pr. vydutiny 202 mm, pr. ústia 95 mm (tab. XXX: 7).
2. Zlomky bronzového pásika (A1), šírka pásika 6 mm (tab. XXX: 5).
3. Fragment ihlice (A2) s hlavičkou stočenou v očko (tab. XXX: 6).
4. Amfora (B) čiernej farby, asymetrická, dno je rovné, dolná časť tela vypuklá, široká oblá vydutina, hrdlo kužeľovité, okraj vytiahnutý, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: prechod hrdla a tela je zvýraznený horizontálnymi žliabkami, v. 200 mm, pr. dna cca 90 mm, pr. vydutiny cca 240 mm, ústie je elipsovité (tab. XXX: 4).
5. Torzo misy (C) hnedej farby, dno je rovné, telo kónické, okraj vytiahnutý, v. 92 mm, pr. dna cca 54 mm, pr. ústia cca 156 mm (tab. XXX: 1).
6. Torzo misy hnedej farby, dno je mierne prehnuté, telo polguľovité, okraj rovný, v. 60 mm, pr. dna 34 mm, pr. ústia cca 124 mm (tab. XXX: 2).
7. Torzo misy hnedej farby, dno je len naznačené, telo polguľovité, okraj rovný, v. 68 mm, pr. ústia 130 mm (tab. XXX: 3).

Hrob 68 – (tab. XL) v hrobe bola amfora (1) obsahujúca zvyšky kostí nedospelého jedinca a dieťaťa (do 6 mesiacov). Amfora (1) bola prikrytá misou (2) a dvomi profilovanými šálkami (3 a 4). Z juhovýchodnej strany amfory (1) stála poškodená veľká nádoba (5).

1. Amfora čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj vytiahnutý, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: priečne k uchám sú na prechode hrdla a tela umiestnené dva vertikálne hrebene. Na plecياch sú pásy šikmých rýh, prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych rýh, nad ním sú na hrdle pásy krátkych

šikmých rýh a vtlačené jamky, v. 88 mm, pr. dna 52 mm, pr. vydutiny 104 mm, pr. ústia 58 mm (tab. XXXIII: 7).

2. Torzo misy hnedej farby, dno je len naznačené, telo kónické nepravidelné, okraj rovný v. 58 mm, pr. ústia 112 mm (tab. XXXIII: 5).
3. Profilovaná šálka hnedej farby, dno je rovné, telo vypuklé, hrdlo prehnuté roztvorené, okraj vytiahnutý, z okraja na lom je spustené vyvýšené ucho. Výzdoba: na dolnej časti hrdla sú dve horizontálne ryhy, v. 70 mm, pr. dna 42 mm, pr. vydutiny 120 mm, pr. ústia 127 mm (tab. XXXIII: 6).
4. Profilovaná šálka, dno je prehnuté, telo vypuklé, hrdlo prehnuté, okraj vytiahnutý, z okraja na naznačený lom je spustené vyvýšené uško. Vonkajšia výzdoba: na lome a na hrdle sú horizontálne ryhy, medzi nimi je na dolnej časti hrdla pás krátkych vertikálnych rýh; vnútorná výzdoba: na dne je ostrá vypuklina ohraničená kruhom vtlačených jamiek, na stene je girlanda z pásu súbežných rýh ohraničená pásom horizontálnych rýh, v. 54 mm, pr. dna 28 mm, pr. ústia cca 100–104 mm (tab. XXXIII: 8).
5. Torzo nádoby (vázy?) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo sa nezachovalo. Výzdoba: na plecياch je súvislý pás širokých vertikálnych žliabkov, zachovaná v. 140 mm, pr. dna 95 mm, pr. vydutiny 238 mm (tab. XXXIII: 9).

Hrob 69 – tvorila ho amfora (1) obsahujúca zvyšky kostí dospelého jedinca (muž? 40–50 rokov). V ústí urny boli črepy profilovanej šálky (2) a misy (3).

1. Amfora čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj vytiahnutý, horizontálne hranený, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: priečne k uchám sú umiestnené dva vertikálne hrebene, na vydutine pod uchami a hrebeňmi sú vypukliny. Pod uchami je na plecياch pás vertikálnych žliabkov ohraničený stĺpom vtlačených jamiek, pod hrebeňmi je na plecياch pás vertikálnych žliabkov ku ktorému sa z oboch strán pripína pás šikmých žliabkov. Prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych žliabkov, nad ktorým sú na hrdle skupinky vtlačených jamiek, nad hrebeňmi sú na hrdle pásy krátkych šikmých žliabkov v tvare lomeného oblúka, v. 243 mm, pr. dna cca 90 mm, pr. vydutiny 280 mm, pr. ústia 150 mm (tab. XXXIII: 10).
2. Črepy profilovanej šálky sivej farby, z vnútornej strany zdobené pásmi rýh (tab. XXXIII: 12).
3. Črepy misy sivej farby, okraj je vytiahnutý (tab. XXXIII: 11).

Hrob 70 – veľmi poškodený. Tvorila ho amfora (1) obsahujúca niekoľko kostičiek. Bola prikrytá črepmi šálok (2).

1. Črepy amfory hnedočiernej farby (tab. XXXIII: 1).
2. Črepy profilovaných šálok (tab. XXXIII: 2–4).

Hrob 71 – tvorila ho amfora (1) obsahujúca zvyšky kostí, prikrytá črepmi misy (2).

1. Torzo amfory čiernej farby, dno je rovné, dolná časť tela kónická, vydutina oblá, hrdlo kužeľovité, okraj vytiahnutý, z hrdla na plecيا sú spustené dve uchá. Výzdoba: na plecياch až vydutine je súvislý pás vertikálnych rýh, prechod hrdla a tela je zdôraznený pásom horizontálnych rýh a nad ním radom horizontálnych vrypov. Na hornej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, výška cca 130 mm, pr. dna 50 mm, pr. vydutiny 162 mm (tab. XXXIV: 10).
2. Torzo polguľovitej misy hnedej farby, okraj je rovný (tab. XXXIV: 9).

Hrob 72 – (tab. XL) z južnej strany bol označený skupinou kameňov. V hrobe bola amfora (A), ktorá stála v profilovanej šálke (A1). V amfore (A) bol zlomok bronzového drôtika (A2). Zo západnej strany amfory (A) stál poškodený hrniec (B) obsahujúci zvyšky kostí dospelého jedinca. Na kostiach bol fragment bronzovej ihlice (B1). Hrniec (B) stál vo veľkej šálke (mise?; B2). Z južnej strany amfory (A) bola poškodená profilovaná šálka (C) obrátená hore dnom.

1. Torzo amfory (A) čiernej farby, dno je rovné, telo guľovité, hrdlo kužeľovité, okraj rovný, z hrdla na pleciah sú spustené dve uchá. Výzdoba: na vydutine sú štyri priečne umiestnené vypukliny, na pleciah sú pásy vertikálnych rýh, prechod hrdla a tela je zvýraznený pásom horizontálnych rýh, nad ním sú pásy krátkych vertikálnych rýh. V úrovni napojenia ušík je na hrdle pás horizontálnych rýh a nad ním pásy krátkych vertikálnych rýh, v. 130 mm, pr. dna 47 mm, pr. vydutiny cca 170 mm, pr. ústia cca 110 mm (tab. XXXIV: 13).
2. Torzo profilovanej šálky (A1), dno je prehnuté, telo kónické, hrdlo prehnuté, okraj vyťahnutý, ucho sa nezachovalo. Vonkajšia výzdoba: na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh, nad ním sú ryté šrafované trojuholníky; vnútorná výzdoba: na dne je vypuklina s jamkou v hrote, ohraničená pásom kruhových rýh na stene je girlanda z pásu súběžných rýh ohraničená pásom horizontálnych rýh, v. 60 mm, pr. dna 30 mm, pr. vydutiny cca 120 mm, pr. ústia cca 132 mm (tab. XXXIV: 14).
3. Zlomky bronzového drôtika (A2) kruhového prierezu, pr. drôtika 2 mm (tab. XXXIV: 16).
4. Črepy z tela hrnca (B) hnedej farby.
5. Fragment bronzovej ihlice (B1) s guľovitou hlavičkou, zachovaná dl. 55 mm, pr. hlavičky 9 mm (tab. XXXIV: 15).
6. Profilovaná šálka (B2) hnedej farby, dno je prehnuté, telo kónické, hrdlo prehnuté, okraj vyťahnutý. Z hrdla na telo je spustené vertikálne ucho, okraj nad uchom je stupňovité vyvýšený. Z vnútornej strany je na dne vypuklina s jamkou v hrote, v. 72 mm, pr. dna 50 mm, pr. vydutiny 172 mm, pr. ústia 170–175 mm (tab. XXXIV: 12).
7. Črepy profilovanej šálky (C) čiernej farby (tab. XXXIV: 11).

Hrob 73 – takmer zničený. Medzi črepmi z amfory (1) a profilovanej šálky (2) bolo niekoľko zvyškov kostí.

1. Črepy z tela amfory čiernej farby. Na črepoch sú stopy po výzdobe vertikálnymi žliabkami (tab. XXXIV: 3, 4).
2. Črepy profilovanej šálky sivohnedej farby (tab. XXXIV: 2).

Okrem uvedených hrobov sme pri výskume pohrebiska zistili v niekoľkých prípadoch menšie mohyly z kameňov, ktoré prikryvali hroby. Pod niektorými kamennými príkrovmi sme zvyšky kostí nenašli. Ich pomerne pravidelný tvar však naznačuje možnosť, že ide o kenotafické hroby, preto ich uvádzame. Celkovo bolo v rámci pohrebiska číselne evidovaných 11 kamenných príkrovov.

Mohyla 1 – pozri opis hrobu 1.

Mohyla 2 – pozri opis hrobov 5 a 6.

Mohyla 3 – pozri opis hrobov 7 a 8.

Mohyla 4 – pozri opis hrobu 20.

Mohyla 5 – pozri opis hrobov 26 a 27.

Mohyla 6. Hrob 74 – (tab. XXXIX) kenotaf? Tvoril ju menší oválny kamenný príkrov neporušený orbou. Rozmery: cca 140 x 150 cm. Po vybratí kameňov sme našli iba niekoľko atypických črepov.

Mohyla 7. Hrob 75 – (tab. XXXIX) kenotaf? Tvoril ju oválny prstenec z kameňov s rozmermi asi 250 x 200 cm. Kamene vyplňajúce ohraničený priestor boli čiastočne vytrhané orbou.

Mohyla 8 – pozri opis hrobu 45.

Mohyla 9. Hrob 76 – (tab. XL) kenotaf? Tvoril ju orbou čiastočne poškodený oválny kamenný príkrov s rozmermi asi 250 x 200 cm. Po vybratí kameňov sme našli iba niekoľko lužických črepov (1). V okolí mohyly neboli zistené urnové hroby.

1. Črepy z tela profilovanej šálky (tab. XXXIV: 8), črepy z tiel nádob čiernej a hnedej farby.

Mohyla 10 – pozri opis hrobu 34.

Mohyla 11. Hrob 77 – (tab. XXXIX) kenotaf? Tvoril ju oválny príkrov z kameňov s rozmermi asi 230 x 200 cm. Použité boli najmä menšie kamene. Navršený príkrov dosahoval hĺbku 90 cm. Medzi kameňmi sa našli črepy amfory (1), misy (2) a profilovanej šálky (3). Zvyšky kremácie sa nezistili.

1. Črepy z tela amfory čiernej farby, dno je rovné, na pleciah je výzdoba z pásov vertikálnych rýh a žliabkov (tab. XXXIV: 7).
2. Črepy misy s vtiahnutým okrajom sivej farby, na tele je vertikálne uško (tab. XXXIV: 5).
3. Črepy profilovanej šálky čiernej farby. Vonkajšia výzdoba: na lome sú vertikálne ryhy, na dolnej časti hrdla je pás horizontálnych rýh; vnútorná výzdoba: na stene je girlanda z pásu súběžných rýh ohraničená pásom horizontálnych rýh (tab. XXXIV: 6).

POHREBNÝ RÍTUS

Preskúmané pohrebisko patrí plochou a počtom hrobov medzi menšie populnicové pohrebiská. Jednotlivé hroby sú roztrúsené po celej skúmanej ploche (obr. 2). Čiastočne vytvárajú skupinky okolo niektorých kamenných príkrovov (mohyly 4 a 5), ale nie je to pravidlo, pretože v okolí ďalších kamenných príkrovov neboli jednotlivé hroby zistené (mohyly 1, 2, 3 a 9). Na pohrebisku sa vyskytli predovšetkým hroby lužickej kultúry, ale boli preskúmané aj hroby stredodunajských populnicových polí (hroby 11, 19 a 66), prípadne viaceré lužické hroby obsahovali v keramickom inventári aj tvary vychádzajúce zo stredodunajského prostredia (hroby 14, 50 I, 51 a ďalšie), výnimočne z prostredia juhovýchodných populnicových polí – kyjatickej kultúry (hroby 29 a 71). Ani tieto hroby však nevytvárajú výraznejšiu skupinu, sú voľne roztrúsené na preskúmanej ploche. Niektoré takéto kultúrne zmiešané hroby sú síce umiestnené výrazne excentricky do okrajo-

vých častí pohrebiska (hroby 51, 66, 67 a 68), avšak rovnako sa vyskytujú aj v centrálnej, na hroby najbohatšej časti (hroby 14, 19, 20 a ďalšie). Pod kamennými príkrovmi sú hroby s lužickou keramikou, no ani to neplatí bez výnimky, ako dokladajú velatické tvary v mohyle 3. Z uvedeného vzniká dojem, akoby príslušnosť hrovej keramiky k lužickému alebo velaticko-podolskému kultúrnemu spoločenstvu nemala zvláštnu dôležitosť pokiaľ ide o spôsob pochovania alebo umiestnenie hrobu v rámci pohrebiska.

Typy hrobov (tabela 1)

Na pohrebisku bol zistený výlučne žiarový pohrebný rítus. Výrazne prevažujú urnové hroby, ktorých bolo 62. V ďalších siedmich hrobách boli kosti uložené v jamke (hroby 9, 22, 44, 50 II, 56, 61 a 63). V jednom prípade (hrob 3) je možné hovoriť o kombinácii obidvoch spôsobov, lebo okrem kostí uložených v urne bola časť kremačných zvyškov uložená aj voľne v jamke prikrytá črepmi. Dva hroby považujeme za symbolické (hroby 1 a 10); pri ďalších štyroch, ako sme už uviedli, je takáto klasifikácia pravdepodobná (hroby 74–77). V prípade dvoch hrobov zistený terénny stav neumožnil jednoznačné vyjadrenie k spôsobu pochovania (hroby 2 a 46). V rozhodujúcej miere možno teda pohrebisko označiť ako urnové, čo je napokon v lužickej kultúre na Slovensku všeobecný jav.

Urnové hroby

Počet urien a kombinácia použitých keramických tvarov

Z celkového preskúmaného počtu urnových hrobov výrazne prevládajú hroby, v ktorých zvyšky kostí boli iba v jednej urne (45 hrobov). Z tohto počtu bolo antropologickej analýze podrobených 17 hrobov. V urne bol v 16 prípadoch pochovaný iba jeden jedinec. Len v jednom prípade (hrob 68) boli v urne zistené zvyšky dospelého a dieťaťa. V 45 jednournových hrobách bolo ako urna použitých celkovo päť typov nádob. Prevládajú amfory (24 hrobov) a pomerne početne sú zastúpené aj hrnce (12 hrobov). Ďalším typom použitej keramiky sú misy (päť hrobov), vázy (dva hroby) a šálky (dva hroby). Stav hrobu 2 pri odkryve neumožnil určiť spôsob uloženia zvyškov kostí. Hrob bol poškodený a kosti rozvláčené medzi črepmi.

Hrobov, v ktorých boli zvyšky kostí uložené v dvoch urnách bolo preskúmaných sedem (hroby 4, 25, 28, 29, 45, 47 a 49). Z toho v troch bola použí-

tá amfora v obidvoch prípadoch (hroby 28, 45 a 49). V ďalších troch hrobách bola aspoň jednou z urien amfora. V hrobe 4, ktorý bol čiastočne poškodený orbou, sa zvyšky kostí okrem amfory vyskytli aj v dolnej časti väčšej, presnejšie neurčenej nádoby. V hrobe 29 boli zvyšky kostí okrem amfory kyjatickej kultúry uložené aj vo váze patriacej podolskej kultúre. V podolskej kultúre tieto vázy v neskoršej dobe bronzovej zrejme postupne nahradzovali amfory. V hrobe 47 boli kosti okrem amfory uložené aj v šálke. Ani v jednom prípade sa v hrobách s dvomi urnami nevyskytla kombinácia urien amfora – hrniec. V dvojurnovom hrobe 25 však boli okrem hrnca kosti pochované aj v mise. Zo siedmich dvojurnových hrobov bol antropologický rozbor vykonaný v prípade šiestich hrobov. V hrobe 25 boli vyhodnotené iba kosti z hrnca (žena?). Niekoľko drobných kostičiek uložených v miske sa nepodarilo zachovať. Možnosť, že išlo o detské kostičky je pravdepodobná. V hrobe 49 bolo niekoľko takmer strávených kostičiek uložených v dvoch miniatúrnych amforách (dieťa do 6 mesiacov). V hrobách 29 a 45 boli v každej urne jednoznačne uložené zvyšky jedného jedinca. Zaujímavý je hrob 28, kde v dvoch amforách boli uložené zvyšky štyroch jedincov. Z toho v amfore (A) dokonca dvoch dospelých individuí, čo je na pohrebisku výnimka (Vondráková 2018, tabela 2). V druhej amfore (C) z hrobu 28 boli zvyšky dospelého jedinca s dieťaťom, čo je aj pri zriedkavosti výskytu dvoch jedincov v jednej urne predsa len bežnejšie.

Hrobov, v ktorých sme zistili zvyšky kostí v troch urnách bolo vyhodnocovaných päť (5, 8, 24, 51 a 60). Dva z nich boli súčasťou inventára kamenných príkrovov (hrob 5 mohyla 2, hrob 8 mohyla 3) a z tohto hľadiska sa s nimi budeme zaoberať v ďalšom texte. V uvedených piatich hrobách boli ako urny použité predovšetkým amfory. Z toho v hrobách 51 a 60 boli urnami výlučne amfory, v hrobe 5 sa ku dvom amforám pridružila malá vázička a v hrobe 8 okrem dvoch amfor bolo niekoľko drobných kostičiek vo veľkej mise. Mierne odlišnú štruktúru v tejto skupine má hrob 24. Ako urny boli v tomto hrobe použité amfora, váza a hrniec. Kombinácia amfory a hrnca ako urien v jednom hrobe je na pohrebisku zriedkavá. Hrob 24 je jedným z dvoch prípadov. Niet pochybností o príslušnosti nádob hrobu 24 k jednému celku, lebo všetky urny aj so sprievodnou keramikou boli prikryté dolnou časťou veľkej nádoby. Z piatich hrobov s tromi urnami boli antropologicky vyhodnotené štyri (8, 24, 51 a 60). V hrobe 8 však drobné kostičky v mise boli natoľko prepálené, že sa nepodarilo získať vzorku pre rozbor a v hrobe 51 sa pri už spomínaných presunoch nálezov stratili zvyšky kostí z nádoby (A). V hrobe 8 boli v amfore (N) kosti nedospelého jedinca a v ďalšej amfore (L)

Tabela 1. Žitavany-Kňazice. Základné údaje o hroboch a urnách.

Číslo hrobu	HROB							URNA							Poznámky
	Neoznačený	Označený	Mohyla	Urnový	Jamkový	Symbolický	Porušený	Počet	Amfóra	Hrniec	Misa	Šálka	Váza	Iné	
1		*	*			*									mohyla 1
2	*			?			*								
3		Z		*	*			1	1						kosti prikryté miskou
4		S		*			*	2	1					1	dno nádoby
5		*	*	*				3	2				1		mohyla 2
6		*	*	*				1	1						mohyla 2
7		*	*	*				1	1						mohyla 3
8		*	*	*				3	2		1				mohyla 3
9		Z			*										len črepy
10		*				*	*								kam. ovál
11	*			*				1					1		
12		SZ		*				1			1				
13		J		*				1	1						
14		Z		*				6	4	1			1		
15		*		*				1		1					kam. ovál
16		V		*				1	1						
17		JV		*				1		1					urna stála na kameni
18		*		*				1	1						urna stála na kameni
19		*	*	*				1	1						
20		*	*	*			*	4	4						mohyla 4
21		*		*				1				1			
22		*			*										
23	*			*				1			1				
24		SZ		*				3	1	1			1		
25		Z		*				2		1	1				
26		*	*	*				1			1				mohyla 5
27		*	*	*				1	1						mohyla 5
28	*			*			*	2	2						
29		V		*				2	1				1		
30		Z		*				1	1						
31	*			*			*	1	1						
32		V		*				1			1				
33	*			*				1		1					
34	*			*				1		1					mohyla 10
35		?		*				1	1						
36	*			*				4	4						urna (D) stála na kameni
37	*			*			*	1	1						
38	*			*			*	1	1						
39		*		*			*	1	1						

Tabela 1. Pokračovanie.

[illegible]

boli zvyšky dospelého (ženy?) a dieťaťa (do 6 rokov). Znova teda ide o viac-menej klasický prípad zvyškov kostí ženy a dieťaťa v jednej urne.

Jednoznačnejší bol hrob 24, kde v každej z urien boli zvyšky jedného jedinca. Pravdepodobne rovnako bolo tomu aj v hrobe 51, kde dochované zvyšky z dvoch amfor patrili dvom nedospelým jedincom. V hrobe 60 boli, ako sme už uviedli, vo funkcii urny použité tri amfory. V jednej (H) boli kosti dospelého, zrejme staršieho jedinca, v ďalšej (A) boli kosti dospelého muža (?) a dieťaťa (do 14 rokov). V tretej amfore (B) boli zvyšky dospelého individua, na ktorých bola kôпка kostičiek zvlášť prikrytá malou šálkou. Antropologický rozbor ukázal, že tieto kostičky patrili dieťaťu (do 6 rokov). V tomto hrobe boli teda v oboch amforách pochovaní po dvaja jedinci, vždy v kombinácii dospelý – dieťa. V spojitosti s obsahom tretej urny, kde bol na vtedajšiu dobu výrazne starší jedinec (okolo 60 rokov), tento hrob pôsobí až dojmom rodinného pohrebu.

Hroby so štyrmi urnami boli preskúmané dva (20 a 36). V obidvoch hrobách boli ako urny použité výlučne amfory. Hrob 20 bol prikrytý príkrovom z kameňov (mohyla 4). V hrobe 36 bol vykonaný antropologický rozbor zvyškov z dvoch amfor (A a B). V dvoch ďalších amforách (F a D) sa vyskytli značne prepálené kosti vo veľmi malom množstve a nepodarilo sa získať vzorky pre rozbor. V amfore (A) sa zistili zvyšky dospelého jedinca (žena?) a dieťaťa, v amfore (B) sa zistili zvyšky dvoch detí. Hrob nebol v teréne ničím označený, hoci sa našiel v blízkosti kamenných príkrovov.

V dvoch hrobách sa vyskytlo dovedna šesť urien (14 a 50 I). V prípade hrobu 14 boli ako urny použité štyri amfory, hrniec a váza. Hrob však možno členiť na tri základné časti. Centrum hlavnej skupiny tvoril hrniec obsahujúci zvyšky kostí, prikrytý črepami amfory. Okolo tohto hrnca stáli ďalšie urny a sprievodná keramika. Je to druhý prípad kombinácie hrnca a amfory ako urny v jednom hrobe na pohrebisku. Vzhľadom na spôsob uloženia urien a sprievodnej keramiky je pravdepodobné, že táto skupina bola uložená do zeme súčasne. Približne 30 cm severozápadne sa nachádzala druhá časť hrobu, ktorú tvorila skupina menších nádob. Ani v jednej z nich sa nenašli zvyšky kostí. Zo severnej strany tejto skupiny stála posledná urna hrobu, prikrytá dvomi šálkami. Ako popolnica bola použitá amfora podolskej kultúry. Hrob bol umiestnený mimo kamenných príkrovov, ale bol výrazne označený veľkými kameňmi.

Hrob 50 I bol výnimočný nielen počtom urien. Bol to jediný prípad na pohrebisku, keď bol prekrytý ďalší hrob (50 II, jamkový). Zo šiestich urien hrobu 50 I boli štyri amfory, jedna misa a jedna váza. Jedna z amfor (J) mala v strede dna prerazený otvor.

Hrob bol označený skupinkou kameňov zo severnej strany. Urny boli umiestnené voľnejšie naopak kompaktniejšiu skupinu vytvárala sprievodná keramika. To samozrejme nie je doklad, že urny boli do hrobu uložené v rovnakom čase, aj keď použité keramické tvary túto možnosť nevylučujú. Zaujímavá je veková skladba pochovaných. Pozostatky pravdepodobne muža (okolo 60 rokov) sa našli v amfore (R) patriacej podolskej kultúre. Zvyšky kostí ženy (?) tiež okolo 60 ročnej spolu s pozostatkami dieťaťa (do 6 mesiacov) sa našli v amfore (M) lužickej (?) kultúry. Všetky ďalšie nádoby hrobu – urny aj sprievodná keramika – patria lužickej kultúre. V amfore (J) a mise (K) boli pozostatky dospelých jedincov bez určenia pohlavia. Okrem už uvedených boli súčasťou hrobu ďalšie nádoby, a to amfora (A) a váza (E), obe obsahujúce zvyšky kostí detí (do 6 rokov). Celkovo bolo teda v hrobe pochovaných sedem jedincov, ktorých možno rozdeliť do troch generačných stupňov. Práve pri takýchto hrobových celkoch sa zvýrazňuje význam antropologického zhodnotenia zvyškov kostí v žiarových hrobách.

V hrobe 66 sme našli sedem urien. Zvyšky kostí boli uložené v piatich amforách, džbáne a dvojkónickej nádobe. S výnimkou dvojkónickej nádoby, v ktorej boli zvyšky kostí pravdepodobne muža (50–60 rokov), boli v ostatných šiestich urnách pochované pozostatky detí alebo veľmi mladých dospelých jedincov. Okrem dvoch profilovaných šálok, ktoré sa tvarom a výzdobou hlásia k lužickej kultúre patrí keramika z hrobu do okruhu stredodunajských popolnicových polí. Hrob 66 je vzhľadom na pomery na pohrebisku kultúrne pomerne jednoliaty. Umiestnený je excentricky, bokom od hlavných zoskupení hrobov. Toto umiestnenie však zrejme nie je dôsledkom jeho kultúrnej príslušnosti. Hroby patriace stredodunajským popolnicovým poliam, prípadne „kultúrne zmiešané hroby“ nevytvárajú ucelenejšiu skupinu a vyskytujú sa približne rovnako tak v centrálnej, ako aj v okrajových častiach lužického pohrebiska.

Z keramických tvarov použitých vo funkcii urny sa teda na pohrebisku výrazne najčastejšie vyskytla amfora (65 prípadov). Oveľa zriedkavejší bol výskyt hrnca (15x), misy (8x), šálky (3x), vázy (7x). Keramickú skladbu urien dopĺňa veľká nádoba, dvojkónická nádoba a džbán. Možno teda povedať, že vo funkcii urny sa vyskytli vlastne všetky keramické tvary zistené na pohrebisku, aj keď v niektorých prípadoch len sporadicky.

Obsah urny (tabela 2)

Z celkového počtu 102 nádob použitých v hrobách vo funkcii urny sme v 55 prípadoch v urne

našli iba zvyšky kostí, bez príloh. Črepy alebo malé tvary nádob sa spolu s kosťami našli v 21 urnách, z toho iba v troch prípadoch (hroby 20, 51 a 60) sa vyskytli črepy v dvoch urnách v rámci jedného hrobu. Z počtu urien, ktoré okrem kostí obsahovali aj črepy, sme sa pokúsili vylúčiť sporné prípady, v ktorých bolo podozrenie, že črepy v urne môžu byť zvyškami zničeného poklopu. Ako keramická príloha v urne sa najčastejšie vyskytli črepy rôznych typov šálok. V menšej miere to boli misy, najmä zlomky misiek s vtiahnutým okrajom alebo miniatúrne amfory. Len v jednom prípade boli kosti v urne prikryté črepom z hrnca (hrob 62), avšak v tomto hrobe bol hrniec použitý aj vo funkcii popolnice. Najčastejšie boli črepy položené na zvyškoch kostí alebo miniatúrne nádoby stáli v urne na kostiach. Šálky v urnách v niekoľkých prípadoch prikrývali zlomky bronzových šperkov. Výnimočne (hrob 51, urna F) boli bronzové špirálky prikryté črepmi profilovanej aj polguľovitej šálky a tiež črepom misy s vtiahnutým okrajom.

V ojedinelých prípadoch tvorila šálka urnu v urne, tak tomu bolo v hrobe 60. V tomto hrobe, ako sme už uviedli, boli ako urny použité tri amfory, pochovaných však bolo v hrobe päť jedincov. V amfore (B) boli kostičky dieťaťa spolu s bronzovou špirálkou prikryté na kostiach dospelého jedinca obrátenou profilovanou šálkou, čo umožnilo ich špecifikáciu už počas odkryvu. Dvojhroby dospelého jedinca s dieťaťom sa vyskytli aj vo viacerých ďalších hroboch (hroby 8, 28, 36 a ďalšie), keďže však neboli nijako zvláštne zvýraznené, v teréne sme ich pri odkryve nepostrehli a existencia detských kostí sa zistila až dodatočne pri antropologickom rozbere. Nemožno teda jednoznačne povedať, či aj v týchto prípadoch boli v urnách uložené detské kosti v osobitnej kôpke, alebo boli zmiešané s kosťami dospelého jedinca. Oddelenie detských kostí v urne (B) hrobu 60 naznačuje možnosť dvoch verzií pohrebných obradov. Dieťa mohlo byť spopolnené na jednej hranici spolu s dospelým a vtedy sa do urny dostali zmiešané pozostatky obidvoch jedincov, alebo na osobitnej hranici a jeho pozostatky boli do urny dospelého pridane. Mohlo ísť aj o určitý časový odstup obidvoch pohrebov, keďže pomerne veľká časť hrobov na pohrebisku (aj hrob 60) bola označená.

Ďalším zaujímavým hrobom z hľadiska výskytu keramiky v urne bol hrob 57. V ňom bola ako urna použitá väčšia misa s vtiahnutým okrajom. V mise boli tri hore dnom položené šálky prikryté ďalšou profilovanou šálkou. Súčasťou hrobu bola aj menšia amfora a hrdlo väčšej amfory. Dve zo šálok prikrývali zvyšky kostí, pod treťou bolo hlinené koliesko s nábojom. Spôsob a množstvo uložených pozostatkov naznačoval, že môže ísť o hrob dvoch detí s pridanou hračkou. Antropologický rozbor

však ukázal, že ide o jedného výrazne staršieho jedinca (*maturus-senilis*). Tým sa aj chápanie výskytu kolieska s nábojom dostalo do praktickej roviny (zotrvačník vretena). Aj keď sa v tomto prípade pohlavie pochovaného nepodarilo určiť, je pravdepodobné, že v hrobe bola pochovaná staršia žena aj s konkrétnou pozornosťou od pozostalých.

Okrem keramiky sa ako prílohy v urnách nachádzali aj bronzové predmety. Celkove sa našli v 31 urnách čo znamená 24 číslovaných hrobov. Najčastejšie obsahovala bronzové alebo aj bronzové predmety urna-amfora (24x), v menšej miere urna-váza (3x), urna-hrniec (2x), urna-misa (2x) a džbán (v jednom prípade). Vždy išlo o drobné šperky. Nevyskytol sa fragment bronzového nástroja, zbrane a pod. V urne boli bronzové šperky uložené dvomi spôsobmi. Voľne zamiešané medzi zvyškami kostí (v 17 urnách) alebo položené na povrchu kostí (v 14 urnách). Zrejme ani jeden zo spôsobov uloženia nebol výraznejšie uprednostňovaný. Bronzové šperky zamiešané medzi zvyškami kostí mohli byť súčasťou osobného kroja pochovaného a predmety uložené na povrchu kostí mohli byť aj milodarmi od pozostalých. V štyroch viacurnových hroboch (20 a 50 I, 51 a 66) boli použité obidva spôsoby uloženia bronzových predmetov v rámci jedného hrobu. Predmety na povrchu kostí boli väčšinou voľne položené. Aj tu sú však výnimky. V hrobe 20 (urna E) boli špirálky a zlomok ihlice prikryté črepmi profilovanej šálky a misy s vtiahnutým okrajom, v hrobe 51 (urna F) boli špirálky prikryté črepmi profilovanej šálky, polguľovitej šálky a misy s vtiahnutým okrajom. Podobne v hrobe 5 boli v urne D špirálky prikryté profilovanou šálkou, avšak v rámci toho istého hrobu v urne G boli voľne položené na kostiach. Zdá sa, že prikrytie bronzových šperkov položených v urne na zvyšky kostí nebolo determinované pohrebnými zvykmi, ale iba prejavom úcty či pozornosti pozostalých.

Zaujímavá je tiež väzba výskytu bronzových predmetov na keramický typ urny. V absolútnej prevahe sa v tomto prípade objavuje ako urna amfora, a to celkove v počte 23. Z toho v 11 prípadoch boli bronzové predmety na povrchu kostí a v 12-tich zamiešané medzi kosťami. Z ďalších keramických typov ako urna s výskytom bronzových šperkov vystupuje misa, váza a hrniec, a to približne rovnako s obidvomi spôsobmi uloženia predmetov. Ojedinelým keramickým tvarom je džbán použitý ako urna v hrobe 66.

Pokryvka urny (tabela 2)

Zvyšky kostí v popolniciach sú často chránené prikrytím urny ďalšou nádobou, kameňom a pod.

Tabela 2. Žitavany-Kňažice. Údaje o obsahu urien a o ich pokrývkach.

Číslo hrobu	OBSAH URNY							POKRÝVKA URNY					
	Keramika				Bronzové predmety	Keramika				Iné			
	Šálka	Amfora	Misa	Hrniec		Šálka	Amfora	Misa	Hrniec				
1	symbolický hrob												
2													
3	okrem kostí v urne bola v hrobe aj časť kostí voľne v zemi												
4	1 – A												
5	1 – D				špirálka – D, G, prsteň – G					1 – G			
6													
7					krúžok – F					1 – F			
8					prsteň – N					1 – L			
9	jamkový hrob												
10	symbolický hrob												
11										1			
12											1		
13													
14								2 – A	1 – A	1 – F			
15												črepy	
16					ihlica					1			
17			1										
18										1			
19			1							1			
20	2 – D 1 – E		1 – E		ihlica – A, E, špirálka – E				1 – N		1 – D 1 – E	1 – A	
21								1					
22	jamkový hrob												
23					špirálky, prsteň					1			
24					prsteň – C						1 – F	hlinený kruh – C	
25			1 – C							1 – C		črepy	
26					ihlica						1		
27	2												
28		1 – A			špirálka – A, ihlica – A, C								
29					ihlica – A						1 – A 1 – D		
30					špirálka						1		
31													
32								1					
33	1									1			
34										1	1		
35											1		
36					špirálka				1 – F		1 – A	kameň – A	
37										1			
38													
39					prsteň						1		

Tabela 2. Pokračovanie.

Číslo hrobu	OBSAH URNY								POKRÝVKA URNY				
	Keramika				Bronzové predmety				Keramika				Iné
	Šálka	Amfora	Misa	Hrniec					Šálka	Amfora	Misa	Hrniec	
40													
41					ihlica?								
42												1	
43									1				
44	jamkový hrob												
45		1 – B			drôtik, tyčinka – B								
46													
47									1 – G				
48													
49					krúžky, prsteň				2		2		
50 I	1 – J				krúžky – A, špirálka – E				1 – E		1 – A 1 – J 1 – R	1 – M	
50 II	jamkový hrob												
51	1 – A 2 – F		1 – F		krúžok – D, špirálky – F						1 – D 1 – F		
52	1												
53	2										1		
54												1	
55													
56	jamkový hrob												
57	3	+ hlinenné koliesko							1				
58												1	
59					špirálka, ihlica						1		
60	1 – B	1 – A 1 – B			špirálka – B						1 – B		
61	jamkový hrob												
62				1									
63	jamkový hrob												
64					drôtik								črep veľkej nádoby
65											1		črep veľkej nádoby
66	1 – C				špirálka – C, ihlica – G, krúžky – K				1 – C 1 – E		1 – C 1 – D 1 – G	1 – A 1 – K	
67					ihlica, náramok								
68									2		1		
69									1		1		
70									2				
71											1		
72					ihlica								
73													
74	symbolický hrob												
75	symbolický hrob												
76	symbolický hrob												
77	symbolický hrob												

Tento zvyk je všeobecne rozšírený vo všetkých oblastiach popolnicových polí. Výrazne sa prejavil aj na pohrebisku v Žitavanoch-Kňaziciach. Popolnice boli prikryté viacerými typmi keramiky. Veľmi často však neboli ako pokrývky použité celé nádoby, ale iba ich časti. Pokiaľ bola ako urna použitá amfora, najčastejšie bola prikrytá misou (v 26 prípadoch). Medzi misami-pokrývkami výrazne prevažuje typ misy s vťahnutým okrajom (18x). Je to dané zrejme tým, že pohrebisko chronologicky patrí do záveru mladšej a počiatku neskej doby bronzovej. V tejto dobe sa v keramickom inventári lužickej kultúry misa s vťahnutým okrajom jednoznačne presadzuje. Šálka ako pokrývka amfory-urny sa zistila v ôsmich hrobách. Z toho v dvoch prípadoch boli použité dve šálky a dva razy boli použité šálky v kombinácii s črepmi misy. Črepmi hrnca bola urna-amfora prikrytá v siedmich prípadoch. Na pohrebisku v Žitavanoch-Kňaziciach, ale aj v rámci kultúr popolnicových polí zriedkavým spôsobom bola prikrytá urna-amfora v hrobe 24, kde pokrývku tvoril plochý hlinený kruh.

Hrniec v postavení urny sa vyskytol v 15 prípadoch, z toho osem razy bol prikrytý. Ako pokrývka urny-hrnca boli použité črepy misy (3x), amfory (1x), ďalšieho hrnca (2x), šálky (1x) a veľkej nádoby (1x). Pri zakrytí urny-hrnca nebol teda preferovaný žiadny konkrétny keramický tvar. Pomer medzi prikrytými a neprikrytými urnami-hrncami je viacmenej rovnaký ako v prípade urien-amfor.

Ďalšie tvary keramiky sa vo funkcii popolnice vyskytli v menšej miere, a preto aj podiel prikrytých urien z celkového počtu je vyšší. Z ôsmich urien-mís boli prikryté štyri (črepmi hrnca, amfory, ďalšej misy a šálky). Zo siedmich urien-váz bolo prikrytých päť (črepmi misy v troch a črepmi šálky v dvoch prípadoch). Urna-šálka sa na pohrebisku vyskytla tri razy a vždy bola prikrytá (v dvoch hrobách ďalšou šálkou, v treťom črepom z hrnca). Pre úplnosť uvádzame medzi urnami s pokrývkou ešte dvojkonickú nádobu prikrytú misou a džbán prikrytý misou a šálkou z hrobu 66.

Zakrytie urny kameňom, vyskytujúce sa na viacerých lužických pohrebiskách, sme na pohrebisku v Žitavanoch-Kňaziciach nezistili. Čiastočne možno hovoriť o prikrytí urny-amfory (A) kameňom v hrobe 36. V ústí tejto urny bol síce kameň, ale urna bola ešte prikrytá misou, takže kameň mohol byť nanajvýš symbolickou pokrývkou. Možno azda uvažovať, že urny hrobov pod kamennými mohylami boli vlastne prikryté kameňmi pláňa mohyly, ale aj to je problematické. Napríklad v mohylách 2 a 3 bola nezakrytá iba časť urien. Ostatné boli prikryté misami. Skôr treba možno konštatovať, že na pohrebisku v Žitavanoch-Kňaziciach sa v rámci pohrebných obrádov prikrytie urny kameňom nepoužívalo.

Urny boli obvykle prikryté hore dnom obrátenými nádobami alebo ich zlomkami, ojedinele boli krycie nádoby postavené do ústia urny. Z celkového počtu 102 urien bolo 64 z nich rôznym spôsobom zakrytých. Niektoré ďalšie urny boli natoľko zničené, že existencia pokrývky nie je vylúčená. Avšak pomerne veľa popolníc, preukázateľne prikrytých nebolo. Vo viacerých prípadoch aj v rámci jedného viacurnového hrobu bola prikrytá iba časť popolníc, pričom išlo aj o hroby s bohatým inventárom (hroby 14, 36 a ďalšie). Pomerne často sú zakryté urny, v ktorých sme našli aj bronzové predmety. Nie je to však pravidlo (pozri hrob 28 atď.). Zdá sa, že pohrebné zvyky prikrytie urny jednoznačne nevyžadovali a obidva varianty sa používali viacmenej rovnocenne.

Umiestnenie urny v hrobách

Uloženie urny a sprievodnej keramiky v hrobách na pohrebisku nevykazuje vo vzájomnom vzťahu jednoznačnú zákonitosť. Pokiaľ hroby s jednou urnou obsahovali aj sprievodnú keramiku, bola táto umiestňovaná často najmä z východnej (s odchýlkami) strany urny. Nie sú však výnimkou ani hroby, kde bola sprievodná keramika uložená zo západnej, prípadne južnej (s odchýlkami) strany popolnice. Nevyskytol sa ani jeden prípad jednoznačného uloženia sprievodnej keramiky zo severnej strany urny, avšak to môže mať len praktické dôvody, keďže pohrebisko sa rozkladá na južnom svahu kopca. Pri dvojurnových hrobách sa sprievodná keramika vyskytuje taktiež z východnej alebo zo západnej strany urien. Pokiaľ sme aj mali k dispozícii antropologické určenie pohlavia pochovaného, nepostrehli sme ani v tomto smere žiadnu pravidelnosť uloženia sprievodnej keramiky. Napokon, pri viacurnových hrobách sa obvykle ani nedá rozlíšiť, ku ktorej urne sprievodný inventár patrí. Aj tu sú samozrejme výnimky. Napríklad v hrobe 29 sprievodný inventár urny A (váza podolskej kultúry) tvorila značne poškodená nádoba (zrejme amfora) uložená zo západnej strany a sprievodný inventár urny D (amfora kyjatickej kultúry) tvorila profilovaná šálka lužickej kultúry uložená zo západnej strany urny.

Pokiaľ boli v hrobe tri urny, veľkosťou viacmenej rovnocenné, boli postavené do trojuholníka, prípadne so štvrtou menšou urnou mierne bokom a sprievodné nádoby stáli medzi urnami alebo v bezprostrednom okolí.

Zaujímavá je situácia v hrobe 14. V tomto hrobe bol ako centrálna urna použitý hrniec a okolo neho stáli ďalšie štyri urny. Sprievodná keramika bola umiestnená na pleciach popolníc. Severozápadne od tejto skupiny stála posledná urna hrobu (amfora

podolskej kultúry). Obidve miesta spájala skupinka menších sprievodných nádob. Hrob bol označený kameňmi. Iné ako už uvedené umiestnenie urien sme zaznamenali v hrobe 60, kde boli tri urny v rade za sebou východo-západným smerom, a v hrobe 66, kde sedem urien a sprievodná keramika tvorili jednoliatu skupinu. V prípade hrobu 66 však zrejme ide o súčasné pochovanie viacgeneračnej rodiny.

Otvor v dne urny

Na pohrebisku sme otvor v dne zaznamenali iba v troch urnách. V hrobe 4 bola urna čiastočne zničená a zachovala sa iba spodná časť nádoby, v hrobach 50 I a 51 sa vyskytol na urne-amfore. Význam týchto otvorov je nejasný. Antropologický rozbor ukázal, že v dvoch prípadoch (hroby 4 a 50 I) boli v urnách pochovaní dospelí jedinci, ale v hrobe 51 išlo o polročné dieťa. V hrobe 50 I bolo ďalších päť urien a v hrobe 51 ďalšie dve, ktoré otvor v dne nemali. Kult ho teda zreteľne jednoznačne nevyžadoval. Ani prípadný praktickejší účel – odtok pre vodu (Veliáčik 1983, 154) nebude dôvodom. Obidve uvedené urny boli prikryté misou, a naopak, ani jedna z početných nezakrytých urien pohrebiska otvor v dne nemala. Môže azda ísť skôr o doznievanie starších kultových tradícií (?), alebo o zvýraznenie konkrétneho pochovaného jedinca.

Výskyt prevŕtaného, prípadne prerazeného otvoru na dne alebo výnimočne v stene tesne nad dnom popolnice na lužických pohrebiskách zaznamenávame takmer po celú dobu trvania tejto kultúry, ale najmä v mladšej a čiastočne v neskorej dobe bronzovej. Aj v tejto dobe však má otvor v dne len časť urien na pohrebiskách. Význam týchto otvorov je nejasný a možno práve preto sa neustále objavujú pokusy o zdôvodnenie ich existencie (Horňák 2008, 208, tam aj ďalšia literatúra). Všeobecne sa takéto otvory spájajú s kultovými zvyklosťami. Vzhľadom na početnosť výskytu urien s otvorom však nemohol mať otvor v dne urny výraznejšiu dôležitosť.

Sprievodný inventár v urnových hrobach (tabela 3)

Okrem predmetov, ktoré bezprostredne obsahovala urna nachádzame v urnových hrobach aj ďalší inventár, určený na spĺňanie potrieb zomrelého v jeho záhrobnej existencii. Najčastejšie ide o keramické prílohy. Časť sprievodných nádob bola prikrytá a prinajmenšom v týchto prípadoch možno predpokladať, že obsahovali organické zvyšky (nápoje, potraviny?). Fragment bronzového predmetu obsahovala sprievodná keramika iba v dvoch prípadoch (hroby 24 a 72). Inak sa bronzové

predmety v urnových hrobach našli na pohrebisku vždy v popolnici.

Počet sprievodnej keramiky v hrobach kolíše. Pomerne často nemajú žiadnu prílohu hroby s jednou urnou. Vo viacurnových hrobach je vždy sprievodná keramika, pričom ide o päť až šesť nádob, ojedinele až 11 (hrob 50 I), prípadne 12 kusov (hrob 45). Sú však aj výnimky, ktoré naznačujú, že okrem predpokladaného viac-menej praktického účelu bola sprievodná keramika pridávaná do hrobov len symbolicky. V hrobe 36 boli štyri urny, ale iba jedna sprievodná amfora.

Umiestnenie sprievodnej keramiky v urnových hrobach pohrebiska nevykazuje jednoznačný systém. Obvykle sú nádoby v tesnej blízkosti urien, výnimočne boli doplnené skupinkou spravidla menších nádob v blízkom okolí (hroby 14 a 35). Vo funkcii sprievodnej keramiky sa najčastejšie nachádzajú šálky, amfory a misy. Len ojedinele sa vyskytli hrnce a vázy. Výnimočným prídavkom je bohato zdobená závesná nádobka z hrobu 53.

Jamkové hroby

V malej časti hrobov pohrebiska neboli pozostatky zomrelého uložené v urne, ale voľne v zemi. Obvykle sa predpokladá, že pôvodne boli v schránke z organického materiálu. Do tejto skupiny patria hroby 9, 22, 44, 50 II, 56, 61 a 63. Čiastočne k nej patrí aj hrob 3, kde okrem urny boli zvyšky kostí aj voľne v zemi prikryté misou. Zvyčajne sa takéto hroby označujú ako jamkové, prípadne jamové, podľa veľkosti hrobovej jamy a vybavenia. Najčastejšie sú zvyšky kostí na malom priestore prikryté črepom misy alebo črepmi viacerých nádob. Kostí bolo málo a silne poškodené, preto sa antropologický rozbor mohol vykonať len v štyroch hrobach (44, 56, 61 a 63). Vo všetkých prípadoch išlo o pozostatky detí. Hroby boli situované do blízkosti kamenných označení urnových hrobov, alebo boli voľne na ploche pohrebiska, čo zvyšovalo možnosť prehliadnutia takéhoto hrobu. Niektoré boli označené skupinkou kameňov (hroby 9, 50 II a 56); hrob 22 bol priamo prikrytý kameňom. Na zakrytie kostí sa v hrobach použili črepy misy, šálky, hrnce, amfory alebo hrubostennej nádoby. Ojedinele boli na kostiach drobné bronzové šperky (hroby 22, 44, 50 II a 56).

Dôvody, prečo na uloženie pozostatkov týchto zomrelých detí neboli použité keramické urny zrejme treba hľadať v kultových zvykoch. Naznačuje to i hrob 56. V tomto hrobe neboli črepy, ale celé nádoby. Pozostatky dvoch jedincov prikrývala misa. Vedľa nej stála prázdna amfora prikrytá ďalšou misou, čo je kombinácia použitá vo funkcii urny vo veľkej časti hrobov z pohrebiska. Samozrejme, konštatovanie, že v jamkových hrobach boli len

Tabela 3. Žitavany-Kňažice. Údaje o sprievodnej keramike a bronzových predmetoch, ktoré boli súčasťou vybavenia hrobu mimo obsahu urien.

Číslo hrobu	Sprievodná keramika							Bronzové predmety mimo urny	Poznámky
	Počet	Amfora	Hrniec	Misa	Šálka	Váza	Iné		
1									mohyla 1, symbolický hrob
2	3	1		1	1				
3	6	1	1	3	1				
4									
5	7	2		2	3				mohyla 2
6	5	3			2				mohyla 2
7	5	3		2					mohyla 3
8	5		1	1	2	1			mohyla 3
9	5			2	2		veľká nádoba		jamkový hrob
10	2			1	1			ihlica	symbolický hrob
11	3		1	1	1				
12	1				1				
13	1				1		+ črepy		
14	9	4		2	2	1			
15									kamenný ovál
16									
17									
18									
19									
20	5	4		1					mohyla 4
21									
22								prsteň	jamkový hrob
23									
24	3	1	1				veľká nádoba	ihlica	
25	1				1				
26	3	1			1	1			mohyla 5
27	2	1			1				mohyla 5
28	1				1				
29	2				1		neurčená nádoba		
30	2	2							
31									
32									
33									
34									mohyla 10
35	3		2	1					
36	1	1							
37	2	1			1				
38	2				2				
39	3	1	1		1				

Tabela 3. Pokračovanie.

Číslo hrobu	Sprievodná keramika							Bronzové predmety mimo urny	Poznámky
	Počet	Amfora	Hrniec	Misa	Šálka	Váza	Iné		
40	2			1	1				
41									
42									
43									
44	1			1				ihlica	jamkový hrob
45	12	6		3	3				mohyla 8
46									
47	6	1		3	1	1			
48									
49	1		1						
50 I	11	2		2	5	2			
50 II	4	1	1	1	1			krúžok	jamkový hrob
51	5	3		1	1				
52									
53	2			1			závesná nádobka		
54									
55									
56	3	1		2				pásik	jamkový hrob
57	2	2							
58									
59									
60	4	3			1				
61	1			1					jamkový hrob
62									
63	3	1		1	1				jamkový hrob
64	1	1							
65	4	1		1	1	1			
66	7	3			3	1			
67	4	1		3					
68	1					1			
69									
70									
71									
72	4	1		1	2			drôtik	
73	1				1				
74									mohyla 6, symbolický hrob
75									mohyla 7, symbolický hrob
76	1				1				mohyla 9, symbolický hrob
77	3	1		1	1				mohyla 11, symbolický hrob

pozostatky detí nie je vzhľadom na ich nízky počet dostatočne preukazné. Najmä keď na pohrebisku bol celý rad detí pochovaných v samostatných keramických urnách (hroby 8 – nádoba N, 24 – nádoba F, 27 – nádoba A, 51 – nádoby D a F, 64 a 67 nádoba A a ďalšie), vo viacurnových hroboch pozične rovnocenných s urnami dospelých alebo v jednej urne spolu s pozostatkami dospelého jedinca (hroby 8 – nádoba L, 28 a 36 – nádoba A, 50 I – nádoba M a ďalšie, viac k problematike detských hrobov na pohrebiskách lužickej kultúry *Makarová 2011*).

Ojedinelú situáciu sme zistili v hroboch evidovaných pod spoločným číslom 50. V hrobe 50 II boli zvyšky kostí roztrúsené v zemi natoľko prepálené a strávené, že sa nepodarilo získať vzorku na rozbor. Na zvyškoch kostí ležal bronzový krúžok. Vedľa kostí z východnej strany bola polguľovitá miska, profilovaná zdobená šálka, dvojchýb hrniec a torzo zdobenej amfory patriace lužickej kultúre. Z kamenného označenia hrobu sa na východnej strane zachovali tri menšie kamene. Celý hrob vrátane kameňov bol starostlivo prekrytý približne 10–15 cm hrubou vrstvou jemnej hliny, ktorá sa nikde inde v rámci pohrebiska nevyskytla. Na tomto hlinenom príkrove bol umiestnený urnový hrob 50 I. Je to jediný prípad na pohrebisku, kedy sa prekrývajú dva hroby. Terénna situácia jednoznačne ukazuje, že o existencii staršieho hrobu (50 II) pri pochovávaní mŕtvych do hrobu 50 I pozostalí vedeli. Spodný hrob nevykazuje stopy poškodenia, naopak je prekrytý hlinou aj so zvyškami „pomníčka“, ktorý ho pôvodne označoval. Nádoby horného hrobu stáli na uvedenej vrstve jemnej hliny. Vzhľadom na rozľahlosť pohrebiska a voľný priestor v bezprostrednom okolí nemohlo byť prekrytie hrobov spôsobené praktickými dôvodmi. Zrejme obsahuje v sebe určitú symboliku (rodinný vzťah?). Chronologický odstup podľa tvarov a výzdoby keramiky musel byť minimálny (možno len generačný). Obidva hroby možno datovať do záveru mladšej a predovšetkým na počiatok neskorej doby bronzovej. Zaujímavý je aj výskyt amfory podolskej kultúry vo funkcii urny pre pozostatky najstaršieho člena skupiny (rodiny?) v hrobe 50 I. Absolútna prevaha lužických tvarov keramiky jednoznačne ukazuje kultúrne určujúci prvok a zaraďuje hrob k pamiatkam lužickej kultúry. Umiestnenie podolskej urny v rámci hrobu zasa naznačuje, že aj tento – hoci kultúrne odlišný – jedinec bol chápaný ako organická súčasť skupiny. Podobných kultúrne zmiešaných hrobov je na pohrebisku celý rad. Poukazujú nielen na kultúrne dvojaké osídlenie zlatomoraveckého regiónu, kde vedľa seba zrejme existovali osady lužickej aj podolskej kultúry, ale aj na vzájomné vzťahy týchto dvoch skupín obyvateľstva (etník?). Nielen spoločný geografický priestor, ale aj blízkosť kultových

tradícií zrejme umožňovali existenciu takýchto zmiešaných hrobov v prvej polovici neskorej doby bronzovej.

Symbolické hroby

Medzi symbolické zaraďujeme hroby 1, 10, 74 až 77. Vo všetkých prípadoch ide o oválne kamenné príkrovy – mohyly. Medzi kameňmi a pod nimi sme našli črepy lužickej kultúry. Výnimku tvorí hrob 10, ktorý sme pri terénnom výskume neoznačili ako mohylu. Išlo o menšiu oválnu jamu zahĺbenú do podlažia, v ktorej boli črepy a zlomok bronzovej ihlice. Okolo jamy bol ovál z menších kameňov, ale terénna situácia pripúšťala aj možnosť, že jama bola vyhlbená až následne a porušila už existujúce zoskupenie kameňov. V hroboch 74–77 ide o oválne mohyly vybudované na úrovni podlažia. V prípade hrobu 1 bola menšia mohyla umiestnená v oválnej, 20 cm do podlažia zahĺbenej jame s rovným dnom. Aj keď sme v uvedených prípadoch nezistili zvyšky kremácie, ide jednoznačne o intencionálnu ľudskú činnosť.

Označenia hrobov

(tabela 1)

Najvýraznejším spôsobom označenia polohy hrobu na pohrebisku je vybudovanie menšieho kamenného príkrovu – mohyly. Vybudovanie mohyly nad žiarovým hrobom má v lužickej kultúre tradíciu už od jej najstarších vývojových fáz. Konštrukcia sa vyvíjala od veľkých mohýl s rôzne upraveným kamenným prstencom až po menšie mohyly s celoplošným kamenným plášťom (*Nekvasil 1982*, 153–178; *Pivovarová 1965*, 107–162; *Veličik 1975*, 11–34 atď.). Menšie mohyly z kameňov na pohrebisku v Žitavanoch–Kňaziciach patria už do obdobia doznievania tohto fenoménu na pohrebiskách lužickej kultúry na Slovensku. Celkove sme v Žitavanoch–Kňaziciach evidovali 11 kamenných príkrovov. Aj keď časť bola orbou poškodená, v priemere bola ich veľkosť (s menšími odchýlkami) asi 200 x 250 cm. Pod niekoľkými mohylami sme nezistili zvyšky kostí a predpokladáme, že ide o symbolické hroby (mohyly 1, 6, 7, 9 a 11). Konštrukčne sa vyskytlo viacero variantov:

- Menšia mohyla (160 x 140 cm) umiestnená v oválnej jame zahĺbenej do podlažia (mohyla 1). Išlo o pravidelný oválny tvar a na pohrebisku zriedkavý prípad, keď sa jama s rovným dnom dala v teréne postrehnúť.
- Oválny kamenný príkrov vybudovaný na úrovni podlažia (mohyly 2, 4–7, 9–11). Ojedinelú situáciu sme zistili v prípade mohyly 2. Pod mohylou 2

boli dva hroby (5 a 6) oddelené kameňmi príkrovu. Z východnej a severovýchodnej strany bola pôda pod príkrovom a čiastočne aj mimo neho silne prepálená. Na kameňoch neboli stopy žiaru. V priestore žiaroviska boli roztrúsené druhotne prepálené črepy zámerne rozbitých amfory. Je zrejmé, že mohyla bola vybudovaná na mieste pôvodnej pohrebnej hranice, čo je v prostredí lužickej kultúry na Slovensku relatívne zriedkavý jav. Rovnako obeť amfory a rozhádzanie jej črepov, keď hranica pravdepodobne ešte horela naznačuje v tomto priestore možný vplyv pohrebných zvykov z prostredia stredodunajských popolnicových polí. Inventár hrobov 5 a 6 je lužický.

V prípade mohyly 4 ide o značne poškodený oválny príkrov, pod ktorým bol umiestnený hrob lužickej kultúry (20) s bohatým vybavením. V hrobe bolo päť popolníc – amfor – datovaných do počiatku neskej doby bronzovej. Zo severnej strany mohyly 4 sme zistili zvyšky kruhu z kameňov, v ktorom bol hrob (18) lužickej kultúry. Zdobená urna-amfora prikrýva misou s vťahnutým okrajom stála na plochom kameni. V priestore, kde sa spájajú obidve konštrukcie z kameňov bol umiestnený hrob podolskej kultúry (19) čiastočne prekrytý kameňmi. Na malom priestore boli teda použité tri spôsoby označenia hrobu kameňmi, pričom medzi hrobom 20 a hrobmi 18 a 19 bol nepochybne minimálny chronologický rozdiel.

Mohyly 5 tvoril poškodený ovál z kameňov s rozmermi asi 300 x 250 cm. Obrys oválu bol čiastočne vyznačený veľkými kameňmi. Priestor bol vyplnený vrstvou kameňov. Hrob lužickej kultúry (27) nebol v tomto prípade na podloží, ale nádoby stáli v skupinke na vrstve kameňov a ďalšou vrstvou kameňov boli prekryté. Z juhovýchodnej strany sa k mohyle pripínal menší kamenný ovál (asi 180 x 160 cm). Prikrýval hrob (26) lužickej kultúry.

V oválnych mohylách 6, 7, 9 a 11 sme nezistili zvyšky kostí, ale medzi kameňmi alebo pod nimi sme našli črepy z nádob lužickej kultúry.

Poslednou mohylou tejto konštrukčnej skupiny bola čiastočne poškodená mohyla 10. Prikrývala hrob 34, ktorého urna-hrniec stála na podloží.

- Menší oválny príkrov z kameňov, kde väčší plochý kameň v centrálnej časti prekryval urny hrobu (mohyla 8, hrob 45). V hrobe boli dve urny-amfory a početná sprievodná keramika lužickej kultúry. Nádoby stáli na podloží a vyplňali priestor ohraničený kameňmi oválu.
- Obdĺžnik ohraničujúci priestor približne 200 x 180 cm. Takýto tvar mala mohyla 3. V obdĺžnikovom priestore boli nádoby hrobov (7 a 8) umiestnené popri vnútornej strane kamenného

ohraničenia, pričom trochu bokom od obidvoch hrobov stála v priestore mohyly najväčšia nádoba. Časť keramického inventára hrobov bola lužická, časť nádob naznačuje vzťah ku keramike stredodunajských popolnicových polí. Nakoniec bol celý priestor mohyly prekrytý vrstvou kameňov.

Ojedinelý spôsob využitia kameňa sme zistili v hrobe 39. Tento hrob bol umiestnený v plytkej oválnej priehlbine vyloženej menšími kameňmi. Nádoby hrobu stáli na kameňoch. V bezprostrednej blízkosti boli dva neoznačené detské hroby. Z južnej strany sa nachádzal jamkový hrob 44, z východnej strany hrob 49. Všetky tri hroby patrili podľa inventára lužickej kultúre.

V niekoľkých prípadoch sme zistili využitie plochého kameňa ako podložky, na ktorej stála urna. Pri hrobach 17 a 18 ide o jednournové hroby, v hrobe 36 stála na kameni urna (D), ale v hrobe boli celkovo štyri urny. Vo všetkých prípadoch ide podľa keramiky o hroby lužickej kultúry umiestnené v okolí mohýl.

Jednou zo zvláštností pohrebiska v Žitavoch-Kňaziciach je vysoký počet hrobov, pri ktorých sme zistili skupinky kameňov ako zvyšok pôvodného označenia. Z celkového počtu iba 28 hrobov nebolo takto označených. Umiestnenie označenia zrejme nemalo presnejšie pravidlá. Pokiaľ hrob nebol priamo prekrytý kamenným príkrovom, zvyšky „pomníčkov“ z kameňov sme zistili zo severnej, južnej, východnej i západnej strany (s odchýlkami), pričom počtom boli približne rovnako zastúpené.

ANALÝZA HROBOVÉHO INVENTÁRA

Keramika

Keramika tvorí na pohrebisku najpočetnejšiu kolekciu nálezov. Pre určenie kultúrnej príslušnosti a chronologického zaradenia jednotlivých hrobov je to základný prameň. Kultúrne sa nádoby priradujú ku keramike lužickej, velatickej, podolskej a v menšej miere kyjatickej kultúre. Typovo je možné vyčleniť amfory, hrnce, misy, šálky, vazy a niekoľko na pohrebisku ojedinelých tvarov.

Amfory

Amfory alebo ich torzá sa vyskytli v hrobach: 2 (tab. I: 1), 3 (tab. I: 8, 11), 4 (tab. I: 6), 5 (tab. II: 18, 23–25), 6 (tab. III: 1, 3, 5–7), 7 (tab. III: 9, 13–15), 8 (tab. IV: 7, 9), 13 (tab. VI: 10), 14 (tab. VII: 2, 7, 8, 10–12; VIII: 6, 8, 10), 16 (tab. VIII: 3), 18 (tab. IX: 9), 19 (tab. IX: 3), 20 (tab. X: 2, 7, 8, 9; XI: 5, 8, 10, 11), 23 (tab. XII: 8), 24 (tab. XII: 16, 19), 26 (tab. XIII: 4),

27 (tab. XIV: 4, 6), 28 (tab. XIV: 13–15), 29 (tab. XV: 2), 30 (tab. XV: 9, 13, 14), 31 (tab. XVI: 8), 35 (tab. XVI: 4), 36 (tab. XVII: 5, 8, 9, 12, 13), 37 (tab. XVII: 1, 3), 38 (tab. XVIII: 2), 39 (tab. XVIII: 5, 6), 45 (tab. XIX: 9, 11, 12; XX: 6–11), 47 (tab. XXI: 6, 7), 49 (tab. XXII: 2, 3), 50 I (tab. XXIII: 5, 9, 11; XXIV: 11, 12, 14), 50 II (tab. XXII: 15), 51 (tab. XXV: 1, 4, 8–10; XXVI: 9), 54 (tab. XXVII: 2), 56 (tab. XXVII: 6), 57 (tab. XXVII: 13), 58 (tab. XXVIII: 10), 59 (tab. XXVIII: 1), 60 (tab. XXIX: 1, 4, 7–12), 65 (tab. XXX: 8, 11), 66 (tab. XXXI: 4, 6, 7, 9, 12; XXXII: 11–13), 67 (tab. XXX: 4, 7), 68 (tab. XXXIII: 7), 69 (tab. XXXIII: 10), 70 (tab. XXXIII: 1), 71 (tab. XXXIV: 10), 72 (tab. XXXIV: 13), 77 (tab. XXXIV: 7).

Na pohrebisku patria k najvýraznejším nálezom. Najpočetnejšie sú zastúpené amfory lužickej kultúry. V hrobách zo staršej fázy pochovávaní majú lužické amfory vysoké kužeľovité hrdlo a rovný okraj. Prechod hrdla a tela je plynulý, zvýraznený iba výzdobou napríklad súvislým obvodovým pásom rýh alebo vertikálnych žliabkov na pleciah (hrob 16 – tab. VIII: 3). Takéto amfory sú datované do stupňa HA2 napríklad na pohrebisku v Diviakoch nad Nitricou (Veličik 1982; 1991, hrob 29/74), Krásna Ves (Budinský-Krička/Veličik 1986, mohyla 23), Háj (Hrubec/Kujovský 1994, hrob 45). Datovaniu hrobu 16 z Kňažíc do stupňa HA2 neodporuje ani výskyt ihlice s cibulovitou hlavičkou. Je častejšia v neskorej dobe bronzovej, ale vyskytuje sa aj v závere mladšej doby bronzovej v stupni HA2 (Novotná 1980, 149). Do tohto stupňa možno zaradiť aj nezdobené lužické amfory z hrobov 3 (tab. I: 11), 24 (tab. XII: 16, 19), 35 (tab. XVI: 4), 57 (tab. XXVII: 13).

Rozhodujúca časť hrobov pohrebiska patrí chronologicky do záveru mladšej a počiatku neskorej doby bronzovej. Takmer v každom hrobe sa vyskytla minimálne jedna amfora, často vo funkcii urny. Lužické amfory si udržujú plynulú profiláciu bez zvýraznenia prechodu hrdla a tela. V tejto dobe postupne strácajú dojem štíhlejšieho tvaru a viac sa začína presadzovať horizontálny rozmer. Hrdlo zostáva kužeľovité, ale dochádza k zmene vypracovania okraja nádob. Aj keď niektoré amfory, predovšetkým menšie tvary, majú okraj rovný, napríklad hroby 30 (tab. XV: 9, 14), 45 (tab. XX: 7, 9) a 60 (tab. XXIX: 4, 8, 11), výraznejšie sa už presadzuje von vytiahnutý okraj, esovitá profilácia nádob, a to napríklad v prípade hrobov 5 (tab. II: 23, 25) 14 (tab. VII: 8), 20 (tab. X: 8), 51 (tab. XXV: 9) a 60 (tab. XXIX: 10). Novým prvkom je vnútorné hranenie okraja na amforách z hrobov 5 (tab. II: 24), 14 (tab. VIII: 10), 45 (tab. XX: 11) a 50 I (tab. XXIII: 11). Vnútorné hranenie okraja amfor sa vyskytuje na viacerých pohrebiskách lužickej kultúry v hrobách stupňa HA2 napríklad Partizánske hrob 9/50 (Porubský 1958, tab. I: 15), hrob 1/58 (Benkovská-Pivovarová 1975, obr. 5: 19; 6: 1), Diviaky nad Nitricou (Veličik 1991,

viacero hrobov). Na základe výskumu v Diviakoch nad Nitricou sa zdá, že počiatky tohto prvku sa spájajú s amforami s lievikovite roztvoreným hrdlom (Veličik 1991, obr. 16: 11). V priebehu stupňa HA2 sa zrejme ukončuje transformácia tohto tvaru lužickým prostredím a presadzuje sa pôvodné lužické kužeľovité hrdlo amfor, pričom sa tvar obohacuje o vyhnutie okraja, prípadne aj o vnútorné hranenie. Ojedinele je okraj až horizontálne vytiahnutý a získaná plocha zdobená obvodovými žliabkami, ako napríklad v hrobe 45 (tab. XX: 8).

Vo výzdobe amfor v tomto období dochádza k výraznému rozvoju. Väčšina výzdobných prvkov – vypukliny, vtlačené jamky, ryté línie, žliabky atď. – sa na lužických amforách uplatňuje už v priebehu mladšej doby bronzovej. Dokazuje to situácia na všetkých lužických pohrebiskách z tejto doby na Slovensku. V prechodnom období a najmä začiatkom neskorej doby bronzovej, kam patrí väčšina amfor na pohrebisku v Zlatých Moravciach sa využívajú vo zvýšenej miere a spájajú sa do kombinovaných výzdobných motívov, ktoré výrazne zvyšujú estetický vzhľad amfor.

Výzdoba sa sústreďuje aj naďalej predovšetkým na plecia nádob. Spravidla umiestnením zdôrazňuje súmernosť tvaru. Jednotlivé výzdobné prvky sú na amforách umiestnené horizontálne alebo vertikálne, čo pri publikovaných zobrazeniach niekedy možno skresľuje pôvodný zámer tvorcu. Výzdobné motívy sú spájané do systému, ktorý často vynikne najmä pri pohľade zhora (Lis 2001, 207). Pomerne časté sú menšie vypukliny na najväčšej vydutine. Môžu byť štyri umiestnené priečne – napríklad hrob 8 (tab. IV: 7) a 45 (tab. XIX: 11; XX: 9). Pokiaľ sú na vydutine iba dve protiľahlé vypukliny, sú rovnako často pod uchom, napríklad v hrobách 5 (tab. II: 24) a 8 (tab. IV: 9), ako priečne k uchám, napríklad v hrobách 6 (tab. III: 5) a 7 (tab. III: 13). Vypukliny tvoria obvykle stred výzdobného motívu. Bývajú ohraničené pásmi šikmých rýh alebo žliabkov, ako v hrobách 60 (tab. XXIX: 9) a 50 I (tab. XXIII: 11), prípadne je vypuklina spojená s výzdobou podhrdla pásom vertikálnych rýh, ku ktorému sa z oboch strán pripína pás šikmých rýh alebo žliabkov, napríklad v hrobách 8 (tab. IV: 9), 51 (tab. XXVI: 9) a 60 (tab. XXIX: 8).

Dva pásy proti sebe postavených šikmých rýh alebo žliabkov vytvárajú motív lomeného oblúka, ktorý je častejší v závere mladšej doby bronzovej, napríklad hrob 5 (tab. II: 24) a hrob 30 (tab. XV: 14). Už v tejto dobe sú niekedy nahradzované pásmi oblúkových žliabkov, ktoré sa stali typickým výzdobným motívom lužických amfor prvej polovice neskorej doby bronzovej, v Kňažiciach napríklad hroby 20 (tab. X: 7) a 45 (tab. XX: 8). Priestor na pleciah amfor medzi týmito výzdobnými zosku-

peniami môže zostať voľný, ako je tomu v prípade amfor z hrobov 6 (tab. III: 7) a 13 (tab. VI: 10), ale častejšie býva využitý na ďalšiu výzdobu pásom vertikálnych alebo šikmých rýh alebo žliabkov, napríklad v hroboch 5 (tab. II: 24), 8 (tab. IV: 9), 36 (tab. XVII: 5), 45 (tab. XX: 8, 9), 50 II (tab. XXII: 15) alebo aj 50 I (tab. XXIII: 11). Tieto pásy môžu byť pre zvýraznenie výzdobného efektu ohraničené stĺpcom vtlačených jamiek, napríklad v hrobe 5 (tab. II: 18), alebo šikmých jemných rýh, ako v hroboch 30 (tab. XV: 11) a 45 (tab. XX: 7). Menej často sú využívané súvislé pásy vertikálnych žliabkov, ktoré sú doložené napríklad na amforách v hroboch 51 (tab. XXV: 9) a 60 (tab. XXIX: 10).

Už v stupni HA2 býva spravidla prechod hrdla a tela zdobených lužických amfor zvýraznený pásom horizontálnych žliabkov, napríklad na pohrebisku v Partizánskom hrob 1/58 (*Benkovská-Pivovarová* 1975, obr. 5: 26; 6: 1), Diviaky nad Nitricou hrob 10 (*Veličik* 1991, obr. 5: 11). Na amforách z obdobia HA2/HB1v Žitavanoch-Kňaziciach je tento zvyk takmer pravidlom. U menších tvarov ide o horizontálny pás rýh – napríklad v hroboch 6 (tab. III: 3), 7 (tab. III: 13), 30 (tab. XV: 9, 14) a 60 (tab. XXIX: 8, 9), na väčších amforách spravidla o širší pás žliabkov – napríklad v hroboch 8 (tab. IV: 7) alebo 20 (tab. X: 7). Tento pás môže byť prerušený dvomi vertikálnymi plastickými hrebeňmi umiestnenými priečne k uchám. Bývajú označované ako tzv. „slepé“ ušká, pokiaľ sa chápu v rámci tektoniky nádoby. Na lužických amforách v Kňaziciach ide zrejme o výzdobný prvok. Takáto výzdoba sa vyskytuje na súvekých amforách na všetkých lužických pohrebiskách na Slovensku. V Žitavanoch-Kňaziciach v hroboch 50 I (tab. XXIII: 11) 60 (tab. XXIX: 10, 12) a ďalších.

Výzdoba hrdla sa na amforách lužickej kultúry na Slovensku objavuje v menšej miere už v závere mladšej doby bronzovej. Spravidla v dolnej časti hrdla priamo napojená na výzdobu podhrdla. Bývajú použité skupinky vtlačených jamiek – napríklad Partizánske hrob 9 (*Porubský* 1958, tab. I: 15), Malé Kršteňany hrob 2 (*Porubský* 1959, tab. I: 6), oblúkové žliabky – napríklad Partizánske hrob 1/58 (*Benkovská-Pivovarová* 1975, obr. 6: 1) alebo gejírovite roztvorené krátke žliabky – Diviaky nad Nitricou hrob 45 (*Veličik* 1991, obr. 19: 1). Na amforách zo Žitavan-Kňazíc je už výzdoba na hrdle nádoby pomerne častá. Skupinky vtlačených jamiek v dolnej časti hrdla sú použité napríklad na amforách v hroboch 6 (tab. III: 5) 45 (tab. XIX: 11; XX: 9, 11) a 51 (tab. XXVI: 9). Môžu byť v kombinácii s malými trojuholníkmi zo žliabkov, ako v hrobe 45 (tab. XX: 8), alebo sa namiesto jamiek vyskytnú skupinky krátkych vertikálnych žliabkov – hrob 8 (tab. IV: 9).

Výzdoba hornej časti hrdla je na lužických amforách z prvej polovice neskorej doby bronzovej zriedkavá. Častejšia je v závere doby bronzovej a v halštate – napríklad na pohrebisku v Jasenovej (*Čaplovič* 1971), Podbieli (*Čaplovič* 1987, obr. 29), Malých Kršteňanoch (*Šuhajiková-Pivovarová* 1961, obr. 277). Spravidla ide o pás obvodových rýh umiestnený pod okrajom nádoby. V prvej polovici neskorej doby bronzovej sa takáto výzdoba vyskytuje na lužických pohrebiskách z hraničnej oblasti lužickej a kyjatickej kultúry, napríklad v Domaníkoch (*Bátora* 1979, obr. 5). Práve pre kyjatické amfory je typická (*Kyjatice, Cinobaňa; Furmánek* 1990; *Furmánek/Veličik/Vladár* 1991, obr. 20; *Kujovský/Mitáš* 2007; *Mitáš* 2007, obr. 120; najnovšie *Radzovce Furmánek/Mitáš/Budavary* 2016). Obohatenie výzdoby hornej časti hrdla lužických amfor v neskorej dobe bronzovej môže byť aj výsledkom kontaktov práve s kyjatickým prostredím. Tento záver podporuje výskyt kyjatických tvarov aj na pohrebisku v Kňaziciach, kde sa výzdoba pásom rýh pod okrajom vyskytla tiež na lužických amforách v hroboch 5 (tab. II: 23) a 36 (tab. XVII: 5). Amfora s výzdobou hornej časti hrdla sa vyskytla aj na lužickom pohrebisku v Opatovciach nad Nitrou v mohyle U, v hrobe 42 (*Remiašová* 1976, tab. XIII). Zobrazená časť sprievodného inventára pripúšťa aj o niečo staršie datovanie, ale zdobená amfora sa chronologicky priraduje k nádobám z počiatkov neskorej doby bronzovej v Kňaziciach. Publikovaná situácia hrobu 42 z Opatoviec neumožňuje jednoznačnejšie vyjadrenie, ale ide o hrob z uzavretej mohyly, v rámci ktorej bol zistený aj ďalší samostatný hrob a môže ísť o dokladanie urien do mohyly. Takáto situácia sa na lužických pohrebiskách vyskytne. Nakoniec viacgeneračné hroby na pohrebisku v Kňaziciach neznameniajú v každom prípade vymretie rodín v dôsledku rodinných tragédií. Tieto drobné chronologické rozdiely môže práve keramika tvarom a predovšetkým výzdobou, ktorú možno chápať ako najcitlivejší módný prvok, zachytiť. Podobná situácia ako v mohyle U v Opatovciach je napríklad v mohyle II v Žitavanoch-Kňaziciach, kde amfora z hrobu 5 (tab. II: 25) tvarom a výzdobou pripúšťa možnosť generačne následného uloženia v období plne rozvinutej prvej polovice neskorej doby bronzovej. Do tejto doby možno zaradiť podľa profilácie a výzdoby tiež amfory z hrobov 18 (tab. IX: 9), 56 (tab. XXVII: 6), 69 (tab. XXXIII: 10) a 72 (tab. XXXIV: 13).

Výrazný podiel osídlenia regiónu stredodunajskými popolnicovými poliami sa prejavuje v Žitavanoch-Kňaziciach od počiatkov pochovávania na pohrebisku. Dokladajú ho aj amfory velatickej kultúry z hrobu 66 (tab. XXXI; XXXII). Amfory sú plynulo profilované s náznakom rozhrania hrdla

a tela, majú kužeľovité mierne prehnuté hrdlo a rovný okraj s mierne roztvoreným ústím. Dno môže byť tvarované do prstencovitej nôžky. Typickými tvarmi sú nádoby A a B hrobu 66 (tab. XXXI: 9, 12). Tieto velatické amfory majú z obdobia záveru mladšej doby bronzovej viacero analógií na pohrebiskách stredodunajských popolnicových polí napríklad v Chotíne na Slovensku (*Dušek* 1957), Klentnici na Morave (*Říhorský* 1965), v Neszmély (*Patek* 1961) a v Budapešti-Békásmegyeri (*Kalicz-Schreiber* 2010) v Maďarsku. Ako vo väčšine hrobov v Kňažiciach, aj v hrobe 66 sa vyskytli lužické tvary keramiky. Kultúrne pomery v zlatomoraveckej oblasti boli v počiatkoch pochovávaní na pohrebisku možno ešte zložitejšie, pretože napríklad amfora z hrobu 7 (tab. III: 14) svojou profiláciou tela pripomína doznievanie tradícií predchádzajúceho čakansko-velatického prostredia, na ktoré nadväzuje velaticko-podolská fáza osídlenia stredodunajských popolnicových polí v časti juhozápadného Slovenska.

V počiatku neskorej doby bronzovej dokladajú stredodunajské osídlenie amfory podolskej kultúry, obvykle vo funkcii urny. Tvar podolských amfor vychádza z velatických predlôh, ale sú na pleciah bohato zdobené súvislou kanelúrou (hrob 50 I), ktorá môže presahovať aj najväčšiu vydutinu (hrob 67). Prechod hrdla a tela je zvýraznený horizontálnymi žliabkami. Dno majú buď mierne odsadené, ako napríklad amfory z hrobov 19 (tab. IX: 3) a 51 (tab. XXV: 1), alebo môžu mať prstencovitú nôžku. Také sa vyskytli v hroboch 50 I (tab. XXIII: 9) a 67 (tab. XXX: 7). Výnimočne je ružicovite zdobená dolná časť tela – amfora v hrobe 14 (tab. VII: 10).

Podolské amfory zo Žitavan-Kňažíc majú analógie na pohrebiskách stredodunajských popolnicových polí na Slovensku (Chotín, Mužla), južnej Morave (Klentnice, Oblekovice) a rade lokalít v Maďarsku (Neszmély, Budapešť-Békásmegyer a ďalšie). V moravskom prostredí stredodunajských popolnicových polí kladie počiatky ich výskytu *J. Říhorský* (1965; 1966) do prechodného velaticko-podolského horizontu (HA2–HB1), ale najmä do staršieho stupňa podolskej fázy stredodunajských popolnicových polí (HB1). Rovnako do druhého stupňa kultúry Vál sú datované v Maďarsku (*Kalicz-Schreiber* 2010; *Patek* 1968). Pohrebisko v Chotíne na Slovensku malo dlhé trvanie, avšak veľká časť hrobov je zaradovaná do neskorej doby bronzovej (*Dušek* 1957; *Stegmann-Rajtár* 1992, 61, 62). Aj na tomto pohrebisku sú poznateľné kontakty so susednými oblasťami popolnicových polí. Rozsah týchto vzťahov zachytený na pohrebisku v Žitavanoch-Kňažiciach v rámci ucelených hrobov však umožňuje synchronizáciu základných keramických tvarov. Sprievodný lužický inventár umožňuje aj podolské amfory zaradiť do záveru

mladšej a predovšetkým počiatku neskorej doby bronzovej.

Výnimočným na pohrebisku v Zlatých Moravciach bol výskyt amfor kyjatickej kultúry. Našli sa v hroboch 29 (tab. XV: 2) a 71 (tab. XXXIV: 10). Kontakty lužickej a kyjatickej kultúry zaznamenáme predovšetkým na lužických pohrebiskách na južných svahoch Štiavnických a Krupinských vrchov (*Bátora* 1979), prípadne na hradiskách na južnom okraji lužického osídlenia – Sitno (*Labuda* 1981; *Žebrák* 1987) a Detva (*Šalkovský* 1994; 2001). Sú spájané s existenciou hraničnej zóny medzi lužickými a juhovýchodnými popolnicovými poliami, prípadne tiež s existenciou obchodnej trasy obchádzajúcej v neskorej dobe bronzovej zo severu oblast Podunajskej nížiny (*Kujovský* 1994, 289). Zrejme to je dôvod výskytu kyjatických amfor – urien aj na pohrebisku v Žitavanoch-Kňažiciach. Základom pre chronologické zaradenie týchto nádob je samozrejme situácia v sídelnej oblasti kyjatickej kultúry v severnom Maďarsku (*Kemenczei* 1984, 43–47), ale predovšetkým na južnom Slovensku, kde je kyjatická kultúra zaradovaná do stupňov HA2–HB (*Furmánek/Veliachik/Vladár* 1991, 148; *Mitáš* 2007, 209).

Analogické tvary amfory kyjatickej kultúry z hrobu 71 v Žitavanoch-Kňažiciach sú na pohrebisku kyjatickej kultúry v Radzovciach zaradené do stupňa HB1 (*Mitáš* 2007, obr. 120). Aj keď sú hroby kyjatickej kultúry obvykle obložené kameňmi, v tomto prípade nebol hrob ničím označený. Žiadne zvyšky kamenných „pomníčkov“ sa nezistili ani v bezprostredne susedných hroboch (68–70, lužických, resp. lužicko-podolských). Na obsahovú blízkosť kultu jednotlivých oblastí popolnicových polí poukazuje predovšetkým voľný výskyt kultúrne zmiešaných hrobov na pohrebisku, ale výrazne sa prejavila v hrobe 29. Amfora kyjatickej kultúry obsahujúca zvyšky kostí z tohto hrobu sa výzdobou a tvarom priraduje k nádobám zaradovaným do stupňa HB1 (*Mitáš* 2007, 210). Na rozdiel od amfor v kyjatickej oblasti nemá výrazne šikmo vytiahnutý okraj. Takýto okraj amfor sa v kyjatickej kultúre sporadicky vyskytuje a je známy aj z hraničnej lužicko-kyjatickej oblasti, napríklad na pohrebisku Zvolen-Balkán (*Balaša* 1964, hrob 88; *Bátora* 1979, obr. 11: 3). Ojedinelým prvkom na tejto amfore je rytá značka na dne v tvare kola so špicami. V prostredí kyjatickej kultúry a lužickej kultúry na Slovensku sa rytá značka na dne amfory zatiaľ nevyskytla. Amfora z hrobu 29 v Žitavanoch-Kňažiciach bola prikrýta misou s vtiahnutým okrajom a horizontálnymi výčnelkami na vydutine. Takéto misy sa vyskytujú viac v prostredí stredodunajských popolnicových polí (Vál II) v Maďarsku (*Kalicz-Schreiber* 2010). K podolskej kultúre sa jednoznačne priraduje druhá urna hrobu 29, ktorou bola väčšia váza. Ide

o typický tvar datovaný do neskorej doby bronzovej (Patek 1968, 94; Podborský 1970, 84; Říhovský 1966, 477). Lužickú zložku zastupuje v hrobe 29 profilovaná šálka, ktorá sa svojou bohatou vonkajšou aj vnútornou výzdobou zaraďuje do neskorej doby bronzovej. Uvedené keramické tvary všetkých troch kultúrnych oblastí naznačujú, že hrob 29 patrí k najmladším na pohrebisku a možno ho datovať do záveru stupňa HB1.

Hrnce

Hrnce alebo ich torzá sa vyskytli v hrobach 3 (tab. I: 12), 8 (tab. IV: 5), 11 (tab. VI: 3), 12 (tab. VI: 8), 14 (tab. VIII: 9), 15 (tab. VI: 9), 17 (tab. IX: 8), 20 (tab. X: 6), 24 (tab. XII: 14, 17), 25 (tab. XIII: 10), 33 (tab. XVI: 11), 34 (tab. XVI: 7), 35 (tab. XVI: 1, 3), 39 (tab. XVIII: 7), 40, 42, 43 (tab. XIX: 6), 48 (tab. XXI: 10), 49, 50 I (tab. XXIII: 12), 50 II (tab. XXII: 14), 53 (tab. XXVI: 17), 54 (tab. XXVII: 1), 55 (tab. XXVII: 7), 58 (tab. XXVIII: 9), 62 (tab. XXVIII: 5, 6), 64 (tab. XXVIII: 11), 66 (tab. XXXII: 8), 72.

Ako predovšetkým úžitkový predmet sa nachádzajú najmä na sídliskách, ale už od stupňa BD sú čoraz častejšou súčasťou vybavenia hrobov lužickej kultúry. Aj na pohrebisku v Žitavonoch-Kňaziciach sú hrnce vo funkcii urny druhým najpočetnejším tvarom. Výskyt dopĺňajú zlomky hrncov vo funkcii pokrývky urny a hrnce v rámci sprievodnej keramiky. Klasické delenie hrncov vychádza z existencie, resp. neexistencie typického morfológického prvku – ušíek. Niektoré nádoby boli však natoľko poškodené, že sa nedali črepy k niektorej z týchto dvoch skupín spoľahlivo priradiť. Časť hrncov bola zrejme rozbitá už v rámci pohrebných zvykov.

Hrnce s uchami

Na pohrebisku sa vyskytli dvojuché hrnce iba náznakovo profilované, ovoidného až súdkovitého tvaru. Dve protiľahlé ušká bývajú umiestnené v hornej tretine tela alebo spájajú naznačené hrdlo a telo nádoby. Relatívne častý je výskyt horizontálnych plastických výčnelkov pod okrajom (hroby 8, 14, 24, 34, 35, 43, 50 I, 50 II a 64). V jednom prípade (hrob 48 – tab. XXI: 10) boli z okraja hrnca vytiahnuté lalokovité výčnelky. Takéto výčnelky sú pomerne časté na hrncoch popolnicových polí a bývajú považované za starší prvok.

Hrnce sú vyrobené z hrnčiny s malým obsahom prímies, pomerne kvalitne vypálené. Povrch je hladký, niekedy upravený jemnejšou hlinkou. Relatívne kvalitne vyrobené hrnce sú bežné v lužickom priestore juhozápadného Slovenska, na rozdiel od hrncov z lužických pohrebísk napríklad z oblasti Žiliny, kde býva prímies drveného

kameňa v hrnčine veľmi vysoká a vypálenie veľmi slabé. Zdrsnenou úpravou povrchu tela hrnca sa čiastočne vyčleňujú hrnce z hrobov 8 (tab. IV: 5) a 35 (tab. XVI: 3). Prstovaním alebo ryhovaním je na Slovensku upravený povrch lužických hrncov len zriedkavo (Studeníková/Paulík 1983, 118), ale vyskytuje sa aj v susedných oblastiach lužickej kultúry na Morave a v Poľsku (Gedl 2002, obr. 17; Nekvasil 1982). Býva spájaný s vplyvom stredodunajských popolnicových polí. Situácia na pohrebisku v Žitavonoch-Kňaziciach tento záver nevylučuje. V hrobe 8 bola okrem lužických tvarov uložená aj veľká váza stredodunajských popolnicových polí. Takýto výzdobný prvok je naznačený aj v inventári hrobu 53, v ktorom bol ako urna použitý hrniec s jedným uchom a horizontálnymi výčnelkami na podhrdlí (tab. XXVI: 17). Aj tento mal povrch zdrsnený a súčasťou inventára je aj miska s vťahnutým okrajom a horizontálnymi výčnelkami. Jednouchý hrniec z hrobu 53 je jediný na pohrebisku. V závere mladšej doby bronzovej sú hrnce s jedným uchom na lužických pohrebiskách zriedkavé a ojedinelý je aj ich výskyt v prostredí kyjatickej kultúry. Relatívne početnejšie sa vyskytujú v tomto období v priestore stredodunajských popolnicových polí, na lokalitách Oblekovice, Klentnice, Chotín, Tököl, Adony, Sagyhegy a ďalších. Väzba jednouchého hrnca z hrobu 53 v Žitavonoch-Kňaziciach na velaticko-podolskú zložku osídlenia je teda pravdepodobná. V prípade hrobov 8 a 35 patrili hrnce so zdrsneným povrchom k sprievodnej keramike a v oboch prípadoch obsahovali ďalší keramický tvar. V hrnci z hrobu 8 bola profilovaná šálka, v hrnci z hrobu 35 menší hrniec s hladkým povrchom. V tomto hrobe boli aj črepy ďalšieho hrnca s hladkým povrchom, ktoré prikrývali malú amforku obsahujúcu zvyšky kostí. Keďže aj v ostatných kultúrne zmiešaných hrobách sú hrnce s hladkým povrchom, je zrejme, že aj stredodunajská zložka osídlenia regiónu používala predovšetkým tento spôsob úpravy povrchu hrncov.

Hrnce bez úch

Hrnce bez úch sa vyskytujú v lužickej kultúre po celú dobu jej trvania. V rámci tvaru dominuje ich výskyt predovšetkým v prvých fázach vývoja (štíhlejšie tvary s lievikovite roztvoreným hrdlom) a v období neskorej doby bronzovej (menej profilované až súdkovité tvary). Tento vývoj je plynulý a chronologická preukaznosť hrncov bez úch je nízka. Vo fázach vývoja lužickej kultúry záveru mladšej a počiatku neskorej doby bronzovej sú obvykle početnejšie hrnce s uchami. Prejavilo sa to aj na pohrebisku v Žitavonoch-Kňaziciach, kde sa hrnce bez úch preukázateľne vyskytli iba v troch hrobách, a to 39 (tab. XVIII: 7), 58 (tab. XXVIII: 9) a 62

(tab. XXVIII: 5). Vo všetkých prípadoch so štyrmi priečne umiestnenými horizontálnymi výčnelkami pod okrajom. Ani jeden neobsahoval zvyšky kostí, ale v hrobe 58 a v hrobe 62 tvorili pokrývku urny. Ďalšie vybavenie hrobov umožňuje datovanie všetkých troch exemplárov do počiatku neskorej doby bronzovej.

Misy

Misy alebo ich torzá sa vyskytli v hrobach 2 (tab. I: 2), 3 (tab. I: 7, 9, 13), 5 (tab. II: 12, 15, 22), 7 (tab. III: 8, 10, 12), 8 (tab. IV: 1, 2, 4), 9 (tab. V: 1, 3), 10 (tab. V: 5), 11 (tab. VI: 1, 2), 12 (tab. VI: 7), 14 (tab. VII: 1, 4, 5), 16 (tab. VIII: 1), 17 (tab. IX: 6), 18 (tab. IX: 10), 19 (tab. IX: 1, 2), 20 (tab. XI: 7, 12, 13), 23 (tab. XII: 9), 25 (tab. XIII: 7–9), 26 (tab. XIII: 1, 6), 29 (tab. XV: 3, 7), 30 (tab. XV: 8), 32 (tab. XVI: 6), 33 (tab. XVI: 10), 34, 35 (tab. XVI: 2), 36 (tab. XVII: 10), 37 (tab. XVII: 4), 39 (tab. XVIII: 4), 40 (tab. XIX: 2), 44 (tab. XIX: 7), 45 (tab. XIX: 13; XX: 4, 5), 47 (tab. XXI: 5, 8, 9), 49 (tab. XXII: 9, 10), 50 I (tab. XXIII: 2, 6, 10; XXIV: 2, 8, 13), 50 II (tab. XXII: 11), 51 (tab. XXV: 2, 11; XXVI: 4, 7), 53 (tab. XXVI: 14, 16), 56 (tab. XXVII: 4, 5), 57, 59 (tab. XXVIII: 4), 60 (tab. XXIX: 5), 61, 63 (tab. XXVIII: 7), 64 (tab. XXVIII: 13), 65 (tab. XXX: 9, 12), 66 (tab. XXXII: 5, 7, 9), 67 (tab. XXX: 1–3), 68 (tab. XXXIII: 5), 69 (tab. XXXIII: 11), 71 (tab. XXXIV: 9) a 77 (tab. XXXIV: 5).

Uvádzaný pomerne početný výskyt mís na pohrebisku naznačuje postupné zmeny v skladbe keramiky v niektorých regiónoch lužickej kultúry v závere mladšej a v neskorej dobe bronzovej. Misa ako keramický tvar je súčasťou lužickej keramiky vo všetkých fázach vývoja lužickej kultúry, ale od stupňa HA početnosť mís na lužických lokalitách narastá. Zároveň sa mení prevládajúci tvar. Kým pre staršie fázy vývoja boli typické varianty profilovaných mís a v severnejších oblastiach lužickej kultúry na Slovensku si aj v mladších fázach udržu- jú výraznejšie zastúpenie, od stupňa HA sú najmä pre južnejšie oblasti západného Slovenska typickým tvarom polguľovité a kónické misy, často variant s vťahnutým okrajom. Nálezy mís z pohrebiska v Žitavanoch-Kňaziciach vzhľadom na jeho datovanie (HA2/HB) dokladajú tento trend.

Najčastejšie sa na pohrebisku používali misy a ich zlomky ako pokrývky urny, pokrývky zvyškov kostí v urnách, prípadne v jamkových hrobach alebo pokrývky sprievodnej keramiky. Vo funkcii urny sa misy vyskytujú na pohrebisku len zriedkavo. Podobná situácia je aj na ďalších aspoň čiastočne chronologicky súčasných pohrebiskách lužickej kultúry na Slovensku; napríklad na chronologicky blízkyh pohrebiskách lužickej kultúry v Partizánskom, Diviakoch nad Nitricou alebo v Háji nebol zistený ani jeden takýto prípad. Na pohrebisku

v Žitavanoch-Kňaziciach boli misy vo funkcii urny samostatne použité v piatich hrobach (12, 23, 26, 32 a 57) a v troch prípadoch bola misa-urna súčasťou viacurnových hrobov (8, 25 a 50 I).

Polguľovité a kónické misy

Ide o misy s kónickou alebo vypuklou stenou a rovným okrajom. Niektoré polguľovité tvary majú aj dno oblé (hroby 23, 67 a 68), ale väčšina z nájdených exemplárov má dno rovné, prípadne vypuklé (hroby 33 a 51). Na stene misiek sa môže ojedinele vyskytnúť horizontálny výčnelok (hroby 2, 3 a 50 II) alebo vertikálne uško (hroby 47, 51 a 56). Miska z hrobu 47 je výnimočná aj cípovite tvarovaným okrajom (tab. XXI: 8). Tieto misy nemajú žiadnu chronologickú informáciu, a to isté je možné povedať o ich kultúrnom zaradení. Vyskytujú sa na pohrebisku predovšetkým v hrobach lužickej kultúry, ale našli sa aj v hrobach stredodunajských popolnicových polí (hroby 19, 66 a 67) a v hrobe kyjatickej kultúry (hrob 71). Sú nezdobené a niektoré dosť hrubo vyhotovené. Aj keď sa ich výrobe nevenovala väčšia pozornosť ich početnosť a pozícia v hrobach naznačuje, že ich výskyt bol dôležitý. V dvoch prípadoch (hroby 12 a 23) boli dokonca použité takéto misy vo funkcii urny, hoci súčasťou hrobov boli aj výraznejšie keramické tvary. V hrobe 12 bola polguľovitá miska-urna prikrytá črepmi hrnca, ale hneď vedľa stála profilovaná šálka lužickej kultúry s bohatou vonkajšou aj vnútornou výzdobou (tab. VI), v hrobe 23 bola polguľovitá miska-urna prikrytá črepmi zdobenej lužickej amfory, ale obsahovala okrem zvyškov kremácie aj viacero zlomkov bronzových šperkov, takže vzhľadom na pomery na pohrebisku možno hovoriť o bohatšom hrobe (tab. XII).

Kónické misy s vťahnutým okrajom

Aj keď ide o jednoduchý keramický tvar, vyznačuje niekoľko odchýlok. Základným tvarom je miska s kónickým, prípadne mierne vypuklým telom a hladkým zahnutím. Zahnutie môže byť tiež horizontálne hnané alebo tordované. Na tele misy môže byť vertikálne uško alebo horizontálny výčnelok, na zahnutí môžu byť horizontálne výčnelky prípadne kombinované s vertikálnym uškom. Dno môže byť rovné, niekedy mierne odsadené, prípadne vypuklé. Aj keď sa tieto misy oprávnené v období HA1 v lužickom prostredí spájajú s vplyvom stredodunajských popolnicových polí, v období existencie pohrebiska v Žitavanoch-Kňaziciach (HA2/HB) sú už organickou súčasťou keramiky vo všetkých oblastiach popolnicových polí v strednej Európe. Samotné misy a ich uvedené varianty obsahujú len

orientačnú chronologickú informáciu. Rovnako ich kultúrna príslušnosť vychádza spravidla z ďalších nádob v hrobách.

Misy s vtiahnutým okrajom a náznakom lomu na zahnutí sa našli v dvoch hrobách. V hrobe 32 (tab. XVI: 6) bola takáto miska vo funkcii urny a kosti v nej prikrývala profilovaná šálka s bohatou vonkajšou aj vnútornou výzdobou, ktorá hrob priraduje k lužickému prostrediu počiatku neskorej doby bronzovej. Ďalším príkladom misy s vtiahnutým okrajom a náznakom lomu na zahnutí je miska z hrobu 51. V tomto prípade ide o variantu s horizontálnym výčnelkom na zahnutí a vertikálnym uškom v stene pod ním. V hrobe 51 boli ako urny použité tri amfory, ktoré tvarom a výzdobou patrili lužickej kultúre stupňa HB1, čo podporujú aj zlomky bohato zdobených profilovaných šálok, prikrývajúcich kosti a drobné bronzové šperky v nich. V hrobe boli ďalšie tri misy, ale nami uvádzaná miska tvorila pokrývku prázdnej (?) amfory patriacej jednoznačne podolskej kultúre (tab. XXV: 1). Analogické tvary k našej amforke nájdeme na viacerých podolských pohrebiskách, kde sú rovnako datované do stupňa HB, a to napríklad Klentnice (Říhorský 1965), Neszmély (Patek 1961), Chotín (Dušek 1957). Jej pozícia v hrobe (tab. XXXVII) dokazuje, že táto podolská amfora tvorila súčasť sprievodnej keramiky lužických urien.

V niekoľkých prípadoch mali misy s vtiahnutým okrajom mierne odsadené dno (hroby 5, 8, 11 a 66). V hrobe 5 prikrývala miska (G3) bohato zdobenú vázu-urnu (G). Spolu s hrobom 6 bol prekrytý kamennou mohylou 2. Všetky nádoby nájdené pod mohylou 2 sa zaraďujú ku keramike lužickej kultúry (tab. II; III) obdobia záveru HA2/HB1. Amfora (D) hrobu 5 sa tvarom a výzdobou zaraďuje do stupňa HB1, čo podporuje tiež profilovaná zdobená šálka, ktorá prikrývala zvyšky kostí v tejto urne (tab. II: 21, 25). Pozícia amfory (D) v hrobe 5 však umožňuje predpoklad, že bola do mohyly 2 uložená o niečo neskôr (tab. XXXV).

Misa s vtiahnutým okrajom a rovným mierne odsadeným dnom z hrobu 8 tvorila poklop urny-amfory (L). Hroby 7 a 8 boli prekryté mohylou 3, takže spojitost týchto dvoch hrobov je zrejmalá. Hroby boli umiestnené v protiľahlej polohe popri kamennom ohradení mohyly. Amfory-urny v hrobe 8 patria lužickej kultúre a k lužickej kultúre patria aj sprievodné amfory v hrobe 7. Amfora-urna (F) v hrobe 7 (tab. III: 14) sa však tvarom hlási k prostrediu stredodunajských popolnicových polí. Medzi hrobmi v priestore mohyly stála najväčšia nádoba – veľká prázdna velaticko-podolská váza. V rámci týchto dvoch hrobov sa vyskytli všetky varianty misiek s vtiahnutým okrajom. Keramika hroby zaraďuje do obdobia HA2/HB1 (tab. III; IV).

Miska s odsadeným dnom z hrobu 8 má na dne značku v tvare rytého oválu. Značku na dne misy s vtiahnutým okrajom (rytý kríž) sme zistili aj v hrobe 47 (tab. XXI: 9), ktorý patrí lužickej kultúre. Nepoznáme zatiaľ analogický výskyt značky na dne misy v lužickom prostredí na Slovensku, ale vyskytujú sa na takýchto miskách na pohrebiskách stredodunajských popolnicových polí napríklad v Podolí na Morave (Říhorský 1982, tab. 23: 15, 20), Stillfriede v Rakúsku (Strohschneider 1976, tab. 24: 4) alebo Budapešti-Bekásmegyeri v Maďarsku (Kalicz-Schreiber 2010, tab. 198: 4). Výskyt značiek na dne je veľmi zriedkavý a neviaže sa iba na misy. Na pohrebisku lužickej kultúry v Ilave bola zistená značka na dne kónickej šálky (Benediková/Katkinová/Budinský-Krička 2016, tab. XXXVII: 9). Na pohrebisku v Žitavanoch-Kňaziciach sme zaznamenali značku aj na dne amfory kyjatickej kultúry v hrobe 29 (tab. XV: 2). Nie je teda zrejme možné v tejto dobe považovať značku na dne nádoby za znak označujúci výrobcu. Skôr sa zdá, že ide o označenie konkrétnej nádoby z momentálneho dôvodu (napr. určenie miesta alebo spôsobu použitia).

Misy s vtiahnutým okrajom a odsadeným dnom sa vyskytli aj v hrobách 11 a 66. Obidva hroby patria osídleniu stredodunajských popolnicových polí (tab. VI; XXXI; XXXII). Keramické tvary nájdené v hrobách umožňujú ich zaradenie do obdobia HA2/HB1. V hrobe 66 ide o variant s tordovaným okrajom.

Misy s vtiahnutým tordovaným okrajom sa na pohrebisku vyskytli iba v šiestich hrobách. Okrem už spomínaného hrobu 66 tiež v hrobách 3, 5, 8, 26 a 59, datovaných do HA2/HB1. Ide o základný variant s rovným dnom a kónickou mierne vypuklou stenou (s uškom alebo bez uška), ktorý v tejto dobe nie je kultúrne určujúcim tvarom. Výnimku tvorí miska z hrobu 59 (tab. XXVIII: 4), zdobená z vonkajšej strany vetvičkovitým ornamentom. Misy takéhoto tvaru a výzdoby patria ku keramike stredodunajských popolnicových polí a vyskytujú sa na viacerých pohrebiskách, napríklad v Chotíne (Dušek 1957), Tököli (Patek 1958) a v Klentniciach (Říhorský 1965).

Misy s vtiahnutým tordovaným okrajom sa našli takmer na každej lokalite stredodunajských popolnicových polí. Okrem vyššie spomenutých možno uviesť pohrebisko v Podolí (Říhorský 1982), pohrebisko v Budapešti-Bekásmegyeri (Kalicz-Schreiber 2010) a ďalšie. Lužické prostredie na Slovensku v stupni HA tento typický prvok prebralo a misy s vtiahnutým tordovaným okrajom sa sporadicky vyskytujú aj na lokalitách lužickej kultúry z tejto doby. Na pohrebiskách sa vyskytli napríklad v Diviakov nad Nitricou (Veliačik 1991), Malých Kršteňanoch (Porubský 1959), Partizánskom (Porubský 1958), na

sídliskách napríklad v Pobedime (*Studeníková/Paulík 1983*), v Čiernych Kľačanoch (*Cheben/Chebenová/Cheben 2016*) alebo na Sitne (*Žebrák 1987*). Ide teda najmä o lokality z hraničnej oblasti obidvoch kultúrnych okruhov. Na pohrebiskách lužickej kultúry z tejto doby zo severnejších oblastí Slovenska (Háj, Varín, Ilava) sa misy z vtiahnutým tordovaným okrajom zatiaľ nevyskytli.

Ojedinele sa na zahnutí/vyduťine misiek vyskytnú horizontálne hrotité výčnelky. Na pohrebisku sme takéto výčnelky zistili na črepech misiek s vtiahnutým okrajom v jamkovom hrobe 63, kde prikrývali zvyšky kostí, v hrobe 65, kde prikrývali urnu-amforu a v už spomínanom lužickom hrobe 51, kde prikrývala takéto miska sprievodnú amforu podolskej kultúry. Misy s vtiahnutým okrajom a hrotitým výčnelkom na zahnutí sú zaznamenané aj na ďalších pohrebiskách lužickej kultúry na Slovensku, napríklad vo Veľkých Hostiach v hrobe XI (*Porubský 1955*, 123, 124), v Diviakoch nad Nitricou v hrobe 64 (*Veličák 1991*, obr. 22: 12) alebo v Ilave v hrobe 110/30 (*Benediková/Katkinová/Budinský-Krička 2016*, tab. XXVII: 6). Uvedené hroby sú zaradené do stupňov HA2–HB1, čo korešponduje s datovaním nálezov z nášho pohrebiska vychádzajúceho z inventára hrobu 51.

Pozoruhodný je výskyt variantu misy s vtiahnutým okrajom a hladkým zahnutím, na ktorom sú štyri, resp. tri priečne umiestnené krátke plastické horizontálne výčnelky, prípadne kombinované s vertikálnym uškom. Na pohrebisku v Žitavanocho-Kňaziciach sa takéto variant misy vyskytol v lužických urnových hroboch 25 a 53 a v jamkovom hrobe 56. Problematickejšou je kultúrna príslušnosť hrobu 29, kde tvorila poklop urny-amfory patriacej kyjatickej kultúre, pričom druhá urna v hrobe 29 bola veľká váza podolskej kultúry. Misy s takýmito výčnelkami sa na lokalitách lužickej kultúry vyskytli naozaj len výnimočne. Možno uviesť fragment z objektu 9/62 na sídlisku v Pobedime (*Studeníková/Paulík 1983*, tab. XIX: 13) a črepy z objektu 7 na sídlisku v Senici (*Vávra/Bača 2016*, tab. XV: 1, 4). V obidvoch prípadoch ide o objekty lužickej kultúry, ale v Pobedime tvorí významnú časť aj osídlenie stredodunajských popolnicových polí. A práve v prostredí stredodunajských popolnicových polí je výskyt tejto varianty misy výraznejší. Zaznamenali sme nález na velaticko-podolskom pohrebisku v Chotíne v hrobe 64 (*Dušek 1957*, 108), ale najmä v prostredí kultúry Vál v dnešnom Maďarsku, presnejšie na pohrebisku Budapešť-Békásmegyer v hroboch 241, 337, 347 a ďalších (*Kalicz-Schreiber 2010*, tab. 102: 8; 153: 7; 158: 13, 14). Datované sú inventárom hrobov do stupňa HB1 (*Kalicz-Schreiber 2010*, 253). Na pohrebisku Žitavany-Kňazice umožňuje keramika lužickej, podolskej a kyjatickej kultúry v hroboch

25, 29, 53 a 56 datovanie variantu misy s vtiahnutým okrajom a krátkymi horizontálnymi výčnelkami na zahnutí do rozvinutého stupňa HB1. Vzhľadom na početnosť výskytu v uvedených kultúrnych oblastiach považujeme takéto misy na pohrebisku za prejav podolskej časti osídlenia.

To isté je možné povedať o črepe misy s vtiahnutým okrajom a vertikálne prevŕtaným horizontálnym výčnelkom/držadlom v stene nádoby, ktorý prikrýval lužickú urnu-amforu v hrobe 49 (tab. XXII). Takéto misy sa vyskytujú takmer na všetkých pohrebiskách stredodunajských popolnicových polí.

Profilované misy

Typické profilované misy známe z lokalít lužickej kultúry na Slovensku sa na pohrebisku v Žitavanocho-Kňaziciach vôbec nevyskytli. Exemplár misy s náznakom profilácie bol nájdený v hrobe 47 (tab. XXI: 5), kde prikrývala misou s vtiahnutým okrajom bola súčasťou sprievodnej keramiky. Ďalší inventár datuje lužický hrob 47 do stupňa HB1.

Jedinou výrazne profilovanou misou na pohrebisku je nádoba z hrobu 11. Ide o tvar typický pre prostredie stredodunajských popolnicových polí, kam kultúrne zaraďujeme aj celý hrob 11 (tab. VI). Analogické misy sa vyskytli na viacerých lokalitách z tejto oblasti – na pohrebisku v Neszmély (*Patek 1961*), Budapešti-Békásmegyeri (*Kalicz-Schreiber 2010*) a ďalších, obvykle sú datované do záveru stupňa HA a do stupňa HB.

Šálky

Šálky alebo ich torzá sa vyskytli v hroboch 2 (tab. I: 3), 3 (tab. I: 10), 4 (tab. I: 4), 5 (tab. II: 4, 5, 19, 21), 6 (tab. III: 2, 4), 8 (tab. IV: 6, 8), 9 (tab. V: 2, 4), 10 (tab. V: 6–8, 10–13), 11 (tab. VI: 4), 12 (tab. VI: 6), 13 (tab. VI: 11), 14 (tab. VII: 3, 6, 9; VIII: 5), 20 (tab. X: 1, 3, 5; XI: 2, 6), 21 (tab. IX: 4, 5), 25 (tab. XIII: 11), 26 (tab. XIII: 5), 27 (tab. XIV: 1–3, 5), 28 (tab. XIV: 7), 29 (tab. XV: 6), 32 (tab. XVI: 5), 33 (tab. XVI: 9), 36 (tab. XVII: 6), 37 (tab. XVII: 2), 38 (tab. XVIII: 1, 3), 39 (tab. XVIII: 8), 40 (tab. XIX: 1), 42 (tab. XIX: 3), 43 (tab. XIX: 5), 45 (tab. XX: 1–3), 47 (tab. XXI: 1–3), 49 (tab. XXII: 1, 8), 50 I (tab. XXIII: 3, 7, 8; XXIV: 1, 3, 9, 10), 50 II (tab. XXII: 13), 51 (tab. XXV: 3, 5–7; XXVI: 8), 52 (tab. XXVI: 10), 53 (tab. XXVI: 12, 15), 57 (tab. XXVII: 8, 10–12), 60 (tab. XXIX: 2, 3), 63 (tab. XXVIII: 8), 65 (tab. XXX: 10), 66 (tab. XXXI: 1–3, 5; XXXII: 2, 10), 68 (tab. XXXIII: 6, 8), 69 (tab. XXXIII: 12), 70 (tab. XXXIII: 2–4), 72 (tab. XXXIV: 11, 12, 14), 73 (tab. XXXIV: 2), 76 (tab. XXXIV: 8), 77 (tab. XXXIV: 6).

Rôzne varianty šálok sa vyskytli v takmer dvoch tretinách hrobov. Boli súčasťou sprievodnej kera-

miky (hroby 5, 6, 8, 14, 29, 45 a ďalšie), prikrývali zvyšky kostí v urnách (napr. v hrobach 5, 27, 33, 53 a 66), prípadne zlomky bronzových šperkov v urne na kostiach (napr. v hrobach 5 nádoba D, 20 nádoba E, 51 nádoba F). Podieľali sa na prikrytí urny (napr. v hrobach 14, 36, 43, 49 a 68) alebo prikrytí kostí v zriedkavejších jamkových hrobach (hroby 9 a 63). Ojedinele boli šálky použité vo funkcii urny (hroby 21, 42 a 47) alebo v urne na kostiach dospeleho jedinca prikrývali zvyšky kostí dieťaťa (hrob 60). Je teda zrejme, že napriek tomu, že v tretine hrobov sa tento keramický tvar nevyskytol, prítomnosť šálky v hrobe bola dôležitá. Ich výskyt je výrazný na všetkých pohrebiskách lužickej kultúry na Slovensku v závere mladšej a v neskorej dobe bronzovej. Význam šálok dokumentuje situácia na pohrebisku v Háji okres Turčianske Teplice v hrobe 57 (datovanom do stupňa HA2), kde boli štyri do štvoruholníka rozmiestnené urny a v strede medzi nimi bola ako sprievodná keramika jedna profilovaná šálka (Hrubec/Kujovský 1994, 11).

Kónické a polguľovité šálky

Zväčša ide o jednoduché neprofilované tvary. Šálky so skutočne kónickou stenou sa vyskytli iba v dvoch hrobach (27 a 57), ktorých inventár umožňuje ich zaradenie do záveru stupňa HA2. Všetky ostatné exempláre majú stenu mierne vypuklú a vytvárajú dojem polguľovitého tvaru (hroby 9, 33, 38, 66 a ďalšie). Dno týchto šálok môže byť rovné (napr. v hrobach 21, 36, 45, 50 I a 66), alebo prehnuté (hroby 6, 33 a 66). Skutočne polguľovité, nezdobené a neprofilované šálky (to znamená zo zaobleným nevyznačeným dnom), ktoré poznáme napríklad z pohrebiska v Háji (Hrubec/Kujovský 1994) alebo v jednom prípade z pohrebiska v Ilave (Benediková/Katkinová/Budinský-Krička 2016, hrob 278/32) sa v Žitavanoch-Kňaziciach nevyskytli.

Typické pre tieto šálky na všetkých lužických pohrebiskách je nad okraj vyvýšené uško. Na pohrebisku v Žitavanoch-Kňaziciach boli najčastejšie súčasťou sprievodnej keramiky, v menšej miere boli ukladané v urne na kostiach (hroby 33 a 53). Iba v jednom prípade bola takáto šálka použitá vo funkcii urny (hrob 21).

Šálka v hrobe 14 a tri šálky v hrobe 66 majú vertikálne uško v stene pod okrajom. Na šálkach z hrobu 66 je okraj nad uškom upravený do dvoch hrotitých vertikálnych výbežkov (tab. XXXI: 2; XXXII: 10), resp. je okraj nad uškom stupňovite vyvýšený (tab. XXXII: 2). Samotné šálky síce nie sú kultúrnym kritériom, ale v prípade obidvoch hrobov ide o väzbu na prostredie stredodunajských popolnicových polí. Dokladá to vybavenie hrobu 66, ale aj v hrobe 14 bola šálka použitá spolu s ďalšou šálkou ako poklop

urny, inak amfory typickej pre podolskú kultúru. Šálky s analogickým umiestnením uška a úpravou okraja sa vyskytli napríklad na pohrebisku v Chotíne (Dušek 1957), v Tököli (Patek 1958), v Budapešti-Békásmegyeri (Kalicz-Schreiber 2010) a ďalších.

Kónické/polguľovité neprofilované šálky neobsahujú chronologickú informáciu a ich datovanie vychádza výlučne z ďalšieho vybavenia hrobov. Sú súčasťou hrobov datovaných do záveru stupňa HA2 (napr. hroby 57 a 66), ale aj do stupňa HB1 (napr. hroby 45 a 50 I).

Profilované šálky nezdobené

Ide o drobné keramické tvary s rovným dnom a polguľovitým telom. Na niektorých bola profilácia len naznačená horizontálnym vytiahnutím okraja (hroby 5 a 13), čo naznačuje možnosť ich vývoja v priebehu stupňa HA z polguľovitých šálok s rovným dnom. Väčšina je však výrazne esovite profilovaná s ostrým nasadením prehnutého hrdla (v hrobach 5, 8, 14 a ďalších). Vo všetkých prípadoch mali vyvýšené uško (pokiaľ sa zachovalo). Výnimkou, pokiaľ ide o hroby lužickej kultúry na pohrebisku, je profilovaná nezdobená šálka v hrobe 72. Šálka má vertikálne uško spustené spod okraja na telo nádoby (tab. XXXIV: 12). Okraj nad uškom je stupňovite vyvýšený. Tento hrob je výnimkou aj z iných dôvodov. V hrobe boli dve urny. Prvou bola amfóra, ktorá tvarom a bohatou výzdobou priraduje hrob 72 k hrobom lužickej kultúry datovaným do stupňa HB1. Stála v profilovanej šálke s vonkajšou aj vnútornou výzdobou, ktorá toto zaradenie podporuje. Druhou urnou v hrobe bol hrniec. To že ide „iba“ o hrniec možno vyvažuje fragment bronzovej ihlice položený v hrnci na kostiach. A práve táto urna-hrniec stála v uvádzanej nezdobenej šálke. Neobvykle výrazný priemer ústia obidvoch šálok (na úrovni misiek) naznačuje, že už pri ich výrobe mohol byť známy spôsob ich použitia v hrobe. Môže to byť príspevok k už dlho vedenej diskusii, podľa ktorej v hrobach lužickej kultúry nebola iba bežne používaná keramika, ale aj nádoby vyrobené pre funerálne použitie.

Profilované nezdobené šálky sa na pohrebisku našli iba v desiatich hrobach a ich vyhotovenie a pozícia vo väčšine hrobov umožňuje predpoklad, že neboli použité z reprezentačných, ale iba z praktických dôvodov. Ani v jednom prípade nebola takáto šálka vo funkcii urny. Ojedinele sa podieľali na prikrytí urny (v hrobach 14, 43 a 49) alebo prázdnej nádoby (hrob 5). V hrobe 8 bola takáto šálka vložená do prázdneho (?) hrnca. Väčšinou však boli šálky voľne umiestňovanou súčasťou sprievodnej keramiky (napr. v hrobach 13, 27, 47 a 65). V jednom prípade sa spolu s črepmi misy s vtiahnutým

okrajom a črepmi amfory podieľal črep nezdobenej profilovanej šálky na prikrytí kostí v jamkovom hrobe (hrob 63). Tieto šálky neobsahujú informáciu pre chronologické alebo kultúrne zaradenie. Ich datovanie do záveru HA2 až počiatku HB1 vychádza z výbavy hrobov, v ktorých sa našli.

Profilované šálky s výzdobou

Predstavujú veľmi výrazný a, možno povedať, typický prvok keramiky lužickej kultúry na Slovensku. Ako predloha tohto keramického tvaru nepochybne poslúžili profilované šálky záveru stupňa BD. Typické pre profilované šálky záveru stupňa BD/HA1 je ostrá profilácia, nižšie telo a výrazne prehnuté hrdlo preklenuté vertikálnym pásikovým uškom prevyšujúcim úroveň ústia. Dno šálok býva prstencovite odsadené (Veličik 1983, 133). V ďalších stupňoch sa ostrá profilácia a odsadené dno postupne stráca, telo je vyššie a nadobúda kónicko-polguľovitý charakter, na ktorý nasadá prehnuté hrdlo a zvýrazňuje sa prevýšenie uška. Toto je možné predpokladať ako základný trend vývoja tohto keramického tvaru. Už L. Veličik postrehol, pri vyhodnotení pohrebiska v Diviakoch nad Nitricou, že v stupňoch HA1 a HA2 sa tvar týchto šálok (v jeho terminológii črpákov) nijako výraznejšie nemení a ich výskyt je v podstate súbežný (Veličik 1991, 199). Na mladšie datovanom pohrebisku v Žitavonoch-Kňažiciach (HA2/HB1) sme zistili len takéto šálky s vyšším telom, a teda je možné ich považovať za doklad spomínaného trendu vývoja.

Profilované šálky s vonkajšou výzdobou

Ide o šálky zdobené na vonkajšej strane rytou výzdobou. Základným prvkom výzdoby je jemná rytá línia (obvykle zväzok rytých línií) a vtlačená jamka (obvykle rad vtlačených jamiek). Na pohrebisku v Žitavonoch-Kňažiciach sa nevyskytla ani jedna profilovaná šálka zdobená iba na vnútornej strane. Je to pozoruhodné. Na spomínanom pohrebisku v Diviakoch nad Nitricou sa naopak vyskytli iba profilované šálky zdobené na vnútornej strane (Veličik 1991) a na viacerých aspoň čiastočne súčasných pohrebiskách lužickej kultúry na Slovensku sú zaznamenané obidva varianty, napríklad v Háji (Hrubec/Kujovský 1994) alebo v Ilave (Benediková/Katkinová/Budinský-Krička 2016). Profilovaná šálka iba s vonkajšou výzdobou nebola v Žitavonoch-Kňažiciach ani v jednom prípade použitá vo funkcii urny, ale vo viacerých prípadoch tvorila pokrývku urny (napr. v hrobach 27, 66, 68 a 70) alebo prikryvala zvyšky kostí v urne (hroby 50 I a nádoba J a hrob 60). Najčastejšie bola súčasťou sprievodnej keramiky.

V prípade hrobu 57 prikryvala profilovaná šálka s vonkajšou výzdobou dve urny (?). Výbava tohto hrobu bola (okrem prázdnej amfory, ktorá stála vedľa) umiestnená vo väčšej mise s vtiahnutým okrajom, v ktorej hore dnom obrátená profilovaná šálka s vonkajšou výzdobou a hore dnom obrátená obojstranne zdobená profilovaná šálka prikryvali zvyšky kostí. Tretia kónická šálka prikryvala hlinené koliesko. Všetky tri šálky potom prikryvala väčšia profilovaná šálka s vonkajšou výzdobou (tab. XXVII). V tomto hrobe sa teda vyskytlo viacero variant šálok, čo je, pokiaľ ide o ich využitie v detailnej chronológii, naozaj pozoruhodné.

Dno týchto šálok môže byť rovné (napr. v hrobach 6, 26 a 27), rovné s vypuklinou z vnútornej strany (hroby 57, 60 a 70) alebo prehnuté (napr. v hrobach 5, 50 I a 57). Iba v jednom prípade mala takáto šálka dno oblé (hrob 50 II). Telo majú vyššie, polguľovité. Esovitá profilácia môže byť plynulá (hroby 27 a 68) alebo len naznačená povytiahnutím okraja (hroby 6, 26 a 50 I). Najčastejšie je ostré nasadenie prehnutého hrdla (hroby 5, 50 I, 50 II, 60 a 66). Uško vo všetkých prípadoch výrazne prevyšuje okraj a pripína sa na rozhranie tela a hrdla. Výnimkou je šálka z hrobu 26, kde sa uško pripína pod okrajom a okraj nad uškom je stupňovite vyvýšený (tab. XIII: 5). Rovnaké umiestnenie uška a vyvýšenie okraja nad ním sme zaznamenali aj na šálke z hrobu 3, ktorá sa však vyčleňuje aj tvarom. Pripomína miniatúrny džbánok (tab. I: 10). Všetky doteraz uvádzané šálky patria ku keramike lužickej kultúry. Našli sme ich prevažne v hrobach datovateľných do stupňa HA2 (hroby 5, 6, 50 II a ďalšie), ale sú aj v hrobach datovaných do stupňa HB1 (napr. hroby 50 I a 60).

Šálka z hrobu 11 (tab. VI: 4) má vyvýšené uško, ktoré sa pripína na prehnuté hrdlo. Stvárnením sa hlási ku keramike stredodunajských popolnicových polí, ako nakoniec aj celý hrob.

Profilované šálky s vonkajšou aj vnútornou výzdobou

Boli súčasťou výbavy v 34 hrobach. Vzhľadom na dôkladné vyhotovenie a bohatú výzdobu ide zrejme o reprezentačné tvary, v niektorých prípadoch, pokiaľ ide o výzdobu, možno hovoriť až o prejave umeleckého vnemu výrobcu (napr. hroby 21, 25 a 29). Obvykle sa aj vo viacurnových hrobach vyskytla jedna alebo dve takéto šálky, ale nie je to pravidlo. V hrobe 51 boli tri šálky, v hrobe 50 I boli štyri a v hrobe 20 tiež štyri a črepy z piatej. V hrobach boli použité obojstranne zdobené profilované šálky ako pokrývky urny (napr. v hrobach 20, 21 a 50 I) alebo prikryvali zvyšky kostí v urne (v hrobach 32, 51 – urna A, v hrobe 53 a v ďalších). V hrobe 49 prikryvala takáto šálka dokonca dve urny. Minia-

túrne amfory požitá ako popolnice, z ktorých každá mala aj vlastné pokrytie (tab. XXII: 2, 8; XXII: 3, 10), boli spoločne prekryté profilovanou obojstranne zdobenou šálkou (tab. XXII: 1). V menšej miere šálky tejto varianty alebo ich črepy prikrývali v urnách zlomky bronzových šperkov položené na kostiach (v hrobach 5, 20 – urna E, 51 – urna F). V niektorých prípadoch sa na prikrytí urny podieľali spolu s ďalšími menšími tvarmi šálok a misiek (hrob 58). Ojedinele boli použité aj ako podložka urny (hrob 72).

Pokiaľ bolo možné doložiť priamu väzbu na konkrétnu urnu, tak aj vo viacurnových hrobach sa výskyt obojstranne zdobenej profilovanej šálky alebo jej črepov viazal na jednu z urien a prípadne ďalšie takéto šálky boli medzi sprievodnou keramikou. Výnimkou je hrob 51, kde boli črepy obojstranne zdobenej profilovanej šálky použité vo dvoch urnách (v hrobe boli tri urny) a hrob 20, kde boli tieto šálky použité v troch urnách (v hrobe boli celkovo štyri urny). Úplne ojedinelý je spôsob použitia takýchto šálok v prípade nádoby D z hrobu 20. Ako urna D bola použitá väčšia amfora lužickej kultúry datovateľná do stupňa HB1. Na kostiach v urne stáli dve menšie obojstranne zdobené profilované šálky a samotnú urnu prikrývala tretia, avšak výrazne väčšia šálka (tab. X: 1, 3, 5). Jej rozmery môžu naznačovať, že už pri výrobe sa rátalo so spôsobom jej použitia, podobne ako pri šálkach z hrobu 72. Obidva hroby (20 a 51) patria lužickej kultúre, ale s kultúrne zmiešaným inventárom. Súčasťou hrobu 51 je aj typická amfora podolskej kultúry, ktorá podporuje zaradenie hrobu 51 do stupňa HB1 (tab. XXV: 1). V hrobe 20 je výskyt obojstranne zdobených šálok viazaný aj na ďalšie dve urny hrobu (hrob 20 bol prekrytý mohylou 4 a vzhľadom na dispozície nádob je ich súvislosť nepochybná – tab. XXXVII), ktoré nie sú súčasťou keramiky lužickej kultúry. Je teda pozoruhodné, že v tomto kultúrne zmiešanom hrobe je význam pochovaného jedinca v lužickej urne-amfore týmito reprezentatívnymi šálkami zvýraznený.

Ďalším možným využitím profilovaných, obojstranne zdobených šálok na pohrebisku v Žitavanoch-Kňaziciach bol ich výskyt vo funkcii pokrývky prázdnej (?) nádoby v rámci sprievodnej keramiky (hroby 37, 50 I, 51 a 66), alebo boli v šálkach uložené menšie keramické tvary (miska alebo šálka – hrob 45).

V hrobe 50 I sa vyskytlo celkovo sedem rôznych variant šálok. Tento hrob nám čiastočne umožňuje pohľad na vzájomné vzťahy ľudí v menšej skupine (rodine?). Umiestnenie nádob v hrobe (tab. XXXVIII) ukazuje, že urny dospelých vytvárali ucelenú skupinu. Dvaja najvýraznejší dospelí boli pochovaní v honosných amforách lužickej a podolskej kultúry a urny mali prikryté miskami s vťahnutým okra-

jom. Význam lužického člena bol zdôraznený profilovanou zdobenou šálkou, ktorá bola v lužickej urne na kostiach. Vedľa postavená nezdobená amfora s pozostatkami staršej ženy s malým dieťaťom (do šesť mesiacov) bola prikrytá iba hrdcom a ďalší dospelý jedinec bol pochovaný v nepokrytej mise s vťahnutým okrajom. Ale súčasťou hrobu 50 I boli aj dve deti (do šesť rokov) umiestnené západne od dospelých. Pozostatky jedného z detí boli uložené v bohato zdobenej lužickej váze prikrytej profilovanou, obojstranne zdobenou šálkou. Druhé dieťa bolo síce pochované v nezdobenej amfore stredodunajských popolnicových polí prikrytej klasicky misou s vťahnutým okrajom, ale na kostičkách malo položené zlomky bronzových šperkov. V početnej skupine sprievodnej keramiky boli najmä malé tvary, a teda sa zrejme týkala predovšetkým pochovaných detí. Mimo iné v nej boli dve miniatúrne amfory a vázička, prikryté bohato zdobenými profilovanými šálkami. Celú situáciu vnímame ako prejav snahy dospelých o čo najlepšie zabezpečenie svojich detí v ich ďalšom živote vo svete mŕtvych.

Na dôležitosť použitia bohato zdobených profilovaných šálok v hrobach z tejto doby (HA2/HB1) poukazuje aj výskyt črepov týchto šálok v jamkových (hrob 9) a symbolických hrobach (hroby 10 a 77). Najčastejšie bolo voľné umiestnenie takýchto šálok v rámci sprievodnej keramiky v urnových hrobach (hroby 8, 12, 28, 29 a ďalšie).

Iba v dvoch prípadoch boli profilované, obojstranne zdobené šálky použité vo funkcii urny (hroby 42 a 47). Kým v hrobe 42 ide o jednournový hrob s urnou-šálkou prikrytou črepmi hrnca, v prípade hrobu 47 ide o dvojnournový hrob s početnou sprievodnou keramikou a urna-šálka bola aj prikrytá profilovanou, obojstranne bohato zdobenou šálkou (druhou urnou v hrobe bola menšia nezdobená amfora).

Dno profilovaných šálok s obojstrannou výzdobou je spravidla prehnuté, len niektoré exempláre majú dno z vonkajšej strany rovné s náznakom vypukliny z vnútornej strany (hroby 5, 14, 20, 47, 50 I a 51). Ani v jednom prípade nemala takáto šálka oblé dno. Telo šálok je vyššie, stena je vypuklá a vytvára dojem polguľovitého tvaru (až na šálku v hrobe 4). Na telo spravidla ostro nasadá prehnuté hrdlo, ale táto esovitá profilácia je v niekoľkých prípadoch aj plynulá (v hrobach 20, 39, 47, 51, 57 a v ďalších). Na pohrebisku v Žitavanoch-Kňaziciach sa takto profilované šálky vyskytujú už v hrobach stupňa HA2 (hroby 57 a 66), ale predovšetkým v hrobach datovateľných do stupňa HB1. V oveľa väčšom počte rovnako datovateľných hrobov sa však vyskytuje ostro profilovaný variant, prípadne sú v hrobach obidve verzie (hroby 20, 50 I a 66). Uško vo všetkých

prípadoch (pokiaľ sa zachovalo) výrazne prevyšuje okraj. Napriek uvedeným drobným odlišnostiam treba skonštatovať, že tektonika týchto šálok sa na pohrebisku výraznejšie nemení a neobsahuje detailnejšiu chronologickú informáciu.

Výzdoba profilovaných, obojstranne zdobených šálok je typickým a najvýraznejším znakom tejto keramiky. Opakujúce sa snahy o jej chronologické využitie sú prirodzené od čias dnes už klasického vyhodnotenia nálezov v lužickom prostredí na Morave (*Nekvasil 1970*) až po zatiaľ posledný pokus na Slovensku v rámci vyhodnotenia pohrebiska lužickej kultúry v Ilave (*Benediková/Katkinová/Budinský-Krička 2016*, tam aj ďalšia literatúra). Pokiaľ ide o slovenské nálezy takýchto šálok, už *L. Veliačik (1983, 135)* vyjadril pochybnosti o ich možnosti využitia pre detailné chronologické závery. Ich pomerne veľký počet na relatívne malom pohrebisku v Žitavanoch-Kňaziciach umožňuje vrátiť sa k tejto téme.

Vonkajšia výzdoba šálok: základným prvkom výzdoby, rovnako ako u profilovaných šálok zdobených iba z vonkajšej strany, je jemná rytá línia (obvykle zväzok rytých línií) a vtlačená jamka (obvykle rad vtlačených jamiek), ku ktorým sa pridávajú skupinky vertikálnych rýh a vertikálnych vrypov. Nasadenie hrdla môže byť zvýraznené horizontálnym pásom okružných rýh v hornej časti tela. Vyskytuje sa na šálkach z hrobov datovateľných do stupňa HB1 (hroby 12, 20, 21 a 32). Ani v jednom prípade netvoril takýto pás obvodových rýh na tele šálky pod lomom profilácie jedinou vonkajšiu výzdobu, vždy bol súčasťou (doplňkom) celkovej kompozície. Je teda možné predpokladať, že takýto výzdobný prvok sa používa na tomto variante šálok až od počiatku neskorej doby bronzovej (na pohrebisku v Žitavanoch-Kňaziciach, ale rovnaká situácia je zatiaľ na všetkých súčasných publikovaných pohrebiskách lužickej kultúry na Slovensku). Takýto pás obvodových rýh môže byť doplnený horizontálnym pásom obvodových rýh v dolnej časti hrdla, čím je zvýraznený lom profilácie (hroby 9, 20 a 32).

Výrazný bod tektoniky šálok (ostré alebo ojedinele plynulé nasadenie prehnutého hrdla) bol využitý aj v rámci vonkajšej výzdoby. V niekoľkých prípadoch bolo nasadenie hrdla zdobené horizontálnym radom vtlačených jamiek (hroby 4, 14, 20 nádoba D2 a hrob 45). Jedinou vonkajšou výzdobou bol takýto rad vtlačených jamiek iba na šálke z hrobu 20. V ďalších prípadoch bol súčasťou výzdoby – v hrobe 4 bol nad radom vtlačených jamiek pás horizontálnych obvodových rýh v dolnej časti hrdla, v hrobe 14 bol nad lomom prerušovaný rad vtlačených jamiek, nad ktorým bol na hrdle horizontálny pás rýh a v hrobe 45 bol nad radom vtlačených jamiek na lome horizontálny pás rýh v dolnej časti hrdla,

nad ktorým boli skupinky jemných vertikálnych vrypov. Rad vtlačených jamiek na lome profilácie šálok je výzdobný prvok, ktorý sa vyskytuje už v starších fázach vývoja lužickej kultúry na Slovensku. Napríklad v hrobe 1 v Beluši (*Veliačik 1983, tab. XI: 10*) alebo v hrobe 52 v Kotešovej (*Veliačik 1983, tab. XXVI: 9*, uvádza číslo hrobu 74 podľa pôvodnej dokumentácie G. Povalu; *Zajacová 2007, tab. IV: 4*) alebo v Ilave (*Benediková/Katkinová/Budinský-Krička 2016*), na ostro profilovaných nízkych šálkach na nôžke datovaných do stupňov BD/HA1. Na pohrebisku v Žitavanoch-Kňaziciach je rad vtlačených jamiek na lome profilácie súčasťou výzdoby aj na šálkach zdobených iba z vonkajšej strany v hroboch datovateľných do záveru HA2–HB1 (hroby 27, 50 II a 60). Rovnako je možné datovať aj už uvedené obojstranne zdobené šálky s vtlačenými jamkami na hrane profilácie. Do stupňa HB1 sú datovateľné aj šálky, na ktorých je vonkajšia výzdoba lomu profilácie vtlačenými jamkami kombinovaná so skupinkami krátkych vertikálnych rýh (hroby 2 a 12).

Základným výzdobným prvkom na vonkajšej strane, ktorý sme zaznamenali na veľkej časti zdobených profilovaných šálok (okrem hrobu 20 nádoba D2) je horizontálny okružný pás jemných rýh v dolnej časti hrdla. Profilované šálky, na ktorých takýto horizontálny pás rýh tvoril jedinou vonkajšiu výzdobu, sme zaznamenali v štyroch hroboch (hroby 8, 11, 39 a 42). V hrobe 8 a 11 sú šálky sprievodný inventárom datované do stupňa HA2. V hrobe 42 bola iba profilovaná obojstranne zdobená šálka-urna prikrytá črepmi z tela hrnca, takže jej presnejšie datovanie je problematické, ale jej profilácia a vnútorná výzdoba pripúšťa jej zaradenie do stupňa HB. Šálku z hrobu 39 zaraďuje sprievodné vybavenie hrobu do stupňa HB1. Takáto jednoduchá vonkajšia výzdoba profilovaných šálok je však skôr výnimkou ako pravidlom. Napríklad na pohrebisku v Háji je známy iba jeden takýto nález (*Hrubec/Kujovský 1994, hrob 37, tab. IV: 12*), rovnako aj na pohrebisku v Sedmerovci (*Žilincová 2010, hrob 12, tab. X: 1*). V Obidvoch prípadoch sprievodný inventár datuje šálky do záveru mladšej a počiatku neskorej doby bronzovej. Nálezy z pohrebiska v Žitavanoch-Kňaziciach umožňujú predpoklad, že výzdoba dolnej časti hrdla pásom horizontálnych rýh na profilovaných šálkach lužickej kultúry začína v stupni HA2.

V priebehu neskorej doby bronzovej je obohatená o rad ďalších výzdobných prvkov. V období HA2/HB1 to môžu byť vtlačené jamky na lome profilácie (už spomínané hroby 4, 14 a 45), ktoré na niektorých tvaroch nahrádza pás vertikálnych vrypov (napr. v hroboch 5, 28, 47, 50 I), prípadne jemných vertikálnych rýh (hroby 57 a 68). Ojedinele na plynule profilovanej šálke v hrobe 20 (nádoba D3) bol

horizontálny pás rýh doplnený oproti sebe stojacimi skupinami šikmých rýh na vzniknutých pleciach nádobky.

Vonkajšiu výzdobu šálok dopĺňa v stupni HB1 výzdoba nad základným horizontálnym pásom rýh. Môže to byť súvislý rad krátkych vertikálnych vrypov (hroby 28 a 38) alebo skupinky vrypov (hrob 45). Na šálkach z hrobov 25 a 51 je priestor hrdla medzi týmito vrypami vyplnený skupinkami krátkych vertikálnych rýh. Vzhľadom na bohatú vnútornú výzdobu obidvoch šálok a predovšetkým na ďalšie vybavenie hrobu 51 nie je vylúčený postupný vývoj tejto výzdoby v priebehu stupňa HB1.

Výrazným výzdobným prvkom vonkajšej výzdoby profilovaných šálok na pohrebisku v stupni HB1 sú ryté trojuholníčky na hrdle nad obvodovým pásom rýh. Môžu byť jednoduché (hroby 47, 49 a 53), alebo šrafované (hroby 29, 47 a 72). Vyskytli sa aj na šálkach, ktoré majú iba vonkajšiu výzdobu (hroby 50 I a 60). Ani na jednej šálke sa nevyskytli obidva varianty trojuholníčkov. Napriek tomu zatiaľ nie je možné predpokladať prípadný chronologický vývoj tohto výzdobného prvku. Takéto trojuholníčky sú na šálkach datovaných do počiatku stupňa HB1 (hrob 50 I), ale aj do záveru stupňa HB1 (hrob 29). V hrobe 47 boli pri výzdobe šálok použité obidva varianty (tab. XXI). Výzdoba šrafovanými trojuholníčkami na hrdle profilovaných šálok bola zaznamenaná aj na hradisku v Zemianskom Podhradí, kde sú orientačne datované do stupňa HB1 (*Veliačik/Romsauer* 1998, obr. 13: 11). Na pohrebisku v Žitavonoch-Kňaziciach podporuje takéto datovanie aj ojedinelý výskyt trojuholníčkov na dolnej časti hrdla amfor (hrob 45 – tab. XX: 8; hrob 47 – XXI: 7).

Vnútorná výzdoba šálok: centrálnym bodom vnútornej výzdoby je dno. Tvorí ho vždy vypuklina, a to aj v tých niekoľkých už uvádzaných prípadoch, keď je dno z vonkajšej strany rovné. Výnimočne môže byť v hrote vypukliny vtlačená jamka (hroby 20 nádoba G a hroby 21, 28, 29, 66 a 72), ale tento prvok neobsahuje chronologickú informáciu. Iba na štyroch profilovaných šálkach z hrobu 20 bolo dno ohraničené okružnými žliabkami. Takéto ohraničenie dna žliabkom sa vyskytlo aj na ďalších lužických pohrebiskách – napríklad v Háji (*Hrubeč/Kujovský* 1994, tab. V: 17; IX: 5) alebo v Jasenici (*Žilincová* 2010, tab. VI: 4) v hroboch datovateľných do obdobia HA2/HB1. Ojedinelé na pohrebisku v Žitavonoch-Kňaziciach je ohraničenie dna kruhom vtlačených jamiek na šálke z hrobu 68 datovaného ďalším vybavením do HB1 (tab. XXXIII: 8). Takmer analógickú šálku sme zaznamenali v hrobe 45 v Háji, kde boli kombinované s okružným žliabkom okolo dna. Sprievodné amfory datujú hrob 45 v Háji do stupňa HA2 (*Hrubeč/Kujovský* 1994, tab. V: 12–17).

Naopak, typické pre takéto šálky je ohraničenie dna pásom jemných rýh. Na pohrebisku v Žitavonoch-Kňaziciach bola okružným pásom rýh zvýraznená vypuklina dna takmer na každej profilovanej šálke s vnútornou výzdobou (okrem už uvedených výnimiek a šálky z hrobov 5 a 53), teda chronologicky po celú dobu pochovávaní. Takáto výzdoba dna sa vyskytuje na profilovaných šálkach už v stupni HA na viacerých pohrebiskách lužickej kultúry na Slovensku (Partizánske, Trenčianske Teplice, Diviaky nad Nitricou, Ilava a ďalšie) a vyskytuje sa v neskorej dobe bronzovej aj na sídliskách/hradiskách (Pobedim, Zemianske Podhradie). Neobsahuje teda detailnejšiu chronologickú informáciu. V niekoľkých prípadoch je tento pás rýh okolo dna doplnený kruhom krátkych vrypov (hroby 25, 28, 29, 32, 47 nádoba F a 51) alebo krátkych rýh (hrob 50 I nádoba D). Uvedené hroby sú datovateľné do stupňa HB1, čo umožňuje predpoklad, že počiatky tohto obohatenia vnútornej výzdoby dna šálok je možné spájať s počiatkom neskorej doby bronzovej. Na šálke z hrobu 39 sú okolo pásu rýh skupinky vtlačených jamiek. Vybavenie hrobu umožňuje datovanie do HB1. Takéto jamky okolo okružných rýh sa v stupni HB1 vyskytli aj na ďalších lužických lokalitách na Slovensku – napríklad na sídlisku v Pobedime (*Studeníková/Paulík* 1983, tab. VIII: 3) alebo pohrebisku v Ilave (*Benediková/Katkinová/Budinský-Krička* 2016, tab. XLII: 4).

Výrazným výzdobným motívom profilovaných obojstranne zdobených šálok je girlanda z pásu súbežných rýh na vnútornej stene nádob. V rôznom vyhotovení sa vyskytla takmer na všetkých šálkach na pohrebisku (okrem šálky z hrobov 32 a 53) a vždy je doplnená ďalším prvkom vnútornej výzdoby. Základom vývoja tohto motívu je výzdoba vnútornej steny šálok štyrmi oblúkmi z pásu súbežných rýh (nepravá girlanda). Takúto vnútornú výzdobu profilovaných šálok sme zaznamenali na viacerých lokalitách lužickej kultúry na Slovensku už v hroboch datovaných do stupňa HA1 na pohrebisku v Partizánskom (*Porubský* 1958, tab. II: 8, 10), Diviakoch nad Nitricou (*Veliačik* 1991, obr. 4: 10) a ďalších. Vnútorná výzdoba lužických profilovaných šálok nepravou girlandou sa vyskytla aj v hroboch z obdobia HA2/HB1. Dokladajú to šálky z vyšším telom z pohrebiska v Háji (*Hrubeč/Kujovský* 1994, tab. VII: 14; VIII: 13) alebo v Ilave (*Benediková/Katkinová/Budinský-Krička* 2016, tab. III: 5). V tejto dobe je už spojená s výraznejšou vnútornou výzdobou dna a s vonkajšou výzdobou nádobiek. Na pohrebisku v Žitavonoch-Kňaziciach sme napriek relatívnej početnosti šálok, výzdobu nepravou girlandou zaznamenali iba v jednom prípade na šálke z hrobu 4 (tab. I: 4). Pripúšťa to predpoklad, že vnútorná výzdoba nepravou girlandou profilovaných šálok

lužickej kultúry na Slovensku je chronologicky viazaná predovšetkým na stupeň HA a v období HA2/HB1 doznieva. Vývoj výzdobného motívu k viacnásobnej girlande už v stupni HA1 naznačuje vnútorná výzdoba šálky z hrobu 42 na pohrebisku v Diviakoch nad Nitricou (*Veliačik 1991*, obr. 18: 7). Šálky zdobené päťcípou girlandou z hrobov 9 a 20 na tom istom pohrebisku (*Veliačik 1991*, obr. 7: 13; 11: 11) a šálka zdobená viaccípou girlandou z hrobu 9/50 z Partizánskeho (*Veliačik 1983*, tab. XXI: 14) dokladajú použitie girlandy vo výzdobe už v stupni HA2.

Na pohrebisku v Žitavonoch-Kňaziciach sa výzdoba šálky päťcípou girlandou vyskytla iba v troch hrobách (hroby 14, 45 a 57). V hrobe 14 a 45 ide o súmerné šálky s precíznou obojstrannou výzdobou. Početná keramika datuje obidva hroby do obdobia HA2/HB1. Výzdoba šálky z hrobu 57 je na pohrebisku ojedinelá. Na okružný pás rýh okolo vypukliny dna sa kolmo pripínajú skupinky krátkych rýh. Girlanda je neuzavretá, nepravidelná (tab. XXVII: 11). Výbava hrobu umožňuje zaradenie do stupňa HA2. Rovnako je datovaná podobne zdobená šálka z hrobu 19/29 v Ilave (*Benediková/Katkinová/Budinský-Krička 2016*, tab. V: 9).

Okrem uvedených výnimiek v ďalších šálkach bola na výzdobu vnútornej steny použitá viaccípa girlanda ohraničená v hornej časti tela okružným pásom horizontálnych súbežných rýh. Tento pás rýh je použitý na šálkach datovaných do stupňa HA2 (hrob 8), obdobia HA2/HB1 (hrob 14) aj v hrobách zo záveru stupňa HB1 (hroby 29 a 72). Jeho výskyt už v stupni HA2 je známy aj z ďalších lužických lokalít (Partizánske, Ilava) a používa sa aj na šálkach datovaných do stupňa HB (Pobedim, Prašník-Hrádok, Ilava). Zrejme tento okružný pás rýh na vnútornej stene profilovaných šálok neobsahuje detailnú chronologickú informáciu. V niekoľkých prípadoch je pás spojený s výzdobou dna vertikálnym pásom jemných rýh (hroby 28, 45 a 66). Šálka z hrobu 66 má vnútornú stenu zdobenú dvomi girlandami, ktoré sa na tento pás pripínajú. Zložitejšia výzdoba profilovaných šálok sa všeobecne považuje za znak neskorej doby bronzovej. Výbava hrobu 66 však zaraďuje šálku do záveru stupňa HA2 (tab. XXXI; XXXII).

Len výnimočne sa vyskytuje šálka zdobená z vnútornej strany viaccípou girlandou neohraničenou horizontálnym pásom rýh. Takto zdobená je už spomínaná šálka z hrobu 57, ale najmä tri profilované šálky z hrobu 20 (tab. X: 1, 5; XI: 6). Rovnako výzdoba nepravou girlandou na šálke z hrobu 4 nie je ohraničená pásom rýh, ale pri tejto výzdobe je to zrejme pravidlo. Ani na šálkach zdobených nepravou girlandou z iných lužických lokalít na Slovensku (Diviaky nad Nitricou, Háj,

Opatovce nad Nitrou, Partizánske, Pobedim a ďalšie) nie je obvodový pás takýchto rýh. Zaujímavá je najmä situácia na pohrebisku v Diviakoch nad Nitricou, kde nie je obvodový pás rýh na vnútornej stene ani na jednej šálke, ale absentuje tiež vonkajšia výzdoba. Spolu s občasným spoločným výskytom rôznych prvkov výzdoby alebo keramických tvarov nám to pripomína opatrnosť pri posudzovaní, ktorý z prvkov tektoniky alebo výzdoby obsahuje detailnú chronologickú informáciu a ktorý je prejavom regionálnej osobitosti alebo len invencie výrobcu.

Iba pri dvoch profilovaných obojstranne zdobených šálkach nebol vo vnútornej výzdobe použitý motív girlandy (hroby 32 a 53). V šálke z hrobu 32 výrobca klasickú výzdobu dna (okružný pás rýh doplnený kruhom vrypov) a hornej časti vnútornej steny (obvodový pás horizontálnych rýh) nespojil girlandou, ale naopak oddelil tretím obvodovým pásom rýh. V prípade šálky z hrobu 53 plochu vnútornej steny vyplňali horizontálne obvodové žliabky. Obidve šálky prikrývali kosti v urnách. Ďalšie vybavenie hrobov, ale aj profilácia a vonkajšia výzdoba šálok umožňuje datovanie do obdobia HA2/HB1.

Vytiahnutý okraj šálok je v dvoch prípadoch (hroby 21 a 28) zdobený skupinkami priečných rýh. Obidva hroby, ako už bolo uvedené, je možné datovať do počiatku stupňa HB1. Tento spôsob výzdoby okraja šálok poznáme z viacerých lokalít lužickej kultúry na Slovensku. Napríklad na pohrebisku v Jasenici (*Žilincová 2010*, tab. VI: 4), v Sedmerovci (*Žilincová 2010*, tab. XII: 1), vo viacerých hrobách v Ilave (*Benediková/Katkinová/Budinský-Krička 2016*, tab. XLII: 4, 5) alebo na sídlisku v Pobedime (*Studeníková/Paulík 1983*, tab. XXVII: 12). Vo všetkých prípadoch sú zaraďované do stupňa HB1, čo podporuje aj datovanie hrobov zo Žitavan-Kňazíc. Naznačuje to možnosť, že tento spôsob výzdoby okraja profilovaných obojstranne zdobených lužických šálok je možné spájať s nástupom neskorej doby bronzovej.

Vázy

Vázy alebo ich torzá sa vyskytli v hrobách 5 (tab. II: 20), 8 (tab. IV: 10), 11 (tab. VI: 5), 14 (tab. VIII: 4, 7), 24 (tab. XII: 11), 26 (tab. XIII: 2), 29 (tab. XV: 4), 47 (tab. XXI: 4), 50 I (tab. XXIII: 1, 4; XXIV: 15), 52 (tab. XXVI: 11), 65 (tab. XXX: 13), 66 (tab. XXXI: 10) a 68 (tab. XXXIII: 9).

Veľké vázy s vysokým hrdlom sú typickým keramickým tvarom lužickej kultúry na Slovensku v jej starších vývojových fázach. V období HA ich výskyt už doznieva (*Hrubec/Kujovský 1994*, 15, 16). Na pohrebisku v Žitavonoch-Kňaziciach sa veľké vázy lužickej kultúry nevyskytli, ale zaznamenali

sme výskyt menších vázovitých nádob. Profiláciu majú rovnakú ako súdobé amfory. Obvykle sú súčasťou sprievodnej keramiky. Môžu byť nezdobené (hroby 47 a 52) alebo sú na ich výzdobu použité rovnaké výzdobné prvky a motívy ako na amforách (hroby 5, 14, 26 a 50 I). Význam týchto nádob podčiarkuje ich občasné použitie vo funkcii urny (hroby 5, 50 I a 52). Ich datovanie do obdobia HA2/HB1 vychádza z ďalšieho vybavenia hrobov.

V oblasti stredodunajských popolnicových polí sa veľké vázy vyskytujú už v najstarších nálezových celkoch. V závere mladšej doby bronzovej v prechodnom veleticko-podolskom období vývoja sa na veľkých vázach presadzuje plynulá profilácia, kuželovité hrdlo a von vytiahnutý okraj. Na pohrebisku v Žitavonoch-Kňažiciach sme takúto veľkú vázu našli v mohyle 3 (tab. IV: 10). Bola to najväčšia, centrálna umiestnená nádoba v mohyle a neobsahovala zvyšky kostí. To naznačuje jej funkciu v rámci pohrebných obradov. Inventár hrobov 7 a 8 v mohyle 3 datuje vázu do stupňa HA2. V závere mladšej a v počiatku neskorej doby bronzovej sú takéto vázy súčasťou hrobov takmer na všetkých pohrebiskách stredodunajských popolnicových polí (Chotín, Tököl, Neszmély, Budapešť-Békásmegyer a ďalšie).

V hroboch 29 (tab. XV: 4) a 68 (tab. XXXIII: 9) sa vyskytli veľké vázy na pleciach zdobené súvislým pásom vertikálnych žliabkov – kanelúr. V oboch prípadoch ide o kultúrne zmiešané hroby. Vybavenie hrobov datuje vázy do stupňa HB1, ale ich výskyt na pohrebiskách stredodunajských popolnicových polí pokračuje aj v mladšom období neskorej doby bronzovej (Szombathely-Zanat – Ilon *et al.* 2011, tab. 39: 1; 47: 6).

Ojedinelé keramické tvary

V hrobe 24 bola urna (C) prikrytá plochým hlineným kotúčom (tab. XII: 15). Nielen takéto ploché hlinené kotúče, ale vôbec pokrievky sú na lužických pohrebiskách zriedkavé (Kujovský 2015, 208). Vybavenie datuje hrob 24 do stupňa HA2. Analogický nález menšieho hlineného kotúča prikryval urnu v hrobe 100 na pohrebisku Zvolen-Balkán (Balaša 1964). V závere mladšej doby bronzovej sa podobné hlinené kotúče vyskytli aj na sídliskách lužickej kultúry (Wiedermann 2013).

V hrobe 53 bola nájdená nádobka (tab. XXVI: 13), ktorá má profiláciu a výzdobu blízko k amforám alebo zdobeným malým vázám z ďalších hrobov na pohrebisku. V hornej tretine hrdla má však dve dvojice dierok, ktoré umožňujú jej zavesenie. Závesné nádoby sa sporadicky vyskytujú na lokalitách popolnicových polí. Majú rôzne tvary, ich spoločným znakom je možnosť zavesenia. Naj-

výraznejším nálezom závesnej nádoby v oblasti lužickej kultúry na Slovensku je nádobka z Beluše zdobená bronzovými pukličkami, datovaná do stupňa BD–HA1 (Furmánek 1970, 445, 446). Zrejme v súvislosti s používaním závesných nádobiek v dnešných náboženstvách sa všeobecne aj praveké nálezy spájajú predovšetkým s oblasťou kultu (Benediková/Katkinová/Budinský-Krička 2016, 236, 237; tam aj ďalšia literatúra). Závesnú nádobku zo Žitavan-Kňažíc datuje tvar, výzdoba a ďalšie vybavenie hrobu 53 do obdobia HA2/HB1.

V hrobe 57 bolo v urne aj malé koliesko s nábojom (tab. XXVII: 9), prikryté malou kónickou šálkou. V urnových hroboch z neskorej doby bronzovej sa ojedinele vyskytnú drobné predmety z hliny. Môžu to byť prelamované kolieska, ako napríklad na pohrebisku Chotín II v hrobe 8/54 (Dušek 1957, tab. II: 4, 6) alebo rôzne hviezdice, naberačky s vykrajovaným okrajom a podobne, ktoré sú obvykle spájané s oblasťou kultu. Extrémny prípad takejto výbavy hrobu poznáme napríklad z pohrebiska v Békásmegyere (Kalicz-Schreiber 2010, tab. 7–10). V prípade kolieska z hrobu 57 v Žitavonoch-Kňažiciach však ide skôr o praktický predmet. V hrobe bol pochovaný starší jedinec (*maturus–senilis*), ktorého pohlavie sa nepodarilo určiť. Pri predpoklade, že ide o staršiu ženu môže byť koliesko odkazom pozostalých na jej charakteristickú činnosť. Takéto kolieska slúžili ako zotrvačníky vretena pri výrobe nití. Preto sú ich nálezy známe najmä zo sídlisk Pobedim (Studeníková/Paulík 1983, tab. LII) alebo Neszmély-Felsősziget (Patek 1961, tab. XXXIV).

Ojedinelým nálezom na pohrebisku je dvojkónická nádoba z hrobu 66 (tab. XXXI: 11). Má oblú vydutinu a pod ňou štyri drážadlá. Tvar nepochybne vychádza z ostro profilovaných dvojkónických nádob s drážadlami na lome, ktoré poznáme z viacerých hrobov na lužickom mohylníku v Krásnej Vsi, kde sú datované do stupňa BD (Budinský-Krička/Veličák 1986). Analogický tvar dvojkónickej nádoby ako v hrobe 66, bol použitý ako urna v hrobe 11 v Diviakoch nad Nitricou, datovaný do stupňa HA1 (Veličák 1991, tab. 9: 10). Nádoba z hrobu 66 z Žitavan-Kňažíc je ďalšou výbavou hrobu datovaná do stupňa HA2. Prežívanie takýchto plynule profilovaných dvojkónických nádob s drážadlami pod vydutinou do stupňa HB dokladá inventár hrobu 35 z lužického pohrebiska Zvolen-Balkán (Balaša 1964).

V rámci spomínaného hrobu 66 bol jednou z urien aj malý plynule profilovaný džbánok (tab. XXXII: 6). V závere mladšej a v neskorej dobe bronzovej sa džbány v lužickej kultúre na Slovensku už nepoužívali. Ide o tvar v tejto dobe typický pre prostredie stredodunajských popolnicových polí a analógie s menšími obmenami nájdeme na väčšine pohrebísk.

Bronzové predmety

Význam bronzových predmetov v hrobách z doby bronzovej ako symbolu postavenia jednotlivca v spoločnosti je zrejmý. V závere mladšej a v neskorej dobe bronzovej sa ich dostupnosť zrejme zvýšila a drobné bronzové predmety (šperky) sa stali súčasťou kroja (Makarová 2008). Na pohrebisku v Žitavonoch-Kňaziciach sa v hrobách ako príloha nevyskytol žiadny nástroj, náradie alebo zbraň. Pokiaľ sa v hrobe vyskytol bronzový predmet išlo vždy o ihlicu alebo jej zlomok, rôzne špirálky, zlomky drôťkov, prstene (alebo ozdoby, ktoré za ne považujeme) a podobne. To samozrejme znamená, že chronologická informácia bronzových nálezov je minimálna. Zistený stav nie je špecifikom pohrebiska v Žitavonoch-Kňaziciach, ale naopak, je takmer všeobecným pravidlom na všetkých súčasných (HA2/HB1) pohrebiskách lužickej kultúry na Slovensku.

Určitý spoločenský význam pochovaných však výskyt bronzových šperkov nepochybne signalizuje. Na pohrebisku boli nálezy bronzových predmetov zistené v 24 urnových hrobách (v 31 urnách, v 41 urnových hrobách bronzové predmety neboli), ale boli aj vo výbave štyroch jamkových hrobov (hroby 22, 44, 50 II a 56) a dokonca aj v symbolickom hrobe (hrob 10). V urnových hrobách bola existencia nálezov z bronzu viazaná na urnu, len v hrobe 24 a 72 bol zlomok bronzového šperku aj v jednej zo sprievodných nádob.

Bronzové predmety boli aj vo viacurnových hrobách spravidla v jednej urne. Iba v niekoľkých prípadoch boli v dvoch urnách v jednom hrobe (hroby 5, 20, 28, 50 I a 51), výnimočne v hrobe 66 boli bronzové prílohy v troch urnách. Vzhľadom na použité keramické tvary vo funkcii urny sa najčastejšie vyskytovali v amforách. Bronzové šperky boli v urnách približne v rovnakom pomere zamiešané medzi zvyšky kostí (v 17 urnách) alebo položené na povrchu kostí (v 14 urnách). V niekoľkých prípadoch boli bronzové predmety na kostiach prikruté črepami šálok a misiek s vtiahnutým okrajom. Tieto varianty uloženia bronzových šperkov sa však vo viacurnových hrobách vyskytli aj v rámci jedného hrobu (hroby 5, 20 a 51). Je teda možné, že pietne uloženie bronzových predmetov na kosti a ich prípadné prikrútenie črepami nemalo súvis iba s pohrebnými zvykmi, ale bolo aj prejavom pozornosti pozostalých.

Z relatívne početných zlomkov bronzových šperkov v hrobách sú najvýraznejšie zastúpené zlomky ihlíc. V hrobe 16 bol v urne medzi kosťami fragment ihlice s cibulovitou hlavičkou (tab. VIII: 2). Ku chronologickému postaveniu rôznych typov ihlíc je dnes aj vďaka edícii *Prähistorische Bronzefunde*

a mnohým novým nálezom dostatok informácií. Ihlice s cibulovitou hlavičkou sú datované od HA2 (Říhovský 1979, 182–188) po stupeň HB1 (Novotná 1980, 149; Stegmann-Rajtár 1994, 322). Lužická amfora v hrobe 16 podporuje datovanie do stupňa HA2. Ihlica s cibulovitou hlavičkou sa vyskytuje v stupni HB1 tak na lokalitách lužických, ako aj stredodunajských popolnicových polí. V hrobe 20 bola v amfore (E) spolu s bronzovými krúžkami na kostiach ihlička s hlavičkou stočenou v očko (tab. XI: 9). Tento typ ihlíc neobsahuje presnejšiu chronologickú informáciu. Hrob 20 datuje do stupňa HB1 jeho keramické vybavenie. V hrobe 28 na kostiach v urne (C) ležal fragment ihličky s veľkou vázičkovitou hlavičkou. Hlavička je zdobená pásmi šikmých rýh (tab. XIV: 8). Ihlice s veľkou vázičkovitou hlavičkou poznáme z viacerých lokalít lužických aj stredodunajských popolnicových polí. Sú datované od záveru stupňa HA2 (Říhovský 1979, 188–206) po HB1, s tým, že v druhej polovici stupňa HB ich vystriedali ihlice s malou vázičkovitou hlavičkou (Stegmann-Rajtár 199, 322–324). Keramické vybavenie hrobu 28 v Žitavonoch-Kňaziciach umožňuje zaradenie ihlíc už do obdobia HA2/HB1. Predstavu o priamej chronologickej následnosti ihlíc s veľkou a s malou vázičkovitou hlavičkou trochu narúša hrob 212 na pohrebisku v Budapešti-Békásmegyeri, kde sa vyskytli obidva varianty (Kalicz-Schreiber 2010, tab. 95: 1–8). V hrobe 72 v urne (B) ležal na kostiach fragment poškodenej ihličky s guľovitou hlavicou (tab. XXXIV: 15). Orientačne dotovala tento typ ihlíc ešte M. Novotná (1980, 123) do stupňa HA a HB. Hrob 72 zaraďuje keramické vybavenie do stupňa HB1. Relatívne početnejšie sa na pohrebisku vyskytli ihlice s dvojkónickou hlavičkou (hrob 24 – tab. XII: 13; hrob 29 – tab. XV: 5; hrob 44 – tab. XIX: 8 a hrob 66 – tab. XXXII: 4). Tento typ malých väčšinou nezdobených ihlíc sa na lužických lokalitách nachádza relatívne často (posledný väčší počet bol publikovaný z pohrebiska v Ilave (Benediková/Katkinová/Budinský-Krička 2016, 140) a v menšej miere sa vyskytuje aj na lokalitách stredodunajských popolnicových polí (Kalicz-Schreiber 2010, 265). Datovaný je od stupňa HA až po HB1 (Novotná 1980; Říhovský 1979). Na pohrebisku v Žitavonoch-Kňaziciach pre datovanie ihličky nič nepovie hrob 44 (jamkový, s minimálnym vybavením), ale hroby 24 a 66 ich keramická výbava datuje do záveru stupňa HA2. Ihlička z už viackrát spomínaného hrobu 29 je jeho keramikou datovaná až do záveru stupňa HB1. Je teda zrejmé, že ihličky s dvojkónickou hlavičkou nemôžu byť chronologickým ani kultúrnym kritériom.

To isté je treba povedať aj o všetkých bronzových krúžkoch, drôťkoch, špirálkach a zlomkoch z tela ihlíc a podobne z už spomínaných hrobov

na pohrebisku. Vyskytujú sa v mladšej a neskorej dobe bronzovej v lužických aj stredodunajských popolnicových poliach. Pokusy o vysvetlenie ich používania sú pri žiarových hroboch v podstate v oblasti špekulácie. Ich chronologická a kultúrna informácia je minimálna. Zaradenie je vždy viazané na ďalší obsah hrobu. Je teda naozaj pravdepodobné, že sú súčasťou dobového kroja, prípadne úpravy osobného vzhľadu („vlasové“ krúžky, špirály a pod.). Na druhej strane ich výskyt naznačuje určité spoločenské postavenie pochovaného/pochovanej (aj materiálne možnosti pozostalých), vo viacurnových hroboch zvýraznenie ich významu (alebo vzťahu k nim) v porovnaní s ďalšími zomrelými.

SÚHRN INFORMÁCIÍ ZÍSKANÝCH VÝSKUMOM

Žiarové pohrebisko preskúmané v katastri dnešnej obce Žitavany okres Zlaté Moravce patrí rozsahom a počtom hrobov k menším pohrebiskám lužickej kultúry na Slovensku. Jeho v počiatku záchranný výskum sa v sezónach 1979–1983 zmenil prakticky na plošný odkryv priestoru pochovávaní, pričom jeho rozsah overovalo viacero sond do okrajových častí. Región Zlatých Moraviec je zo západnej strany ohraničený pohorím Tribeč, z východnej strany pohorím Pohronský Inovec. Pohrebisko bolo umiestnené na juhozápadný svah Čertovho vrchu, ktorý je súčasťou Pohronského Inovca. Zomrelých na polohe pochovávali od záveru mladšej doby bronzovej po prvú polovicu neskorej doby bronzovej (HA2–HB1). Po skončení pochovávaní poloha nebola osídlená.

Použitý bol výlučne žiarový pohrebný rítus. Najčastejšie bolo uloženie zvyškov kremácie v keramických urnách (tabela 1). V siedmich hroboch boli kosti uložené v jamke (hroby 9, 22, 44, 50 II, 56, 61 a 63). V jednom prípade (hrob 3) je možné hovoriť o kombinácii obidvoch spôsobov, lebo okrem kostí uložených v urne bola časť kostí aj voľne v jamke prikrýť črepmi. Iba v šiestich hroboch sme nezistili zvyšky spálených kostí (1, 10, 74 až 77) a považujeme ich za symbolické. Vo všetkých prípadoch (okrem hrobu 10) ide o menšie kamenné mohyly. Poukazujú na skutočnosť, že aj keď telo zomrelého nebolo možné spáliť na pohrebnej hranici, pohrebné rituály boli pre jeho posmrtný život veľmi dôležité.

Pokiaľ boli zvyšky kremácie uložené v nádobe, najčastejšie bola použitá jedna urna. V siedmich hroboch (4, 25, 28, 29, 45, 47 a 49) boli zvyšky kostí uložené v dvoch urnách, v piatich hroboch (5, 8, 24, 51 a 60) boli použité tri urny. Zriedkavejšie boli hroby so štyrmi urnami (20 a 36) alebo šiestimi urnami (14 a 50 I). Z tohto hľadiska bol výnimočný

na pohrebisku hrob 66, v ktorom bolo vo funkcii urny použitých sedem nádob. Vzhľadom na už uvedené okolnosti bol antropologický rozbor kostrových pozostatkov urobený len v časti hrobov (Vondráková 2018). Už táto neúplná vzorka (34 hrobov) však prináša viacero poznatkov. Počet urien v hroboch neznamena vždy počet jedincov. Vo viacerých prípadoch boli v jednej urne pochované pozostatky dvoch jedincov (Vondráková 2018, tabela 2), najčastejšie v kombinácii dospelý – dieťa. Počet pochovaných detí dosahuje na pohrebisku takmer polovicu (Vondráková 2018, tabela 1) aj keď je nepochybné, že v praveku bol človek považovaný za dospelého v inom veku než v súčasnosti.

Vo funkcii urny bola v hroboch najčastejšie požitá amfora (65 prípadov) a hrniec (15 prípadov), ďalšie keramické tvary (misy, šálky, vazy a ďalšie) sa vo funkcii popolnice vyskytli zriedkavejšie (tabela 1). Urny obsahovali najčastejšie iba spálené zvyšky kostí (55 prípadov). V menšej miere (21 prípadov) boli v urne na kostiach črepy alebo menšie tvary nádob (tabela 2). Obvykle išlo o črepy šálok, mís alebo miniatúrne amfory. Iba v hrobe 62 boli kosti v urne prikrýť črepom z hrnca, ale tu aj vo funkcii popolnice bol použitý hrniec. Aj vo viacurnových hroboch sa keramika prikrývajúca kosti našla iba v jednej popolnici. Len v troch prípadoch sa našli črepy v dvoch urnách v rámci jedného hrobu (hroby 20, 51 a 60). V hrobe 60 v urne-amfore (B) bola na kostiach dospelého jedinca hore dnom obrátená šálka, ktorá prikrývala kosti dieťaťa spolu s bronzovou špirálkou. To umožnilo špecifikáciu už pri odkryve. Zároveň to vyvoláva ďalšie otázky. Dvojhroby dospelého jedinca s dieťaťom sa vyskytli aj v ďalších urnách (Vondráková 2018, tabela 2), ale keďže kosti boli zmiešané, existenciu dieťaťa zistil až antropologický rozbor. V takýchto prípadoch sa predpokladá, že obidvaja zomrelí boli spálení na spoločnej hranici. Kosti dieťaťa osobitne uložené v šálke v urne (B) hrobu 60 naznačujú, že v tomto prípade mohla byť pre každého jedinca postavená osobitná hranica, čo by zvýrazňovalo spoločenský význam dieťaťa. Alebo dieťa zomrelo neskôr a po spopolnení boli jeho pozostatky uložené do urny predtým zomrelého dospelého člena skupiny (rodiny?).

Okrem zvyškov kostí a zlomkov keramiky sa v 31 prípadoch (24 číslovaných hrobov) našli v urnách aj zlomky bronzových predmetov (tabela 2). Vždy išlo o drobné šperky. Bronzové nástroje, zbrane a podobne sme v žiadnej urne nezistili. Je teda naozaj pravdepodobné, že sa do urien bronzové šperky dostali ako súčasť dobového kroja alebo úpravy osobného vzhľadu. Tomu neodporuje ani ich výskyt v niektorých jamkových hroboch (22, 44, 50 I a 56 – tabela 3). V urnových hroboch sa

bronzové predmety vyskytli takmer vždy v popolnici. Len výnimočne sa našli zlomky bronzových šperkov v sprievodnej nádobe (24 a 72). V urnách boli zlomky bronzových šperkov zamiešané medzi kosťami alebo položené na kostiach, pričom v niektorých viacurnových hroboch boli použité obidva spôsoby (20, 50 I, 51 a 66). V menšej miere boli bronzové predmety položené na kostiach ešte prikryté črepmi (hroby 5 – urna D, 20 – urna E, 51 – urna F). Z uvedeného vyplýva, že umiestnenie bronzových predmetov v hrobách v tejto dobe (HA2–HB1) nezáviselo natoľko od kultových predpisov ako od pozornosti pozostalých. Napriek relatívnej početnosti bronzových zlomkov ich chronologické a kultúrne využitie je minimálne. Len orientačne niektoré z nich (ihlice) podporujú zaradenie pohrebiska do obdobia HA2–HB1.

Z celkového počtu 102 urien iba 64 bolo preukázateľne prikrytých (tabela 2). Obvykle bola ako pokrývka urny použitá keramika alebo jej zlomky (najčastejšie misy). Ojedinelé je prikrytie urny plochým hlineným kruhom (hrob 24), alebo čiastočne kameňom (36). Rovnako ojedinele sme zistili postavenie urny na plochý kameň (hroby 17, 18 a 36), čo je zvyk pomerne častý na väčšine pohrebísk lužickej kultúry na Slovensku. Ako sme už uviedli relatívne veľká časť popolníc nebola prikrytá a vo viacerých viacurnových hrobách bola prikrytá len časť popolníc (tabela 2). Je teda zrejme, že pohrebne zvyky prikrytie urny jednoznačne nevyžadovali.

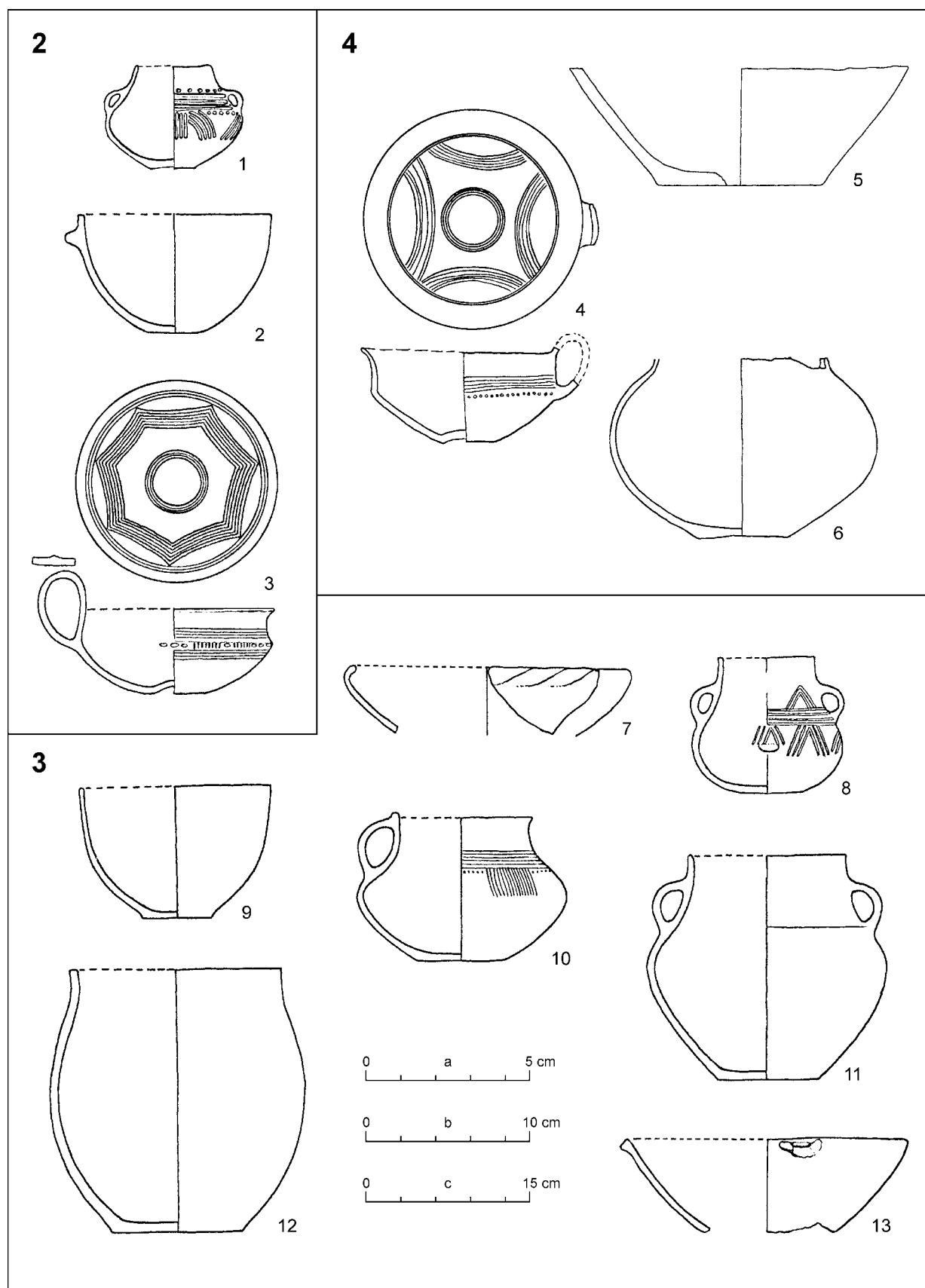
Okrem urien a predmetov, ktoré s ňou bezprostredne súviseli bol v hrobách aj ďalší inventár určený na spĺňanie potrieb zomrelého. Spravidla ide o keramiku alebo jej zlomky. Iba v menšom počte jednournových hrobov nie je sprievodný inventár (tabela 3). Dôležitosť takéhoto vybavenia z hľadiska kultu zdôrazňuje výskyt sprievodnej keramiky nielen v urnových, ale aj v jamkových (9, 44, 50 I, 56 a 63) a symbolických (10 a 77) hrobách. Počet a umiestnenie sprievodnej keramiky v urnových hrobách nevykazuje na pohrebisku žiadnu zákonitosť a príslušnosť jednotlivých tvarov ku konkrétnej urne je vo viacurnových hrobách problematická. Najčastejšie sú nádoby v bezprostrednej blízkosti urien, výnimočne vytvárajú skupinku v blízkom okolí. Časť sprievodných nádob bola prikrytá, čo umožňuje predpokladať, že obsahovali nápoje alebo potraviny.

Na pohrebisku sme preskúmali jedenásť menších mohýl – príkrovov z kameňov. Postavenie mohýly nad hrobom jednoznačne ukazuje miesto hrobu. Na pohrebiskách však početne výrazne prevládajú tzv. ploché hroby (sú aj výnimky, napr. Krásna Ves – Bu-

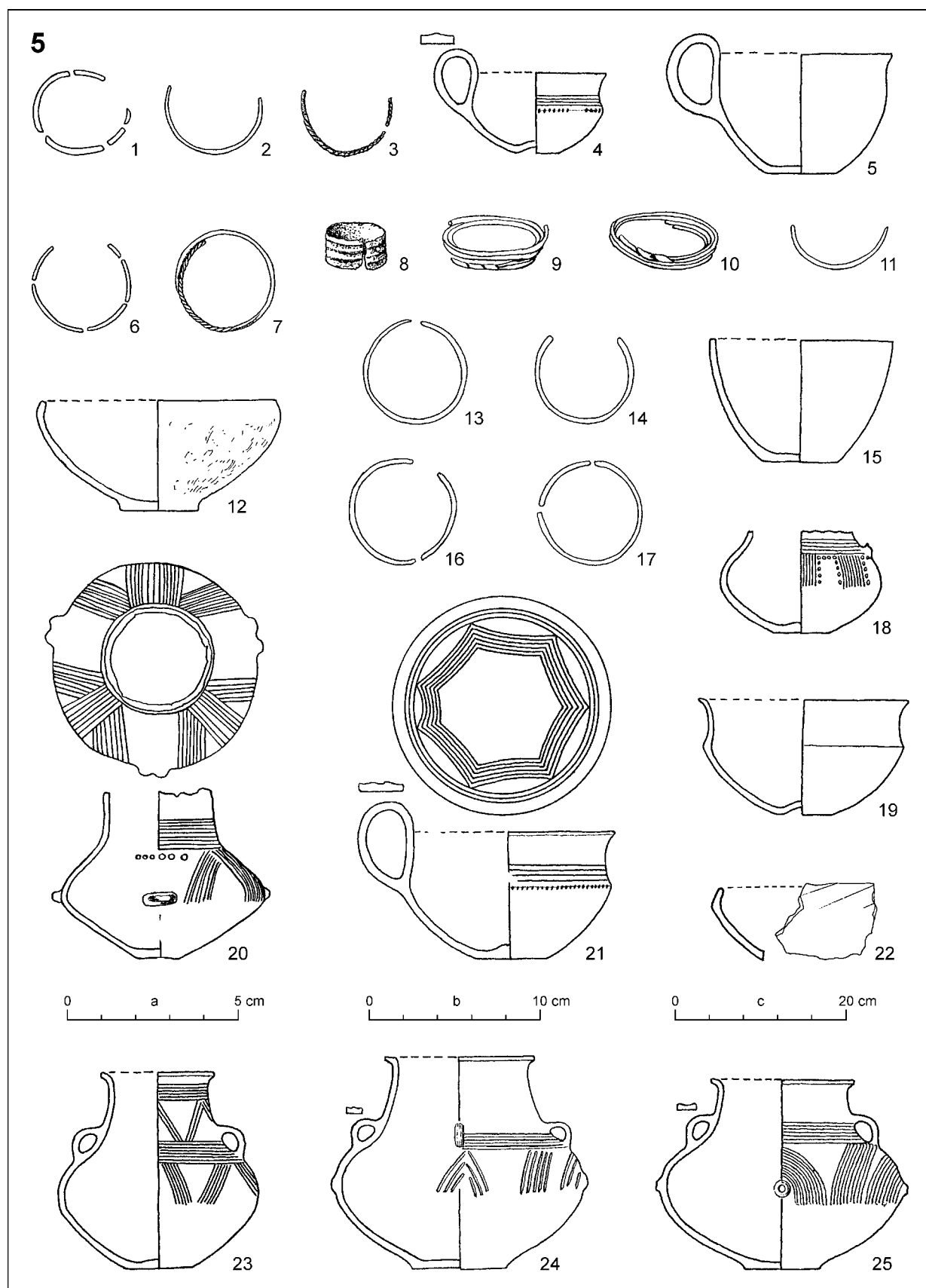
dinský-Krička/Veliačik 1986). Vzájomné porušovanie hrobov je na lužických pohrebiskách výnimočné, preto sa všeobecne predpokladá, že hroby boli označené. Výsledky výskumu v Žitavanoch-Kňažiciach tento predpoklad potvrdzujú. Pokiaľ hrob nebol priamo prekrytý kamenným príkrovom zistili sme pri väčšine hrobov skupinky kameňov, ktoré považujeme za zvyšky pôvodného označenia (tabela 1). Z celkového počtu iba 28 hrobov nebolo takto označených. Pokiaľ ide o geografickú orientáciu umiestnenie týchto pomníčkov vo vzťahu k označenému hrobu nevykazuje zákonitosť.

Pre datovanie a kultúrne určenie hrobov je základným prameňom keramika a jej zlomky. Kultúrne patria nádoby z pohrebiska predovšetkým kultúre lužickej, menšia časť kultúram stredodunajských popolnicových polí (velatickej, podolskej). Spoločný výskyt v hrobách umožnil synchronizáciu jednotlivých tvarov a pokus o postihnutie chronologickej informácie obsiahnutú v tvare a výzdobe. Kultúrne zmiešané osídlenie regiónu dokazuje viacero amfor, mís, šálok, veľkých váz s typickou výzdobou. Výraznejší výskyt umožnil podrobnejší rozbor výzdoby najmä amfor a profilovaných šálok. Ojedinelé nálezy amfor kyjatickej kultúry (hroby 29 a 71) považujeme za prejav kontaktov založených na existencii obchodnej trasy obchádzajúcej v neskoršej dobe bronzovej oblasť Podunajskej nížiny.

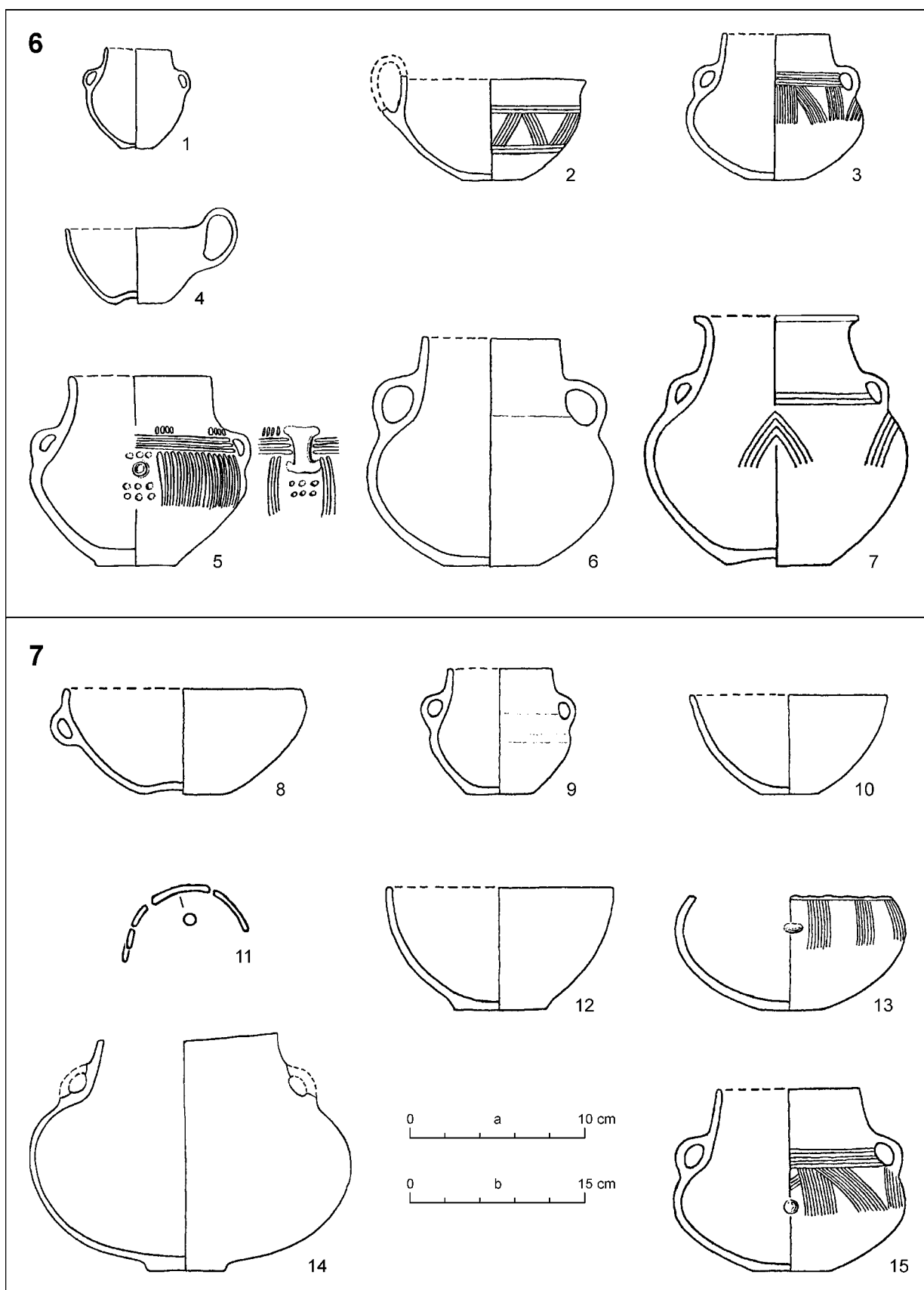
V regióne Zlatých Moraviec v dobe pochovávaní na pohrebisku v Žitavanoch-Kňažiciach žili ľudia patriaci do dvoch rôznych kultúrnych prostredí. Región bol v mladšej dobe bronzovej nepochybne súčasťou sídelnej oblasti stredodunajských popolnicových polí. V mladšom chronologickom stupni mladšej doby bronzovej (HA) však dochádza najmä na juhozápadnom Slovensku k posunu osídlenia lužickej kultúry smerom na juh. Tam, kde sa stretli s predchádzajúcim osídlením zaznamenávame prejavy obidvoch kultúr. Na pohrebisku v Žitavanoch-Kňažiciach v doteraz nezaznamenanom rozsahu. Hroby lužickej, velatickej, podolskej kultúry, ich vzájomná pozícia v priestore pohrebiska a počet hrobov z kultúrne zmiešaným inventárom potvrdzujú zmiešané obyvateľstvo regiónu relatívne dlhú dobu. V hrobách postrehnuteľnú kultúrnu rovnocennosť pochovaných možno vnímať aj tak, že novo príchodzí osadníci nevytlačili ľudí, ktorých v regióne našli. Naopak ako ukazujú tvary keramiky použitej v hrobách, v ďalších rokoch žili spolu. Spolužitie týchto ľudí bolo zrejme založené na porovnateľnej hospodárskej úrovni, blízkosti kultových tradícií, existencii hraničného pásma a obchodu.



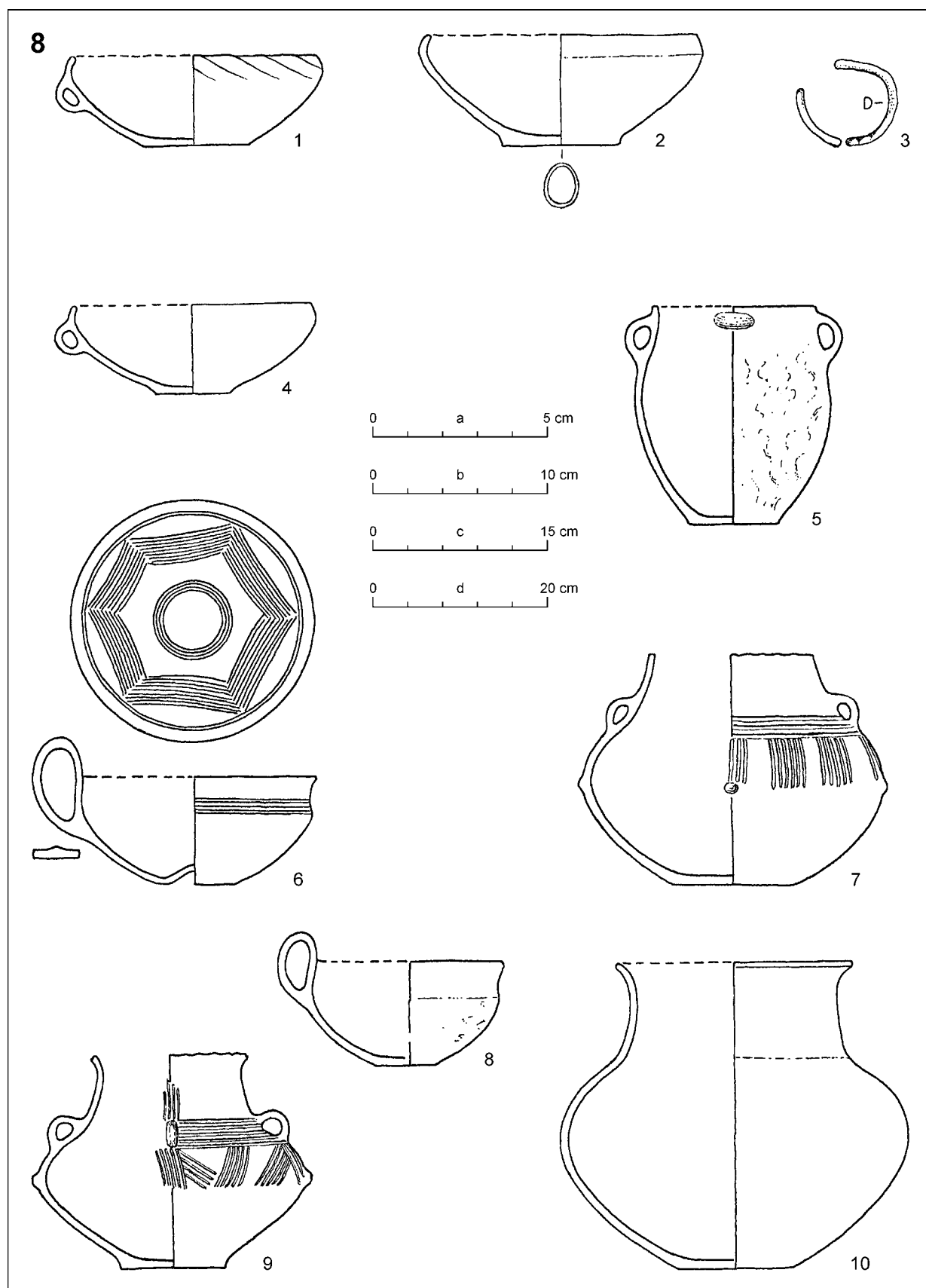
Tab. I. Žitavany-Kňažice, nálezy. 1-3 – hrob 2; 4-6 – hrob 4; 7-13 – hrob 3. Mierka: a – 10; b – 1-9, 11, 12; c – 13.



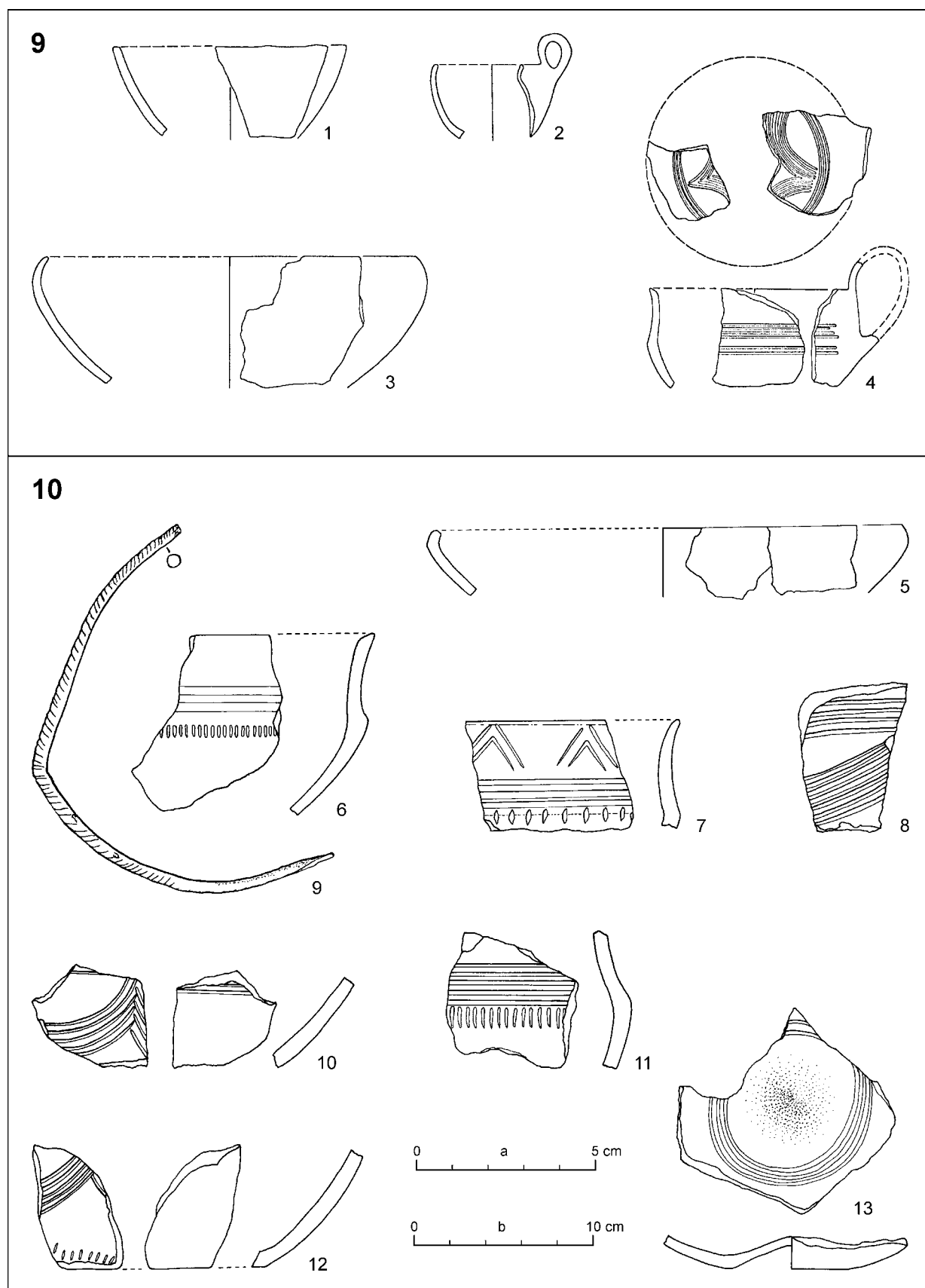
Tab. II. Žitavany-Křažice, nálezy. Hrob 5. Mierka: a – 1–3, 6–11, 13, 14, 16, 17; b – 4, 5, 12, 15, 18–22; c – 23–25.



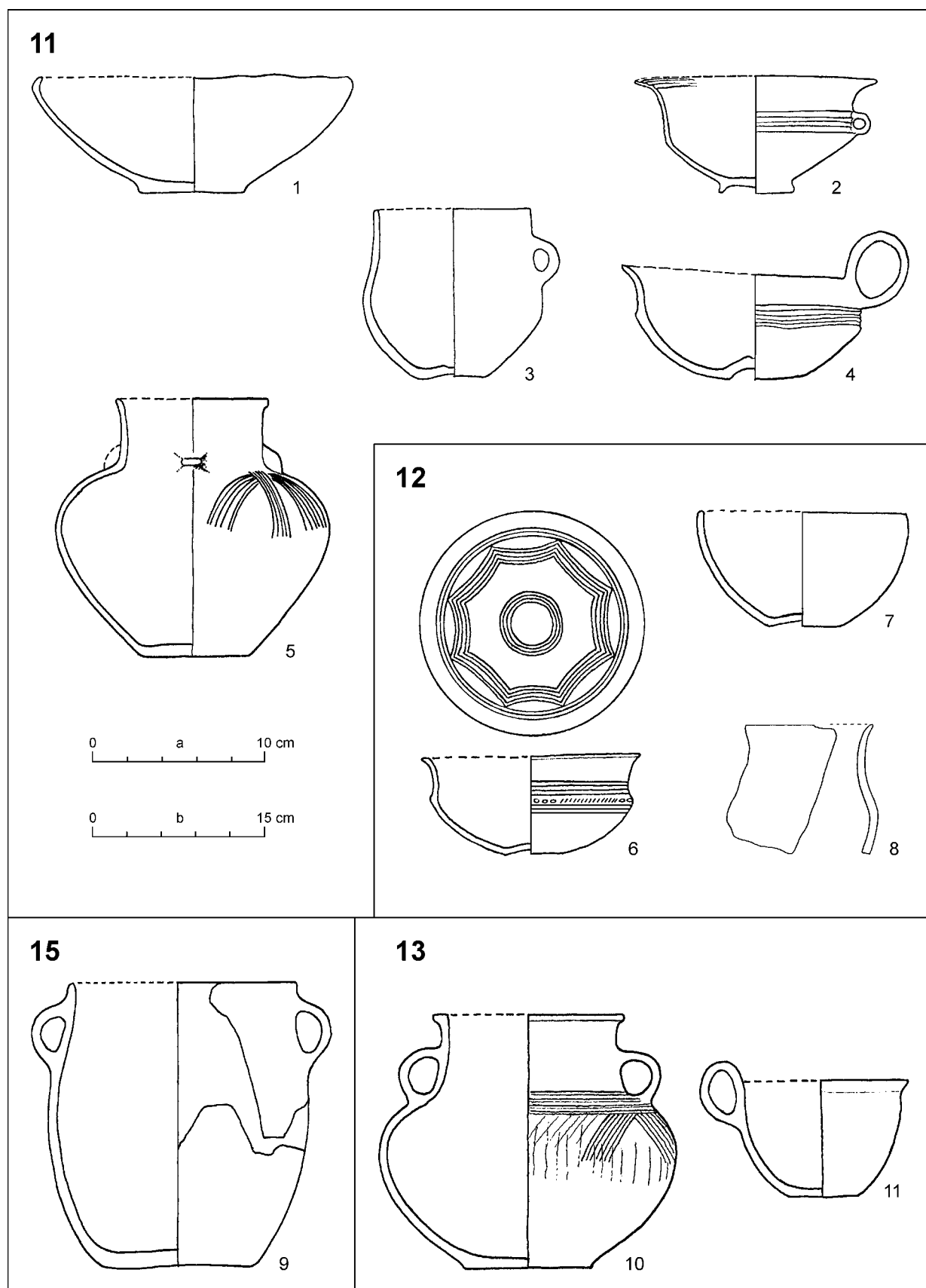
Tab. III. Žitavany-Kňažice, nálezy. 1–6 – hrob 6; 7 – žiarovisko mohyly 2; 8–15 – hrob 7. Mierka: a – 11; b – 1–6, 9, 10, 12, 13, 15; c – 8, 14; d – 7.



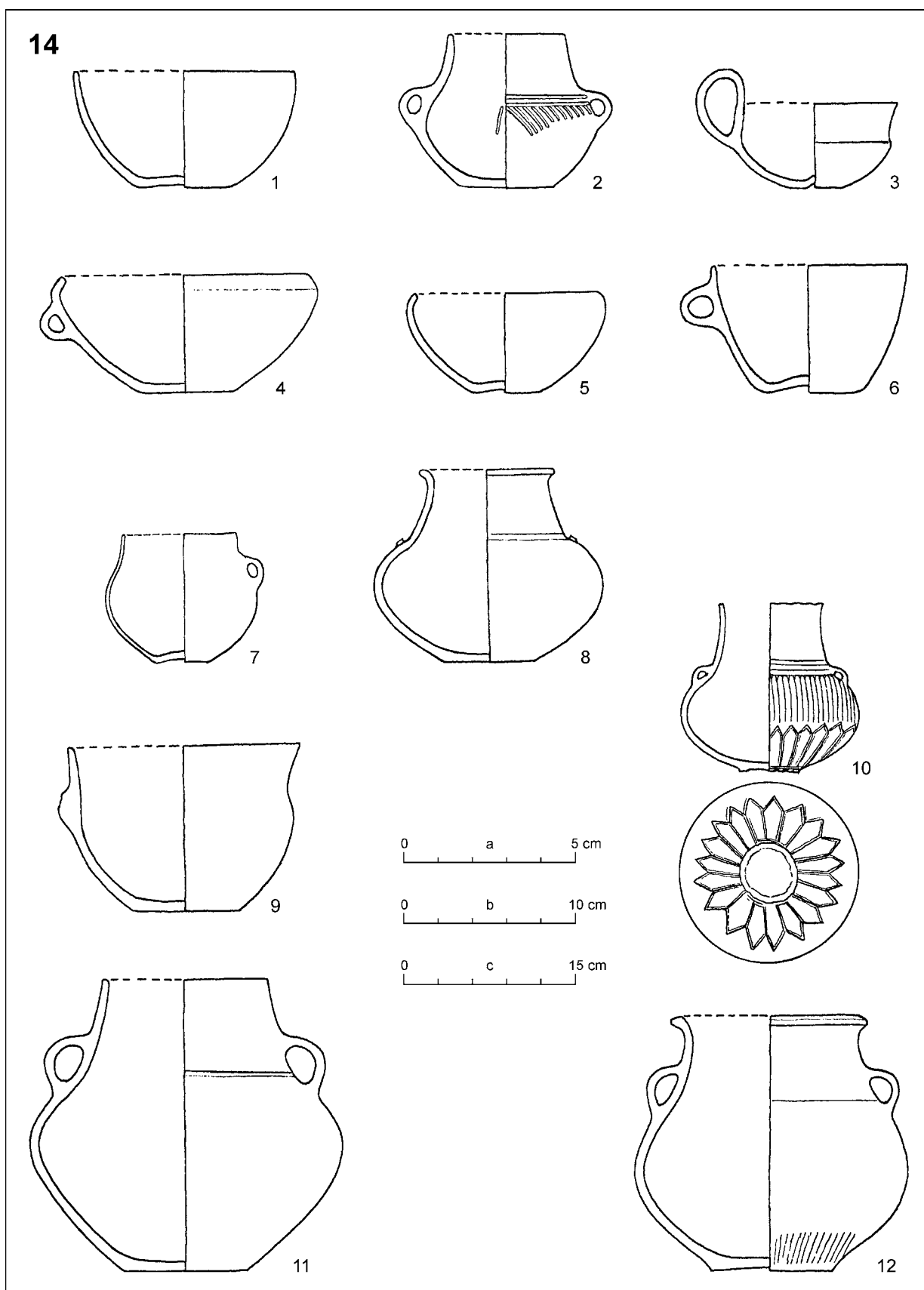
Tab. IV. Žitavany-Kňážice, nálezy. Hrob 8. Mierka: a – 3; b – 8; c – 1, 2, 5, 7, 9; d – 4, 6, 10.



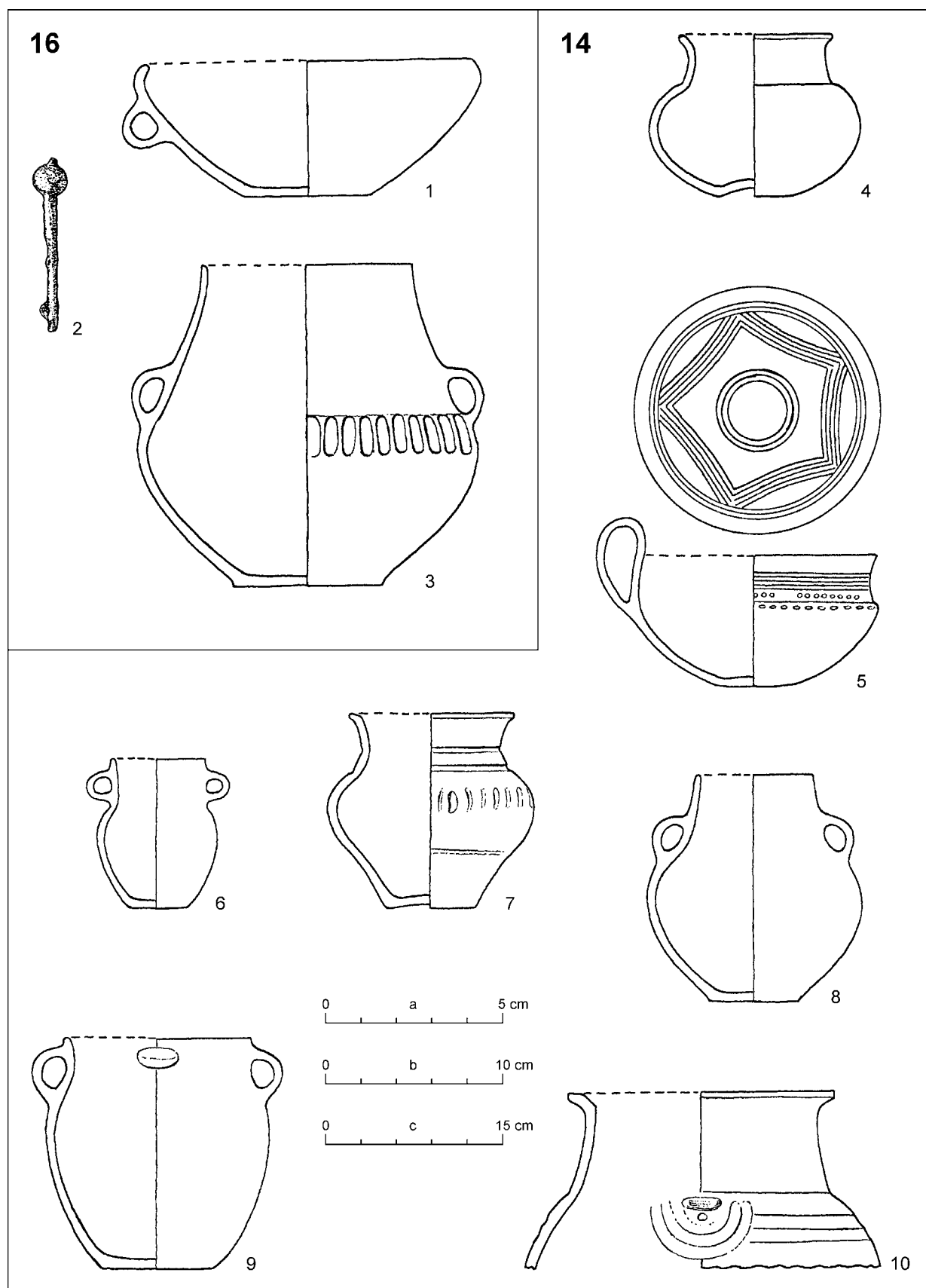
Tab. V. Žitavany-Kňažice, nálezy. 1–4 – hrob 9; 5–13 – hrob 10. Mierka: a – 5, 7–13; b – 1–4, 6.



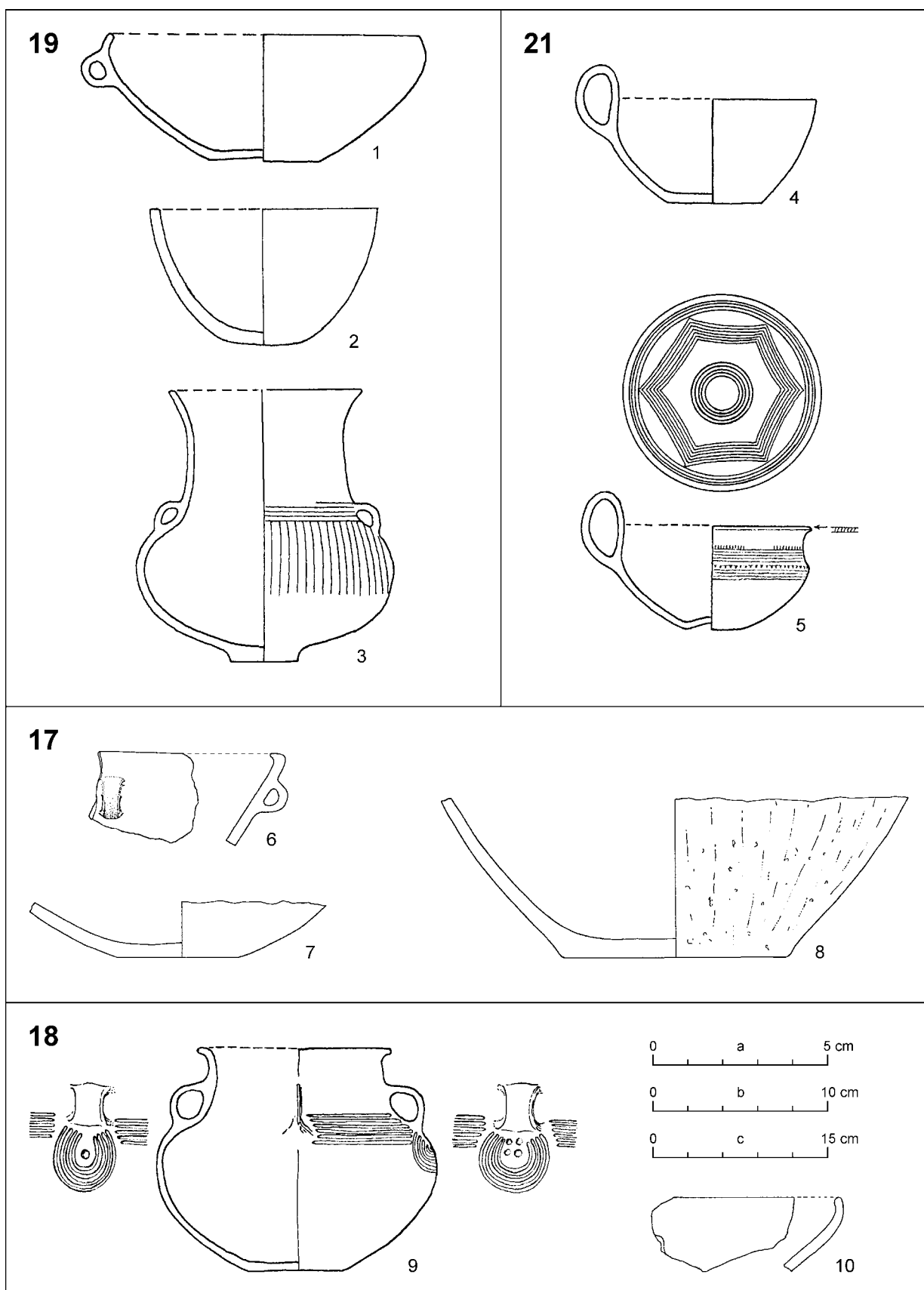
Tab. VI. Žitavany-Křažice, nálezy. 1–5 – hrob 11; 6–8 – hrob 12; 9 – hrob 15; 10, 11 hrob 13. Mierka: a – 2, 4, 6–11; b – 1, 3, 5.



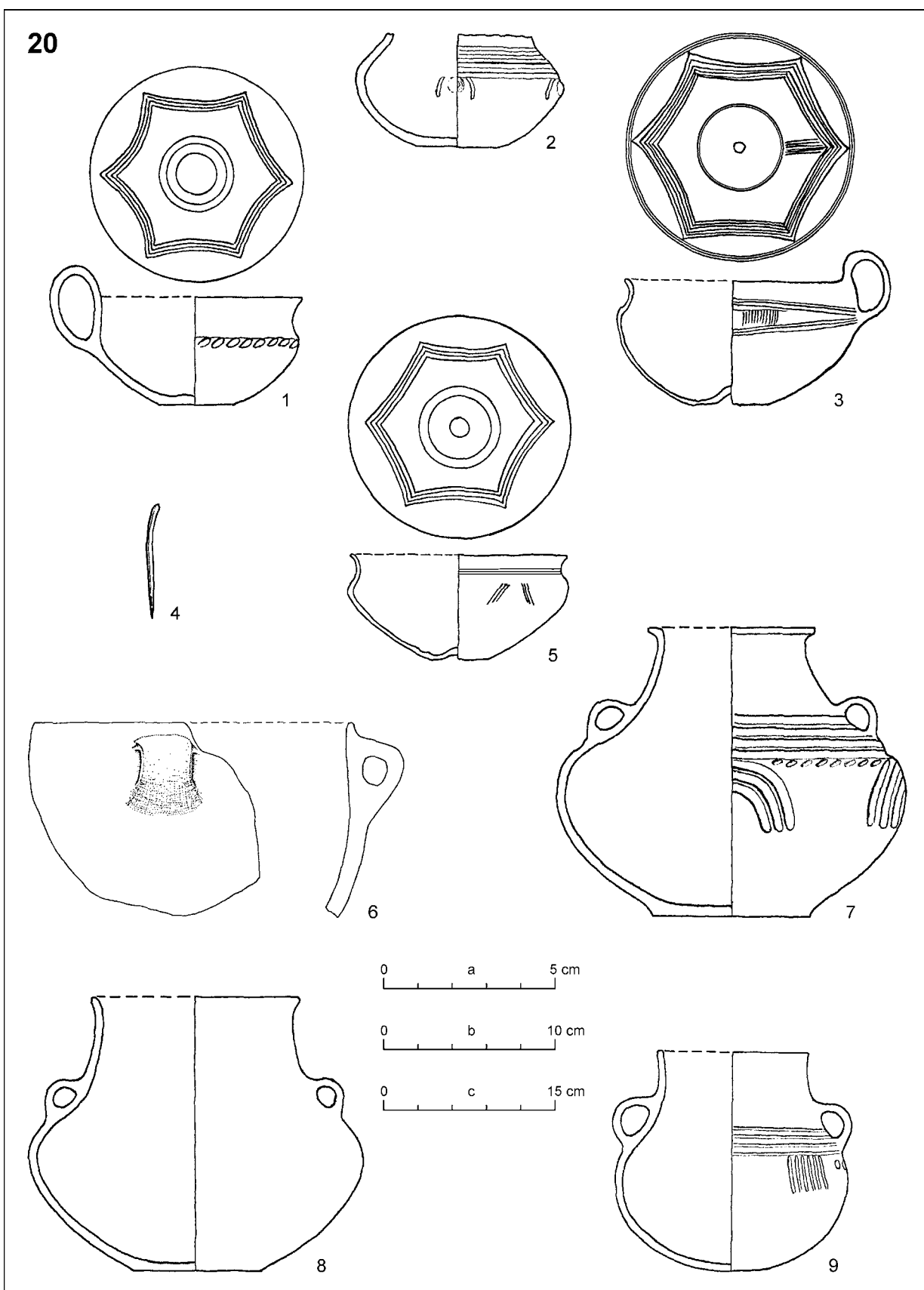
Tab. VII. Žitavany-Kňazice, nálezy. Hrob 14. Mierka: a – 2, 9; b – 1, 3, 6, 7, 11; c – 4, 5, 8, 10, 12.



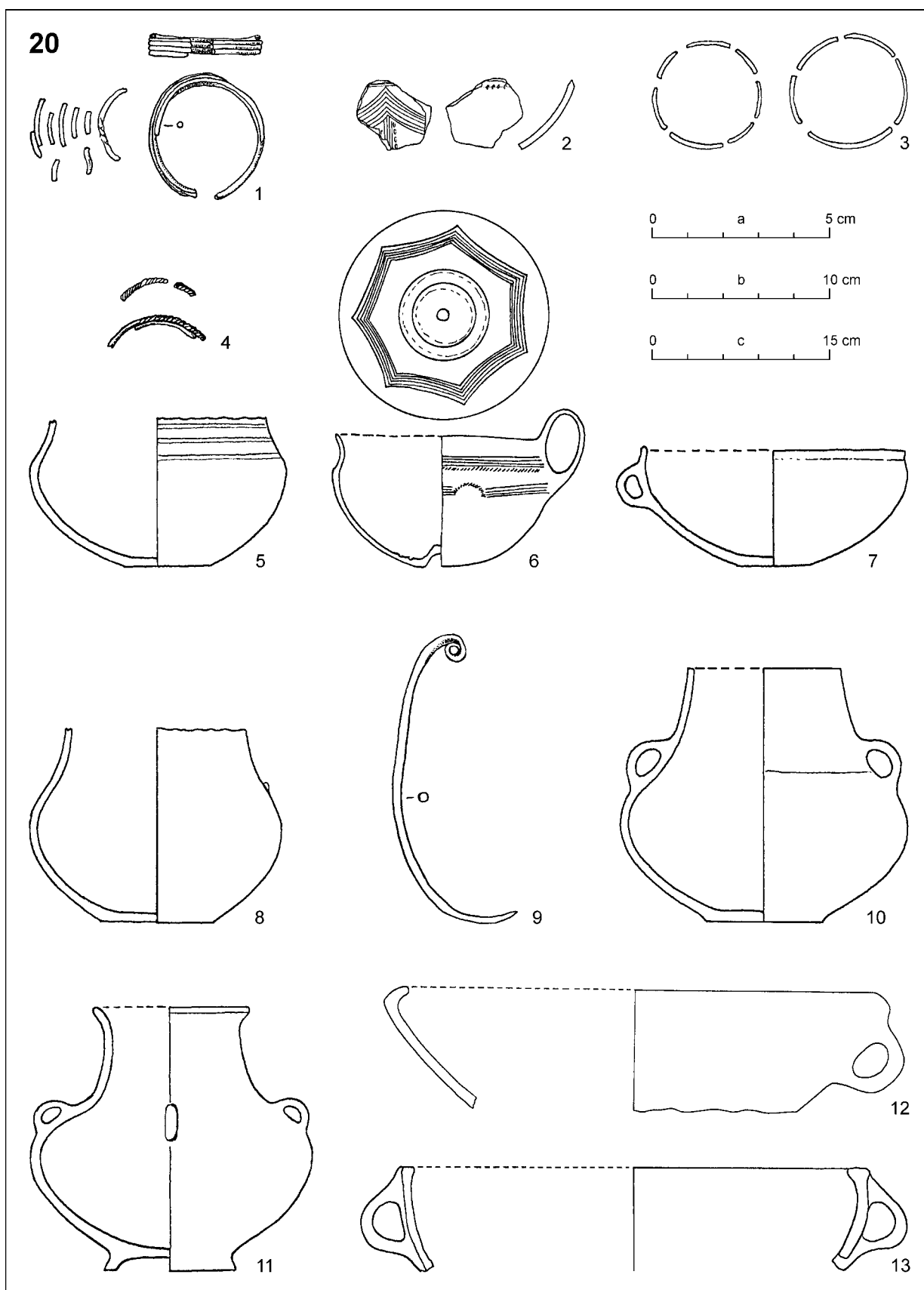
Tab. VIII. Žitavany-Kňažice, nálezy. 1–3 – hrob 16; 4–10 – hrob 14. Mierka: a – 2; b – 1, 3–7, 9; c – 8, 10.



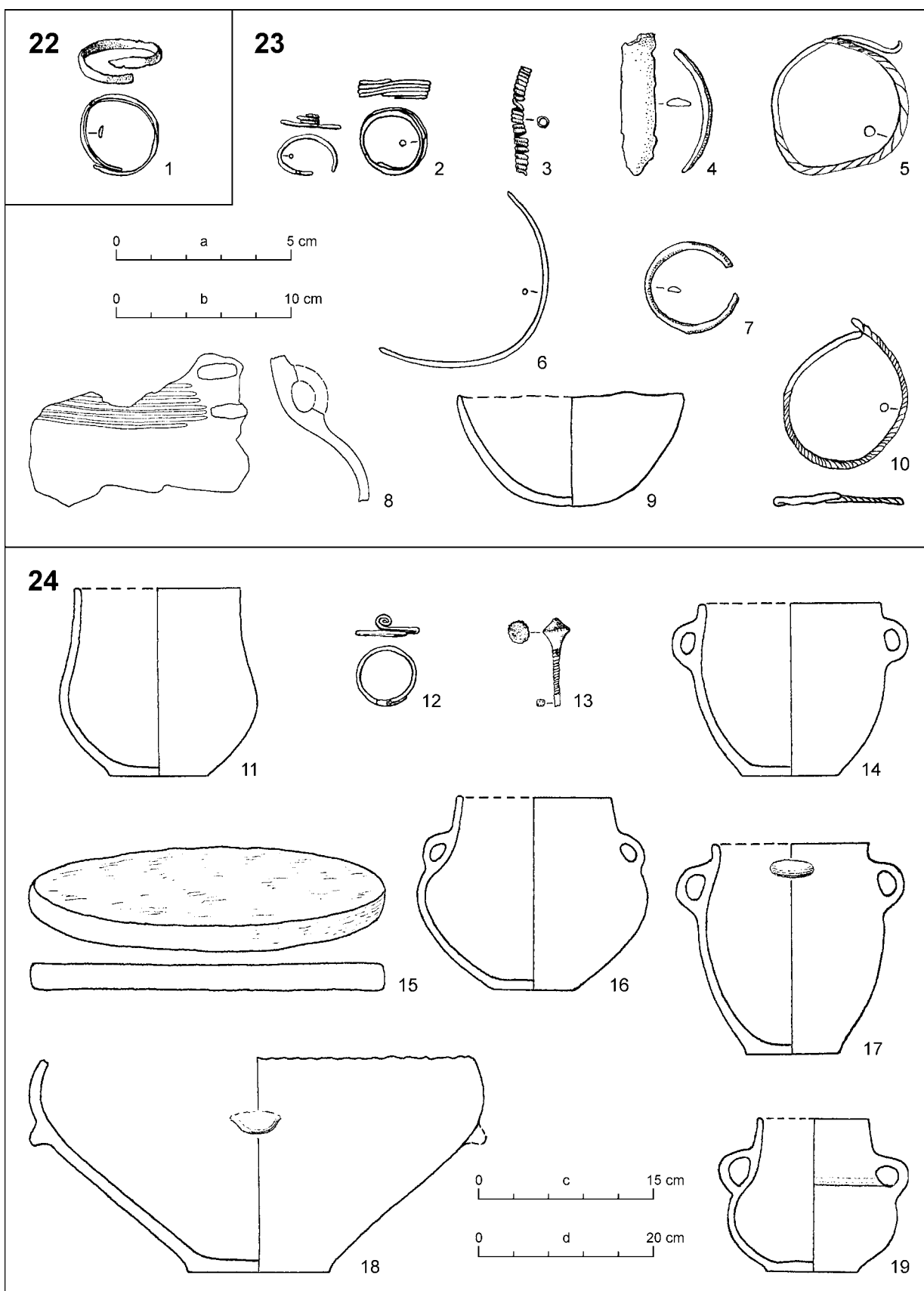
Tab. IX. Žitavany-Kňažice. 1–3 – hrob 19; 4, 5 – hrob 21; 6–8 – hrob 17; 9, 10 – hrob 18. Mierka: a – 2; b – 3–8, 10; c – 1, 9.



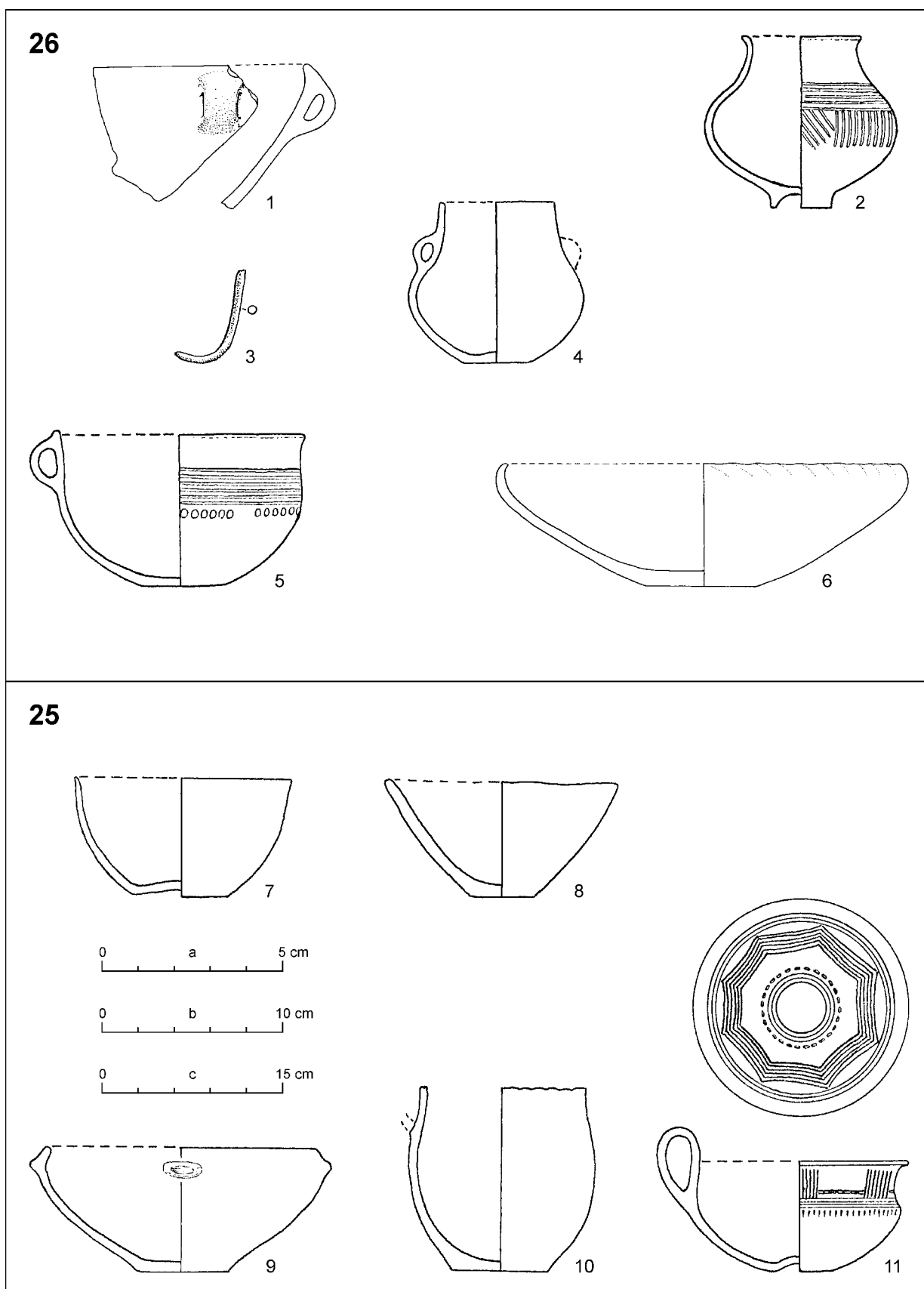
Tab. X. Žitavany-Kňazice, nálezy. Hrob 20. Mierka: a – 4; b – 1–3, 6, 9; c – 5, 7, 8.



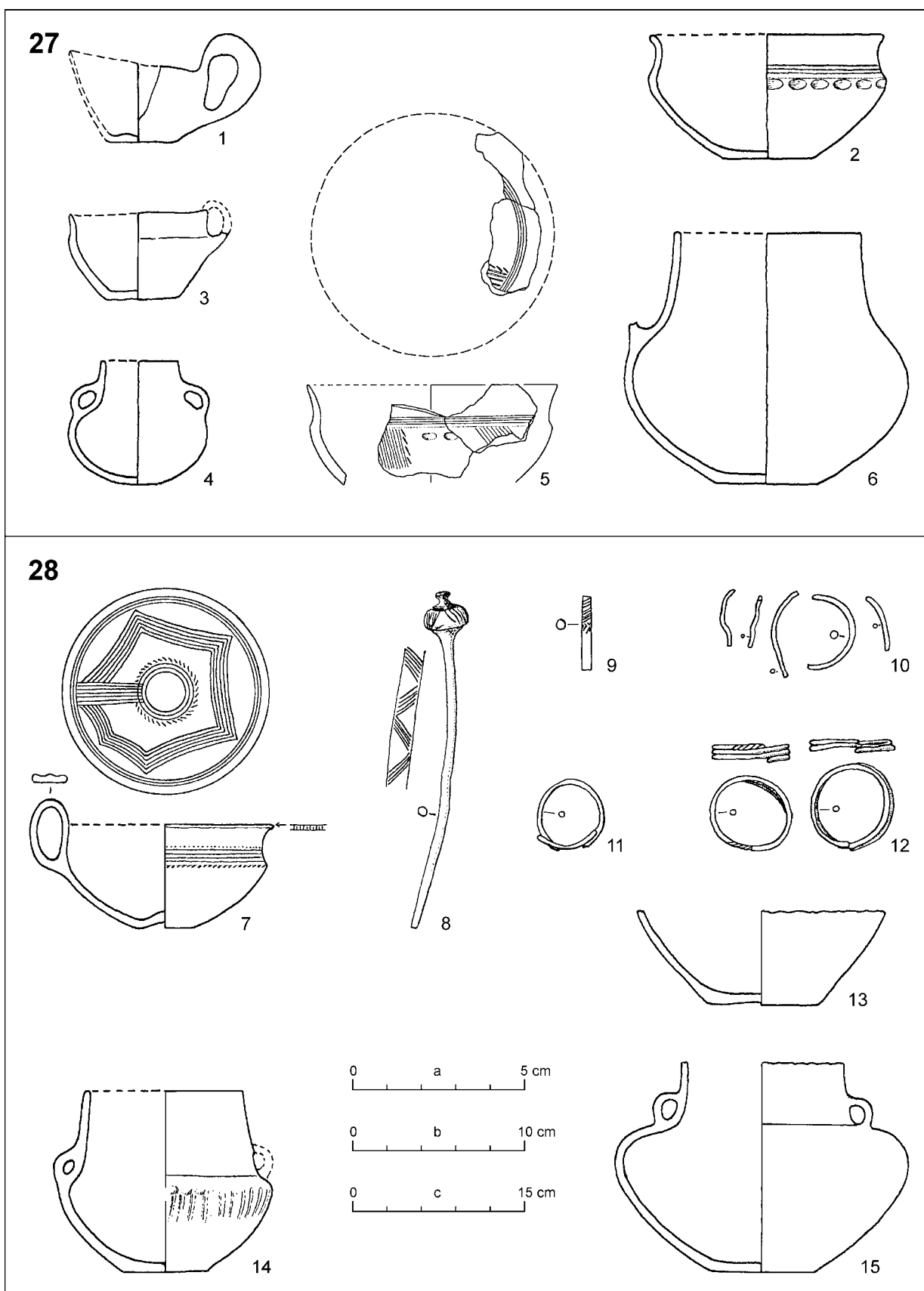
Tab. XI. Žitavany-Kňažice, nálezy. Hrob 20. Mierka: a – 1–3, 9; b – 4–6, 9, 12, 13; c – 7, 8, 10, 11.



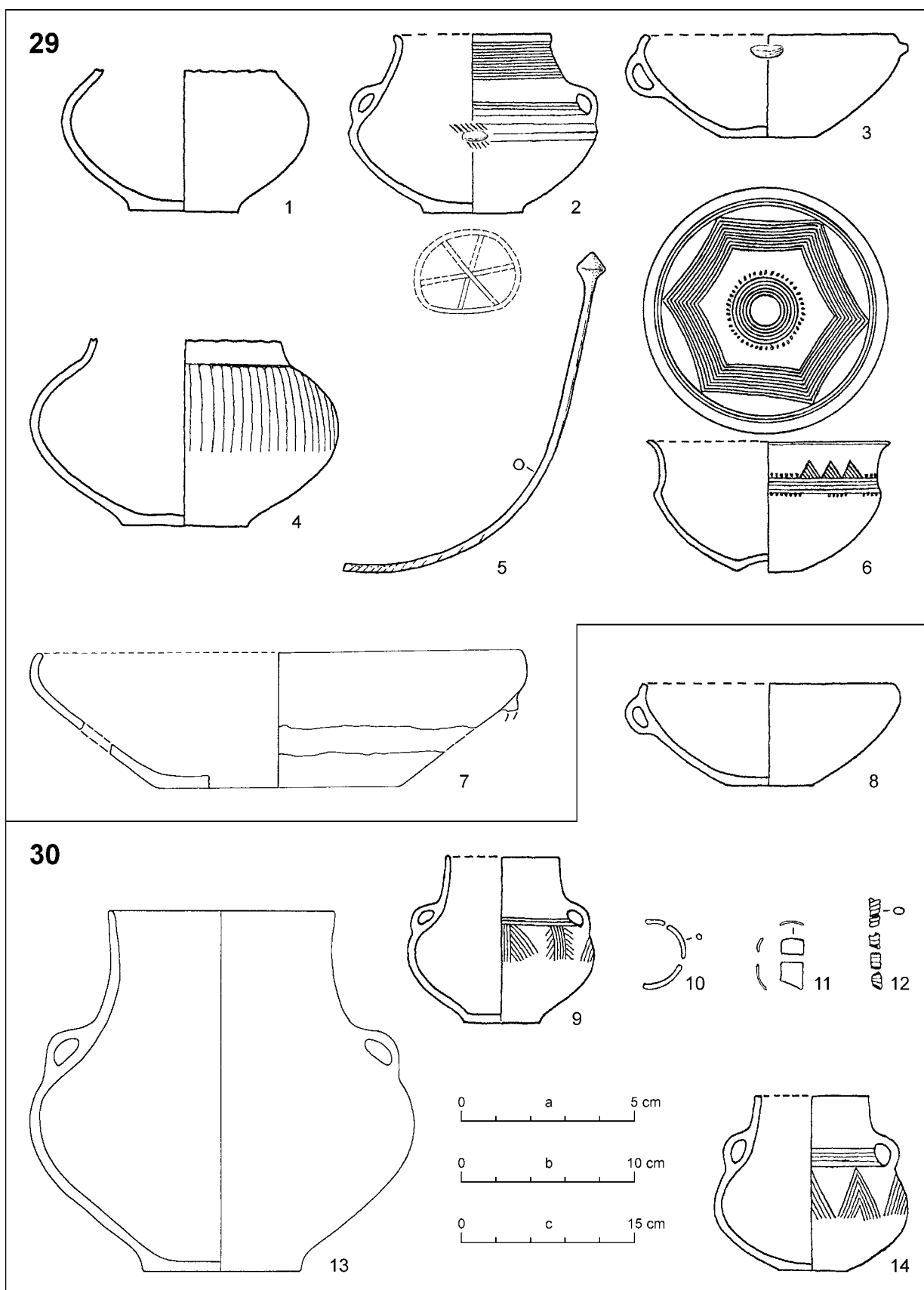
Tab. XII. Žitavany-Kňazice, nálezy. 1 – hrob 22; 2–10 – hrob 23; 11–19 – hrob 24. Mierka: a – 1–7, 10, 12, 13; b – 8, 9, 15, 19; c – 11, 14, 16, 17; d – 18.



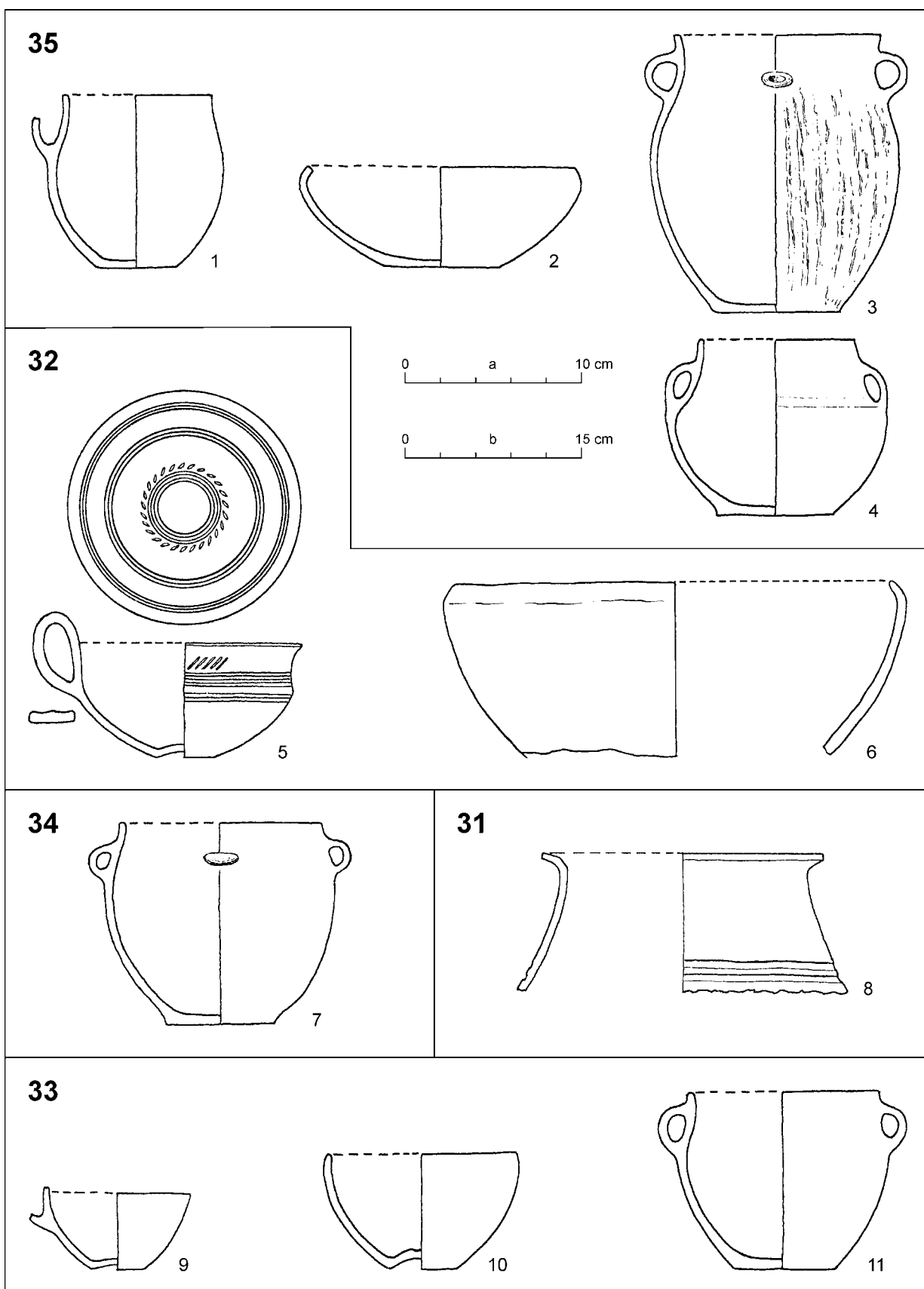
Tab. XIII. Žitavany-Kňažice, nálezy. 1–6 – hrob 26; 7–11 – hrob 25. Mierka: a – 3; b – 1, 2, 4–8, 11; c – 9, 10.



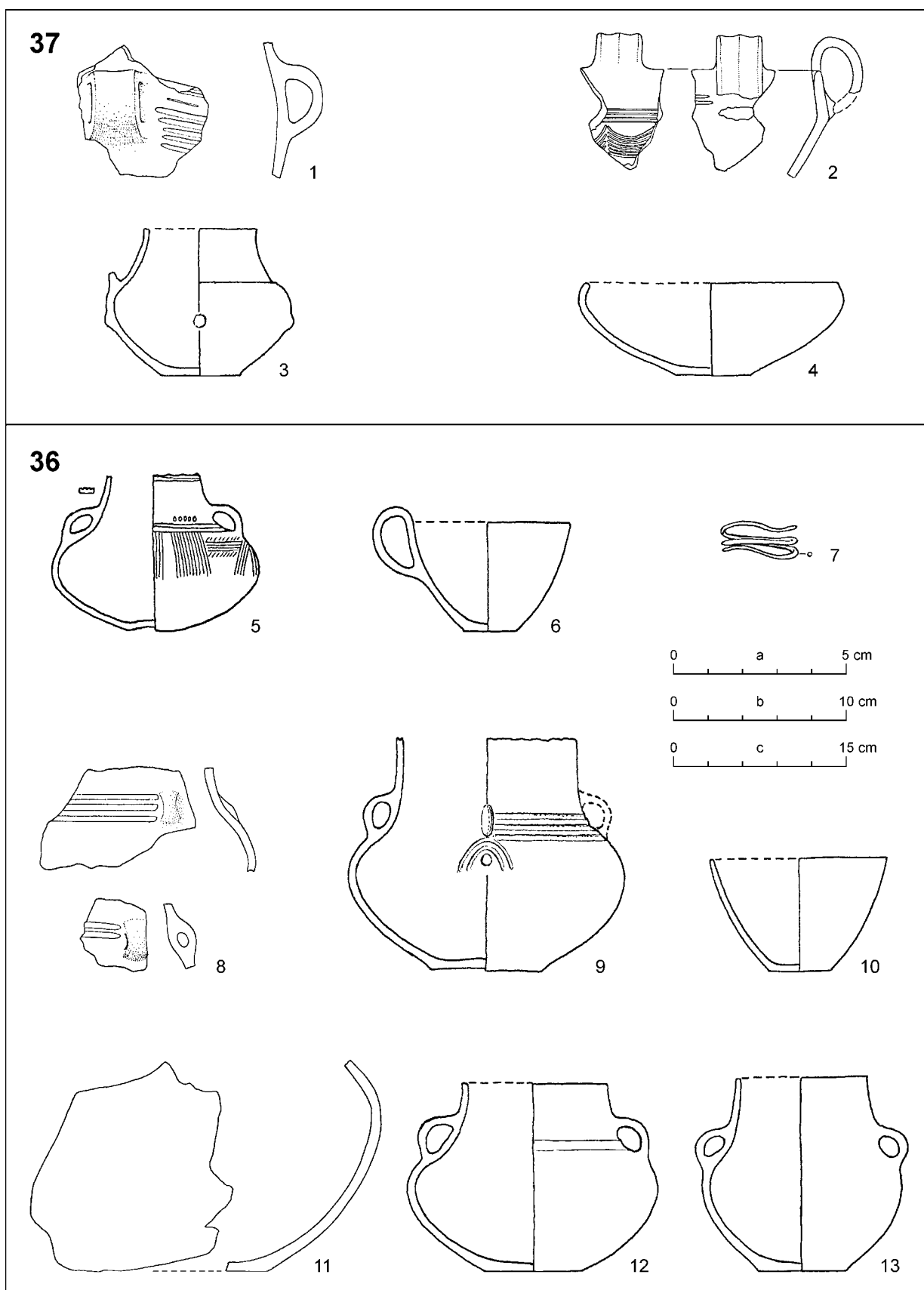
Tab. XIV. Žitavany-Kňážice, nálezy. 1–6 – hrob 27; 7–15 – hrob 28. Mierka: a – 8–12, 14; b – 1–5, 7; c – 6, 13, 15.



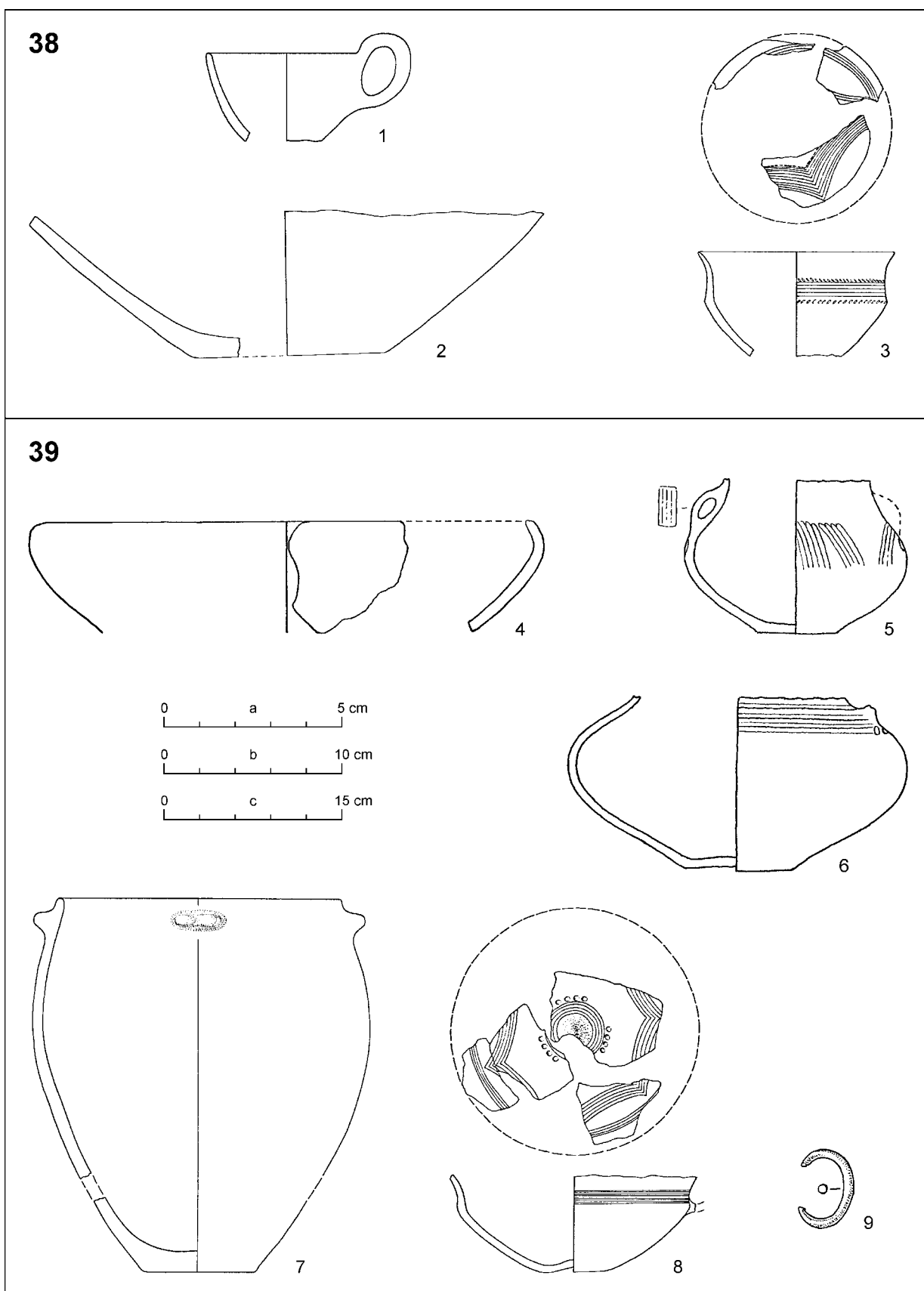
Tab. XV. Žitavany-Kňazice, nálezy. 1-8 – hrob 29; 9-15 – hrob 30. Mierka: a – 6, 13-15; b – 1, 3, 7, 8, 10-12; c – 2, 4, 5, 9.



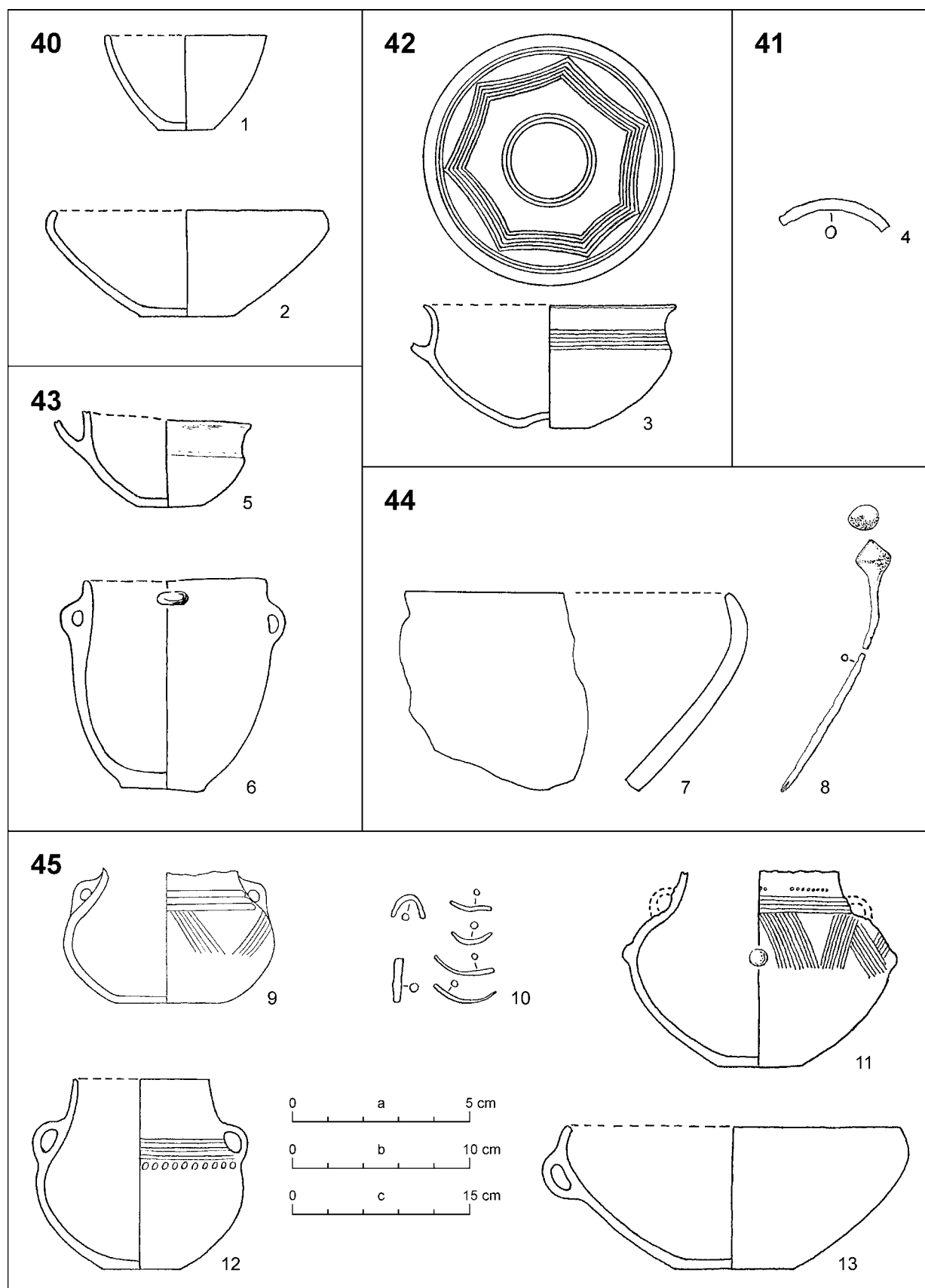
Tab. XVI. Žitavany-Kňážice, nálezy. 1–4 – hrob 35; 5, 6 – hrob 32; 7 – hrob 34; 8 – hrob 31; 9–11 – hrob 33. Mierka: a – 1, 5, 9–11; b – 2–4, 6–8.



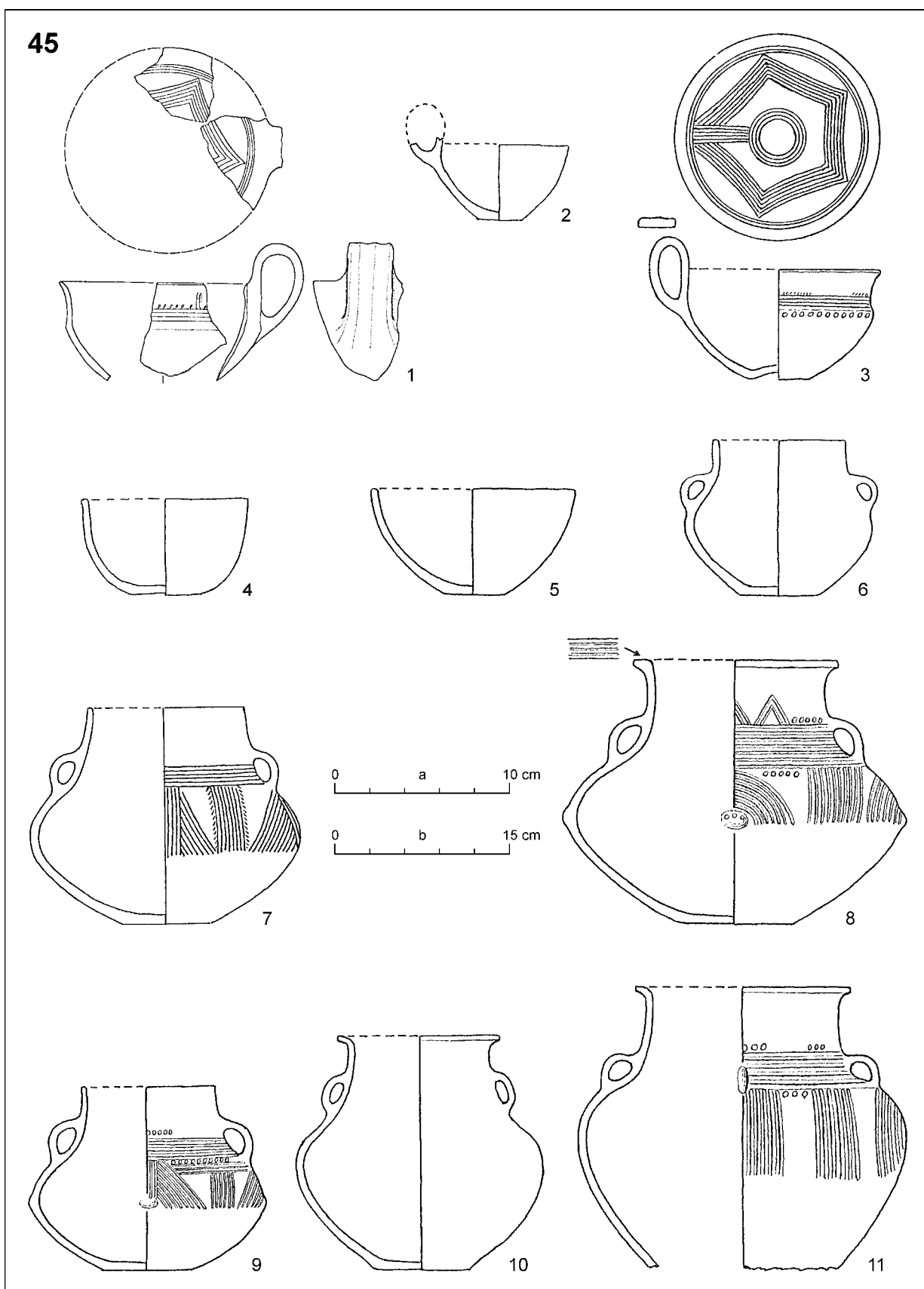
Tab. XVII. Žitavany-Kňažice, nálezy. 1–4 – hrob 37; 5–13 – hrob 36. Mierka: a – 7; b – 1–3, 6, 8, 9, 11, 13; c – 4, 5, 10, 12.



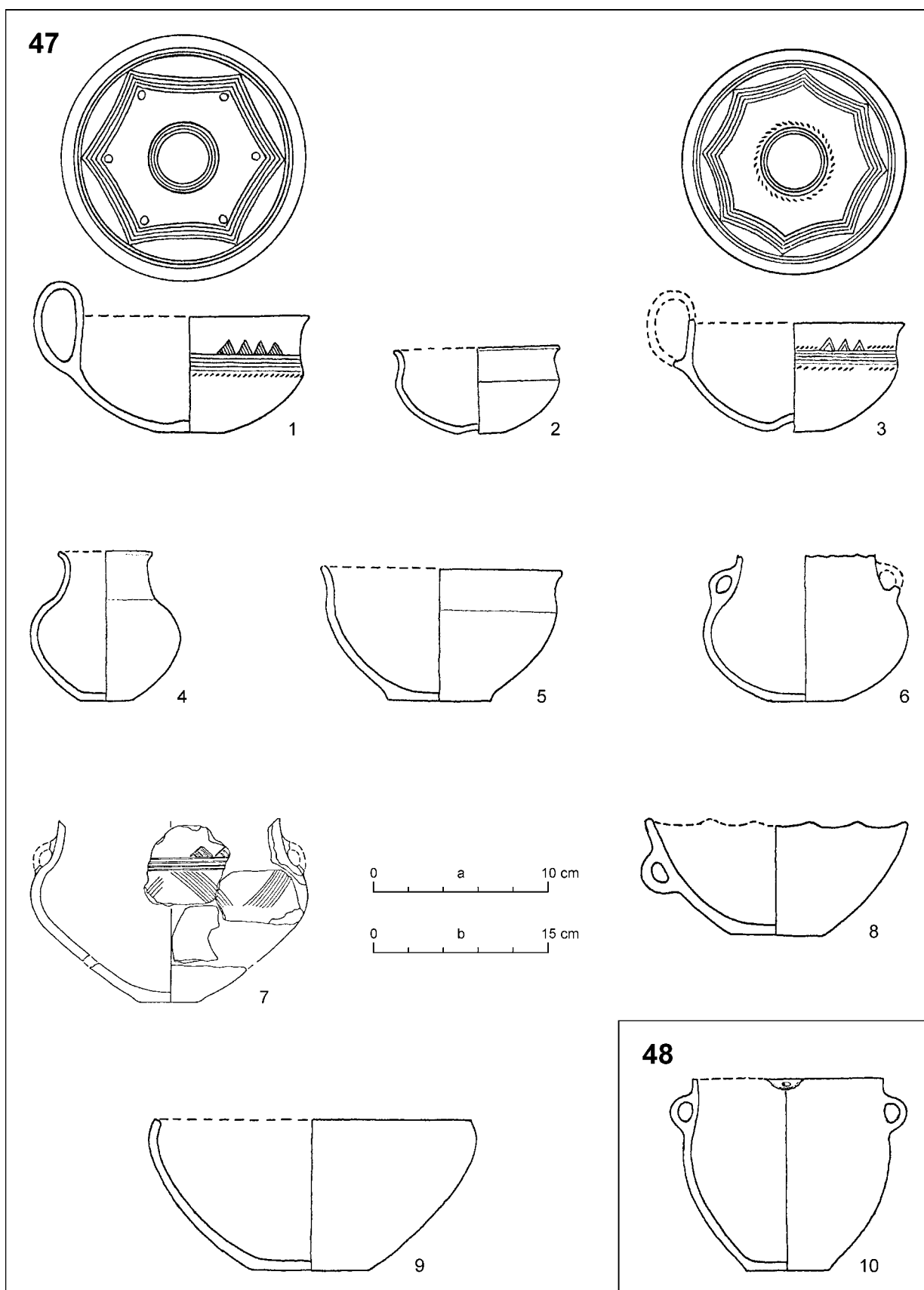
Tab. XVIII. Žitavany-Kňazice, nálezy. 1–3 – hrob 38; 4–9 – hrob 39. Mierka: a – 9; b – 1–5, 7, 8; c – 6.



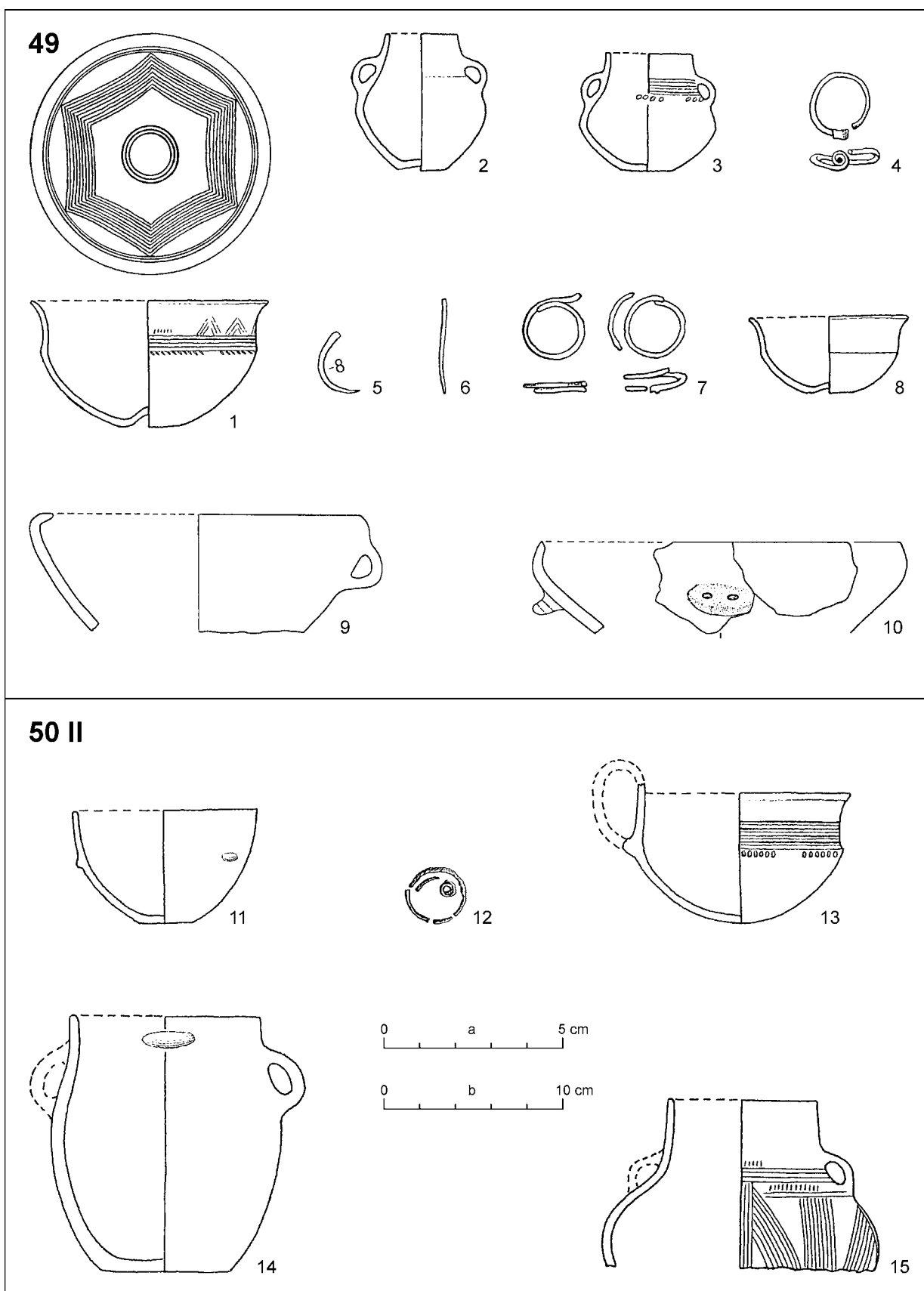
Tab. XIX. Žitavany-Kňažice, nálezy. 1, 2 – hrob 40; 3 – hrob 42; 4 – hrob 41; 5, 6 – hrob 43; 7, 8 – hrob 44; 9–13 – hrob 45.
Mierka: a – 4, 8, 10; b – 1, 3, 5–7, 9, 11, 12; c – 2, 13.



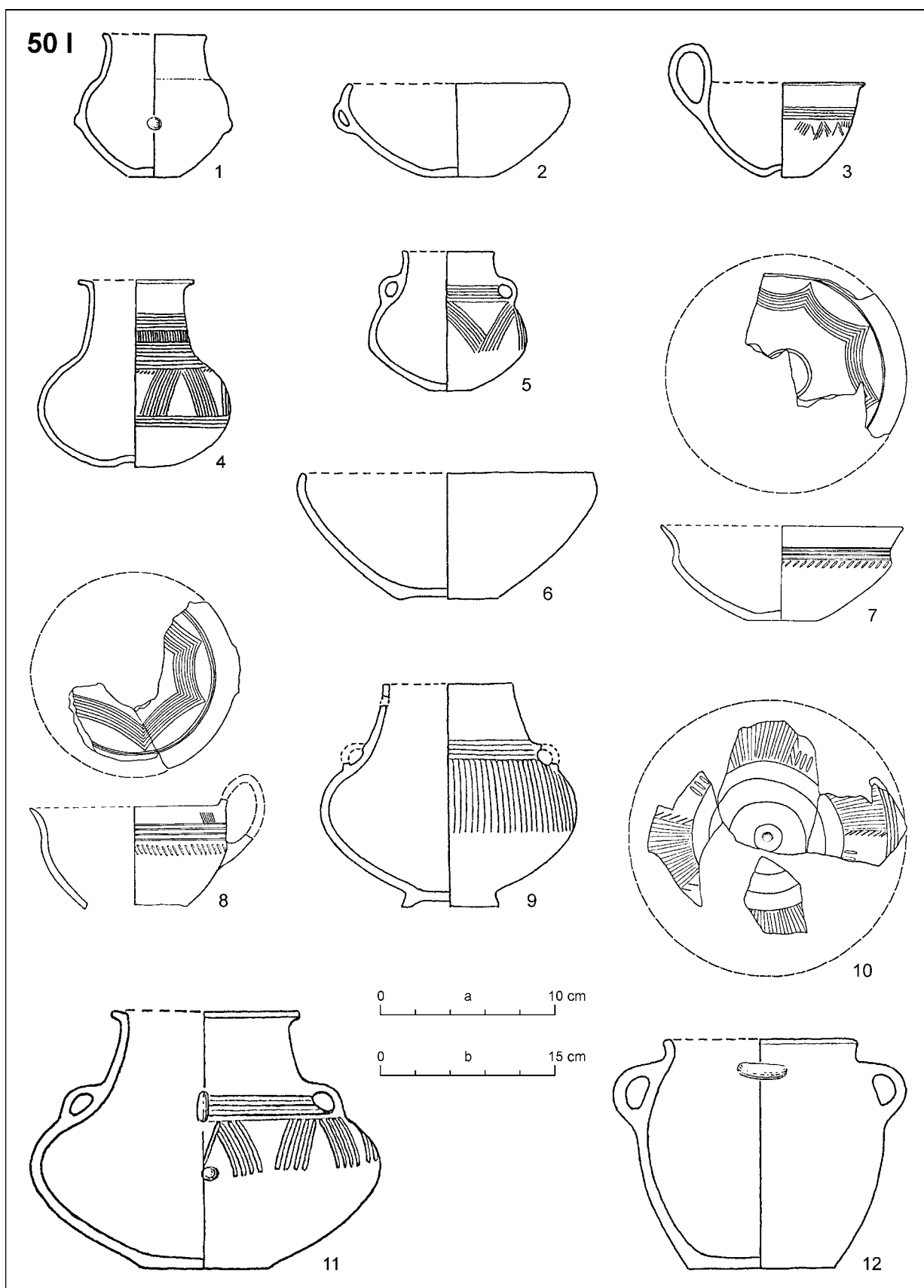
Tab. XX. Žitavany-Kňazhice, nálezy. Hrob 45. Mierka: a – 1–7; b – 8–11.



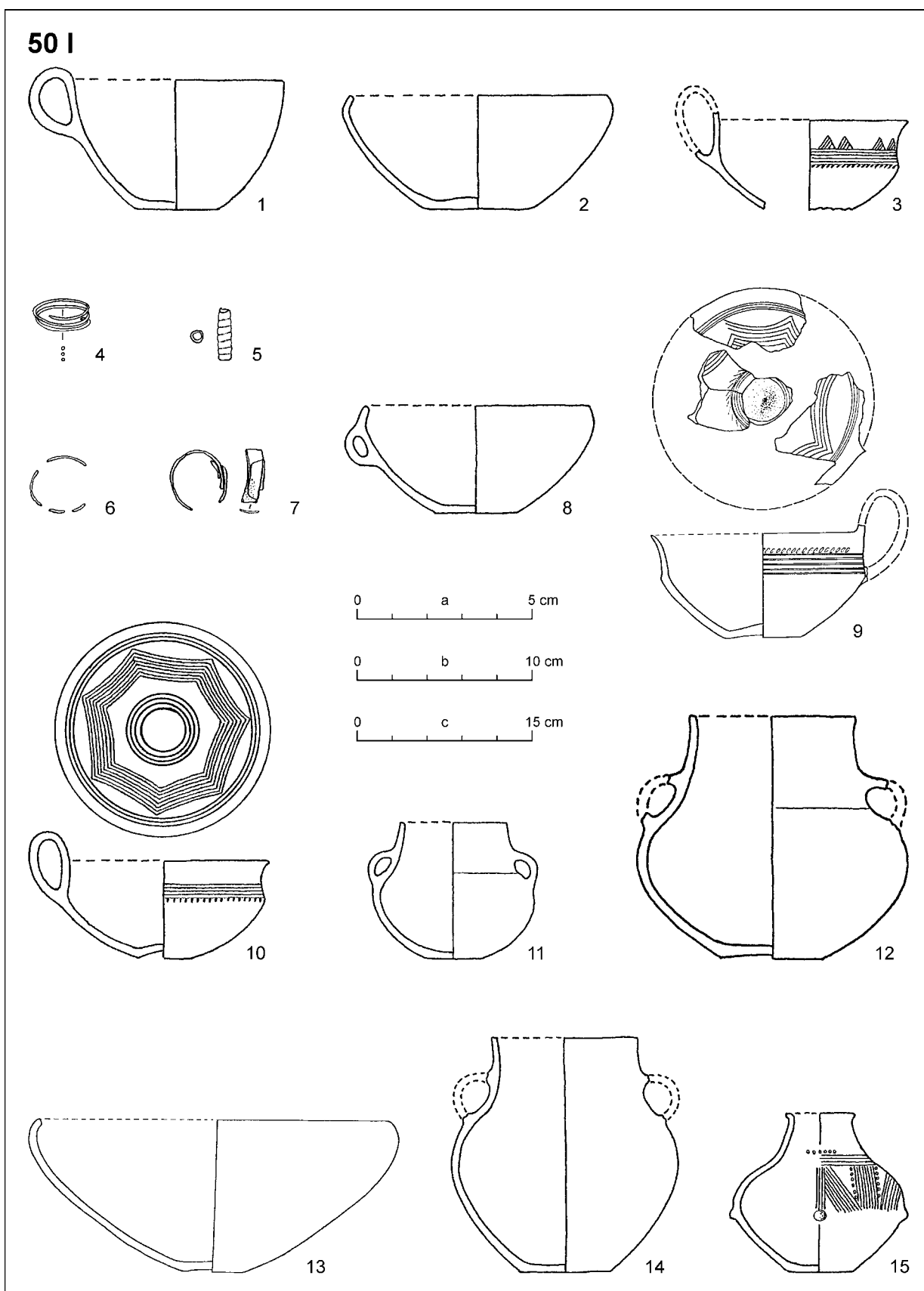
Tab. XXI. Žitavany-Kňažice, nálezy. 1 – hrob 48; 2–10 – hrob 47. Mierka: a – 2–10; b – 1.



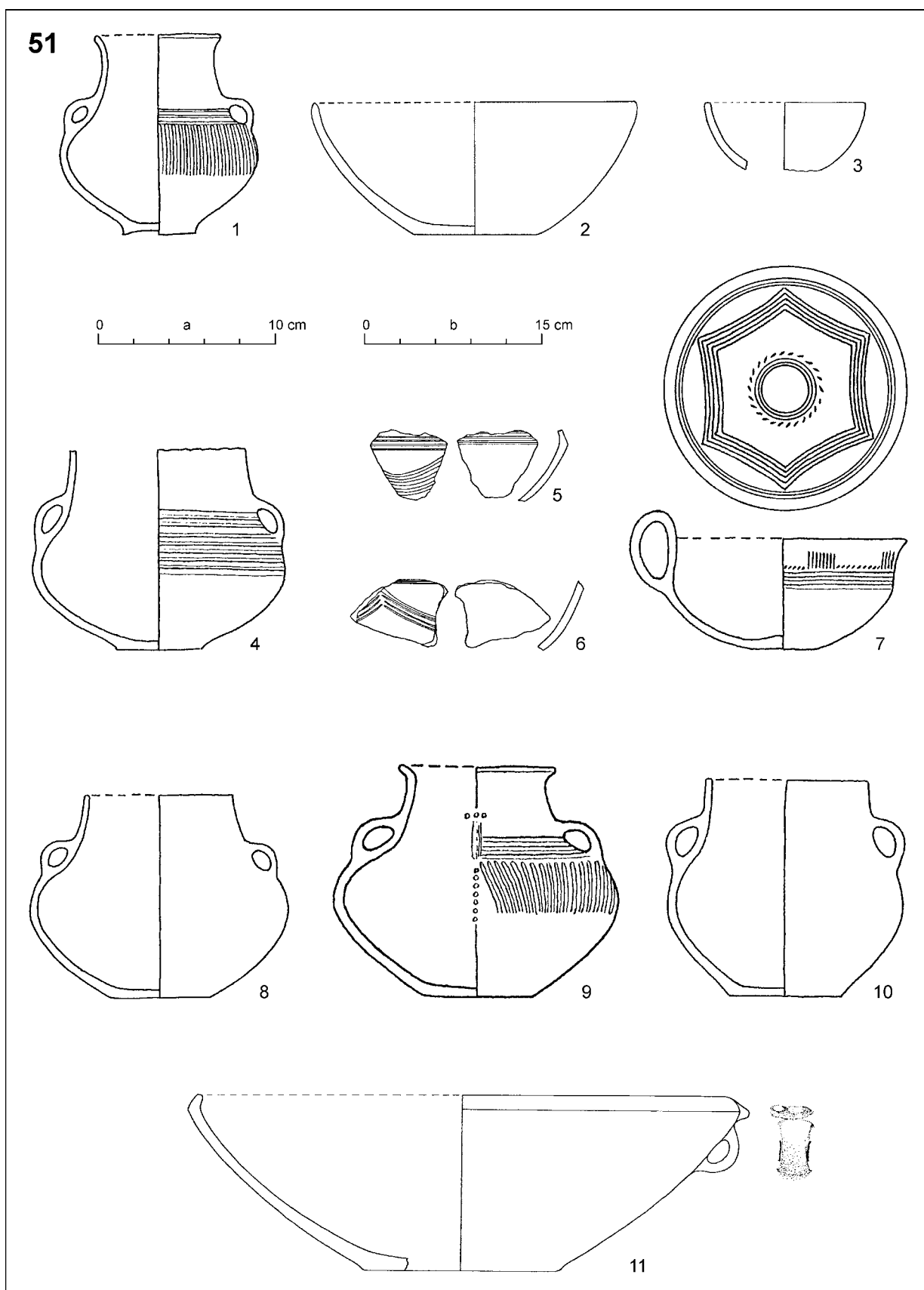
Tab. XXII. Žitavany-Kňazhice, nálezy. 1–10 – hrob 49; 11–15 – hrob 50 II. Mierka: a– 4–7, 12; b – 1–3, 8–11, 13–15.



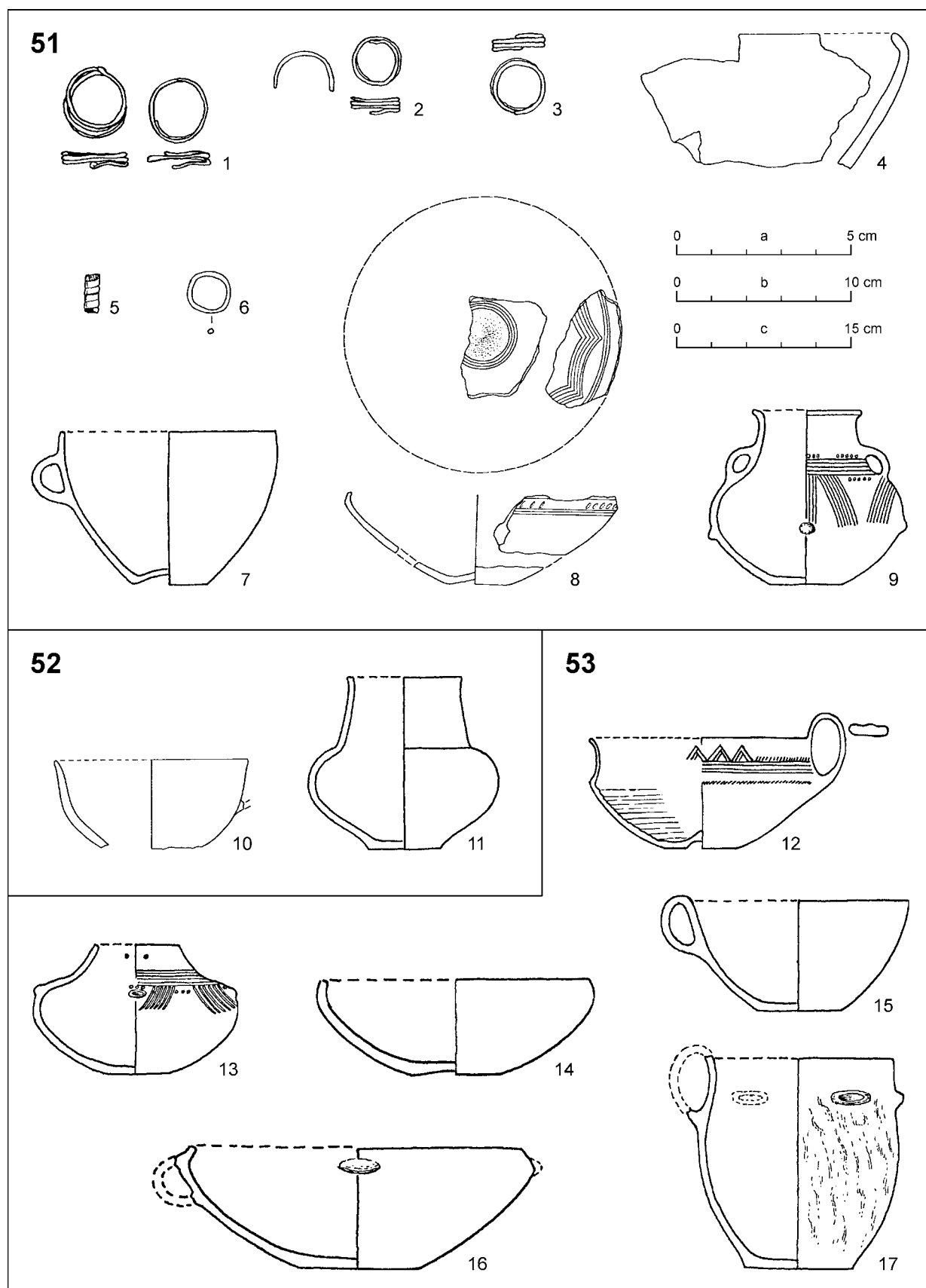
Tab. XXIII. Žitavany-Kňazice, nálezy. Hrob 50 I. Mierka: a – 1, 3, 4, 6–8, 10, 12; b – 2, 5, 9, 11.



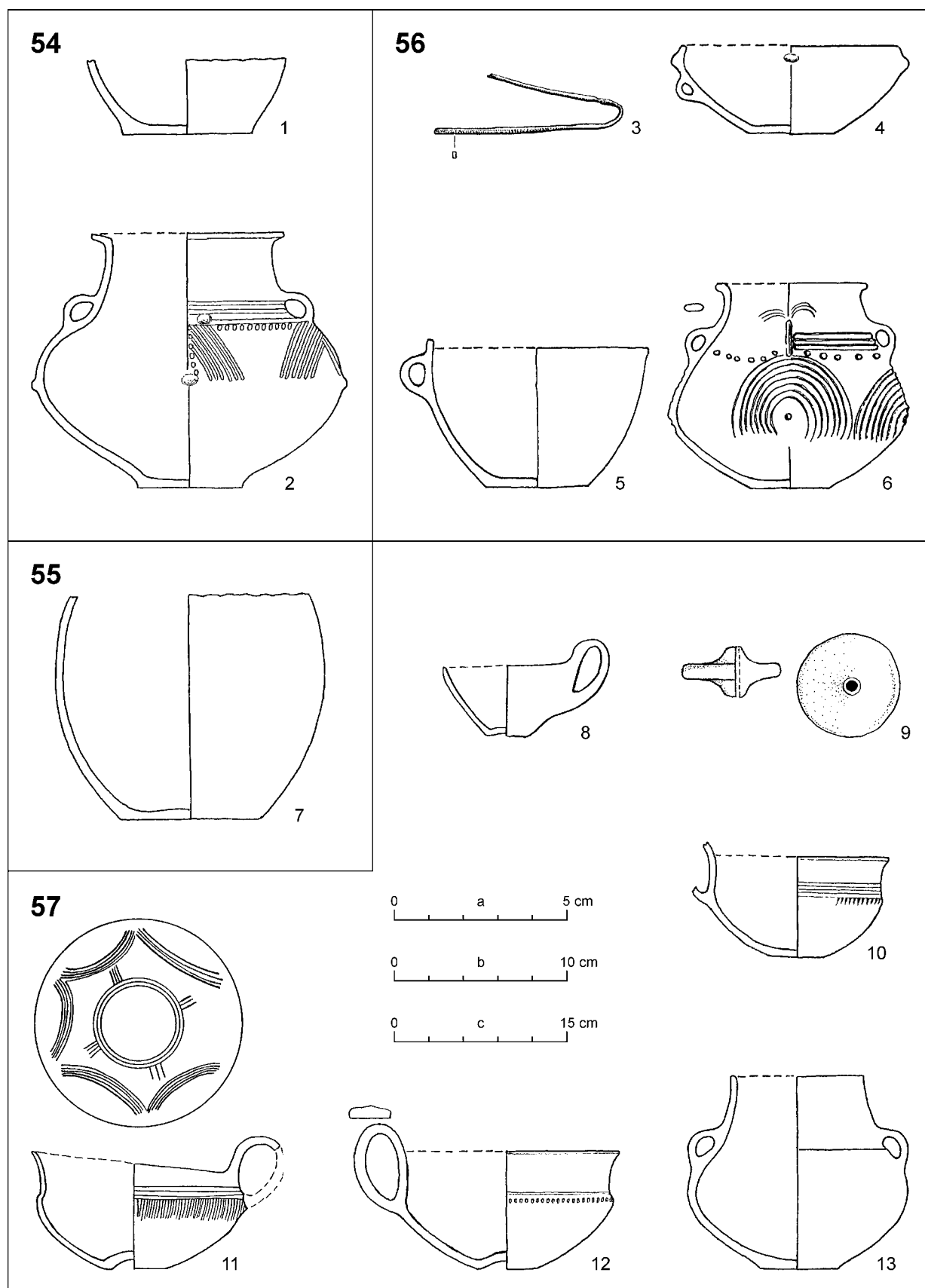
Tab. XXIV. Žitavany-Kňažice, nálezy. Hrob 50 I. Mierka: a – 4–7; b – 1, 3, 9–11, 13, 15; c – 2, 8, 12, 14.



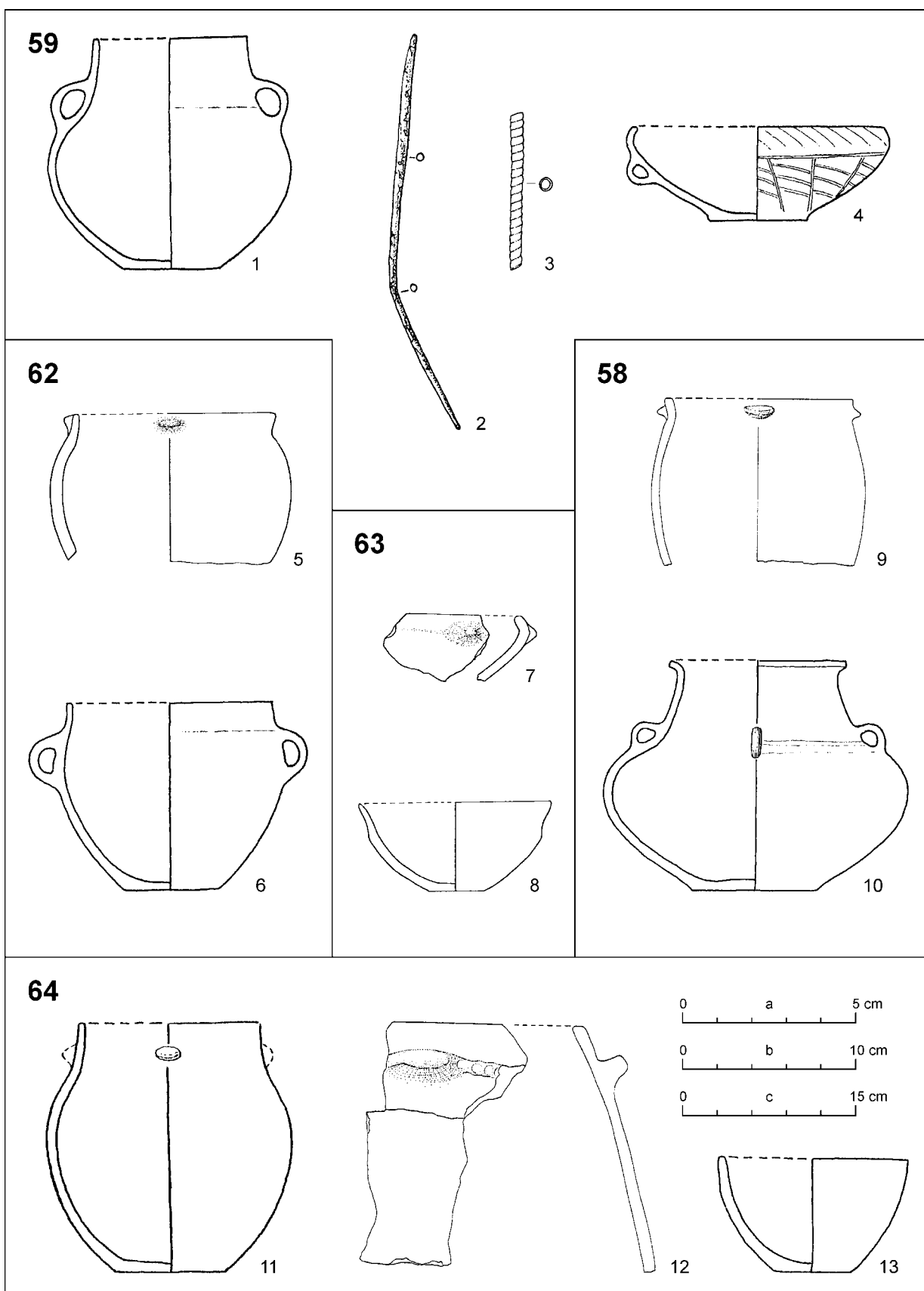
Tab. XXV. Žitavany-Kňažice, nálezy. Hrob 51. Mierka: a – 2–7, 10, 11; b – 1, 8, 9.



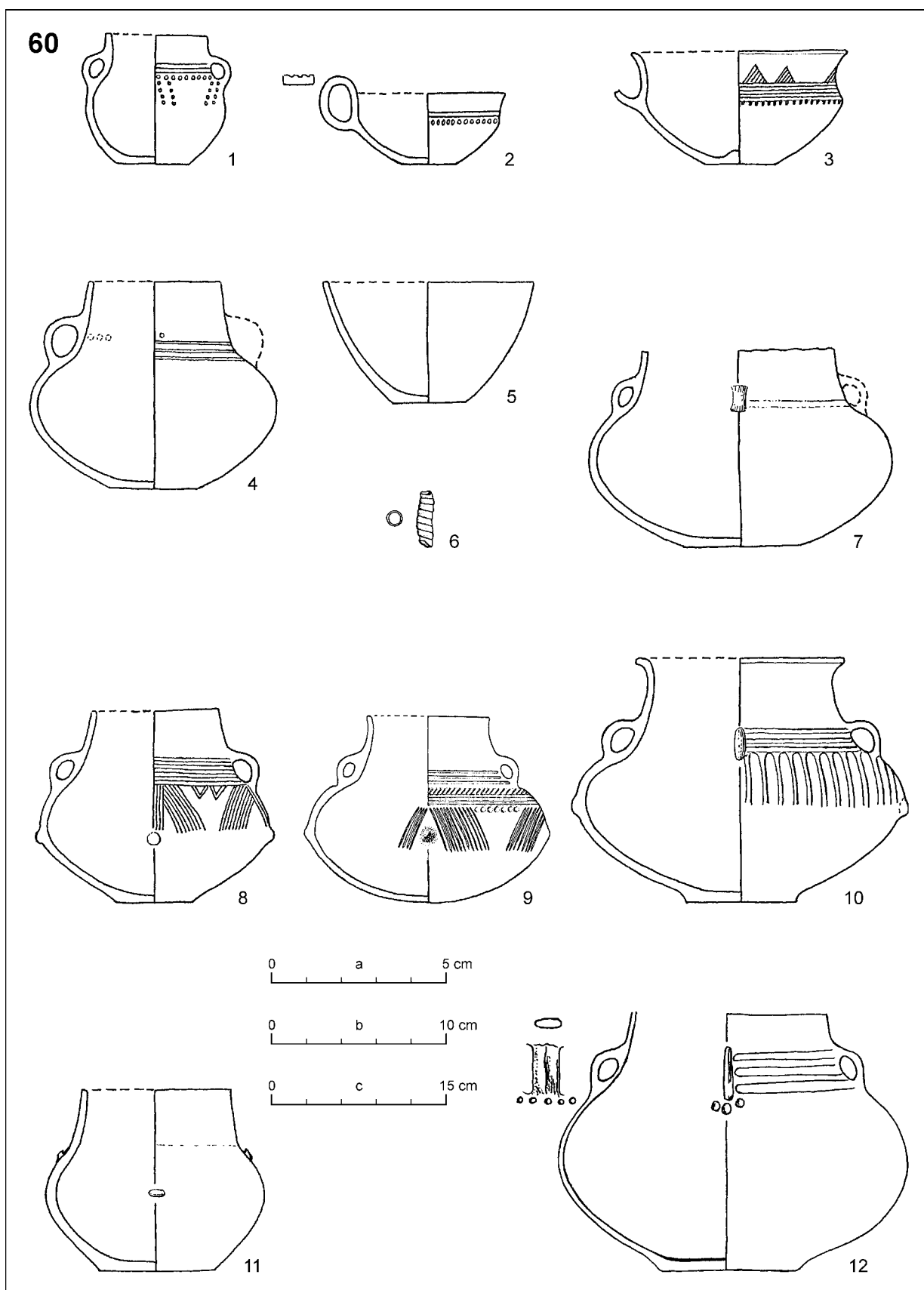
Tab. XXVI. Žitavany-Kňazice, nálezy. 1-9 – hrob 51; 10, 11 – hrob 52; 12-17 – hrob 53. Mierka: a – 1-3, 5, 6; b – 4, 8, 10, 12, 13, 15; c – 7, 9, 11, 14, 16, 17.



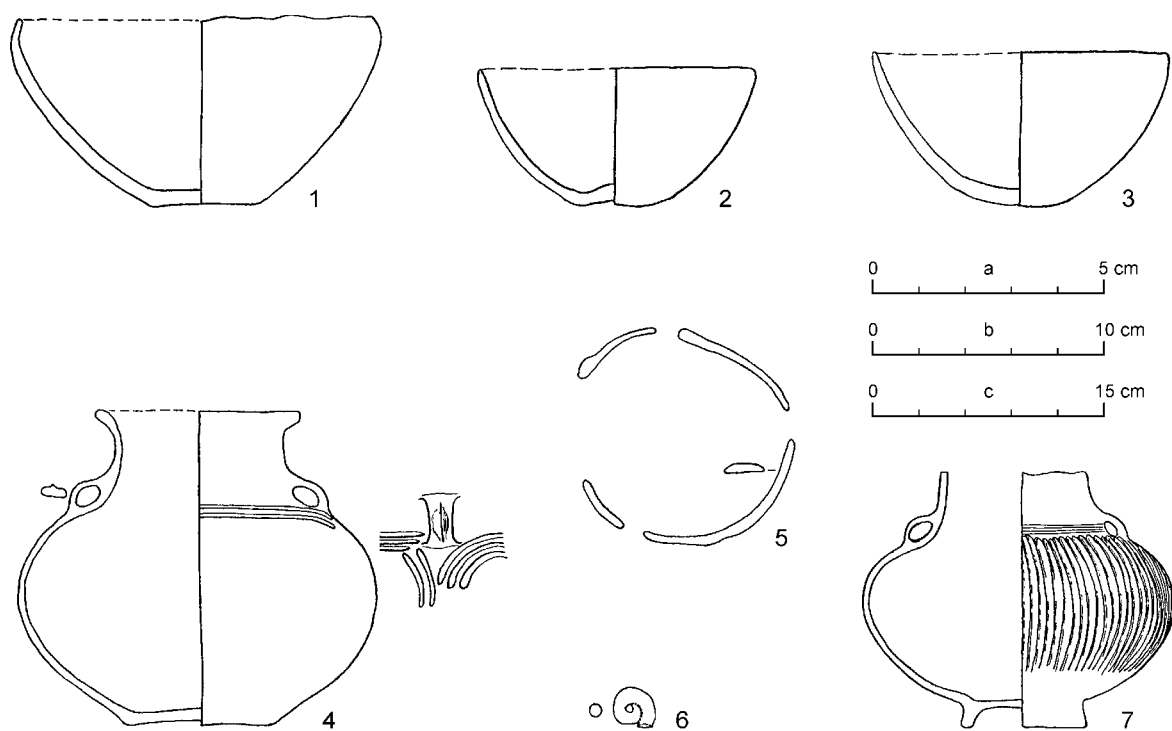
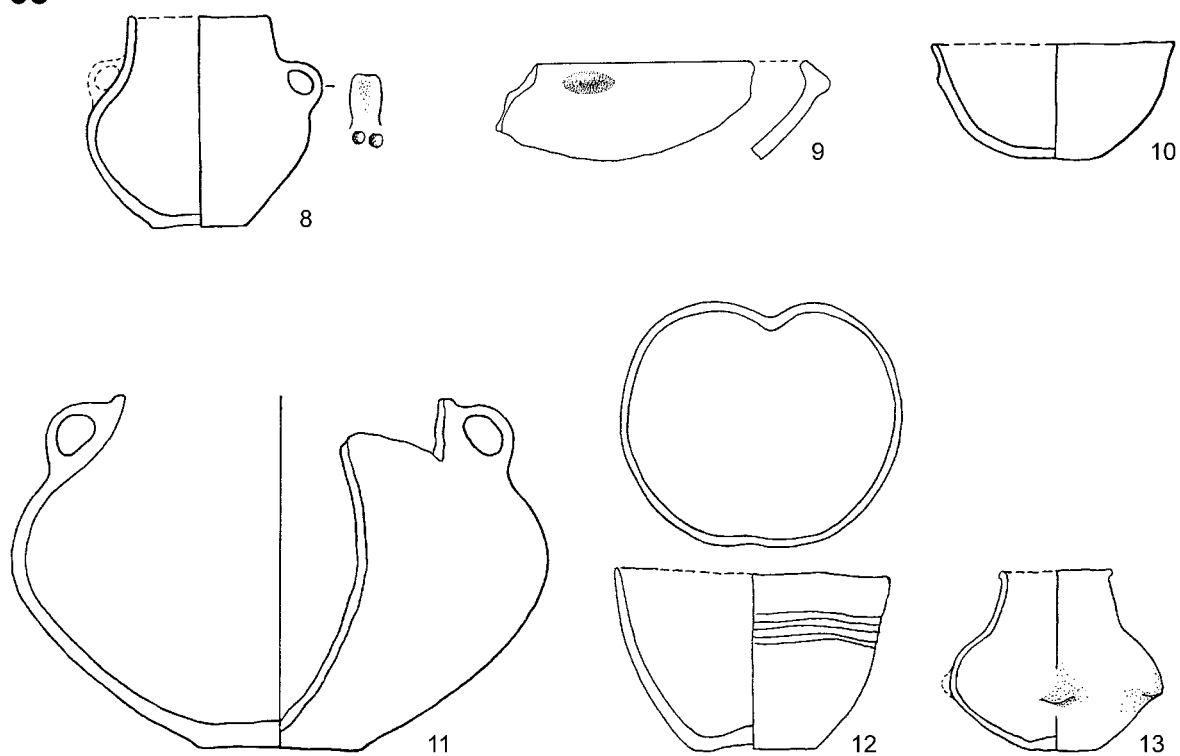
Tab. XXVII. Žitavany-Kňažice, nálezy. 1, 2 – hrob 54; 3 – hrob 55; 4–7 – hrob 56; 8–13 – hrob 57. Mierka: a – 4; b – 3, 8–13; c – 1, 2, 5–7.



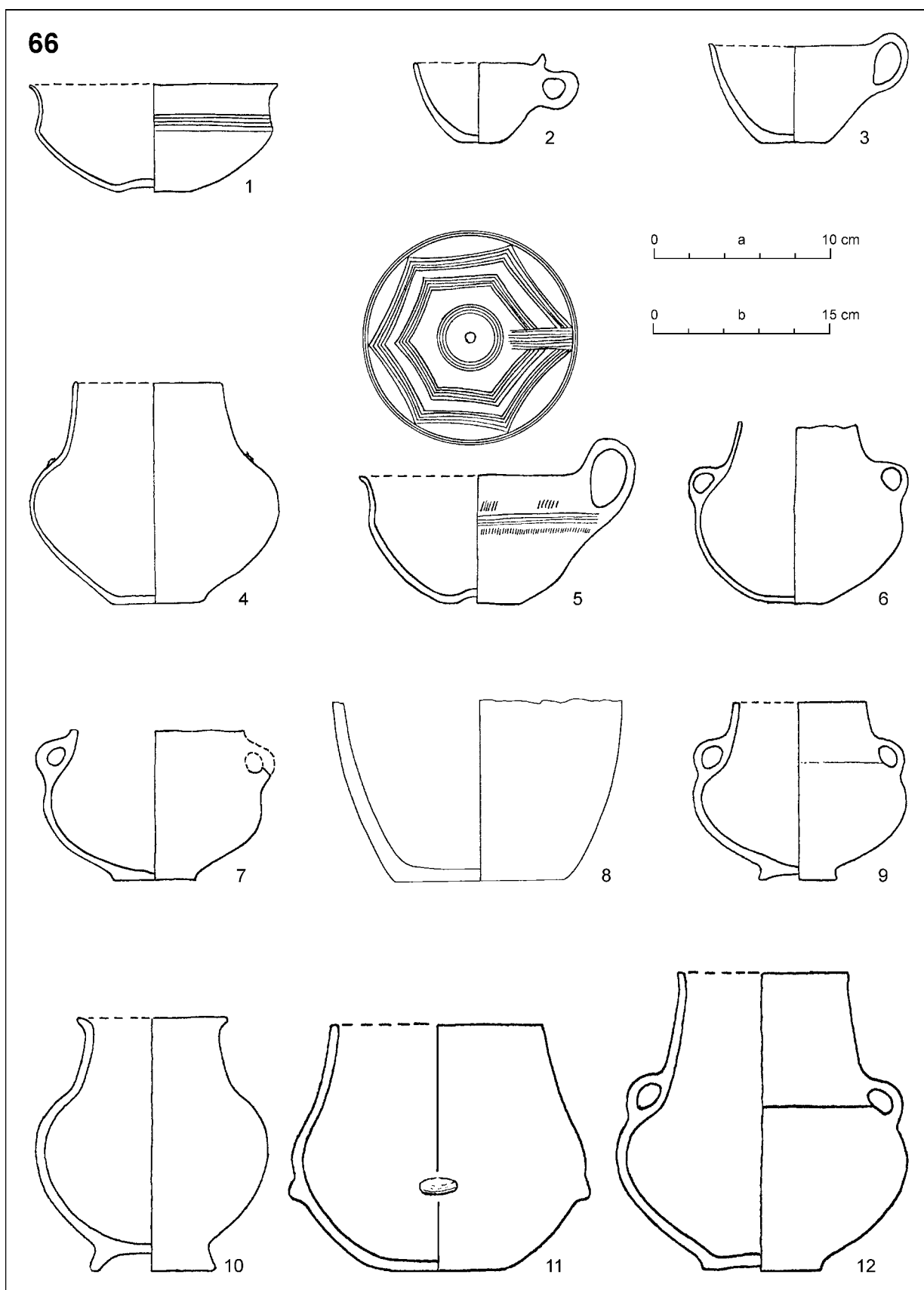
Tab. XXVIII. Žitavany-Kňažice, nálezy. 1-4 – hrob 59; 5, 6 – hrob 62; 7, 8 – hrob 63; 9, 10 – hrob 58; 11-13 – hrob 64. Mierka: a – 2, 3, 13; b – 5-9; c – 1, 4, 10-12.



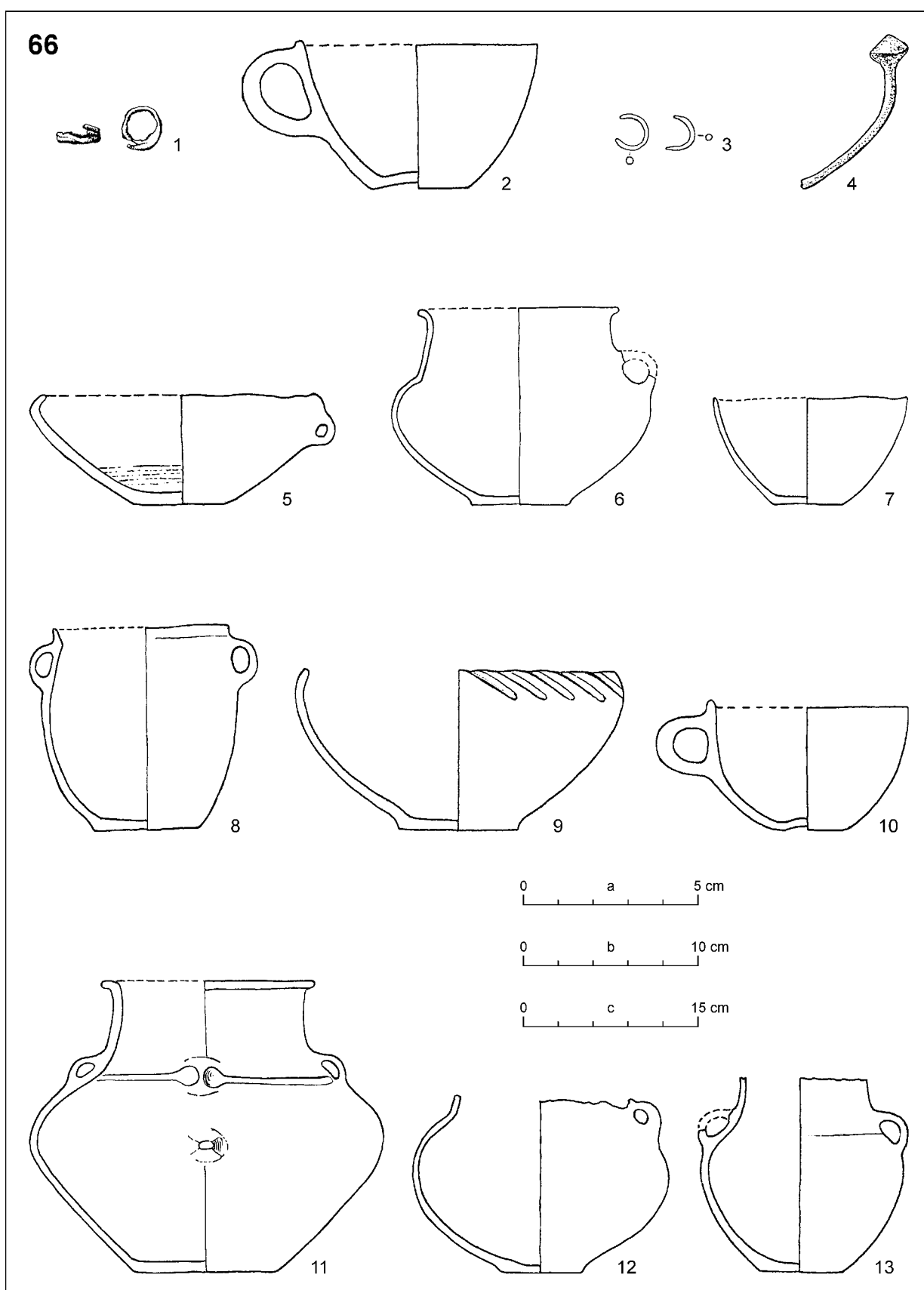
Tab. XXIX. Žitavany-Kňažice, nálezy. Hrob 60. Mierka: a – 6, 11; b – 1–3, 8, 9; c – 4, 5, 7, 10, 12.

67**65**

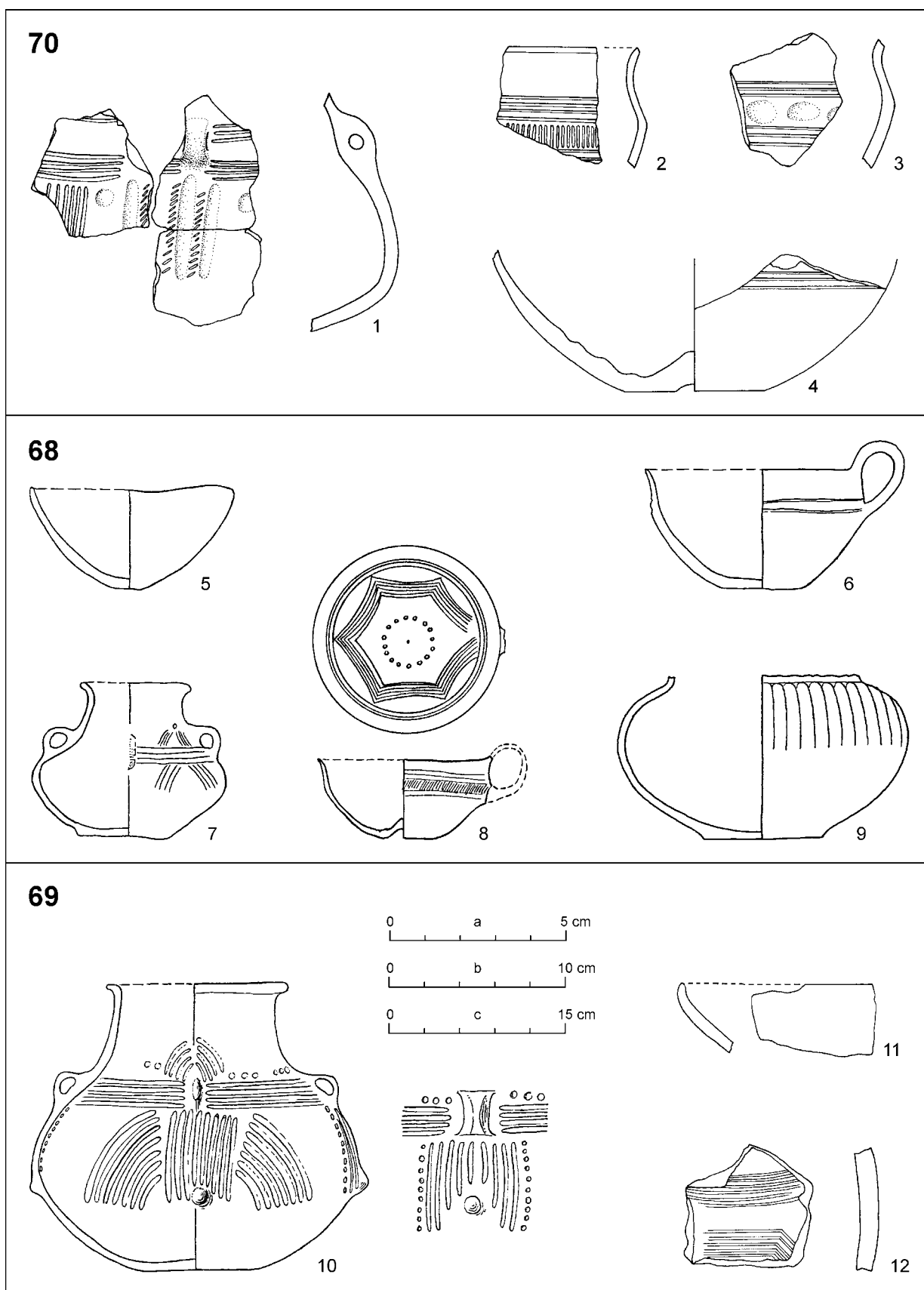
Tab. XXX. Žitavany-Kňážice, nálezy. 1-7 – hrob 67; 8-13 – hrob 65. Mierka: a – 5, 6; b – 1-3, 8-13; c – 4, 7.



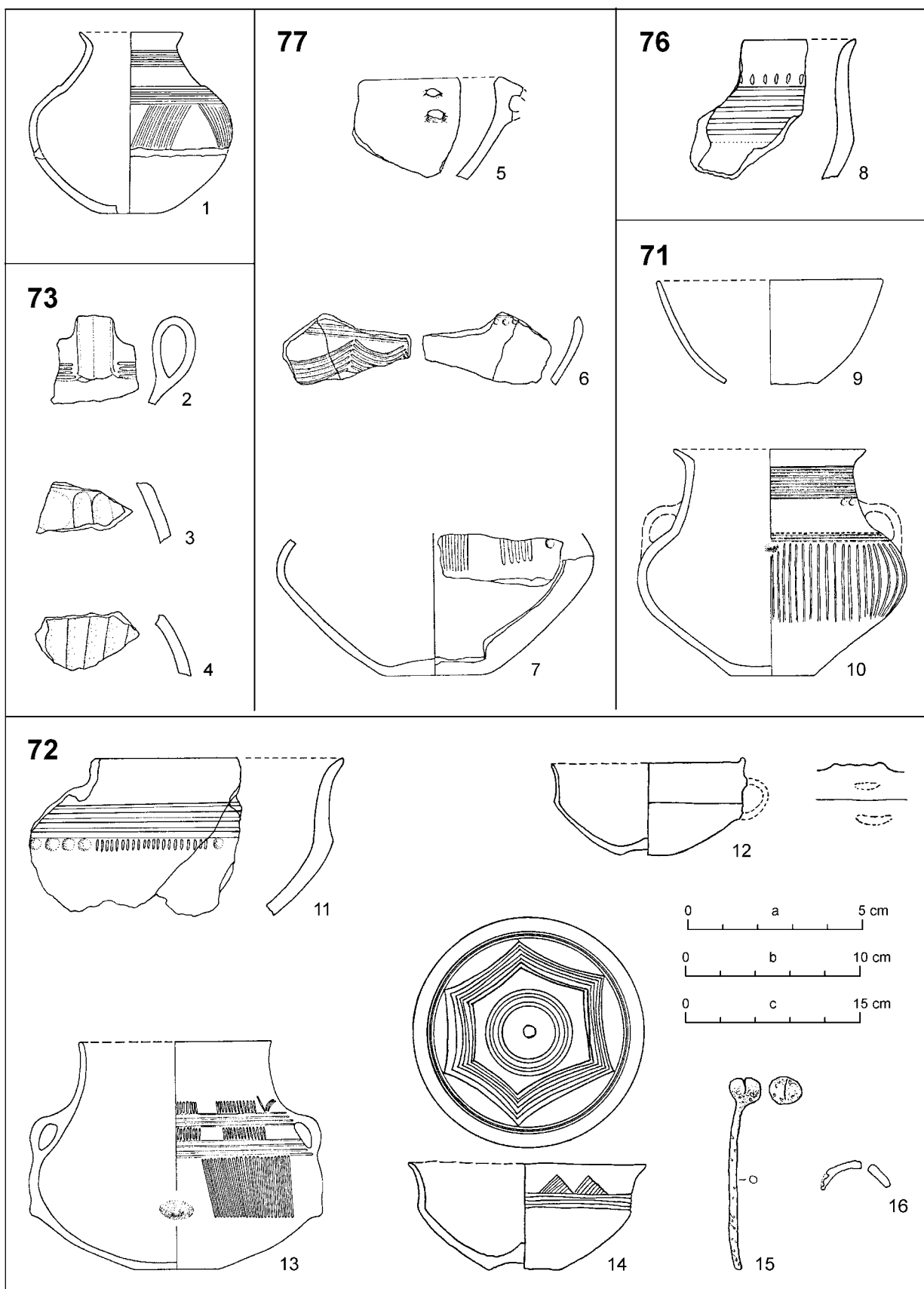
Tab. XXXI. Žitavany-Kňazice, nálezy. Hrob 66. Mierka: a – 1–3, 5, 7–9, 12; b – 4, 6, 10, 11.



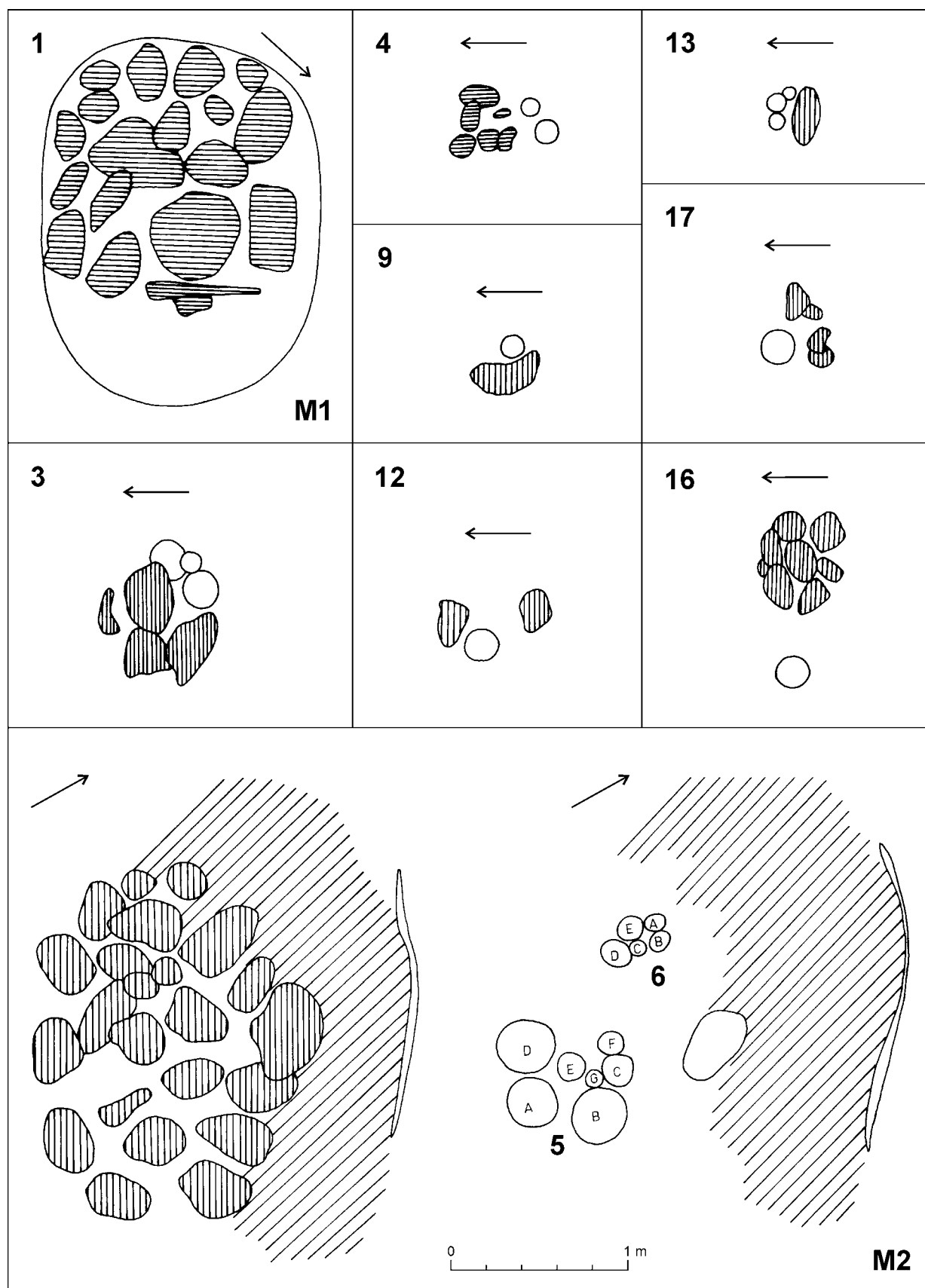
Tab. XXXII. Žitavany-Kňážice, nálezy. Hrob 66. Mierka: a – 1–4, 10; b – 6, 7, 9, 12, 13; c – 5, 8, 11.



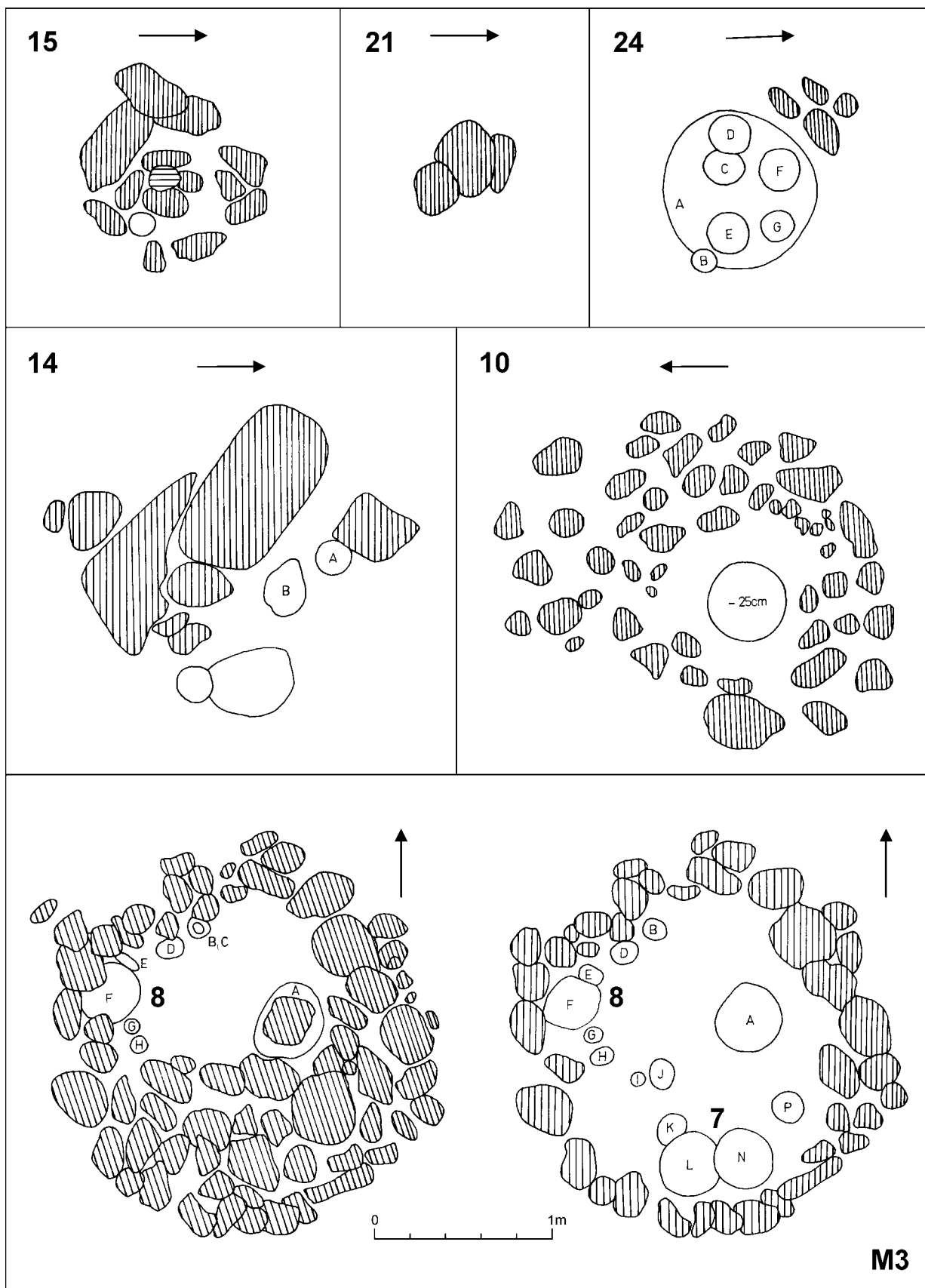
Tab. XXXIII. Žitavany-Kňažice, nálezy. 1–4 – hrob 70; 5–9 – hrob 68; 10–12 – hrob 69. Mierka: a – 1–4, 12; b – 5–8, 11; c – 9, 10.



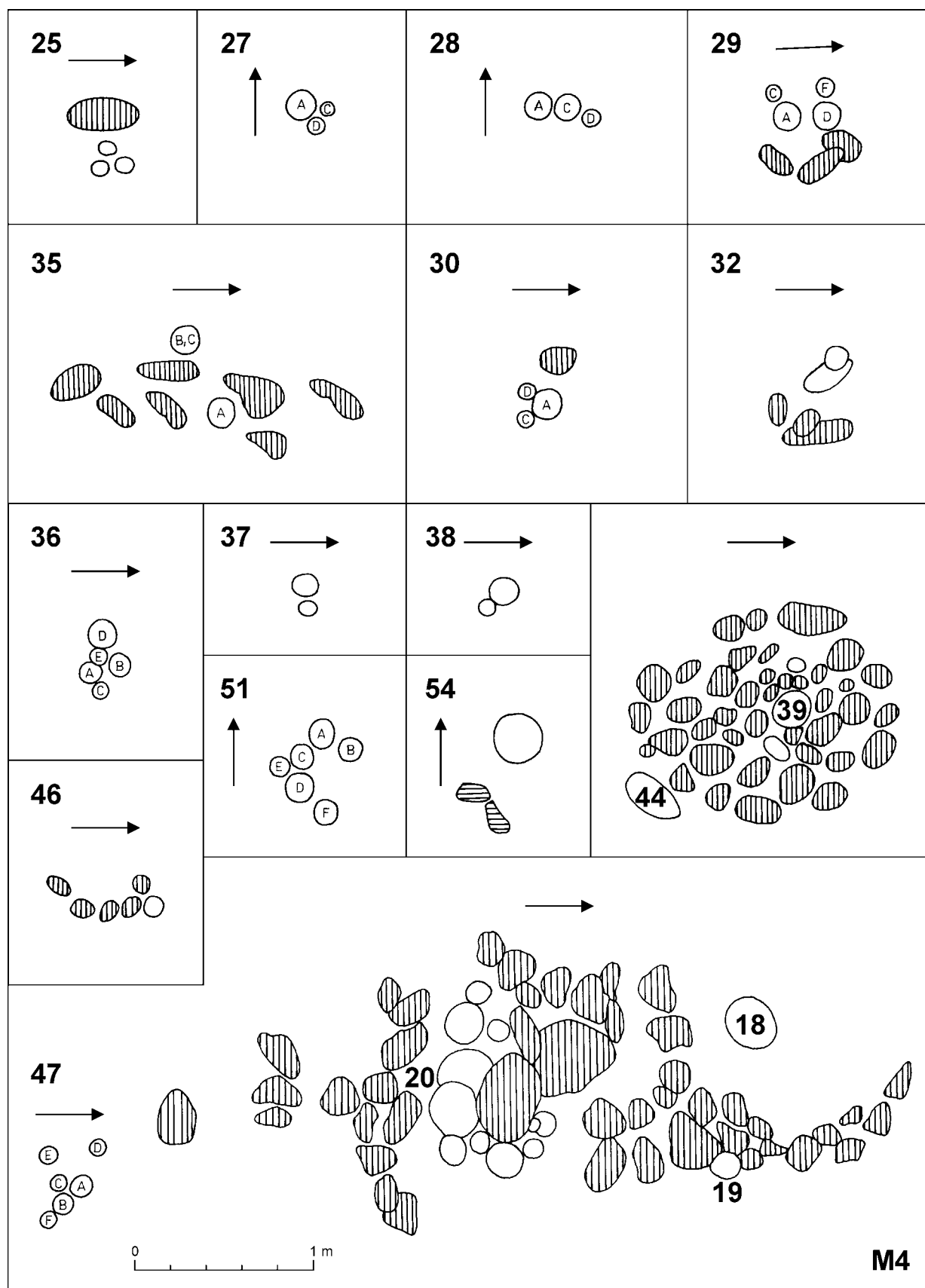
Tab. XXXIV. Žitavany-Kňazhice, nálezy. 1 – ojedinelý nález; 2–4 – hrob 73; 5–7 – hrob 77; 8 – hrob 76; 9, 10 – hrob 71; 11–16 – hrob 72. Mierka: a – 8, 11, 15, 16; b – 1–7, 9, 10, 13, 14; c – 12.



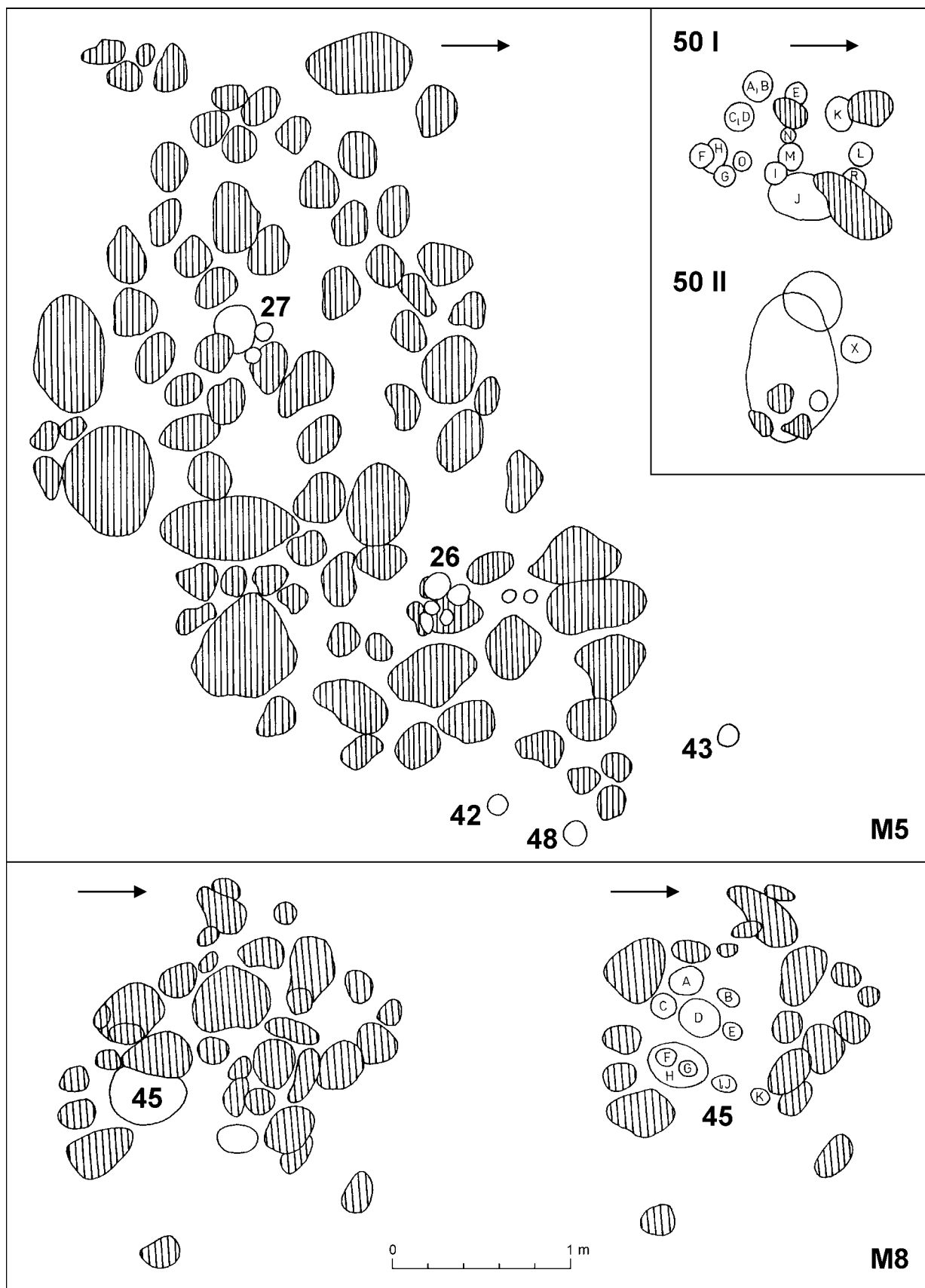
Tab. XXXV. Žitavany-Kňažice, pôdorysy funerálnych objektov.



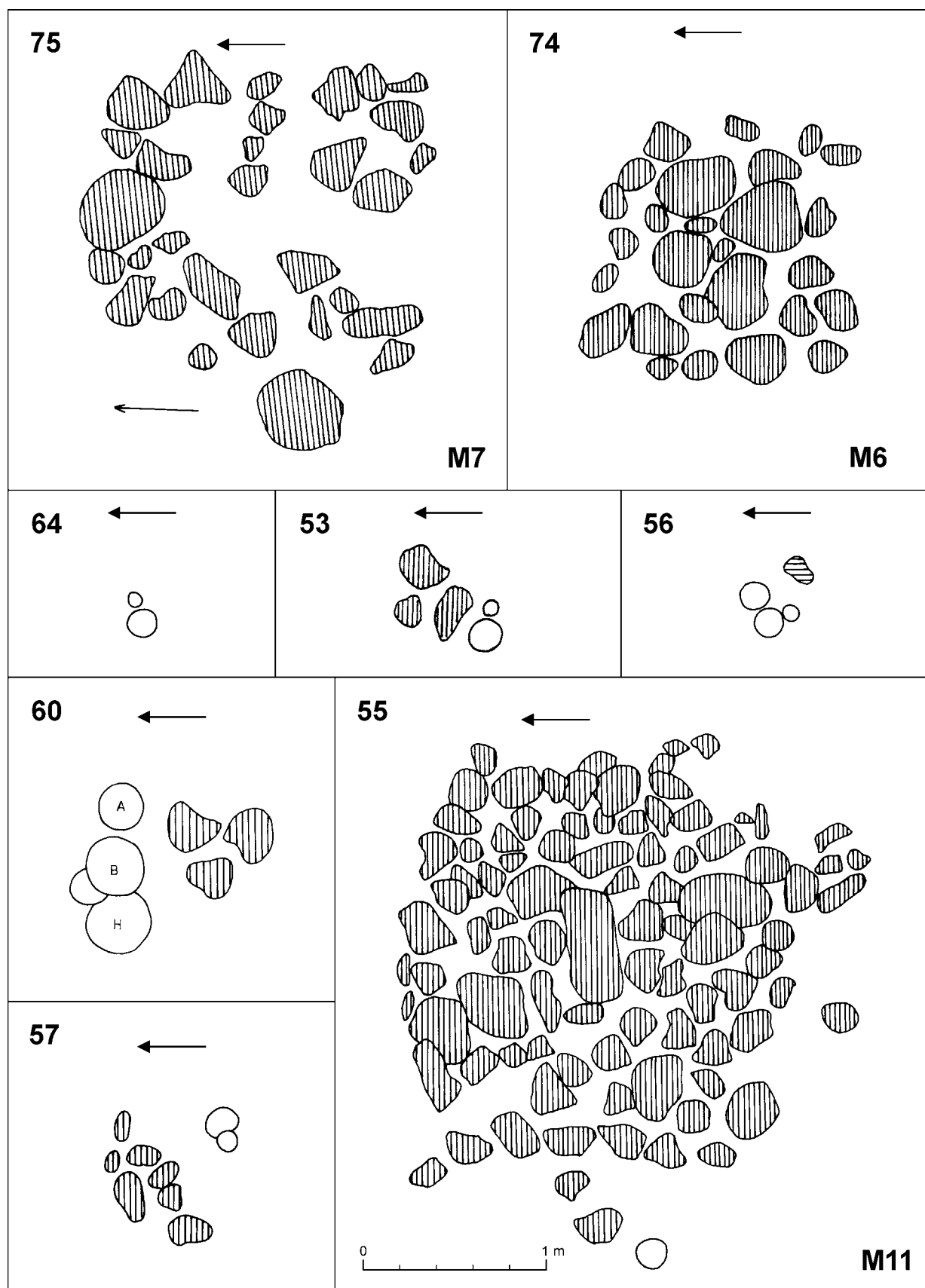
Tab. XXXVI. Žitavany-Kňazice, pôdorysy funerálnych objektov.



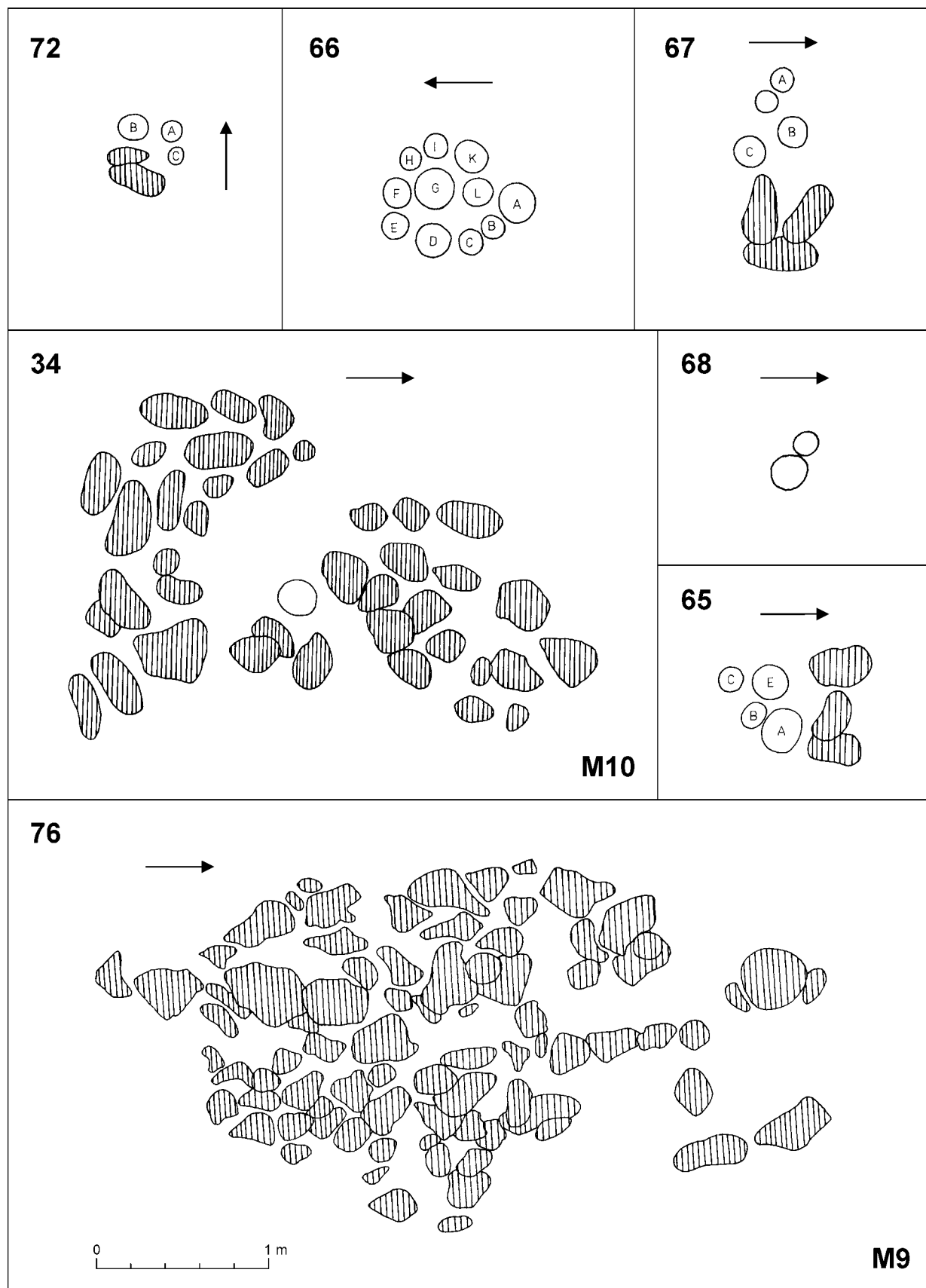
Tab. XXXVII. Žitavany-Kňažice, pôdorysy funerálnych objektov.



Tab. XXXVIII. Žitavany-Kňážice, pôdorysy funerálnych objektov.



Tab. XXXIX. Žitavany-Kňažice, pôdorysy funerálnych objektov.



Tab. XL. Žitavany-Kňazice, pôdorysy funerálnych objektov.

LITERATÚRA

- Balaša 1964 – G. Balaša: *Zvolen v období lužickej kultúry*. Banská Bystrica 1964.
- Bátora 1979 – J. Bátora: Žiarové pohrebiská lužickej kultúry v oblasti Zvolena. *Slovenská archeológia* 27, 1979, 57–86.
- Benediková/Katkinová/Budinský-Krička 2016 – L. Benediková/J. Katkinová/V. Budinský-Krička: *Ilava, poloha Porubská dolina. Pohrebisko lužickej kultúry na strednom Považí*. Bratislava – Nitra 2016.
- Benkovská-Pivovarová 1975 – Z. Benkovská-Pivovarová: Výskum pohrebiska lužickej kultúry v Partizánskom v roku 1958. *Slovenská archeológia* 23, 1975, 35–52.
- Budinský-Krička/Veliačik 1986 – V. Budinský-Krička/L. Veliačik: *Krásna Ves. Gräberfeld der Lausitzer Kultur*. Nitra 1986.
- Čaplovič 1971 – P. Čaplovič: Žiarové hroby lužickej kultúry v Jasenovej. *Slovenská archeológia* 19, 1971, 13–26.
- Čaplovič 1987 – P. Čaplovič: *Orava v praveku, vo včasnej dobe dejinnej a na začiatku stredoveku*. Martin 1987.
- Dušek 1957 – M. Dušek: Halštatská kultúra chotínskej skupiny na Slovensku. *Slovenská archeológia* 5, 1957, 73–173.
- Furmánek 1970 – V. Furmánek: Lužické žarové pohrebište v Beluši. *Slovenská archeológia* 17, 1970, 432–450.
- Furmánek 1990 – V. Furmánek: *Radzovce, osada ľudu popolnicových polí*. Bratislava 1990.
- Furmánek/Veliačik/Vladár 1991 – V. Furmánek/L. Veliačik/J. Vladár: *Slovensko v dobe bronzovej*. Bratislava 1991.
- Furmánek/Mitáš/Budaváry 2016 – V. Furmánek/V. Mitáš/V. Budaváry: *Radzovce in der Zeit der Urnenfelderkultur (Katalog des Gräberfeldes)*. Nitra 2016.
- Ilon et al. 2011 – G. Ilon/P. Sümegi/G. Tóth/K. Náfradi/G. Persaits/D. G. Páll/T. Töröcsik/E. Nyerges/J. Sándor-Kovács/A. Radics/B. Udvardi: *Szombathely-Zanat késő urnenezős korú temetője és a lelőhely más ős-és középkori emlékei. The Late Urnfield period cemetery from Szombathely-Zanat supplemented by an assessment of prehistoric and Medieval settlement features*. Budapest 2011.
- Gedl 2002 – M. Gedl: Wielkie cmentarzysko z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w Kietrzu, pow. Głubczyce na Górnym Śląsku. In: M. Gedl (red.): *Wielkie cmentarzyska z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza*. Warszawa 2002, 75–116.
- Cheben/Chebenová/Cheben 2016 – I. Cheben/P. Chebenová/M. Cheben: Sídliiskové objekty z neskorej doby bronzovej a počiatku doby halštatskej v Čiernych Kľačanoch. *Slovenská archeológia* 64, 2016, 65–94.
- Hornák 2008 – M. Hornák: Pohrebisko lužickej kultúry v Sklabinskom Podzámku. *Slovenská archeológia* 53, 2005, 203–218.
- Hrubec/Kujovský 1994 – I. Hrubec/R. Kujovský: Pohrebisko lužickej kultúry v Háji (okres Martin). *Slovenská archeológia* 42, 1994, 5–36.
- Kalicz-Schreiber 2010 – R. Kalicz-Schreiber: *Ein Gräberfeld der Spätbronzezeit von Budapest-Békásmegyer*. Budapest 2010.
- Kemenczei 1984 – T. Kemenczei: *Die Spätbronzezeit Nordostungarn*. Budapest 1984.
- Kujovský 1980 – R. Kujovský: Lužické pohrebisko v Zlatých Moravciach. *AVANS* 1979, 1980, 118.
- Kujovský 1981 – R. Kujovský: Lužické pohrebisko v Zlatých Moravciach. *AVANS* 1980, 1981, 150, 151.
- Kujovský 1982 – R. Kujovský: Lužické pohrebisko v Zlatých Moravciach-Kňaziciach. *AVANS* 1981, 1982, 169–171.
- Kujovský 1983 – R. Kujovský: Lužické pohrebisko v Zlatých Moravciach. *AVANS* 1982, 1983, 142.
- Kujovský 1984 – R. Kujovský: Lužické pohrebisko a lengyelské sídlisko v Zlatých Moravciach-Kňaziciach. *AVANS* 1983, 1984, 129.
- Kujovský 1994 – R. Kujovský: Príspevok k poznaniu vzťahov lužických a stredodunajských popolnicových polí na Slovensku. *Slovenská archeológia* 42, 1994, 261–317.
- Kujovský/Mitáš 2007 – R. Kujovský/V. Mitáš: Pohrebisko kyjatickej kultúry v Cinobani. *AVANS* 2007, 2009, 122–124.
- Kujovský 2015 – R. Kujovský: Keramika lužickej kultúry. In: V. Furmánek (zost.): *Staré Slovensko 4. Doba bronzová*. Nitra 2015, 201–210.
- Labuda 1981 – J. Labuda: Výsledky doterajšieho archeologického výskumu na Sitne. *Študijné zvesti AÚ SAV* 19, 1981, 113–124.
- Lis 2001 – V. Lis: Ceramika kultury lużyckiej jako przejaw sztuki użytkowej. In: B. Gediga/A. Mierzwinski/W. Piotrowski (red.): *Sztuka epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w europie środkowej*. Wrocław – Biskupin 2001, 201–212.
- Makarová 2008 – E. Makarová: Ženský kroj lužickej kultúry na Slovensku. Pokus o rekonštrukciu na základe hrobových nálezov a depotov. *Študijné zvesti AÚ SAV* 44, 2008, 65–192.
- Makarová 2011 – E. Makarová: Detské hroby lužickej kultúry. *Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. Musaica* 27, 2011, 223–234.
- Mitáš 2007 – V. Mitáš: *Pohrebný rítus západnej enklávy juhovýchodných popolnicových polí vo svetle pohrebiska v Radzovciach*. Archeologický ústav SAV Nitra. Dizertačná práca. Nitra 2007. Nepublikované.
- Nekvasil 1970 – J. Nekvasil: Konečný vývojový stupeň stredného (slezského) obdobia lužickej kultúry na Morave. *Památky archeologické* 61, 1970, 15–99.
- Nekvasil 1982 – Mohyly s kamennými konstrukciami na pohrebišti v Moravičanech. In: *Południowa strefa kultury lużyckiej i powiązania tej kultury z południem*. Materiały z konferencji, która odbyła się w Krakowie, Nowej Hucie i Nowym Sączu w dniach 11. do 14. IV. 1978 r. Kraków – Przemyśl 1982, 153–178.
- Novotná 1980 – M. Novotná: *Die Nadeln in der Slowakei*. München 1980.
- Patek 1958 – E. Patek: A Tököli koravaskori urnatemető. *Budapest Régiségei* 18, 1958, 385–424.
- Patek 1961 – E. Patek: Die Siedlung und das Gräberfeld von Neszmély. *Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungarica* 13, 1961, 33–82.
- Patek 1968 – E. Patek: *Die Urnenfelderkultur in Transdanubien*. Budapest 1968.
- Pivovarová 1965 – Z. Pivovarová: K problematike mohýl v lužickej kultúre na Slovensku. *Slovenská archeológia* 17, 1965, 107–162.

- Podborský 1970 – V. Podborský: *Mähren in der Spätbronzezeit und an der Schwelle der Eisenzeit*. Brno 1970.
- Porubský 1955 – J. Porubský: Výskum na žiarovom pohrebisku zo starej doby železnej vo Veľkých Hostiach. *Slovenská archeológia* 3, 1955, 122–134.
- Porubský 1958 – J. Porubský: Lužické popolnicové pole v Partizánskom. *Slovenská archeológia* 6, 1958, 82–98.
- Porubský 1959 – J. Porubský: Lužické popolnicové pole a laténske sídlisko v Malých Kršteňanoch. *Študijné zvesti AÚ SAV* 3, 1959, 55–69.
- Remiašová 1976 – M. Remiašová: Lužické pohrebisko v Opatovciach nad Nitrou. *Horná Nitra* 7, 1976, 147–203.
- Říhovský 1965 – J. Říhovský: *Das Urnengräberfeld von Klentnice*. Praha 1965.
- Říhovský 1966 – J. Říhovský: Počátky mladší (podolské) fáze středodunajského okruhu kultury popelnicevých polí. *Památky archeologické* 57, 1966, 459–534.
- Říhovský 1979 – J. Říhovský: *Die Nadeln in Mähren und im Ostalpengebiet*. München 1979.
- Říhovský 1982 – J. Říhovský: *Das Urnengräberfeld von Podolí*. Brno 1982.
- Stegmann-Rajtár 1992 – S. Stegmann-Rajtár: Spätbronze- und früheisenzeitliche Fundgruppen des mittleren Donaugebietes. *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission* 73, 1992, 29–179.
- Stegmann-Rajtár 1994 – Z. Stegmann-Rajtár: Vývoj stredodunajských popolnicových polí v neskorej dobe bronzovej (HaB) a vznik halštatskej kultúry. *Slovenská archeológia* 42, 1994, 319–333.
- Strohschneider 1976 – M. Strohschneider: Das späturnenfelderzeitliche Gräberfeld von Stillfried. In: F. Felgenhauer (Hrsg.): *Forschungen in Stillfried* 2. Wien 1976, 31–70.
- Studeníková/Paulík 1983 – E. Studeníková/J. Paulík: *Osada z doby bronzovej v Pobedime*. Bratislava 1983.
- Šalkovský 1994 – P. Šalkovský: *Hradisko v Detve*. Nitra 1994.
- Šalkovský 2001 – P. Šalkovský: Výšinné hradisko v Detve – osídlenie v mladšej a neskorej dobe bronzovej. *Slovenská archeológia* 49, 2001, 39–58.
- Šuhajíková-Pivovarová 1961 – Z. Šuhajíková-Pivovarová: Halštatské hroby z Malých Kršteňan. *Archeologické rozhledy* 13, 1961, 796–807.
- Vávra/Bača 2016 – R. Vávra/M. Bača: Osídlenie z neskorej doby bronzovej v Senici, poloha Sedlička. *Musaica archaeologica* 1/2, 2016, 55–126.
- Veliačik 1975 – L. Veliačik: Pohrebisko lužickej kultúry v Liptovskom Mikuláši-Ondrašovej. *Slovenská archeológia* 23, 1975, 11–34.
- Veliačik 1982 – L. Veliačik: Príspevok k otázke vzniku a vnútorného členenia lužickej kultúry na Slovensku. In: *Południowa strefa kultury łużyckiej i powiązania tej kultury z południem*. Materiały z konferencji, która odbyła się w Krakowie, Nowej Hucie i Nowym Sączu w dniach 11. do 14. IV. 1978 r. Kraków-Przemyśl 1982, 73–95.
- Veliačik 1983 – L. Veliačik: *Die Lausitzer Kultur in der Slowakei*. Nitra 1983.
- Veliačik 1991 – L. Veliačik: Beitrag des Gräberfeldes in Diviaky nad Nitricou zur Chronologie der Denkmäler der Lausitzer Kultur in der Slowakei. *Slovenská archeológia* 39, 1991, 143–214.
- Veliačik/Romsauer 1998 – L. Veliačik/P. Romsauer: Výsledky výskumu hradiska lužickej kultúry v Zemianskom Podhradí (Predbežná správa). *Slovenská archeológia* 46, 1998, 225–251.
- Vondráková 2018 – M. Vondráková: Antropologický rozbor žiarového pohrebiska z doby bronzovej v Žitavanoch-Kňaziciach okr. Zlaté Moravce. *Slovenská archeológia* 67, 2018, 337–341.
- Wiedermann 2013 – E. Wiedermann: *The Prehistoric Multicultural Settlement of Hajná Nová Ves (Slovakia). Cultural-historical, settlement-archaeological and archaeological-environmental contexts in Western Carpathia at the end of the early prehistoric and in the late prehistoric periods*. Oxford 2013.
- Zajacová 2007 – Mladobronzové pohrebisko lužickej kultúry v Kotešovej (okr. Bytča). Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Diplomová práca. Nitra 2007. Nепublikované.
- Žilincová 2010 – L. Žilincová: Pohrebiská lužickej kultúry v Jasenici a Sedmerovci. *Študijné zvesti AÚ SAV* 48, 2010, 141–214.
- Žebrák 1987 – P. Žebrák: Die urzeitliche Burganlage von Sitno. In: J. Hrala/E. Plesl (Hrsg.): *Die Urnenfelderkulturen Mitteleuropas*. Symposium Liblice 21.–25. 10. 1985. Praha 1987, 331–333.

Rukopis prijatý 14. 5. 2018

Abstrakt and key words translated by Lucia Nezvalová
Zusammenfassung übersetzt von Lubomír Novotný

PhDr. Rudolf Kujovský, CSc.
Archeologický ústav SAV
Akademická 2
SK – 949 21 Nitra
rudolf.kujovsky@savba.sk

Gräberfeld aus der Urnenfelderzeit in Žitavany-Kňazice

Rudolf Kujovský

ZUSAMMENFASSUNG

Das Gräberfeld in Žitavany-Kňazice erstreckte sich auf südwestlichem mäßigem Abhang von Čertov vrch (Berg) am Fuß von Pohronský Inovec in Horné Požitavie, auf dem rechten Ufer des heute schon versiegten Baches (Abb. 1). Kulturell gehört das Gräberfeld in den Umkreis der Lausitzer Urnenfelder, jedoch mit markanten Äußerungen, die sich zu den mitteldanubischen Urnenfeldern melden. Eine neue Erkenntnis in diesem Raum sind die Äußerungen der südöstlichen Urnenfelder – der Kyjatice Kultur, die vereinzelt auch vorgekommen sind. Chronologisch reiht sie sich in die Zeit des Abschlusses der jüngeren und in die späte Bronzezeit, in die Stufen HA2 und HB1, ein.

Das untersuchte Gräberfeld gehört mit der Fläche und der Zahl der Gräber unter die kleineren Urnengräberfelder. Hier kamen vor allem die Gräber der Lausitzer Kultur vor, man untersuchte aber auch die Gräber der mitteldanubischen Urnenfelder (Gräber 11, 19 und 66). Mehrere Lausitzer Gräber beinhalteten in keramischem Inventar auch aus dem mitteldanubischen Milieu (Gräber 14, 50 I, 51 und weitere), ausnahmsweise aus der Kyjatice-Kultur (Gräber 29 und 71) hervorgehende Formen. Diese Gräber bilden jedoch keine markantere Gruppe, sie sind locker auf der Fläche des Gräberfeldes verteilt. Anthropologisch konnten, leider, nur 34 Gräber analysiert werden (Vondráková 2018).

Auf dem Gräberfeld wurde ausschließlich Brandgrabritus festgestellt. Deutlich überwiegen die Urnengräber (Tab. 1). In sieben Gräbern waren die Knochen in ein Grübchen niedergelegt (9, 22, 44, 50 II, 56, 61 und 63). In einem Fall (Grab 3) kann über einer Kombination von beiden Arten gesprochen werden, da außer den in einer Urne deponierten Knochen befand sich ein Teil von ihnen auch frei in einem Grübchen, bedeckt mit Scherben. Zwei Gräber halten wir für symbolisch (1 und 10); bei weiteren vier ist diese Klassifikation wahrscheinlich (74–77). Schließlich hat im Fall von zwei Gräbern der festgestellte Terrainzustand eine eindeutige Äußerung (2 und 46) nicht ermöglicht.

Aus der gesamten untersuchten Zahl der Urnengräber überwiegen vor allem die Gräber, in denen sich die Überreste der Knochen nur in einer Urne befanden (45 Gräber). In fünfundvierzig Ein-Urnengräbern wurden als Urne zusammen fünf Typen von Gefäßen benutzt – die Amphoren (24 Gräber), die Töpfe (12 Gräber), die Schüssel (5 Gräber), die Vasen (2 Gräber), die Tassen (2 Gräber).

Es wurden sieben Doppelurnengräber untersucht (4, 25, 28, 29, 45, 47 und 49). Je zwei Amphoren waren in

drei Gräbern (28, 45 und 49), in weiteren drei Gräbern war eine der Urnen die Amphore.

Von den Gräbern, in den Überreste der Knochen in drei Urnen gefunden wurden, hat man fünf ausgewertet (5, 8, 24, 51 und 60). In den angeführten fünf Gräbern verwendete man als Urnen vor allem die Amphoren. Davon in den Gräbern 51 und 60 ausschließlich die Amphoren, im Grab 5 schloss sich zu den zwei Amphoren eine kleine Vase an und im Grab 8 waren außer zwei Amphoren auch einige kleine Knöchelchen in einer großen Schüssel. Eine wenig unterschiedliche Struktur in dieser Gruppe hat das Grab 24. Als Urnen wurden hier eine Amphore, eine Vase und ein Topf verwendet. Die Kombination einer Amphore und eines Topfes als Urnen in einem Grab ist auf dem Gräberfeld selten und dies ist einer der zwei Beispiele.

Man hat zwei Gräber mit vier Urnen untersucht (20 und 36). In beiden waren als Urnen ausschließlich die Amphoren benutzt. In zwei Gräbern kamen sechs Urnen vor (14 und 50 I).

Das Grab 50 I war nicht nur wegen der Zahl der Urnen außergewöhnlich. Dies war der einzige Fall auf dem Gräberfeld, wenn ein weiteres Grab überdeckt war (50 II, Grubengrab). Von sechs Urnen des Grabes 50 I waren vier Amphoren, eine Schüssel und eine Vase. Das Grab war von der nördlichen Seite mit einem Grüppchen von Steinen markiert. Interessant ist die Alterszusammensetzung der Bestatteten. Überreste wahrscheinlich eines Mannes (um 60 Jahre alt) fand man in einer Amphore (R), die der Podoler Kultur gehört. Knochenüberreste einer Frau (?), ebenfalls um die 60 Jahre alt, zusammen mit Überresten eines Kindes (bis 6 Monate alt) wurden in einer Amphore (M) der Lausitzer Kultur gefunden. Alle weiteren Gefäße des Grabes – die Urnen und auch die Begleitkeramik – gehören der Lausitzer Kultur. In der Amphore (J) und in der Schüssel (K) waren Überreste erwachsener Individuen ohne Festlegung des Geschlechtes. Außer des angegebenen waren Bestandteil des Grabes auch eine Amphore (A) und eine Vase (E), die Überreste von Kinderknochen (bis 6 Jahre alt) beinhaltet haben. Zusammen waren also in dem Grab sieben Individuen bestattet. Man kann sie in drei Generationsstufen einteilen. Interessant ist auch die angedeutete Beziehung zwischen den Angehörigen der Podoler und der Lausitzer Kultur im Rahmen einer Gruppe (Familie?).

Im Grab 66 befanden sich sieben Urnen. Die Überreste der Knochen waren in fünf Amphoren, einem Krug und einem doppelkonischen Gefäß aufbewahren. Bis auf das

doppelkonische Gefäß, in dem Überreste von Knochen wahrscheinlich eines Mannes waren (50–60 Jahre alt), in den restlichen sechs Urnen waren Überreste der Kinder, oder sehr jungen mündigen Individuen bestattet. Die Keramik des Grabes 66 gehört in den Umkreis der mitteldanubischen Urnenfelder, außer zwei profilierten Tassen, die sich durch die Form und Verzierung zu der Lausitzer Kultur melden.

Aus den keramischen Formen, benutzt als Urne, kam markant am häufigsten auf dem Gräberfeld die Amphore (65 Fälle) vor. Als Urne kamen jedoch alle Formen, festgestellt auf dem Gräberfeld, vor.

Von der Gesamtzahl von 102 Gefäßen, verwendet in den Gräbern als Urne, wurden in 55 Fällen in der Urne nur Überreste der Knochen, ohne Beigaben (Tab. 2), gefunden.

Die Scherben oder kleine Formen der Gefäße wurden zusammen mit den Knochen in 21 Urnen gefunden; davon in nur drei Fällen (20, 51 und 60) kamen die Scherben in zwei Urnen im Rahmen eines Grabes vor. Am häufigsten sind die Scherben auf den Knochenüberresten gelegen oder die Miniaturgefäße standen in der Urne auf den Knochen.

Außer der Keramik fand man in den Urnen als Beigaben die bronzenen Gegenstände. Insgesamt wurden sie in 31 Urnen gefunden. Immer handelte es sich um kleinen Schmuck, kleine Nadel, Ringe oder verschiedene Spiralen.

Die Urnen waren mit mehreren Typen der Keramik oder ihren Teilen (Tab. 2) bedeckt. Solange die Amphore als Urne verwendet wurde, war sie am häufigsten mit einer Schüssel bedeckt (in 26 Fällen). Die Tasse als Deckel einer Amphore – einer Urne hat man in 8 Gräbern festgestellt. Davon wurden in zwei Fällen zwei Tassen verwendet und zwei Mal waren die Tassen in einer Kombination mit den Scherben einer Schüssel benutzt. In sieben Fällen wurde die Urne – die Amphore, mit Scherben eines Topfes bedeckt. Außergewöhnlich auf dem Gräberfeld in Žitavany-Kňazice, aber auch im Rahmen der Urnenfelderkulturen, wurde die Urne – die Amphore im Grab 24 mit einer flachen keramischen Scheibe bedeckt.

Ein Topf in Position einer Urne ist in 15 Fällen vorgekommen, davon war er acht Mal bedeckt. Als Deckel der Urne – des Topfes waren Scherben einer Schüssel (dreimal), einer Amphore (einmal), eines weiteren Topfes (zweimal), einer Tasse (einmal) und eines großen Gefäßes (einmal) verwendet. Von acht Urnen – Schüsseln waren vier bedeckt (mit Scherben eines Topfes einmal, einer Amphore einmal, einer weiteren Schüssel einmal, einer Tasse einmal). Von sieben Urnen – Vasen waren fünf bedeckt (mit Scherben einer Schüssel dreimal, einer Tasse zweimal). Eine Urne – Tasse ist auf dem Gräberfeld dreimal vorgekommen und war immer bedeckt (von einer weiteren Tasse zweimal, mit einer Scherbe eines Topfes einmal).

Die Bedeckung der Urne mit einem Stein, die auf mehreren Lausitzer Gräberfeldern vorkommt, wurde auf dem Gräberfeld in Žitavany-Kňazice nicht festgestellt (außer der Kombination mit der Keramik im Grab 36).

In mehreren Fällen auch im Rahmen eines Grabes mit mehreren Urnen war nur ein Teil von ihnen bedeckt. Es

scheint, dass die Bestattungsbräuche die Bedeckung der Urne nicht eindeutig erfordert hatten und beide Varianten wurden mehr oder weniger gleichwertig verwendet.

Außer den Gegenständen, die unmittelbar eine Urne beinhaltete, finden wir in den Urnengräbern auch weiteres Inventar, das zur Erfüllung des Bedarfes des Bestatteten in seiner Jenseitsexistenz bestimmt war. Am häufigsten handelt es sich um keramische Beigaben (Tab. 3). Die Niederlegung der Urne und Platzierung der Begleitkeramik in den Gräbern auf dem Gräberfeld weist in einer gegenseitigen Beziehung keine eindeutige Gesetzmäßigkeit vor. Ein Teil der Begleitgefäße war bedeckt und wenigstens in diesen Fällen kann vorausgesetzt werden, dass sie organische Überreste (Getränke, Lebensmittel?) beinhaltet haben. Ein Fragment eines bronzenen Gegenstandes beinhaltete die Begleitkeramik nur in zwei Fällen (24 und 72).

Die markanteste Art der Kennzeichnung der Lage des Grabes auf dem Gräberfeld ist die Erbauung einer kleineren steinernen Hülle – eines Hügels. Kleinere Hügel aus Steinen auf dem Gräberfeld in Žitavany-Kňazice gehören schon in die Zeit des Ausklingens dieses Phänomens auf den Gräberfeldern der Lausitzer Kultur in der Slowakei. Insgesamt wurden elf steinerne Hüllen verzeichnet. Auch wenn ein Teil durch das Pflügen beschädigt wurde, im Durchschnitt war ihre Größe circa 200 x 250 cm – mit Abweichungen. Unter einigen Hügeln wurden keine Überreste der Knochen gefunden, deshalb wird vorausgesetzt, dass es sich um Kenotaphen (Hügel 1, 6, 7, 9 und 11) handelt. Was die Konstruktion betrifft, so sind mehrere Varianten vorgekommen.

Eine seltene Art der Nutzung des Steins wurde im Grab 39 verzeichnet. Dieses Grab befand sich in einer flachen ovalen Vertiefung, die mit kleineren Steinen ausgelegt war. Die Gefäße des Grabes standen auf Steinen.

In einigen Fällen (17, 18 und 36) wurde der flache Stein als Unterlage, auf der die Urne stand, benutzt. In allen Fällen handelt es sich anhand der Keramik um Gräber der Lausitzer Kultur, situiert in der Umgebung der Hügel.

Eine der Besonderheiten des Gräberfeldes in Žitavany-Kňazice ist die hohe Anzahl der Gräber, bei denen Gruppen von Steinen als Rest der ursprünglichen Markierung gefunden wurden. Von der Gesamtzahl der Gräber waren nur 28 nicht auf dieser Weise bezeichnet. Die Platzierung solch einer Markierung hatte wahrscheinlich keine genauere Regeln.

Die Keramik bildet auf dem Gräberfeld die zahlreichste Kollektion der Funde. Kulturell reihen sich die Gefäße zu der Lausitzer-, Velatice-Podoler- und im kleineren Ausmaß der Kyjatice-Kultur ein.

Auf dem Gräberfeld gehören zu den ausdrucksstärksten Funden die Amphoren. Am zahlreichsten sind die Amphoren der Lausitzer Kultur vertreten.

Ein deutlicher Anteil der Besiedlung der Region durch die mitteldanubischen Urnenfelder zeigt sich in Žitavany-Kňazice seit den Anfängen der Bestattung auf dem Gräberfeld. Ihn belegen auch die Amphoren der Velatice-Kultur aus dem Grab 66 oder Amphoren der Podoler-Kultur aus mehreren Gräbern (14, 19, 50 I, 51 und 67).

Außergewöhnlich auf dem Gräberfeld in Zlaté Moravce war das Vorkommen der Amphoren der Kyjatice-Kultur (Grab 29 und 71).

Die Töpfe in erster Reihe als Gebrauchsgegenstand kommen vor allem auf den Siedlungen vor. Aber schon seit BD/HA1 sind sie immer öfters Bestandteil der Ausstattung der Gräber der Lausitzer Kultur. Auch auf dem Gräberfeld in Žitavany-Kňazice sind die Töpfe als Urne die zweitzahlreichste Form. Die Töpfe ohne Henkel sind in Žitavany-Kňazice erweisbar nur in drei Gräbern vorgekommen (39, 58 und 62). Keiner von ihnen beinhaltete Knochenüberreste. Die Töpfe mit zwei Henkeln kamen auf dem Gräberfeld nur andeutungsweise profiliert, einer ovoiden bis fassförmigen Form.

Durch eine Rauhung der Oberfläche des Topfes gliedern sich teilweise die Töpfe aus den Gräbern 8 und 35 aus. Solch eine Bearbeitung der Oberfläche der Töpfe wird mit dem Einfluss der mitteldanubischen Urnenfelder verbunden. Die Situation auf dem Gräberfeld in Žitavany-Kňazice schließt diese Schlussfolgerung nicht aus.

Die Schüssel als keramische Form ist ein Bestandteil der Lausitzer Keramik in allen Phasen der Entwicklung der Lausitzer Kultur, aber seit der Stufe HA die Häufigkeit der Schüsseln auf den Lausitzer Lokalitäten steigt nicht mehr an. Gleichzeitig ändert sich die überwiegende Form. Während für die älteren Phasen der Entwicklung als typisch die Varianten der profilierten Schüsseln waren und in den nördlicheren Gebieten der Lausitzer Kultur in der Slowakei sie auch in den jüngeren Phasen eine markantere Vertretung behalten, seit der Stufe HA sind vor allem für die südlicheren Gebiete der westlichen Slowakei als typische Form die halbkugelige und konische Schüsseln, oft eine Variante mit einem eingezogenen Rand. Die Funde der Schüsseln aus dem Gräberfeld in Žitavany-Kňazice belegen hinsichtlich seiner Datierung (HA2/HB) diesen Trend.

Auffallend auf dem Gräberfeld in Žitavany-Kňazice ist das Vorkommen von konischen Schüsseln mit eingezogenem Rand. Auch wenn sich diese Schüsseln berechtigt in der Periode HA1 im Lausitzer Milieu mit dem Einfluss der mitteldanubischen Urnenfelder verbinden, in der Zeit der Existenz des Gräberfeldes in Žitavany-Kňazice (HA2/HB) sind sie schon organischer Bestandteil der Keramik in allen Gebieten der Urnenfelder in Mitteleuropa. Beachtenswert ist das Vorkommen der Variante der Schüssel mit eingezogenem Rand und glatter Biegung, auf der vier oder drei kurze plastische horizontale Vorsprünge quer untergebracht, beziehungsweise mit einem vertikalen Henkel (Grab 25, 53 und 56) kombiniert sind. Die Schüsseln mit solchen Vorsprüngen kamen auf den Lokalitäten der Lausitzer Kultur wirklich nur selten, häufiger sind sie im Milieu der Kultur Vál in Ungarn. Die Datierung in die Stufe HB1 korrespondiert mit ihrer Datierung auf dem Gräberfeld in Žitavany-Kňazice, wo wir solche Schüsseln auf dem Gräberfeld für eine Äußerung der Besiedlung durch mitteldanubische Urnenfelder halten.

Typische profilierte Schüsseln, bekannt aus den Lokalitäten der Lausitzer Kultur in der Slowakei, sind auf dem Gräberfeld in Žitavany-Kňazice überhaupt nicht

vorgekommen. Die einzigemerkant profilierte Schüssel auf dem Gräberfeld ist das Gefäß aus dem Grab 11. Es handelt sich um eine Form, die typisch für das Milieu der mitteldanubischen Urnenfelder ist.

Unterschiedliche Varianten der Tassen sind fast in zwei Drittel der Gräber vorgekommen. Sie waren Bestandteil der Begleitkeramik (Grab 5, 6, 8, 14, 29, 45 und weitere), sie überdeckten Knochenüberreste in den Urnen (Grab 5, 27, 33, 53, 66 und weitere) bzw. Bruchstücke des Bronzeschmucks in der Urne auf den Knochen (Grab 5 Gefäß D, 20 Gefäß E, 51 Gefäß F). Sie nahmen Teil auf der Überdeckung der Urne (Grab 14, 36, 43, 49, 68 und weitere) oder Überdeckung der Knochen in selteneren Grubengräbern (Grab 9 und 63). Vereinzelt waren die Tassen als Urne (Grab 21, 42 und 47) benutzt, oder in der Urne auf den Knochen eines erwachsenen Individuums haben sie die Überreste der Knochen vom Kind (Grab 60) bedeckt.

Ein Teil der profilierten Tassen trägt nur auf der Außenseite geritzte Verzierung. Das Grundelement bildet eine milde geritzte Linie (gewöhnlich ein Bund von geritzten Linien) und ein eingedrücktes Grübchen (gewöhnlich eine Reihe). Auf dem Gräberfeld in Žitavany-Kňazice ist keine profilierte Tasse, verziert nur auf der Innenseite, erschienen.

Die profilierten Tassen mit der Außen- und Innenverzierung waren Bestandteil der Ausstattung in 34 Gräbern. Gewöhnlich sind auch in den Gräbern mit mehreren Urnen eine oder zwei solche Tassen vorgekommen, dies ist jedoch keine Regel. Soweit es möglich war eine direkte Bindung auf konkrete Urne zu belegen, so hat sich auch in den Gräbern mit mehreren Urnen das Vorkommen von beiderseitig verzierter profilierter Tasse oder ihrer Scherben auf eine der Urnen gebunden; bzw. waren weitere solche Tassen unter der Begleitkeramik. Eine Ausnahme bildet das schon erwähnte Grab 20 und 51. Nur in zwei Fällen waren die profilierten beiderseitig verzierten Tassen als Urne benutzt (Grab 42 und 47).

Die Verzierung der profilierten beiderseitig verzierten Tassen ist das typische und ausdrucksvollste Merkmal dieser Keramik. Das Aufsetzen des Halses kann durch einen horizontalen Band von umlaufenden Rillen im oberen Teil des Körpers betont werden. Ein häufiges Zierelement auf der Außenseite ist der horizontale umlaufende Band von feinen Rillen im unteren Teil des Halses. Im Verlauf der späten Bronzezeit ist es um eine Reihe von weiteren Zierelementen bereichert. In HA2/HB1 können es eingedrückte Grübchen auf der Knickung der Profilierung (schon erwähnte Gräber 4, 14 und 45) sein. Auf einigen Formen sind sie von einem Band vertikaler Ritze (Grab 5, 28, 47, 50 I und weitere), bzw. durch vertikale Rillen ersetzt (Grab 57 und 68).

Ein ausdrucksvolles Zierelement der äußeren Verzierung der profilierten Tassen auf dem Gräberfeld in der Stufe HB1 sind geritzte kleine Dreiecke auf dem Hals über dem Umfassungsband der Rillen. Sie können einfach (Grab 47, 49 und 53) oder schraffiert (Grab 29, 47 und 72) sein. Sie sind auch auf den Tassen vorgekommen, die nur die Außenverzierung haben (Grab 50 I und 60). Auf keiner Tasse sind die beiden Varianten der kleinen Dreiecke vorgekommen.

Der zentrale Punkt der Innenverzierung der profilierten beiderseitig verzierten Tassen ist der Boden. Er wird immer von einer Ausbauchung gebildet, und das auch in den einigen Fällen, wenn der Boden von der Außenseite gerade ist. Ausnahmsweise ist auf dem Gräberfeld die Ausbauchung des Bodens durch Umfassungsrillen (Grab 20) hervorgehoben, jedoch typisch für solche Tassen ist die Begrenzung des Bodens durch einen Band von milden Rillen. In einigen Fällen ist dieser Band der Rillen um den Boden durch einen Ring von kurzen Ritzen (Grab 25, 28, 29, 32, 47 Gefäß F und 51) oder von kurzen Rillen (Grab 50 I Gefäß D) ergänzt.

Ein markantes Ziermotiv der profilierten beiderseitig verzierten Tassen ist die Girlande aus einem Band gleichlaufender Rillen auf der Innenseite der Gefäße. In einer unterschiedlichen Ausfertigung ist sie fast auf allen Tassen auf dem Gräberfeld vorgekommen (außer der Tasse aus den Gräbern 32 und 53) und ist immer mit einem weiteren Element der Innenverzierung ergänzt. Zur Basis der Entwicklung dieses Motivs wird die Verzierung der Innenseite der Tassen von vier Bögen aus einem Band gleichlaufender Rillen (unechte Girlande). Solche Innenverzierung der profilierten Tassen ist aus mehreren Lokalitäten der Lausitzer Kultur in der Slowakei aus den in die Stufe HA1 datierten Gräbern bekannt. Trotz einer relativen Häufigkeit der Tassen ist auf dem Gräberfeld in Žitavany-Kňažice die Verzierung mit einer unechten Girlande nur in einem Fall registriert (Grab 4). Dies lässt die Voraussetzung zu, dass die Innenverzierung durch unechte Girlande der profilierten Tassen der Lausitzer Kultur in der Slowakei vor allem an die Stufe HA chronologisch gebunden ist und in HA2/HB1 ausklingt.

Auf dem Gräberfeld in Žitavany-Kňažice ist die Verzierung der Tasse mit einer fünfzackigen Girlande nur in drei Gräbern (Grab 14, 45 und 57), datiert in HA2/HB1, vorgekommen. In der Mehrheit der Tassen mit beiderseitiger Verzierung wurde für die Verzierung der Innenwand eine mehrzackige Girlande, im oberen Teil des Körpers von einem umlaufenden Band horizontaler gleichlaufender Rillen begrenzt, verwendet.

Große Vasen mit hohem Hals sind die typische keramische Form der Lausitzer Kultur in der Slowakei in ihren älteren Entwicklungsphasen. In HA verklingt schon ihr Vorkommen. In Žitavany-Kňažice hat man keine großen Vasen der Lausitzer Kultur gefunden, jedoch wird die Existenz von großen Vasen, die der Keramik der mitteldanubischen Urnenfelder gehören, konstatiert. Solch eine große Vase wurde z. B. im Hügel 3 (Taf. IV: 10) gefunden. Es war das größte (zentral platzierte) Gefäß in einem Hügel und hat keine Knochenüberreste beinhaltet. Dies deutet seine Funktion im Rahmen der Bestattungsrituale an. Das Inventar der Gräber 7 und 8 im Hügel 3 datiert diese Vase in die Stufe HA2. Im Abschluss der jüngeren und am Anfang der späten Bronzezeit sind solche Vasen Bestandteil der Gräber fast auf allen Gräberfeldern der mitteldanubischen Urnenfelder (Chotín, Tököl, Neszmély, Budapest-Békásmegyér und weitere).

In Gräbern 29 (Taf. XV: 4) und 68 (Taf. XXXIII: 9) sind große Vasen der Podoler Kultur vorgekommen, auf den Schultern waren sie mit einem ununterbrochenen Band

vertikaler Rillen-Kanneluren verziert. In beiden Fällen handelt es sich um kulturell gemischte Gräber. Die Ausstattung der Gräber datiert die Vasen in die Stufe HB1.

Die Bedeutung der Bronzegegenstände in den Gräbern aus der Bronzezeit als ein Symbol der Stellung des Individuums in der Gesellschaft ist offensichtlich. Im Abschluss der jüngeren und in der späten Bronzezeit hat sich ihre Zugänglichkeit offenbar erhöht und so wurden kleine bronzene Gegenstände/Schmuck zum Bestandteil der Tracht, bzw. der Gestaltung des persönlichen Aussehens („Haar“-Ringe, Spiralen und so weiter). Auf dem Gräberfeld in Žitavany-Kňažice ist in den Gräbern als Beigabe kein Werkzeug, Gerät oder Waffe vorgekommen. Soweit im Grab ein Bronzegegenstand vorkam, handelte es sich immer um eine Nadel oder ihr Bruchstück, verschiedene kleine Spiralen, Drahtbruchstücke, Ringe (oder Schmuck, den wir dafür halten) und so weiter.

Doch das Vorkommen von Bronzeschmuck signalisiert ohne Zweifel eine gewisse gesellschaftliche Bedeutung der Bestatteten. Auf dem Gräberfeld hat man Funde von bronzenen Gegenständen in 24 Urnengräbern festgestellt, sie waren aber auch in der Ausstattung der vier Grubengräbern (Gräber 22, 44, 50 II und 56) und ja sogar auch in dem symbolischen Grab (Grab 10). In den Urnengräbern war die Existenz der Funde aus dem Bronze auf die Urne gebunden, nur im Grab 24 und 72 war ein Bruchstück eines Bronzeschmucks auch in einem der Begleitgefäße. Die bronzene Gegenstände waren auch in den Gräbern mit mehreren Urnen in der Regel in einer Urne. Nur in einigen Fällen waren sie in zwei Urnen in einem Grab (Grab 5, 20, 28, 50 I und 51), ausnahmsweise waren die bronzenen Beigaben in drei Urnen (Grab 66).

Relativ zahlreiche Bruchstücke des bronzenen Schmucks können nicht Basis einer detaillierten chronologischen, ja nicht mal der kulturellen Einreihung der Gräber auf dem Gräberfeld sein. Sie kommen in der jüngeren und der späten Bronzezeit auf den Lokalitäten der Lausitzer und der mitteldanubischen Urnenfelder vor. Auf der anderen Seite deutet ihr Vorkommen eine gewisse gesellschaftliche Stellung der Bestatteten (auch die materiellen Möglichkeiten der Hinterbliebenen) an. In den Gräbern mit mehreren Urnen ist es das Hervorheben ihrer Bedeutung (oder einer Beziehung zu ihnen) im Vergleich mit weiteren Bestatteten im Grab.

Auf dem Gebiet der Slowakei verlief in der jüngeren und in der späten Bronzezeit eine Grenzzone der Besiedlung von drei großen kulturellen Kreisen – der Lausitzer Urnenfelder im Norden, der mitteldanubischen Urnenfelder im Süden und Südwesten und der südöstlichen Urnenfelder im Süden und im Südosten. Gerade in der südwestlichen Slowakei sind ihre gegenseitigen Beziehungen am markantesten. Die Äußerungen dieser Kontakte haben einen Friedenscharakter. Dies belegt das kulturell vermischte Inventar nicht nur auf den Gräberfeldern wie Žitavany-Kňažice, sondern auch auf den Burgwällen wie Pobedim oder z. B. der Burgwall Sitno, wo auch neben der Lausitzer auch die Podoler und Kyjatice-Kultur vertreten sind.

Von den Resultaten der Ausgrabung des Gräberfeldes in Žitavany-Kňažice kann ein Beschluss gemacht werden: in der Mikroregion Zlaté Moravce in der obe-

ren Flusslandschaft von Žitava lebte in HA2/HB1 die Bevölkerung von beiden Kulturen, der Lausitzer und auch der Velatice-Podoler-Kultur. Wir wissen nicht ob in gemeinsamen oder selbständigen Gemeinden, bisher ist es uns nicht gelungen Siedlungen zu untersuchen. Die Gräberfelder hatten sie jedoch gemeinsam. Sogar anhand einiger Gräber kann über kulturell vermischten Familien (?) gesprochen werden.

Vielleicht anders sollen die der Kyjatice-Kultur gehörende Funde verstanden werden. Man kann sie nicht nur mit der Existenz der Grenzzone im östlichen Teil der südwestlichen Slowakei verbinden, sondern auch mit der Existenz einer Handelstrasse, die in der späten Bronzezeit vom Norden das Gebiet der Donauebene (Podunajská nížina) umging. Wahrscheinlich dies ist der

Grund des Vorkommens der Kyjatice-Amphoren auch auf dem Gräberfeld in Žitavany-Kňazice.

Das Zusammenleben dieser Menschen war offenbar auf der wirtschaftlichen Basis, der Nähe von Kulttraditionen, der Existenz des Grenzgebietes und des Handels, errichtet. Dies ermöglichte unter anderem auch in der späten Bronzezeit (HB) das offensichtlich schon ungefähr dasselbe wirtschaftlich-gesellschaftliche Niveau der Lausitzer, Podoler und der Kyjatice-Kultur im Gebiet der südwestlichen Slowakei. Bei eindeutiger Priorität des Lausitzer-Bestandteiles der Besiedlung hat dieses kulturell gemischte Milieu ein Substrat gebildet, das im Abschluss der späten Bronzezeit und am Anfang der Hallstattzeit von der eintretenden Kultur der Hallstattzeit transformiert wurde.

Abb. 1. Žitavany-Kňazice. Platzierung der Lokalität im Kataster der Gemeinde Žitavany, Bez. Zlaté Moravce.
Abb. 2. Žitavany-Kňazice. Plan des Gräberfeldes.

Tab. 1. Žitavany-Kňazice. Grundangaben über Gräber und Urnen.

Tab. 2. Žitavany-Kňazice. Angaben über Urneninhalt und ihren Deckeln.

Tab. 3. Žitavany-Kňazice. Angaben über die Begleitkeramik und die bronzene Gegenstände, die Bestandteil des Grabes außerhalb der Urneninhalte waren.

Taf. I. Žitavany-Kňazice, Funde. 1–3 – Grab 2; 4–6 – Grab 4; 7–13 – Grab 3. Maßstab: a – 10; b – 1–9, 11, 12; c – 13.

Taf. II. Žitavany-Kňazice, Funde. Grab 5. Maßstab: a – 1–3, 6–11, 13, 14, 16, 17; b – 4, 5, 12, 15, 18–22; c – 23–25.

Taf. III. Žitavany-Kňazice, Funde. 1–6 – Grab 6; 7 – Brandplatz des Hügels 2; 8–15 – Grab 7. Maßstab: a – 11; b – 1–6, 9, 10, 12, 13, 15; c – 8, 14; d – 7.

Taf. IV. Žitavany-Kňazice, Funde. Grab 8. Maßstab: a – 3; b – 8; c – 1, 2, 5, 7, 9; d – 4, 6, 10.

Taf. V. Žitavany-Kňazice, Funde. 1–4 – Grab 9; 5–13 – Grab 10. Maßstab: a – 5, 7–13; b – 1–4, 6.

Taf. VI. Žitavany-Kňazice, Funde. 1–5 – Grab 11; 6–8 – Grab 12; 9 – Grab 15; 10, 11 – Grab 13. Maßstab: a – 2, 4, 6–11; b – 1, 3, 5.

Taf. VII. Žitavany-Kňazice, Funde. Grab 14. Maßstab: a – 2, 9; b – 1, 3, 6, 7, 11; c – 4, 5, 8, 10, 12.

Taf. VIII. Žitavany-Kňazice, Funde. 1–3 – Grab 16; 4–10 – Grab 14. Maßstab: a – 2; b – 1, 3–7, 9; c – 8, 10.

Taf. IX. Žitavany-Kňazice. 1–3 – Grab 19; 4, 5 – Grab 21; 6–8 – Grab 17; 9, 10 – Grab 18. Maßstab: a – 2; b – 3–8, 10; c – 1, 9.

Taf. X. Žitavany-Kňazice, Funde. Grab 20. Maßstab: a – 4; b – 1–3, 6, 9; c – 5, 7, 8.

Taf. XI. Žitavany-Kňazice, Funde. Grab 20. Maßstab: a – 1–3, 9; b – 4–6, 9, 12, 13; c – 7, 8, 10, 11.

Taf. XII. Žitavany-Kňazice, Funde. 1 – Grab 22; 2–10 – Grab 23; 11–19 – Grab 24. Maßstab: a – 1–7, 10, 12, 13; b – 8, 9, 15, 19; c – 11, 14, 16, 17; d – 18.

Taf. XIII. Žitavany-Kňazice, Funde. 1–6 – Grab 26; 7–11 – Grab 25. Maßstab: a – 3; b – 1, 2, 4–8, 11; c – 9, 10.

Taf. XIV. Žitavany-Kňazice, Funde. 1–6 – Grab 27; 7–15 – Grab 28. Maßstab: a – 8–12, 14; b – 1–5, 7; c – 6, 13, 15.

Taf. XV. Žitavany-Kňazice, Funde. 1–8 – Grab 29; 9–15 – Grab 30. Maßstab: a – 6, 13–15; b – 1, 3, 7, 8, 10–12; c – 2, 4, 5, 9.

Taf. XVI. Žitavany-Kňazice, Funde. 1–4 – Grab 35; 5, 6 – Grab 32; 7 – Grab 34; 8 – Grab 31; 9–11 – Grab 33. Maßstab a – 1, 5, 9–11; b – 2–4, 6–8.

Taf. XVII. Žitavany-Kňazice, Funde. 1–4 – Grab 37; 5–13 – Grab 36. Maßstab: a – 7; b – 1–3, 6, 8, 9, 11, 13; c – 4, 5, 10, 12.

Taf. XVIII. Žitavany-Kňazice, Funde. 1–3 – Grab 38; 4–9 – Grab 39. Maßstab: a – 9; b – 1–5, 7, 8; c – 6.

Taf. XIX. Žitavany-Kňazice, Funde. 1, 2 – Grab 40; 3 – Grab 42; 4 – Grab 41; 5, 6 – Grab 43; 7, 8 – Grab 44; 9–13 – Grab 45. Maßstab: a – 4, 8, 10; b – 1, 3, 5–7, 9, 11, 12; c – 2, 13.

Taf. XX. Žitavany-Kňazice, Funde. Grab 45. Maßstab: a – 1–7; b – 8–11.

Taf. XXI. Žitavany-Kňazice, Funde. 1 – Grab 48; 2–10 – Grab 47. Maßstab: a – 2–10; b – 1.

Taf. XXII. Žitavany-Kňazice, Funde. 1–10 – Grab 49; 11–15 – Grab 50 II. Maßstab: a – 4–7, 12; b – 1–3, 8–11, 13–15.

Taf. XXIII. Žitavany-Kňazice, Funde. Grab 50 I. Maßstab: a – 1, 3, 4, 6–8, 10, 12; b – 2, 5, 9, 11.

Taf. XXIV. Žitavany-Kňazice, Funde. Grab 50 I. Maßstab a – 4–7; b – 1, 3, 9–11, 13, 15; c – 2, 8, 12, 14.

Taf. XXV. Žitavany-Kňazice, Funde. 1–11 – Grab 51. Maßstab: a – 2–7, 10, 11; b – 1, 8, 9.

Taf. XXVI. Žitavany-Kňazice, Funde. 1–9 – Grab 51; 10, 11 – Grab 52; 12–17 – Grab 53. Maßstab: a – 1–3, 5, 6; b – 4, 8, 10, 12, 13, 15; c – 7, 9, 11, 14, 16, 17.

Taf. XXVII. Žitavany-Kňazice, Funde. 1, 2 – Grab 54; 3 – Grab 55; 4–7 – Grab 56; 8–13 – Grab 57. Maßstab: a – 4; b – 3, 8–13; c – 1, 2, 5–7.

Taf. XXVIII. Žitavany-Kňazice, Funde. 1–4 – Grab 59; 5, 6 – Grab 62; 7, 8 – Grab 63; 9, 10 – Grab 58; 11–13 – Grab 64. Maßstab: a – 2, 3, 13; b – 5–9; c – 1, 4, 10–12.

Taf. XXIX. Žitavany-Kňazice, Funde. Grab 60. Maßstab: a – 6, 11; b – 1–3, 8, 9; c – 4, 5, 7, 10, 12.

Taf. XXX. Žitavany-Kňazice, Funde. 1–7 – Grab 67; 8–13 – Grab 65. Maßstab: a – 5, 6; b – 1–3, 8–13; c – 4, 7.

Taf. XXXI. Žitavany-Kňážice, Funde. Grab 66. Maßstab: a – 1–3, 5, 7–9, 12; b – 4, 6, 10, 11.

Taf. XXXII. Žitavany-Kňážice, Funde. Grab 66. Maßstab: a – 1–4, 10; b – 6, 7, 9, 12, 13; c – 5, 8, 11.

Taf. XXXIII. Žitavany-Kňážice, Funde. 1–4 – Grab 70; 5–9 – Grab 68; 10–12 – Grab 69. Maßstab: a – 1–4, 12; b – 5–8, 11; c – 9, 10.

Taf. XXXIV. Žitavany-Kňážice, Funde. 1 – Einzelfund; 2–4 – Grab 73; 5–7 – Grab 77; 8 – Grab 76; 9, 10 – Grab 71; 11–16 – Grab 72. Maßstab: a – 8, 11, 15, 16; b – 1–7, 9, 10, 13, 14; c – 12.

Taf. XXXV. Žitavany-Kňážice, Grundrisse funeraler Objekte.

Taf. XXXVI. Žitavany-Kňážice, Grundrisse funeraler Objekte.

Taf. XXXVII. Žitavany-Kňážice, Grundrisse funeraler Objekte.

Taf. XXXVIII. Žitavany-Kňážice, Grundrisse funeraler Objekte.

Taf. XXXIX. Žitavany-Kňážice, Grundrisse funeraler Objekte.

Taf. XL. Žitavany-Kňážice, Grundrisse funeraler Objekte.